

Wydawnictwo
Uniwersytetu
Wrocławskiego

Joanna Rutecka-Góra

Edyta Rutkowska-Tomaszewska

Bankowe indywidualne produkty emerytalne

Zasady funkcjonowania,
oprocentowanie i poziom opłat
w kontekście praktyki stosowania
wzorców umownych
i klauzul abuzywnych

Wrocław 2023

Bankowe indywidualne produkty emerytalne

**Zasady funkcjonowania, oprocentowanie i poziom opłat
w kontekście praktyki stosowania wzorców umownych
i klauzul abuzywnych**

<https://doi.org/10.19195/978-83-229-3853-9>
Publikacja dostępna również w Bibliotece Cyfrowej
Uniwersytetu Wrocławskiego:
<https://www.bibliotekacyfrowa.pl/publication/151609>

Joanna Rutecka-Góra

Szkoła Główna Handlowa w Warszawie
Kolegium Analiz Ekonomicznych
Instytut Statystyki i Demografii
ORCID [0000-0002-2509-8599](https://orcid.org/0000-0002-2509-8599)

Edyta Rutkowska-Tomaszewska

Uniwersytet Wrocławski
Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii
ORCID [0000-0001-9359-7034](https://orcid.org/0000-0001-9359-7034)

Bankowe indywidualne produkty emerytalne

**Zasady funkcjonowania, oprocentowanie i poziom opłat
w kontekście praktyki stosowania wzorców umownych
i klauzul abuzywnych**

Wrocław 2023

Kolegium Redakcyjne

prof. dr hab. Leonard Górnicki – przewodniczący

dr Julian Jezioro – zastępca przewodniczącego

mgr Aleksandra Dorywała – sekretarz

mgr Bożena Górna – członek

mgr Aleksandra Lassota – członek

Recenzenci: *dr hab. Magdalena Szczepańska, Uniwersytet Warszawski;*

dr hab. Krzysztof Waliszewski, prof. Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu

© Copyright by Joanna Rutecka-Góra, Edyta Rutkowska-Tomaszewska, 2023

Publikacja współfinansowana przez Szkołę Główną Handlową w Warszawie.

Badanie zostało w części zrealizowane i sfinansowane ze środków Narodowego Centrum Nauki w ramach projektu „Zrozumiałość, przejrzystość i efektywność indywidualnych produktów emerytalnych” (projekt nr 2016/21/D/HS5/03905).

Korekta: *Joanna Misztal*

Projekt i wykonanie okładki: *Karolina Drozd*

Skład i opracowanie techniczne: *Aleksandra Kumaszcza, eBooki.com.pl*

Opracowanie redakcyjne i graficzne

E-Wydawnictwo. Prawnicza i Ekonomiczna Biblioteka Cyfrowa.

Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego

Wydawca

Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego

Wydawnictwo „Szermierz” sp. z o.o.

<https://doi.org/10.19195/978-83-229-3853-9>

ISBN 978-83-229-3853-9

Spis treści

SPIS SKRÓTÓW	7
WSTĘP	8
1. INDYWIDUALNE PRODUKTY EMERYTALNE W POLSCE	14
1.1. Indywidualne produkty emerytalne jako część systemu zabezpieczenia emerytalnego	14
1.2. Indywidualne konta emerytalne (IKE) i indywidualne konta zabezpieczenia emerytalnego (IKZE) – podstawowa charakterystyka i analiza rynku	23
1.3. Cechy charakterystyczne rachunku bankowego IKE i IKZE jako formy dodatkowego oszczędzania na emeryturę	30
2. KONSUMENT WOBEC PRAKTYKI STOSOWANIA WZORCÓW UMOWNYCH ORAZ ASYMETRII KONTRAKTOWEJ I INFORMACYJNEJ	41
2.1. Konsument wobec przewagi kontraktowej i informacyjnej banku	41
2.2. Rola wzorców umownych w kształtowaniu treści umów bankowych IKE i IKZE oraz zasady związania nimi	50
2.3. Wzorce umowne a swoboda w kształtowaniu treści bankowych umów o IKE i IKZE	57
2.4. Niedozwolone klauzule umowne we wzorcach umów konsumenckich	63
2.5. Mechanizmy kontroli wzorców umownych i ochrony konsumentów przed niedozwolonymi klauzulami umownymi	70
3. KLAUZULE ABUZYWNE W WYBRANYCH BANKOWYCH WZORCACH UMOWNYCH DOTYCZĄCYCH INDYWIDUALNYCH PRODUKTÓW EMERYTALNYCH	81
3.1. Zakres analizy i źródła danych	81
3.2. Przykłady stwierdzonych klauzul abuzywnych w bankowych wzorcach umownych ze szczególnym uwzględnieniem umów rachunku bankowego	86
3.2.1. Charakterystyka przykładowych klauzul abuzywnych w bankowych wzorcach umownych wpisanych do rejestru NKU	86
3.2.2. Charakterystyka przykładowych klauzul abuzywnych w bankowych wzorcach umownych stwierdzonych w decyzjach Prezesa UOKiK	94

3.3. Analiza wybranych bankowych wzorców umownych dotyczących indywidualnych produktów emerytalnych w kontekście klauzul abuzywnych	104
3.3.1. Ogólna charakterystyka klauzul abuzywnych w badanych wzorcach umownych dotyczących indywidualnych produktów emerytalnych (IKE i IKZE)	104
3.3.2. Sposób obliczania oprocentowania rachunków emerytalnych w kontekście klauzul abuzywnych	106
3.3.3. Poziom opłat likwidacyjnych w bankowych produktach emerytalnych a klauzule abuzywne	109
3.3.4. Inne opłaty we wzorcach umów dotyczących bankowych produktów emerytalnych w kontekście klauzul abuzywnych	111
ZAKOŃCZENIE I WNIOSKI	115
ANEKS. PRZYKŁADY NIEDOZWOLONÝCH KLAUZUL UMOWNÝCH WE WZORCACH BANKOWÝCH STWIERDZONYCH I PODEJRZANYCH O ABUZYWNOŚĆ W BANKOWÝCH WZORCACH IKE I IKZE	121
BIBLIOGRAFIA	212
SPIS TABEL	230
SPIS RYSUNKÓW	232

Spis skrótów

- DFE – dobrowolny fundusz emerytalny
- DM – dom maklerski
- FDC – ang. *Funded Defined Contribution*, kapitałowy system o zdefiniowanej składce
- FUS – Fundusz Ubezpieczeń Społecznych
- IKE – indywidualne konto emerytalne
- IKZE – indywidualne konto zabezpieczenia emerytalnego
- NDC – ang. *Notional Defined Contribution*, niefinansowy system o zdefiniowanej składce (system repartycyjny o zdefiniowanej składce)
- NKU – niedozwolone klauzule umowne
- OFE – otwarty fundusz emerytalny
- PPE – pracowniczy program emerytalny
- PPK – pracowniczy plan kapitałowy
- PTE – powszechne towarzystwo emerytalne
- SOKiK – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów
- TFI – towarzystwo funduszy inwestycyjnych
- TOiP – tabela opłat i prowizji
- UFK – ubezpieczeniowy fundusz kapitałowy
- UOKiK – Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów
- ZUnŻ – zakład ubezpieczeń na życie
- ZUS – Zakład Ubezpieczeń Społecznych

Wstęp

Publiczne, bazowe systemy emerytalne przeżywają kryzys spowodowany przede wszystkim starzeniem się ludności i koniecznością wypłaty świadczeń dla coraz liczniejszej grupy emerytów przy coraz mniejszej liczbie osób aktywnych zawodowo i wpłacających składki emerytalne. Z tych powodów wciąż poszukuje się rozwiązań, których celem jest przywrócenie długookresowej stabilności tych systemów i wprowadzenie bardziej zrównoważonej relacji pomiędzy długością okresu składkowania i wysokością wpłaconych składek a wysokością świadczeń i długością okresu ich pobierania. W Polsce osiągnięciu tego celu miał służyć wprowadzony w 1999 r. nowy, wieloelementowy system emerytalny, bazujący na formule zdefiniowanej składki. Opiera się on na zasadzie ekwiwalentności, tj. obliczania wysokości świadczenia w ścisłej relacji do wartości wpłaconych składek i przewidywanego okresu ich konsumowania na emeryturze. Na skutek tych zmian relatywny poziom świadczeń, wyrażony jako stopa zastąpienia wynagrodzenia świadczeniem, uległ obniżeniu. W związku z tym pojawiło się pole do dodatkowego zabezpieczenia emerytalnego, które może funkcjonować w formie grupowej lub indywidualnej.

Jednym z rodzajów takich dodatkowych produktów emerytalnych są analizowane w niniejszej monografii indywidualne plany emerytalne. Pierwsze z nich, tj. indywidualne konta emerytalne (IKE), wprowadzono w 2004 r. na podstawie ustawy o indywidualnych kontach emerytalnych¹, a kilka lat później – w 2012 r.² – dołączyły do nich indywidualne konta zabezpieczenia emerytalnego (IKZE), które różnią się jedynie rodzajem stosowanej zachęty podatkowej i limitem wpłat. Zarówno IKE, jak i IKZE³ mogą

---

¹ Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o indywidualnych kontach emerytalnych (Dz. U. z 2004 r. Nr 116, poz. 1205). Aktualnie obowiązuje ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o indywidualnych kontach emerytalnych oraz indywidualnych kontach zabezpieczenia emerytalnego (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 1792), zwana dalej u.i.k.e.

² Od 1 stycznia 2012 r. wprowadzono IKZE, na podstawie art. 12 ustawy z dnia 25 marca 2011 r. o zmianie niektórych ustaw związanych z funkcjonowaniem systemu ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2011 r. Nr 75, poz. 398). Dokonano nowelizacji ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o indywidualnych kontach emerytalnych, zmieniając jednocześnie jej tytuł na: „ustawę o indywidualnych kontach emerytalnych oraz indywidualnych kontach zabezpieczenia emerytalnego”.

³ IKE i IKZE definiowane są jednakowo, jako wyodrębniony zapis w rejestrze uczestników funduszu inwestycyjnego, wyodrębniony rachunek papierów wartościowych lub inny rachunek, na którym zapisywane są instrumenty finansowe niebędące papierami wartościowymi oraz rachunek pieniężny służący do obsługi takich rachunków w podmiocie prowadzącym działalność maklerską, lub wyodrębniony rachunek

być oferowane w jednej z następujących form: funduszu inwestycyjnego, ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym⁴, dobrowolnego funduszu emerytalnego, rachunku papierów wartościowych w domu maklerskim lub rachunku bankowego, na podstawie umowy o prowadzenie IKE lub IKZE (art. 8 u.i.k.e.). Jest ona zawierana przez oszczędzającego (osobę fizyczną) w formie elektronicznej, pozwalającej na utrwalenie jej treści na trwałym nośniku lub w formie pisemnej z uprawnioną do tego instytucją finansową: z funduszem inwestycyjnym, dobrowolnym funduszem emerytalnym, z podmiotem prowadzącym działalność maklerską, z zakładem ubezpieczeń na życie lub z bankiem.

Pomimo kilkunastu lat funkcjonowania indywidualnych planów emerytalnych w Polsce analizy z tego obszaru nie należą do często podejmowanych. Jeśli już są ich przedmiotem, mają ograniczony zakres. Nieliczne badania dotyczą efektywności wybranych rodzajów IKE i IKZE⁵, efektów zachęt podatkowych⁶, ich zrozumiałości językowej i poziomu kosztów⁷ czy charakterystyki prawnej⁸. Mimo że w odniesieniu do IKE i IKZE stosowane są kosztowne zachęty podatkowe – w postaci zwolnienia z podatku od dochodów kapitałowych w przypadku IKE oraz zwolnienia z opodatkowania składki i zastosowania obniżonej

---

w ubezpieczeniowym funduszu kapitałowym, wyodrębniony rachunek bankowy w banku, wyodrębniony rachunek IKE w dobrowolnym funduszu emerytalnym, prowadzone na zasadach określonych ustawą, a w zakresie w niej nieuregulowanym – na zasadach określonych w przepisach właściwych dla tych rachunków i rejestrów (art. 2 pkt 1 u.i.k.e.).

⁴ Wpłata na IKE/IKZE jest jednak wyłącznie ta część składki, za którą nabywane są jednostki uczestnictwa UFK.

⁵ Ł. Dopierała, *Efficiency of Pension Products Offered by Life Insurance Companies: the Case of Individual Pension Accounts*, „Finanse i Prawo Finansowe” 2017, nr 2(14), doi: [10.18778/2391-6478.2.14.03](https://doi.org/10.18778/2391-6478.2.14.03); idem, *Indywidualne konta emerytalne prowadzone przez zakłady ubezpieczeń. Efektywność inwestycyjna i zasady funkcjonowania*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2018; E. Marcinkiewicz, *Dobrowolne fundusze emerytalne w Polsce – analiza działalności i wyników inwestycyjnych*, [w:] F. Chybalski, E. Marcinkiewicz (red.), *Współczesne problemy systemów emerytalnych. Wybrane zagadnienia*, Wydawnictwo Politechniki Łódzkiej, Łódź 2015; J. Rutecka-Góra, *Efficiency of a supplementary old-age pension system – the case of Polish voluntary pension funds*, „Financial Internet Quarterly e-Finance” 2019, nr 15(3), doi: [10.2478/fiqf-2019-0022](https://doi.org/10.2478/fiqf-2019-0022); A. Mączyńska et al., *Long-Term and Pension Savings. The Real Return. 2020 Edition*, Better Finance, Brussels 2020.

⁶ J. Rutecka-Góra, *Efekty zachęt podatkowych w dodatkowym systemie emerytalnym w Polsce*, [w:] I. Kwiecień, P. Kowalczyk-Rólczyńska (red.), *Ubezpieczenia. Wyzwania rynku*, C.H. Beck, Warszawa 2019, doi: [10.33119/978-83-8198-041-8_49-62](https://doi.org/10.33119/978-83-8198-041-8_49-62).

⁷ J. Rutecka-Góra et al., *Zrozumiałość, przejrzystość i efektywność indywidualnych produktów emerytalnych w Polsce*, Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa 2020, doi: [10.33119/978-83-8030-378-2.2020.202](https://doi.org/10.33119/978-83-8030-378-2.2020.202); S. Pieńkowska-Kamieniecka et al., *Readability, efficiency and costliness of individual retirement products in Poland*, „Equilibrium. Quarterly Journal of Economics and Economic Policy” 2021, vol. 16, no. 1, s. 45–74, doi: [10.24136/eq.2021.002](https://doi.org/10.24136/eq.2021.002); M. Hadryan, J. Rutecka-Góra, *Readability and Clarity of Individual Pension Product Contracts*, „International Journal for the Semiotics of Law” 2023, vol. 36(4), doi: [10.1007/s11196-023-09997-8](https://doi.org/10.1007/s11196-023-09997-8).

⁸ D. Maśniak, *Indywidualne konta zabezpieczenia emerytalnego jako sposób wzmacniania bezpieczeństwa socjalnego*, „Gdańskie Studia Prawnicze” 2013, nr 2, s. 79–88; T. Sowiński, *Finanse ubezpieczeń emerytalnych*, Wolters Kluwer, Warszawa 2009; A. Kolek, O. Sobolewski, *OFE, PPK, IKE(+)* – *Zmiany w systemie emerytalnym 2019–2021. Analiza prawno-ekonomiczna*, „Monitor Prawniczy. Dodatek” 2020, nr 8.

stopy opodatkowania świadczenia w przypadku IKZE – produkty te, mimo że powinny być objęte szczególną kontrolą, nie podlegają certyfikacji czy jakiegokolwiek wstępnej kontroli przed wprowadzeniem na rynek. Nie badano dotychczas zgodności treści wzorców umów (m.in. wzorów umów, regulaminów, tabel opłat i prowizji) stosowanych w zakresie zawierania bankowych umów o IKE i IKZE z obowiązującym prawem, zwłaszcza prawem konsumenckim (czy szerzej prawem ochrony klienta usług finansowych⁹), stosowania w tym zakresie niedozwolonych praktyk rynkowych i naruszania interesów oszczędzających (konsumentów¹⁰), w szczególności ewentualnej abuzywności klauzul stosowanych we wzorcach umownych dotyczących tych produktów. Tematyka zgodności treści umów indywidualnych produktów emerytalnych z obowiązującym prawem jest również niezwykle istotna z uwagi na plany wprowadzenia w Polsce Ogólnoeuropejskiego Indywidualnego Produktu Emerytalnego (OIPE), którego rozwiązania mają opierać się na IKE¹¹.

Nieprawidłowości dotyczące naruszania interesów oszczędzających (w ramach indywidualnych produktów emerytalnych, w szczególności praktyki naruszające zbiorowe interesy konsumentów, były badane m.in. przez Sieradzką¹² i Szuszkiewicz¹³, jednakże te analizy nie były poświęcone stosowaniu we wzorcach umów o IKE i IKZE klauzul abuzywnych, a dotyczyły praktyk wprowadzających w błąd (poprzez niewłaściwe wypełnianie obowiązków informacyjnych) jako rodzaju praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów.

---

⁹ Szerzej na temat jego istoty, specyfiki i źródeł zob. E. Rutkowska-Tomaszewska, *O prawie ochrony konsumenta usług finansowych, jego istocie, specyfice i wyzwaniach w ujęciu przeglądowym słów kilka*, [w:] M. Namysłowska, E. Sługocka-Krupa, K. Podgórski (red.), *Wyzwania dla prawa konsumenckiego w wymiarze globalnym, regionalnym i lokalnym*, C.H. Beck, Warszawa 2022.

¹⁰ Zgodnie z definicją legalną zawartą w art. 22¹ ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1610), zwanej dalej k.c., jest nim osoba fizyczna dokonująca z przedsiębiorcą (w tym przypadku bankiem) czynności prawnej (zawarcia umowy rachunku bankowego IKE, IKZE), niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zawodową.

¹¹ Nowy ogólnoeuropejski indywidualny produkt emerytalny, którym jest OIPE (inaczej zwany PEPP, ang. *Pan-European Personal Pension Product*), wprowadzono rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1238 z dnia 20 czerwca 2019 r. w sprawie ogólnoeuropejskiego indywidualnego produktu emerytalnego (OIPE) (Dz. Urz. UE L 198 z 25.07.2019 r., s. 1). Ma on zapewnić obywatelom Unii Europejskiej nowe możliwości oszczędzania na emeryturę. Jego największą wartością będzie możliwość inwestowania transgranicznego, a także możliwość przenoszenia środków przy zmianie miejsca zamieszkania z jednego do innego państwa członkowskiego UE. Więcej: Projekt ustawy o ogólnoeuropejskim indywidualnym produkcie emerytalnym dokonującej niezbędnych zmian w krajowym porządku prawnym, nr projektu IX.3186 <https://www.gov.pl/web/premier/projekt-ustawy-o-ogolnoeuropejskich-indywidualnych-produktach-emerytalnych2> [dostęp 11.03.2023] oraz Opinia 2023/C 75/08 Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Zwiększenie mobilności pracowników w celu wsparcia odbudowy gospodarczej” (Dz. Urz. UE C 75/50 z 28.02.2023 r.).

¹² M. Sieradzka, *Naruszenie obowiązku informacyjnego we wzorcu umowy o prowadzenie indywidualnego konta emerytalnego (IKE) przez bank. Glosa do wyroku s. okręg. z dnia 3 grudnia 2013 r.*, XVII AmA 89/13, LEX/el. 2015.

¹³ J. Szuszkiewicz, *Naruszenie bankowej umowy o prowadzenie rachunku IKE*, „Monitor Prawa Bankowego” 2018, nr 3, s. 56–70.

Z uwagi na to, że banki, podobnie jak i inne instytucje finansowe, w procesie zawierania umów o indywidualne konta emerytalne (IKE) i indywidualne konta zabezpieczenia emerytalnego (IKZE) wykorzystują wzorce umów (zwane także wzorcami umownymi), przynajmniej potencjalnie mogą one zawierać niedozwolone klauzule umowne (klauzule abuzywne). Niniejsza monografia została poświęcona temu doniosłemu – w wymiarze zarówno teoretycznym, jak i praktycznym – problemowi i wypełniła w tym obszarze istniejącą lukę badawczą.

Prezentuje ona wyniki przeprowadzonego badania empirycznego, obejmującego większość wzorców umów dotyczących indywidualnych produktów emerytalnych (zarówno IKE, jak i IKZE) oferowanych w Polsce przez wybrane banki w formie umów o prowadzenie rachunku bankowego (bankowego rachunku oszczędnościowego). Jego celem było zbadanie treści bankowych wzorców umownych (wzorów umów, regulaminów, ogólnych warunków umów czy tabel opłat i prowizji) dotyczących tych produktów emerytalnych przez pryzmat stosowania w nich klauzul niedozwolonych, w szczególności w zakresie sposobu ustalania stopy oprocentowania, a także wysokości pobieranych opłat likwidacyjnych (co znalazło odzwierciedlenie w rozdziale trzecim niniejszej monografii oraz w aneksie do niej).

Skoncentrowano się na identyfikacji i charakterystyce postanowień umownych zawartych w wybranych wzorcach, które naruszają interesy konsumentów i mogłyby potencjalnie zostać uznane za klauzule abuzywne lub wręcz zostały już za takie uznane w ramach tzw. kontroli abstrakcyjnej przez SOKiK i wpisane do prowadzonego przez Prezesa UOKiK rejestru niedozwolonych klauzul umownych lub obecnie – przez Prezesa UOKiK w formie decyzji administracyjnej.

Badanie przeprowadzono, wykorzystując następujące metody badawcze: krytyczną analizę piśmiennictwa, orzecznictwa SOKiK i wpisów do rejestru niedozwolonych klauzul umownych (NKU) prowadzonego przez Prezesa UOKiK oraz decyzji Prezesa UOKiK, ekonomiczną i prawną analizę IKE i IKZE jako produktów bankowych, a także analizę treści wybranych przykładowych bankowych wzorców umownych stosowanych w tym zakresie.

Wyniki tych badań zostały wprawdzie opublikowane w ramach dwóch syntetycznych artykułów na łamach czasopism „Wiadomości Ubezpieczeniowe”¹⁴ i „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego”¹⁵, nie było w nich jednak miejsca na kompleksową i szczegółową analizę praktyki stosowania wzorców umownych przez banki, także w zakresie IKE i IKZE,

---

¹⁴ J. Rutecka-Góra, E. Rutkowska-Tomaszewska, *Oprocentowanie i opłaty oraz zasady ich ustalania i zmian w bankowych wzorcach umów o indywidualne produkty emerytalne w kontekście stosowania w nich niedozwolonych klauzul umownych*, „Wiadomości Ubezpieczeniowe” 2021, nr 3, s. 33–57, doi: [10.33995/wu2021.3.3](https://doi.org/10.33995/wu2021.3.3).

¹⁵ J. Rutecka-Góra, E. Rutkowska-Tomaszewska, *Bankowe produkty emerytalne a niedozwolone klauzule umowne i ryzyko braku zgodności*, „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego” 2021, nr 12, s. 42–54, doi: [10.33226/0137-5490.2021.12.6](https://doi.org/10.33226/0137-5490.2021.12.6).

ani na zaprezentowanie szczegółowych wyników przeprowadzonego badania wzorców umownych wybranych banków pod kątem ryzyka stosowania w nich niedozwolonych klauzul umownych, co przedstawia aneks, będący integralną częścią niniejszej monografii. W kilku tabelach zawarto w nim wykaz zarówno przykładowych klauzul abuzywnych wpisanych już do rejestru prowadzonego przez Prezesa UOKiK (tabele A.1–A.6 uporządkowane według wskazanych kategorii) oraz wynikających z tzw. decyzji klauzulowych Prezesa UOKiK (decyzji w sprawie stosowania niedozwolonych klauzul umownych we wzorcach umów) odnoszących się do umów bankowych, a w szczególności umów rachunku bankowego (tabela A.7), jak i podejrzane o abuzywność klauzule umowne znajdujące się w badanych wzorcach umownych IKE i IKZE wybranych banków (tabela A.8).

Dlatego pojawił się pomysł na niniejszą monografię. Pozwala ona przedstawić w sposób kompleksowy zarówno problem stosowania wzorców umownych i klauzul abuzywnych w bankowych IKE i IKZE, jak i pełne, szczegółowe wyniki przeprowadzonych badań własnych w tym obszarze, zwłaszcza przytoczyć te z nich, które – bazując na dotychczasowej praktyce orzeczniczej w wymienionej materii – przypominają dotychczas uznane za niedozwolone klauzule umowne.

Monografia składa się ze wstępu, trzech rozdziałów, zakończenia i obszernego aneksu. W pierwszym rozdziale omówiono rolę, charakterystykę i rozwój indywidualnych produktów emerytalnych w polskim systemie zabezpieczenia emerytalnego, ze szczególnym uwzględnieniem produktów oferowanych przez banki. Drugi rozdział traktuje o konsumencie w kontekście powszechnej w obrocie masowym praktyki stosowania wzorców umownych w procesie zawierania umów bankowych i klauzul abuzywnych wobec przewagi kontraktowej i informacyjnej dostawcy usług finansowych, jakim w analizowanym przypadku jest bank. Natomiast rozdział trzeci szczegółowo omawia wyniki badań własnych nad niedozwolonymi klauzulami umownymi w bankowych wzorcach umownych dotyczących IKE i IKZE, w szczególności w obszarze stosowanego oprocentowania i pobieranych przez banki opłat i prowizji. Istotnym uzupełnieniem tego rozdziału jest aneks zawierający tabele z klauzulami już uznanymi za niedozwolone w bankowych wzorcach umownych (zarówno wpisanych do rejestru niedozwolonych klauzul umownych, jak i wynikających z wydanych przez Prezesa UOKiK decyzji), w tym z wzorców umów o IKE i IKZE, a także klauzulami, które mogłyby zostać uznane za niedozwolone ze względu na ich podobieństwo do klauzul już za takie uznaných w badanych wzorcach umownych wybranych banków.

Mamy nadzieję, że niniejsza monografia będzie użyteczna dla dalszej praktyki stosowania wzorców umownych zarówno w zakresie bankowych IKE i IKZE, jak i innych dodatkowych produktów emerytalnych oferowanych na rynku przez inne instytucje finansowe. Kierujemy ją do szerokiego grona odbiorców, zarówno praktyków, jak i teoretyków,

ekonomistów i prawników, przedstawiciele instytucji publicznych i finansowych. Liczymy, że wpłynie ona na żywe zainteresowanie organów ochrony konsumentów w Polsce problematyką stosowania klauzul abuzywnych w produktach emerytalnych oferowanych z zachętami podatkowymi, a także dostawców usług finansowych, którzy są zainteresowani ograniczaniem ryzyka braku zgodności w zakresie posługiwania się wzorcami umownymi w obrocie konsumenckim.

Nie można pominąć tego, że dopuszczenie na rynek dodatkowych produktów emerytalnych (w tym IKE i IKZE) na podstawie wzorców umownych zawierających klauzule abuzywne, zwłaszcza w zakresie odpłatności (oprocentowanie, opłaty, prowizje), może powodować nieskuteczność dodatkowego oszczędzania, a tym samym oznaczać, że produkt ten stanie się nieodpowiedni i nieużyteczny dla konsumenta, gdyż nie będzie spełniał zakładanych cech i funkcji, zwłaszcza w sytuacji jednoczesnego występowania niskiej świadomości prawnej i finansowej konsumentów. Te szkodliwe praktyki rynkowe są wymierzone w istotę produktu emerytalnego i mogą stanowić także inną, oprócz stosowania niedozwolonych klauzul umownych, zakazaną praktykę antykonsumencką (praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów), jaką jest *misselling*¹⁶ w rozumieniu ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów¹⁷ (art. 24 ust. 2 pkt 4), zwłaszcza gdy wzorce umowne są niezrozumiałe dla oszczędzających (o czym więcej w dalszej części).

Ryzyko braku zgodności banku w obszarze stosowania klauzul abuzywnych, w tym także w odniesieniu do badanych bankowych IKE i IKZE, jest obecnie problemem niezwykle aktualnym wobec dużej skali procesów sądowych związanych z dochodzeniem przez konsumentów roszczeń wynikających ze stosowania niedozwolonych klauzul umownych przez banki w umowach kredytu hipotecznego denominowanych lub indeksowanych do waluty innej niż polska (tzw. kredytów frankowych), w związku z ukształtowaniem już w tym obszarze orzecznictwa TSUE (Trybunału Sprawiedliwości UE), a w ślad za nim sądów powszechnych w Polsce na tle sankcji za ich stosowanie. Niewątpliwie pokazuje to, że brak zgodności banku z zakazem stosowania klauzul abuzywnych w umowach konsumenckich może okazać się bardzo dotkliwy, sankcje za ich stosowanie nie są jedynie hipotetyczne, a ryzyko z tym związane się materializuje i może nawet stać się ryzykiem systemowym, co tym bardziej podkreśla potrzebę działań uprzednich (na „przedpolu” nadużyć), zmierzających do ograniczania jego skali. Jest to poważne wyzwanie nie tylko dla odpowiednich organów państwa, lecz także dla instytucji finansowych, które muszą ryzykiem braku zgodności w obszarze stosowania klauzul abuzywnych właściwie zarządzać, a wcześniej je identyfikować.

¹⁶ Istota tej praktyki zostanie w dalszej części niniejszej monografii zasygnalizowana, jednak nie będzie szerzej omawiana.

¹⁷ Ustawa z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1689), zwana dalej u.o.k.i.k.

1. Indywidualne produkty emerytalne w Polsce

1.1. Indywidualne produkty emerytalne jako część systemu zabezpieczenia emerytalnego

Od 1999 r. system zabezpieczenia emerytalnego w Polsce składa się w z kilku warstw. Pierwszą stanowi obowiązkowy niefinansowy system o zdefiniowanej składce (*nonfinancial defined contribution, NDC*¹⁸) zarządzany przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych (ZUS). Drugą – finansowy system o zdefiniowanej składce (*funded defined contribution, FDC*), który tworzą otwarte fundusze emerytalne (OFE) wraz z zarządzającymi nimi powszechnymi towarzystwami emerytalnymi (PTE). Natomiast trzecią – dodatkowe plany emerytalne zarządzane przez różne instytucje finansowe, początkowo organizowane wyłącznie z inicjatywy pracodawcy, a później także samych zainteresowanych oraz na podstawie obowiązku wprowadzonego przez ustawę¹⁹. Powołany w 1999 r. system emerytalny składał się w części dodatkowej jedynie z pracowniczych programów emerytalnych (PPE) tworzonych przez pracodawcę. W ciągu kolejnych 20 lat podlegał istotnym zmianom, które dotyczyły głównie ograniczania roli obowiązkowego systemu kapitałowego o zdefiniowanej składce (OFE) na rzecz części zarządzanej przez ZUS²⁰, oraz wprowadzania nowych form dodatkowych planów emerytalnych, zarówno grupowych, jak i indywidualnych. Architekturę systemu emerytalnego w Polsce na koniec 2022 r. przedstawiono w tabeli poniżej.

---

¹⁸ Szerzej: M. Góra, E. Palmer, *NDC: The Generic Old-Age Pension Scheme*, [w:] R. Holzmann *et al.*, *Progress and Challenges of Nonfinancial Defined Contribution Pension Schemes Volume 1: Addressing Marginalization, Polarization, and the Labor Market*, World Bank, Washington 2019, doi: [10.1596/978-1-4648-1453-2](https://doi.org/10.1596/978-1-4648-1453-2).

¹⁹ Od 2019 r. w trzeciej warstwie funkcjonują też pracownicze plany kapitałowe (PPK), wprowadzone ustawą z dnia 4 października 2018 r. o pracowniczych planach kapitałowych (Dz. U. z 2018 r. poz. 2215) obowiązkowo tworzone przez pracodawców i obejmujące pracowników na zasadzie automatycznego zapisu. Zostały one szerzej opisane w dalszej części tego rozdziału.

²⁰ Zob. S. Buchholtz, A. Chłoń-Domińczak, M. Góra, *The Polish NDC Scheme: Success in the Face of Adversity, Social Protection and Jobs*, Discussion Paper No. 1904, World Bank, Washington 2019.

Tabela 1.1. Architektura systemu emerytalnego w Polsce na koniec 2022 r.

Element systemu	Charakter systemu	Zasada przystąpienia	Elementy składowe	Zarządzanie
Niefinansowy system o zdefiniowanej składce (NDC)	Bazowy	Obowiązkowy	Indywidualne konto ubezpieczonego + subkonto ubezpieczonego Składki są przekazywane do funduszu emerytalnego w ramach Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (FUS)	Publiczne (ZUS)
Kapitałowy system o zdefiniowanej składce (FDC)	Bazowy	Dobrowolny*	Rachunek w otwartym funduszu emerytalnym (OFE)	Prywatne (PTE)
Dodatkowy system kapitałowy o zdefiniowanej składce (FDC)	Uzupełniający	Dobrowolny /automatyczny zapis (PPK)	Pracownicze programy emerytalne (PPE) Indywidualne konta emerytalne (IKE) Indywidualne konta zabezpieczenia emerytalnego (IKZE) Pracownicze plany kapitałowe (PPK)	Prywatne (różne instytucje finansowe)

* Ubezpieczony może zdecydować o przekazywaniu części obowiązkowej składki emerytalnej (2,92 p.p.) na rachunek w OFE. Opcją domyślną jest przekazywanie całości obowiązkowej składki emerytalnej do systemu niefinansowego zarządzanego przez ZUS.

Źródło: opracowanie własne.

Dodatkowy system emerytalny obejmował początkowo wyłącznie funkcjonujące od 1999 r. pracownicze programy emerytalne (PPE)²¹, organizowane z inicjatywy pracodawcy i przez niego finansowane (pracodawca płaci składkę podstawową, pracownik może natomiast wносить składkę dodatkową). Programy te zostały powołane w celu uzupełnienia świadczenia z systemu bazowego (warstwa I + II), które co do zasady powinny zaspokajać podstawowe potrzeby na emeryturze. O wyższy standard życia w okresie starości ubezpieczeni mieli zadbać albo przedłużając aktywność zawodową, albo oszczędzając dodatkowe środki w trakcie aktywności zawodowej, przy znacznym udziale pracodawcy. PPE miały docelowo objąć swoim zasięgiem znaczną część zatrudnionych Polaków i stać się powszechnym dodatkowym zabezpieczeniem na starość. Po 5 latach ich funkcjonowania okazało się jednak, że uczestniczy w nich jedynie niecałe 130 tys. osób, zatrudnionych głównie w dużych firmach²². W konsekwencji w 2004 r.

²¹ Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o pracowniczych programach emerytalnych (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 2139).

²² KNF, *Pracownicze programy emerytalne w 2012 roku*, Urząd Komisji Nadzoru Finansowego, Warszawa 2013, https://intranet.knf.gov.pl/knf/pl/komponenty/img/Pracownicze_Programy_Emerytalne_w_2012_34899_57912.pdf [dostęp 20.12.2020].

zdecydowano o wprowadzaniu rozwiązań umożliwiających dodatkowe oszczędzanie na emeryturę osobom indywidualnym, bez zaangażowania pracodawcy i z pełną inicjatywą ze strony samych zainteresowanych.

Ustawą z dnia 20 kwietnia 2004 r.²³ wprowadzono wówczas indywidualne konta emerytalne (IKE), które mogły być oferowane w formie funduszu inwestycyjnego, ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym, rachunku bankowego czy rachunku papierów wartościowych w domu maklerskim. Kilka lat później (od 2012 r.) dodano do tego katalogu również dobrowolne fundusze emerytalne. Ponieważ także te plany nie odniosły w kolejnych latach sukcesu i nie stały się powszechne, pomimo zachęty podatkowej w formie zwolnienia z podatku od dochodów kapitałowych (tzw. podatku Belki), od 2012 r., przy okazji istotnej korekty systemu bazowego²⁴, wprowadzono nową instytucjonalną formę dodatkowego oszczędzania na emeryturę, tj. indywidualne konta zabezpieczenia emerytalnego (IKZE)²⁵. Nowe plany zostały zaoferowane w tych samych formach produktowych co IKE, ale towarzyszyła im większa zachęta podatkowa, tj. możliwość odliczenia wpłaty od podstawy opodatkowania i obniżony podatek dochodowy od zgromadzonych środków na etapie ich wypłaty. Wraz z korzystniejszymi zasadami opodatkowania wprowadzono jednak niższy niż w przypadku IKE²⁶ limit wpłat, tj. do wysokości 4% rocznego indywidualnego przychodu podlegającego oskładkowaniu w poprzednim roku kalendarzowym. Obliczenie indywidualnego limitu dla każdej osoby okazało się jednak tak kłopotliwe i skomplikowane, że kilkanaście miesięcy później zmieniono go na jednolity limit kwotowy, wynoszący 120% prognozowanego przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w gospodarce narodowej.

Pomimo dość dynamicznego wzrostu liczby indywidualnych planów emerytalnych, zwłaszcza w pierwszych 2–3 latach od ich wprowadzenia, na koniec 2017 r. na rynku funkcjonowało 951,5 tys. IKE i 691 tys. IKZE, obejmując swoim zasięgiem jedynie odpowiednio 5,8% i 4,2% osób aktywnych zawodowo²⁷. Największą część rynku indywidualnych planów emerytalnych reprezentowały produkty ubezpieczeniowe (odpowiednio

---

²³ Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o indywidualnych kontach emerytalnych (Dz. U. z 2004 r. Nr 116, poz. 1205), w pierwotnej wersji.

²⁴ Zdecydowano wówczas o przekazaniu ponad połowy środków z OFE do FUS oraz zniesiono obowiązek uczestnictwa w otwartych funduszach emerytalnych, robiąc decydujący krok w kierunku likwidacji kapitałowej części bazowego systemu emerytalnego w Polsce.

²⁵ Wprowadzone ustawą z dnia 25 marca 2011 r. o zmianie niektórych ustaw związanych z funkcjonowaniem systemu ubezpieczeń społecznych (Dz. U. Nr 75, poz. 398), która wprowadziła zmiany do ustawy o indywidualnych kontach emerytalnych z dnia 20 kwietnia 2004 r.

²⁶ W IKE limit ten wynosił wówczas 300% prognozowanego przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w gospodarce narodowej.

²⁷ KNF, *Indywidualne konta emerytalne oraz indywidualne konta zabezpieczenia emerytalnego w 2017 roku*, Urząd Komisji Nadzoru Finansowego, Warszawa 2018.

59,62% i 64,96%), na kolejnych miejscach znalazły się produkty oferowane przez towarzystwa funduszy inwestycyjnych (28,92% i 17,55%), banki (7,54% i 2,62%), powszechne towarzystwa emerytalne (0,52% i 13,64%) i domy maklerskie (3,19% i 1,23%). Gdy dynamika wzrostu liczby kont emerytalnych znacznie wyhamowała, zdecydowano o wprowadzeniu kolejnego rodzaju planów – tym razem tworzonych obowiązkowo przez pracodawcę i wykorzystujących mechanizm automatycznego zapisu.

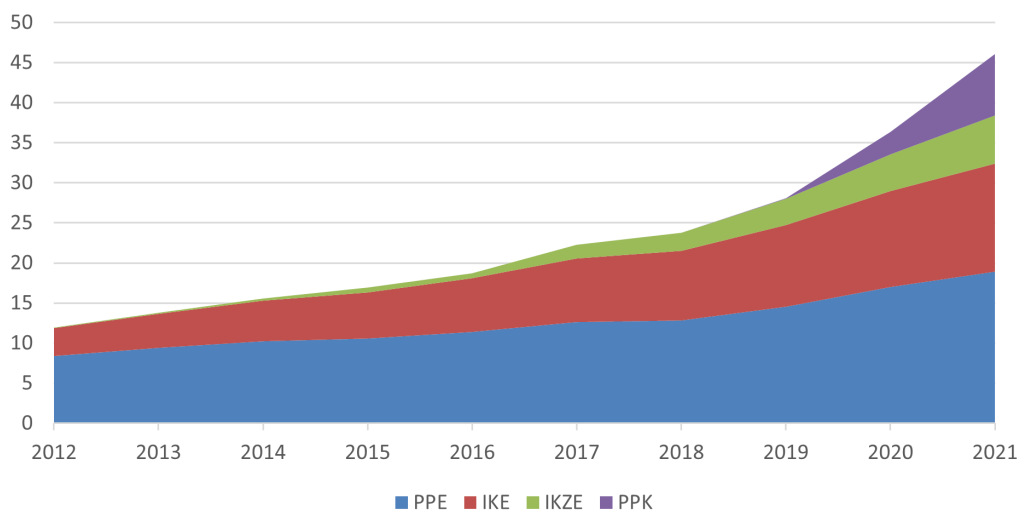
Od połowy 2019 r. rozpoczęto proces wprowadzania pracowniczych planów kapitałowych (PPK)²⁸, które początkowo tworzone były przez pracodawców zatrudniających powyżej 250 osób, a w kolejnych odstępach półrocznych objęły następne grupy podmiotów, by od początku 2021 r. objąć nimi wszystkie firmy zatrudniające pracowników²⁹. Rozwiązanie to charakteryzuje się obowiązkowym tworzeniem planu przez pracodawcę z jednoczesnym automatycznym zapisem (*auto enrolment*) pracownika w wieku 18–55 lat. Z punktu widzenia indywidualnego uczestnika jest to rozwiązanie *quasi*-obowiązkowe, gdyż może on wystąpić z programu na swój wniosek. Plany te charakteryzują się ponadto największymi korzyściami dla oszczędzającego ze wszystkich wymienionych wcześniej rozwiązań, gdyż składka płacona przez pracownika jest obowiązkowo uzupełniana przez składkę pracodawcy (ang. *matching contribution*), a dodatkowo występują regularne dopłaty z budżetu państwa oraz zwolnienie z podatku od dochodów kapitałowych. Pracownicze plany kapitałowe mają formę funduszy zdefiniowanej daty (ang. *target date funds*), co oznacza, że składka pracownika lokowana jest w jednostkach funduszu o horyzoncie inwestycyjnym (zdefiniowanej dacie) najbliższym momentowi, w którym oszczędzający osiągnie minimalny wiek emerytalny. Horyzont inwestycyjny ma wpływ na strukturę portfela aktywów funduszu. Fundusze oferowane jako PPK są zarządzane przez towarzystwa funduszy inwestycyjnych oraz zakłady ubezpieczeń na życie.

Na koniec 2021 r. aktywa zgromadzone we wszystkich dodatkowych planach emerytalnych w Polsce wyniosły 46 mld zł³⁰ (rysunek 1.1), przy czym najwięcej środków było zgromadzonych w PPE (18,93 mld zł) oraz IKE (13,46 mld zł). W każdej z omówionych form instytucjonalnych dodatkowego oszczędzania dynamiczny przyrost zarówno liczby oszczędzających, jak i aktywów był widoczny w pierwszych kilku latach po wprowadzeniu danego rodzaju planów. Stąd obecnie najszybciej zwiększa się poziom uczestnictwa i aktywów PPK, których rozwój jest dodatkowo stymulowany przez mechanizm automatycznego zapisu.

²⁸ Ustawa z dnia 4 października 2018 r. o pracowniczych planach kapitałowych (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 46 ze zm.).

²⁹ Pracodawca może się wyłączyć z obowiązku utworzenia PPK, jeśli oferuje pracownikom PPE. Takie rozwiązanie spowodowało znaczny wzrost liczby PPE w 2019 i 2020 r.

³⁰ Stanowiło to 1,8% PKB Polski w 2021 r.

Rysunek 1.1. Aktywa zgromadzone w dodatkowych planach emerytalnych w Polsce w latach 2012–2021 (mld zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych KNF.

Wartość aktywów zgromadzonych w dodatkowych planach emerytalnych w Polsce jest jeszcze niewielka, co jest przede wszystkim konsekwencją stosunkowo krótkiego okresu funkcjonowania dodatkowych planów emerytalnych oraz niskiego poziomu uczestnictwa w tym systemie. W krajach całej Unii Europejskiej wartość aktywów funduszy emerytalnych zgromadzonych na koniec roku 2021 wyniosła 3,35 bln euro³¹. Najwyższy poziom uczestnictwa w dodatkowych pracowniczych planach emerytalnych występuje w Holandii (88%), Szwecji (70%) i Danii (63,4%), a w indywidualnych planach emerytalnych – w Czechach (52,6%), Belgii (38%) i Niemczech (33,8%)³². Dodatkowe zabezpieczenie emerytalne będzie odgrywać coraz większą rolę w zapewnianiu adekwatnych dochodów w okresie starości z uwagi na spadające stopy zastąpienia oferowane z systemów bazowych³³, w tym również w Polsce. W obliczu starzenia się ludności i rosnących wydatków emerytalnych niemożliwe jest już bowiem podnoszenie świadczeń,

³¹ EBC, *Euro area pension fund statistics: fourth quarter of 2021*, 17 June 2022, https://www.ecb.europa.eu/press/pr/stats/pension_fund_statistics/html/ecb.pfs2022q1~ff17bc4bf7.en.html [dostęp 13.03.2023].

³² European Commission, *The 2018 Pension Adequacy Report: current and future income adequacy in old age in the EU. Volume I*, Brussels 2018, <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/f0e89c3f-7821-11e8-ac6a-01aa75ed71a1/language-en> [dostęp 13.03.2023]. Szerzej o charakterystyce i rozwoju dodatkowego zabezpieczenia emerytalnego w wybranych krajach europejskich: A. Mączyńska *et al.*, *Long-term and Pension Savings: The Real Return. 2022 Edition*, Brussels 2022, <https://betterfinance.eu/publication/the-real-return-long-term-pension-savings-report-2022-edition/> [dostęp 30.03.2023].

³³ Stopa zastąpienia wynagrodzenia emeryturą brutto spadnie w Polsce o 29 p.p. z 54% w roku 2019 do 25% w roku 2070. Podobne spadki obserwowane będą także w pozostałych krajach UE. Szerzej: European Commission, *The 2021 Ageing Report: Economic and Budgetary Projections for the EU Member States (2019–2070)*, Brussels 2021, https://economy-finance.ec.europa.eu/publications/2021-ageing-report-economic-and-budgetary-projections-eu-member-states-2019-2070_en [dostęp 13.03.2023].

a jednym ze sposobów podwyższenia dochodów w okresie starości jest upowszechnienie dodatkowego oszczędzania na starość lub wydłużenie okresu aktywności zawodowej i późniejsze przechodzenie na emeryturę.

Dodatkowy system emerytalny w Polsce jest obecnie bardzo skomplikowany. Funkcjonuje w nim wiele form instytucjonalnych, zarówno grupowych, jak i indywidualnych, które dodatkowo oferowane są w odmiennych formach produktowych. Może to powodować znaczne problemy z wyborem planu i produktu z punktu widzenia indywidualnych oszczędzających³⁴. Problem dużego skomplikowania pogłębiany jest przez różne zasady finansowania składek, limity wpłat oraz odmienne zachęty i reżimy podatkowe stosowane w poszczególnych rodzajach planów. Niejednorodne są także zasady i formy wypłaty środków z różnych elementów dodatkowego zabezpieczenia emerytalnego.

Obecnie możliwości wypłaty środków z III filaru polskiego systemu emerytalnego zależą od formy instytucjonalnej, w której uczestniczy osoba indywidualna (PPE, PPK, IKE lub IKZE). We wszystkich rozwiązaniach środki mogą podlegać wypłacie, wypłacie transferowej lub zwrotowi (całkowitemu lub częściowemu). Możliwość wypłaty wiąże się z osiągnięciem przewidzianego w przepisach wieku, w wyjątkowych sytuacjach wcześniej po spełnieniu dodatkowych warunków, lub wypłata dokonywana jest automatycznie po osiągnięciu tzw. maksymalnego wieku (tabela 1.2). W przypadku każdego z dodatkowych planów emerytalnych po śmierci uczestnika środki wypłacane są osobom uprawnionym, a zatem funkcjonuje mechanizm dziedziczenia zgromadzonego kapitału. W trakcie okresu oszczędzania środki emerytalne mogą być przeniesione do innego planu, co jest nazywane wypłatą transferową. Wypłata transferowa może być z reguły dokonana do innej instytucji w ramach planów o tym samym reżimie podatkowym, przy czym zbyt wczesna zmiana zarządzającego może się wiązać z koniecznością poniesienia dodatkowych opłat (opłaty transferowej). W większości planów oszczędzający może także dokonać zwrotu, tj. wypłaty środków przed osiągnięciem wyznaczonego wieku. Wówczas nie przysługuje mu jednak zwolnienie podatkowe i traci część środków zgromadzonych w planie.

---

³⁴ Szerzej: J. Rutecka-Góra *et al.*, *op. cit.*; S. Pieńkowska-Kamieniecka *et al.*, *op. cit.*

Tabela 1.2. Formy i warunki wypłaty świadczeń emerytalnych w dodatkowym systemie emerytalnym w Polsce

Charakterystyka	PPE	PPK	IKE	IKZE
Forma wypłaty	Wypłata jednorazowa lub wypłata ratalna	Wypłata jednorazowa (25% środków) i wypłata ratalna przez min. 10 lat (75%)*	Wypłata jednorazowa lub wypłata w ratach	Wypłata jednorazowa lub wypłata ratalna (przez co najmniej 10 lat)
Wiek uprawniający do wypłaty	60 lat (w wyjątkowych przypadkach 55 lat); automatyczna wypłata w wieku 70 lat	60 lat	60 lat (w wyjątkowych przypadkach 55 lat)	65 lat
Opodatkowanie wypłaty	Nie	Nie	Nie	Tak (według preferencyjnej 10-procentowej stawki)
Możliwość wypłaty transferowej	Tak: – do PPE – na IKE. Wypłata transferowa jest niemożliwa, jeśli uczestnik pozostaje w stosunku pracy z pracodawcą prowadzącym program	Tak: – do PPK – na rachunek lokaty terminowej	Tak: – do PPE – na IKE	Tak: – na IKZE
Możliwość i warunki zwrotu (wcześniejszego wycofania środków)	Zwrot całkowity jedynie w przypadku likwidacji instytucji finansowej lub pracodawcy, od wypłacanej kwoty pobierany jest podatek od dochodów kapitałowych (tzw. podatek Belki), 30% składek podstawowych przekazywanych jest na konto w I filarze	Zwrot całkowity możliwy w dowolnym momencie, od wypłacanej kwoty pobierany jest podatek od dochodów kapitałowych (tzw. podatek Belki); potrąca się także 30% środków pochodzących ze składek pracodawcy oraz środki pochodzące z dopłat z budżetu państwa. Częściowy zwrot (25%) możliwy w razie choroby uczestnika, jego małżonka lub dziecka	Zwrot całkowity i częściowy w dowolnym momencie, od wypłacanej kwoty pobierany jest podatek od dochodów kapitałowych (tzw. podatek Belki); jeśli wcześniej przetransferowano środki z PPE na IKE, 30% składek podstawowych jest przekazywanych na konto ubezpieczonego w FUS	Zwrot całkowity jest możliwy w dowolnym momencie, cała wypłacana kwota jest opodatkowana

* Na wniosek uczestnika całość może być wypłacona w ratach. Możliwa też wypłata świadczenia małżeńskiego.

Źródło: opracowanie własne.

Środki zgromadzone w ramach PPE mogą być wypłacone na wniosek uczestnika po osiągnięciu przez niego 60 lat, na wniosek uczestnika po przedstawieniu decyzji o przyznaniu prawa do wcześniejszej emerytury i po ukończeniu 55 lat lub automatycznie po ukończeniu przez uczestnika 70 lat, jeżeli wcześniej nie wystąpił z wnioskiem o wypłatę środków. Wypłacie podlega przy tym całość środków. Natomiast zwrot środków zgromadzonych na rachunku w PPE (ich wypłata oszczędzającemu przed spełnieniem omówionych wcześniej warunków) może wystąpić tylko w dwóch sytuacjach:

- 1) gdy nastąpi likwidacja instytucji zarządzającej środkami w ramach PPE i nie jest dokonywana wypłata transferowa,
- 2) w przypadku likwidacji pracodawcy i niedokonania wypłaty transferowej.

W przypadku zwrotu ze środków zgromadzonych przez uczestnika w ramach PPE potrącana jest kwota równa 30% sumy składek podstawowych wpłaconych do programu. Ta kwota jest ewidencjonowana na indywidualnym koncie ubezpieczonego w FUS (system NDC).

Wypłata środków z PPK może nastąpić po osiągnięciu 60 lat i standardowo realizowana jest w dwóch formach: 25% środków wypłacanych jest jednorazowo, a 75% w ratach przez co najmniej 10 lat. Na wniosek uczestnika instytucja finansowa może także wypłacić całość środków w ratach. W tym rozwiązaniu dopuszczono ponadto możliwość zwrotu 25% środków bez żadnych konsekwencji podatkowych w przypadku poważnej choroby uczestnika, jego współmałżonka lub dziecka. Oszczędzający może także pożyczyć środki (wypłacić, a następnie je zwrócić) na pokrycie wkładu własnego w związku z budową lub przebudową budynku mieszkalnego. W pozostałych przypadkach dokonanie zwrotu wiąże się z koniecznością uiszczenia podatku od dochodów kapitałowych, utratą dopłat z budżetu państwa i przekazaniem 30% środków pochodzących ze składek sfinansowanych przez pracodawcę na indywidualne konto ubezpieczonego w FUS.

W przypadku IKE wypłata może nastąpić na wniosek oszczędzającego, gdy ukończył 60 lat lub otrzymał wcześniejszą emeryturę i ukończył 55 lat i jednocześnie dokonał wpłat co najmniej w ciągu 5 lat albo dokonał ponad połowy wpłat nie później niż na 5 lat przed złożeniem wniosku o wypłatę środków. Po dokonaniu wypłaty (i wykorzystaniu zachęty podatkowej) nie można ponownie założyć IKE. Środki zgromadzone na IKE mogą być także wypłacone w gotówce przed przejściem na emeryturę i przed ukończeniem 60 lat, wówczas potrącony zostanie podatek od dochodów kapitałowych. Zwrot może obejmować całość lub część środków. Natomiast gdy obejmuje środki przetransferowane wcześniej z PPE na IKE, przy dokonywaniu zwrotu instytucja finansowa ma obowiązek potrącić 30% składek podstawowych wpłaconych do PPE i przekazać je na konto ubezpieczonego w FUS.

IKZE charakteryzują się natomiast możliwością wypłaty zgromadzonych na nich środków na wniosek oszczędzającego po osiągnięciu 65 lat oraz pod warunkiem

dokonywania wpłat co najmniej w 5 latach kalendarzowych. Wypłata może być, w zależności od wniosku oszczędzającego, zrealizowana jednorazowo lub w ratach (przez co najmniej 10 lat, chyba że okres oszczędzania w ramach IKZE był krótszy). Wypłacane kwoty są opodatkowane podatkiem dochodowym od osób fizycznych (PIT) według obniżonej, liniowej stawki (10%).

Warto zwrócić uwagę, że obowiązujące rozwiązania są zróżnicowane w odniesieniu do wieku uprawniającego do wypłaty środków. W większości planów (poza IKZE) przyjęty wiek jest niższy niż minimalny wiek emerytalny mężczyzn (65 lat), co pozwala uzyskać dodatkowe dochody w okresie, kiedy ubezpieczony jest jeszcze aktywny zawodowo. Z drugiej strony takie rozwiązanie może umożliwić sfinansowanie okresu przejściowego, jeśli uczestnik planu zdecydował się zakończyć aktywność zawodową wcześniej, jeszcze przed osiągnięciem minimalnego wieku emerytalnego w systemie powszechnym, lub może ułatwić stopniowe wychodzenie z rynku pracy³⁵.

Dodatkowy system emerytalny w Polsce charakteryzują ponadto różne reżimy podatkowe – w PPE, PPK i IKE stosowany jest model opodatkowania składek z jednoczesnym zwolnieniem z opodatkowania zysków z inwestycji oraz wypłacanych świadczeń (model podatek – zwolnienie z podatku – zwolnienie z podatku, tj. TEE z ang. *Taxed-Exempt-Exempt*). Z kolei w IKZE możliwe jest odliczanie składki od podstawy opodatkowania, zyski nie są opodatkowane, a niższy niż standardowy podatek jest potrącany od wypłacanego świadczenia (model EET, tj. *Exempt-Exempt-Taxed*). Gdy uwzględni się przy tym odmienne limity dla składek wpłacanych do poszczególnych rozwiązań (max. 7% wynagrodzenia dla składki podstawowej do PPE, 450% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w przypadku składki dodatkowej do PPE, 300% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia dla składki wpłacanej na IKE i 120% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia dla składki wpłacanej na IKZE), dodatkowy system emerytalny w Polsce okazuje się niezwykle skomplikowany pod względem podatkowym. Różnorodność reżimów powoduje obniżenie elastyczności całego III filaru – niemożliwe jest chociażby przeniesienie środków zgromadzonych na IKZE do PPE. Jeśli do tego uwzględni się różnorodność form produktowych (ubezpieczenie na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym, fundusz inwestycyjny, rachunek bankowy, rachunek papierów wartościowych w domu maklerskim i dobrowolny fundusz emerytalny), architektura i rozwiązania stosowane w dodatkowym zabezpieczeniu emerytalnym w Polsce wydają się przerastać poziom wiedzy finansowej przeciętnego Polaka, utrudniając mu tym samym podejmowanie właściwych decyzji w zakresie dodatkowego zabezpieczenia na starość³⁶.

³⁵ Szerzej o możliwym przeznaczeniu dodatkowych oszczędności emerytalnych: M. Góra, J. Rutecka, *Elastyczny system emerytalny a obecne i przyszłe potrzeby jego uczestników*, „*Ekonomista*” 2013, nr 6.

³⁶ J. Rutecka-Góra *et al.*, *op. cit.*

1.2. Indywidualne konta emerytalne (IKE) i indywidualne konta zabezpieczenia emerytalnego (IKZE) – podstawowa charakterystyka i analiza rynku

Indywidualne produkty emerytalne są oferowane w Polsce w formie indywidualnych kont emerytalnych (IKE), które zostały wprowadzone do dobrowolnej części systemu emerytalnego w 2004 r., oraz indywidualnych kont zabezpieczenia emerytalnego (IKZE) wprowadzonych w roku 2012. Oba typy kont emerytalnych są dostępne w formie:

- ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym (UFK) oferowanego przez zakłady ubezpieczeń na życie (ZUnŻ);
- funduszu inwestycyjnego oferowanego przez towarzystwa funduszy inwestycyjnych (TFI);
- rachunku bankowego oferowanego przez banki;
- rachunku papierów wartościowych oferowanego przez domy maklerskie (DM);
- dobrowolnego funduszu emerytalnego (DFE) zarządzanego przez powszechne towarzystwa emerytalne (PTE).

Formy produktowe są zatem dokładnie takie same dla IKE i IKZE. Plany te różnią się jednak dwoma istotnymi elementami: limitem składki oraz zasadami opodatkowania i rodzajem zastosowanych zachęt podatkowych (tabela 1.3).

Tabela 1.3. Limity wpłat i zachęty podatkowe w indywidualnych planach emerytalnych w Polsce

Charakterystyka	IKE	IKZE
Limit wpłat	300% prognozowanego przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w gospodarce narodowej*	120% prognozowanego przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w gospodarce narodowej (w przypadku osób prowadzących działalność gospodarczą: 180% prognozowanego przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w gospodarce narodowej)**
Zachęty podatkowe	Zwolnienie z podatku od dochodów kapitałowych (tzw. podatku Belki)	Możliwość odliczenia składki od podstawy opodatkowania Zwolnienie z podatku od dochodów kapitałowych (tzw. podatku Belki) Obniżony podatek dochodowy od wypłaty środków (10%)
Reżim podatkowy	TEE (<i>Taxed-Exempt-Exempt</i>)	EEt*** (<i>Exempt-Exempt-taxed</i>)

* W 2023 r. limit ten wynosi 20 805 zł.

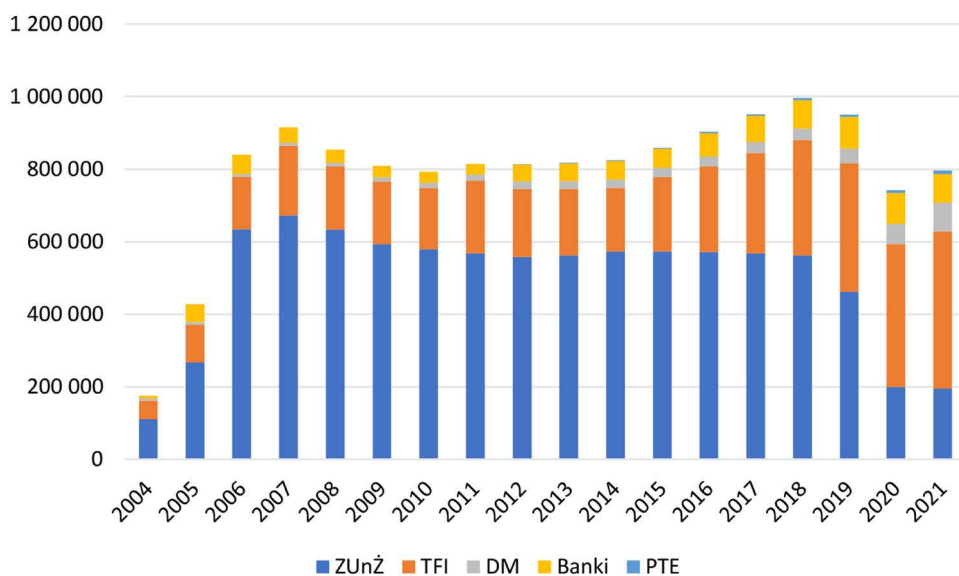
** W 2023 r. limit ten wynosi 8322 zł, a w przypadku przedsiębiorców 12 483 zł.

*** Opodatkowana jest jedynie wypłata środków. Małą literą zaznaczono, iż świadczenie opodatkowane jest według obniżonej stawki podatku.

Źródło: opracowanie własne.

Największa dynamika wzrostu liczby IKE występowała w pierwszych latach po wprowadzeniu tego rozwiązania. Na koniec 2007 r. liczba IKE osiągnęła poziom ponad 900 tys. (rysunek 1.2), po czym w kolejnych latach oscylowała w granicach 800 tys. IKE zachęciły zatem do oszczędzania relatywnie niewielki odsetek potencjalnych oszczędzających (ok. 5% osób aktywnych zawodowo), a ich potencjał wyczerpał się właściwie już w pierwszym okresie od powstania. Sytuacja nie zmieniła się także po wprowadzeniu kilku istotnych zmian w funkcjonowaniu kont od początku 2009 r. – podwyższenia limitu wpłaty składki ze 150% do 300% prognozowanego przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w gospodarce narodowej czy umożliwienia dokonywania wypłat częściowych. Niewielkie przyrosty liczby kont obserwowane były dopiero w latach 2015–2018, po czym w latach 2019 i 2020 nastąpił wyraźny spadek zainteresowania tą formą dodatkowego oszczędzania na emeryturę, do czego mogło się przyczynić zarówno wprowadzenie PPK, jak i wystąpienie pandemii COVID-19³⁷. Na koniec 2021 r. funkcjonowało 796,5 tys. IKE, z dominującym udziałem towarzystw funduszy inwestycyjnych (54,33%) i zakładów ubezpieczeń (24,5%, rysunek 1.2). Domy maklerskie prowadziły 10,03% IKE, a banki i powszechne towarzystwa emerytalne (PTE) odpowiednio 9,92% i 1,21% kont³⁸.

Rysunek 1.2. Liczba IKE w latach 2004–2021

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych KNF.

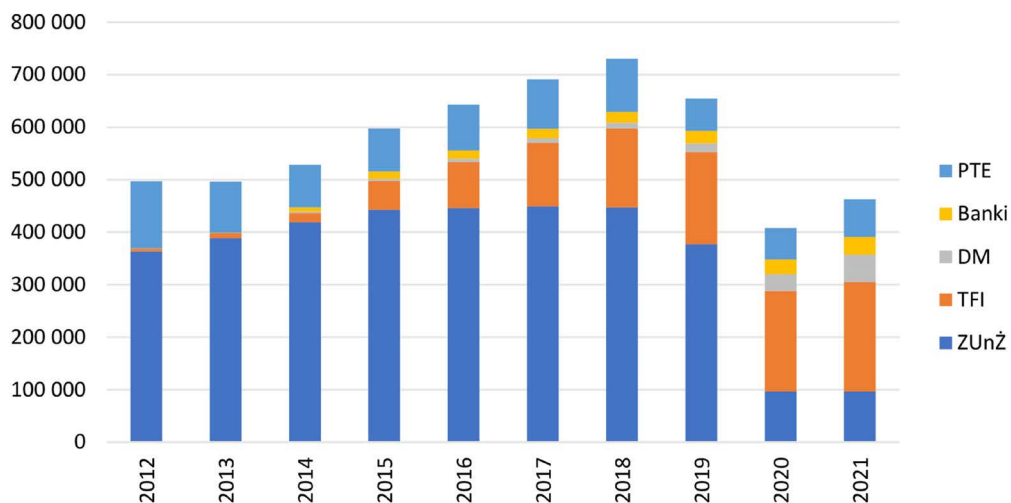
³⁷ Szerzej o wpływie pandemii na zachowania oszczędnościowe Polaków: A. Korzeniowska *et al.*, *Wpływ pandemii COVID-19 na finanse osobiste*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2023, doi: [10.15611/2023.47.3](https://doi.org/10.15611/2023.47.3).

³⁸ KNF, *Informacja o stanie rynku emerytalnego w Polsce na koniec 2020 r.*, Urząd Komisji Nadzoru Finansowego, Warszawa 2021; KNF, *Informacje o IKE według stanu na 31 grudnia 2020 roku*, Urząd Komisji Nadzoru Finansowego, Warszawa 2021, https://www.knf.gov.pl/knf/pl/komponenty/img/IKE_122020www_72709.xlsx [dostęp 30.03.2022].

Od początku istnienia indywidualnych kont emerytalnych rynek ten zdominowany był przez zakłady ubezpieczeń na życie, które potrafiły najsprawniej i najszybciej dotrzeć do potencjalnych oszczędzających, dzięki dysponowaniu rozbudowaną siecią sprzedaży agencyjnej. Na drugim miejscu pod względem liczby prowadzonych IKE znajdowały się przez długi czas towarzystwa funduszy inwestycyjnych, które w 2020 r. wyprzedziły zakłady ubezpieczeń na życie. Na kolejnych pozycjach znajdują się domy maklerskie i banki, które zarządzały jedynie kilkudziesięcioma tysiącami kont. Do grona instytucji oferujących IKE dołączyły w 2012 r. powszechne towarzystwa emerytalne (PTE) oferujące dobrowolne fundusze emerytalne (DFE), na skutek zmian polegających na poszerzeniu grona podmiotów oferujących dodatkowe produkty emerytalne przy okazji rozszerzenia III filaru o nowy element – indywidualne konta zabezpieczenia emerytalnego (IKZE).

IKZE powstały w 2012 r. w odpowiedzi na dotychczasowy niezadowalający rozwój III filaru, a także zniesienie obowiązkowości otwartych funduszy emerytalnych i ograniczenie wielkości obowiązkowej składki emerytalnej, przekazywanej do kapitałowej części bazowego systemu emerytalnego (II filaru). Nieskuteczność zastosowanych wcześniej w IKE zachęt podatkowych w upowszechnianiu dodatkowego oszczędzania na emeryturę wymusiła zaoferowanie rozwiązań znacznie korzystniejszych, tj. dających możliwość odliczenia wpłacanych składek od podstawy opodatkowania z jednoczesnym zwolnieniem z podatku od dochodów kapitałowych. Indywidualne konta zabezpieczenia emerytalnego zostały zatem zaprojektowane jako rozwiązania wykorzystujące znacznie hojniejszy reżim podatkowy, określany jako EET (*Exempt-Exempt-Taxed*).

Korzystna forma opodatkowania dodatkowych środków emerytalnych spowodowała, że na odkładanie środków na emeryturę w ramach IKZE zdecydowało się w ciągu pierwszych czterech lat ok. 600 tys. osób (rysunek 1.3). Początkowo wydawało się, że liczba kont ustabilizuje się na poziomie ok. 500 tys., lecz system zyskał dodatkowy bodziec do rozwoju od początku 2014 r., kiedy wprowadzono preferencyjne opodatkowanie wypłaty środków (według stopy 10%) oraz ustalono jednolity limit wpłaty dla wszystkich oszczędzających na poziomie 120% przeciętnego wynagrodzenia (wcześniej każdy oszczędzający mógł odliczyć od podstawy opodatkowania składkę nie wyższą niż 4% indywidualnej podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne w poprzednim roku kalendarzowym, co powodowało znaczne problemy z poprawnym wyznaczeniem tej kwoty).

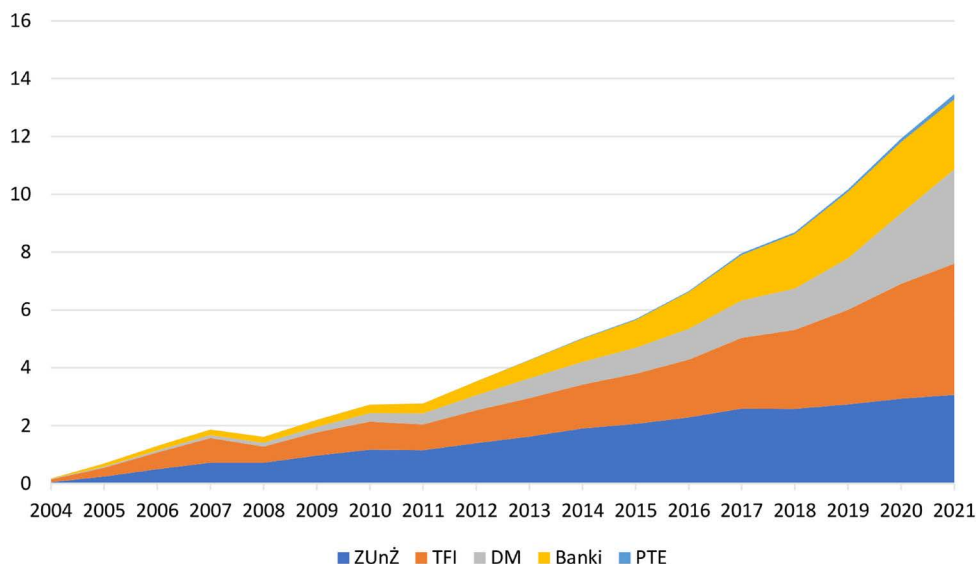
Rysunek 1.3. Liczba IKZE w latach 2012–2021

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych KNF.

W latach 2015–2018 liczba IKZE systematycznie rosła aż do poziomu 730 tys. kont na koniec 2018 r., po czym widoczny był spadek, związany także z wprowadzeniem nowej *quasi*-obowiązkowej formy dodatkowego grupowego oszczędzania na emeryturę (PPK), a także rozpoczęciem pandemii COVID-19. Zgodnie z danymi KNF na koniec 2021 r. na rynku funkcjonowało 462,7 tys. IKZE. Największą część stanowiły konta w formie funduszy inwestycyjnych (45,06%), na kolejnych miejscach znalazły się produkty oferowane przez zakłady ubezpieczeń na życie (20,84%), dobrowolne fundusze emerytalne (15,47%), domy maklerskie (11,30%) i banki (7,32%)³⁹.

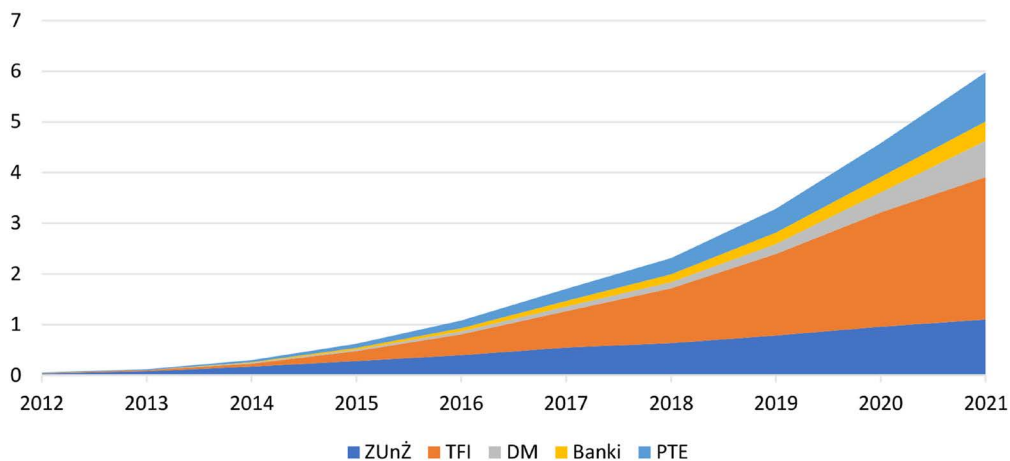
Struktura rynku IKE i IKZE wygląda nieco inaczej po uwzględnieniu wielkości zgromadzonych aktywów. Na koniec 2021 r. w indywidualnych planach emerytalnych zgromadzono w sumie 19,45 mld zł, w tym 13,47 mld zł na IKE i 5,98 mld zł na IKZE. Już od pierwszych lat funkcjonowania obu rodzajów kont emerytalnych najwyższą wartością zgromadzonych na nich środków zarządzały towarzystwa funduszy inwestycyjnych (rysunki 1.4 i 1.5). Wynikało to zarówno z relatywnie dużej liczby prowadzonych kont, jak i ze stosunkowo wysokich, tj. wyższych od średniej, wpłat na konta w tej formie.

³⁹ KNF, *Informacja o stanie rynku emerytalnego w Polsce na koniec 2021 r.*, Warszawa 2022, https://intranet.knf.gov.pl/knf/pl/komponenty/img/Informacja_o_stanie_ryнку_emerytalnego_w_Polsce_2021_79097.pdf [dostęp 28.07.2022]; KNF, *Informacje o IKZE według stanu na 31 grudnia 2021 roku*, UKNF, Warszawa 2022, https://www.knf.gov.pl/knf/pl/komponenty/img/IKZE_122021www_77280.xlsx [dostęp 13.07.2022].

Rysunek 1.4. Aktywa IKE w latach 2004–2021 (w mld zł)

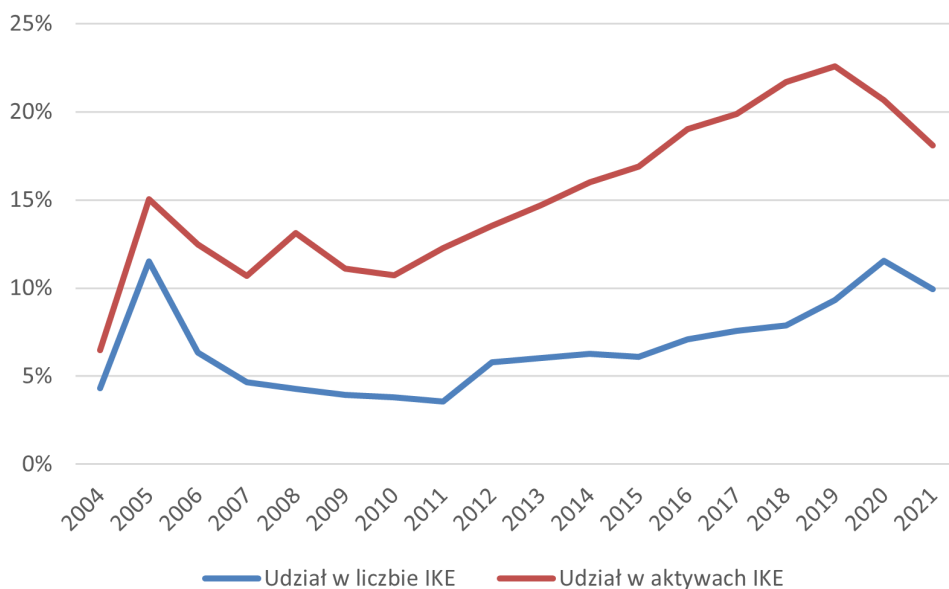
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych KNF.

Rysunek 1.5. IKZE w latach 2012–2021 (w mld zł)

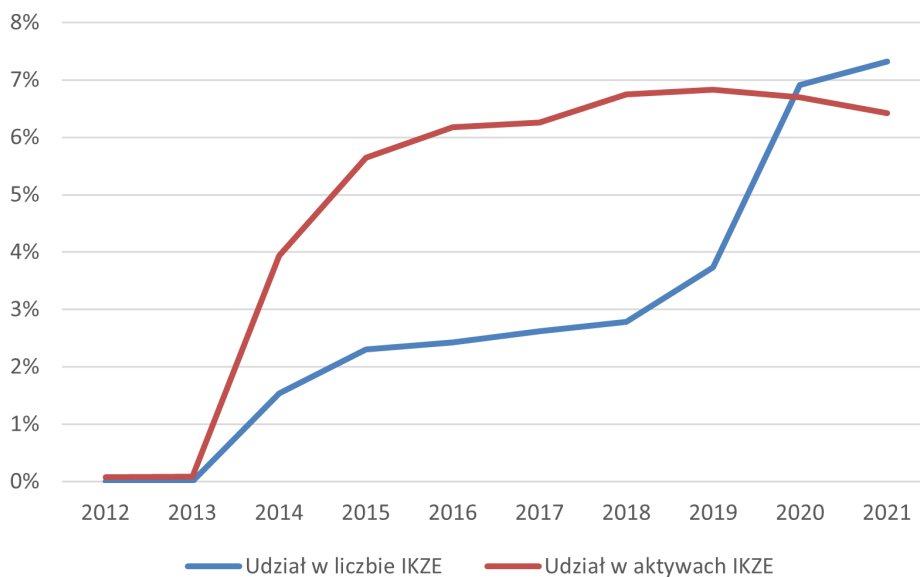
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych KNF.

Środki zgromadzone w produktach bankowych stanowiły odpowiednio 18,09% aktywów ogółem IKE (rysunek 1.6) i 6,42% aktywów ogółem IKZE (rysunek 1.7) na koniec 2021 r. Relatywnie duży udział w rynku IKE wynikał z wysokich średnich sald rachunków emerytalnych w tych instytucjach. Średnie saldo w bankowych IKE i IKZE na koniec 2021 r. wyniosło odpowiednio 30,8 tys. zł i 11,3 tys. zł, podczas gdy średnie saldo konta dla całego rynku było równe 16,9 tys. zł i 12,9 tys. zł.

Rysunek 1.6. Udział banków w rynku IKE w latach 2004–2021

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych KNF.

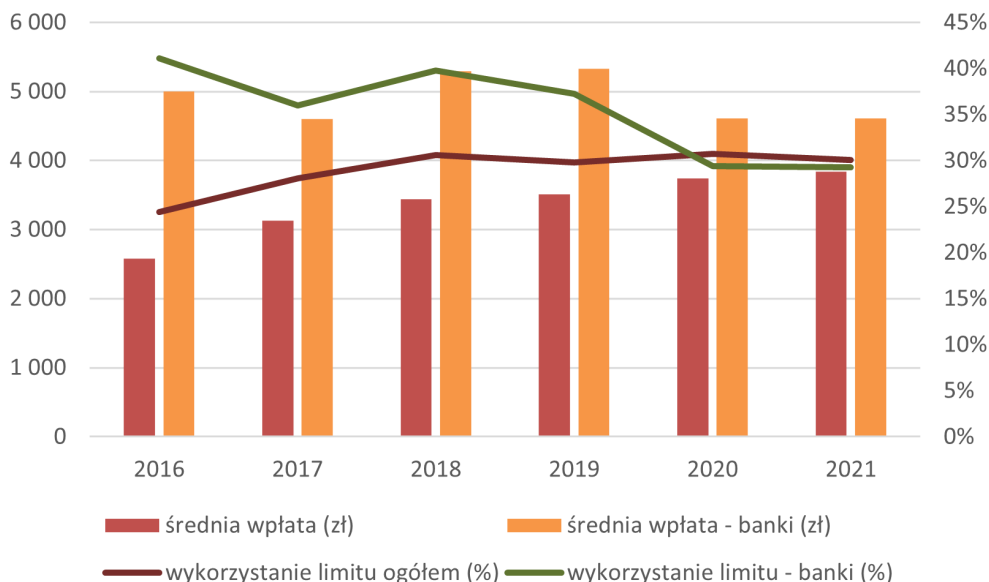

Rysunek 1.7. Udział banków w rynku IKZE w latach 2012–2021

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych KNF.

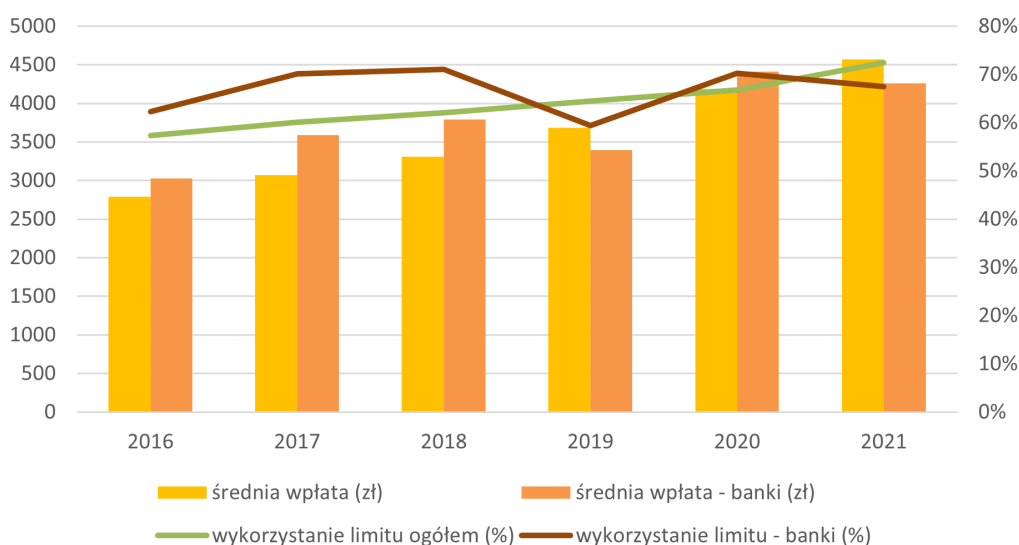
Oferowane w indywidualnych planach emerytalnych zachęty podatkowe nie spowodowały dynamicznego rozwoju i upowszechnienia dodatkowego oszczędzania na emeryturę. Dodatkowym problemem jest niewykorzystywanie maksymalnych limitów wpłat przez osoby oszczędzające. W przypadku IKE limit w 2021 r. był wykorzystany

średnio w ok. 29,25%, natomiast w IKZE – w ok. 67% (rysunki 1.8 i 1.9). Warto zwrócić uwagę, że średnie wpłaty na bankowe IKE są wyższe niż średnia wpłaty na IKE ogółem, co sugeruje, że salda emerytalne tych rachunków mogą również w przyszłości znacznie przewyższać średnie saldo IKE ogółem, pod warunkiem odpowiednio wysokiego oprocentowania środków emerytalnych.

Rysunek 1.8. Średnia wpłata i wykorzystanie limitu wpłat na IKE w latach 2016–2021

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych KNF.

Rysunek 1.9. Średnia wpłata i wykorzystanie limitu wpłat na IKZE w latach 2016–2021

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych KNF.

Niepokojącym zjawiskiem w przypadku obu rodzajów kont jest spadek stopnia wykorzystania limitu wpłat w produktach bankowych w roku 2019 dla IKZE i w roku 2020 dla IKE. Nie wszystkie funkcjonujące konta są też regularnie zasilane wpłatami, chociaż w przypadku banków widoczna jest większa systematyczność oszczędzania. W 2020 r. wpłaty dokonano na 85% IKE i 29% IKZE prowadzonych przez banki, podczas gdy dla ogółu rynku wskaźniki te wyniosły odpowiednio 55% oraz 26%.

Indywidualne produkty emerytalne prowadzone jako IKE lub IKZE przez instytucje bankowe reprezentują stosunkowo niewielką część rynku, biorąc pod uwagę niewątpliwą prostotę oferowanego produktu i liczną bazę klientów korzystających z innych usług bankowych. Sytuacja ta może wynikać także ze słabego zainteresowania samych banków oferowaniem długoterminowych produktów o charakterze oszczędnościowym, jeśli nie gwarantują one odpowiednio wysokiej marży zysku. Przeprowadzone badania⁴⁰ wskazują ponadto, że umowy o prowadzenie IKE i IKZE oferowane przez banki kształtowane są z wykorzystywaniem wyjątkowo niezrozumiałych dla klientów regulaminów. Banki nie dbają o zrozumiałość i przejrzystość wzorców umownych, a dokumenty skierowane do klientów indywidualnych są niespójne pod względem lingwistycznym (dokumenty bardziej przejrzyste są trudniejsze językowo i odwrotnie), co może wskazywać na brak jakiegokolwiek strategii w tym zakresie⁴¹. W zderzeniu z niską wiedzą i niewystarczającymi kompetencjami finansowymi oszczędzających może to doprowadzić do wielu niepożądanych zjawisk, w szczególności do nabywania przez osoby indywidualne usług nieodpowiednich, tj. niedopasowanych do ich potrzeb. W takiej sytuacji pojawia się również pytanie o zakres niezbędnej certyfikacji produktów przed ich wprowadzeniem na rynek⁴².

1.3. Cechy charakterystyczne rachunku bankowego IKE i IKZE jako formy dodatkowego oszczędzania na emeryturę

Prowadzenie oferowanych przez banki IKE oraz IKZE odbywa się na podstawie zawartej umowy rachunku bankowego. Zgodnie z art. 2 pkt 1 i 1a u.i.k.e. IKE i IKZE oferowane przez banki mają formę wyodrębnionego rachunku bankowego. Jest to

⁴⁰ Zob. J. Rutecka-Góra *et al.*, *op. cit.*

⁴¹ S. Pieńkowska-Kamieniecka *et al.*, *op. cit.*

⁴² J. Rutecka-Góra, *Deficiencies in the supplementary pension market in Poland from the perspective of regulatory policy*, „Acta Scientiarum Polonorum. Oeconomia” 2020, vol. 19, s. 51–59, doi: [10.22630/ASPE.2020.19.2.17](https://doi.org/10.22630/ASPE.2020.19.2.17); *eadem*, *Inadequacies of regulations on supplementary pension plans in Central and Eastern European countries*, „European Journal of Social Security” 2021, vol. 23, issue 3, s. 232–246, doi: [10.1177/13882627211038964](https://doi.org/10.1177/13882627211038964); *eadem*, *Individual Pension Products Offered by Banks in Poland – a Multi-dimensional Comparative Analysis*, „Financial Internet Quarterly” 17(4), s. 91–104, doi: [10.2478/fiqf-2021-0029](https://doi.org/10.2478/fiqf-2021-0029).

wprowadzie rachunek oszczędnościowy⁴³ prowadzony zgodnie z zasadami określonymi w Prawie bankowym⁴⁴, jednak konieczne jest uwzględnienie dodatkowych rozwiązań przewidzianych w przepisach u.i.k.e. (art. 12 pkt 4, art. 32 u.i.k.e.). Bankowe IKE i IKZE to zatem szczególnie rodzaj rachunków oszczędnościowych. Mogą być one prowadzone tylko przez bank krajowy⁴⁵ (art. 2 pkt 9 u.i.k.e.), poza tym ograniczony jest zarówno krąg posiadaczy tych rachunków, jak i swoboda kształtowania treści umów bankowych IKE i IKZE, co wynika z regulacji szczególnej, jaką jest ustawa o indywidualnych kontach emerytalnych oraz indywidualnych kontach zabezpieczenia emerytalnego.

Regulacja umów o prowadzenie bankowych IKE i IKZE zawarta jest w rozdziale 6 u.i.k.e. pt. *IKE lub IKZE w banku*. Przesądza ona także o charakterze i formie tej umowy i zakresie zastosowania do niej ustawy – Prawo bankowe, dając pierwszeństwo ustawie szczególnej, jaką dla IKE i IKZE jest u.i.k.e. (art. 32). Zatem w zakresie w niej nieuregulowanym stosuje się do bankowych IKE i IKZE przepisy ustawy – Prawo bankowe dotyczące rachunków bankowych (w tym w szczególności rachunków oszczędnościowych, zwłaszcza rozdział 3 *Rachunki bankowe*) oraz Kodeksu cywilnego w zakresie umowy rachunku bankowego (art. 725–733 k.c.). Ustawa o usługach płatniczych⁴⁶, regulująca umowę rachunku płatniczego i mechanizmy ochrony użytkownika usług płatniczych nie znajdzie zastosowania do rachunków IKE i IKZE, gdyż nie są to rachunki płatnicze w rozumieniu art. 2 pkt 25 u.u.p., z uwagi na to, że nie mają charakteru rozliczeniowego, lecz wyłącznie oszczędnościowy⁴⁷. Rachunki te zalicza się do oszczędnościowej lokaty terminowej w rozumieniu przepisów art. 49 ust. 1 pkt 3 p.b., z uwagi na terminowy charakter IKE oraz IKZE (art. 34 oraz 34a u.i.k.e.). Przewidziane w ustawie IKE dyspozycje oszczędzającego dotyczące IKE i IKZE, takie jak wypłata, wypłata transferowa, zwrot, częściowy zwrot są transakcjami pieniężnymi, które powodują zmiany w stanie środków na rachunku bankowym oszczędzającego, ale nie są transakcjami płatniczymi w rozumieniu ustawy o usługach płatniczych. W takiej sytuacji obowiązkiem banku jest zamieszczenie w umowach IKE i IKZE elementów umowy rachunku bankowego wskazanych w art. 52 p.b. Ich brak oznacza naruszenie ciężącego na banku obowiązku informacyjnego, gdyż konsument nie zna trybu i okoliczności rozwiązywania umowy (zgodnie

⁴³ J. Rutecka-Góra, E. Rutkowska-Tomaszewska, *Bankowe...*; Z. Ofiarski, *Prawo bankowe. Komentarz*, Lex, Warszawa 2014; T. Sowiński, *op. cit.*

⁴⁴ Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 2324), zwana dalej p.b.

⁴⁵ Zgodnie z art. 4 ust. 1 pkt 1 p.b. jest nim bank mający siedzibę na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

⁴⁶ Ustawa z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 2360), powoływana u.u.p.

⁴⁷ Szerzej: J. Szuszkiewicz, *op. cit.*

z wymogiem wskazanym w art. 52 ust. 2 pkt 9 i 10 p.b.) i tym samym nie ma możliwości podjęcia świadomej decyzji w warunkach transparentności informacji⁴⁸.

Z regulacji szczególnej, jaką w odniesieniu do IKE i IKZE jest u.i.k.e., wynikają obowiązki banku związane z naliczeniem oprocentowania w przypadku wypłaty transferowej, częściowego zwrotu albo zwrotu środków zgromadzonych na IKE lub IKZE według zasad, jakie obowiązywałyby w przypadku kontynuacji umowy o prowadzenie IKE lub IKZE (art. 33 u.i.k.e.). Poza tym do bankowych IKE i IKZE znajdują zastosowanie pozostałe przepisy tej ustawy, w szczególności rozdział 7, regulujący zasady wypłat, wypłat transferowych, częściowych zwrotów i zwrotów środków zgromadzonych na IKE lub IKZE.

Ustawa i.k.e., jako właściwa dla tego typu produktów finansowych, przewiduje zatem wiele rozwiązań uwzględniających ich specyfikę i istotę jako dodatkowych produktów emerytalnych (form dodatkowego oszczędzania na emeryturę). Stanowią one jednocześnie ograniczenie swobody co do kształtowania treści umów (praw i obowiązków stron, o czym jeszcze będzie mowa w punkcie 2.3) o indywidualne produkty emerytalne, w tym także te bankowe⁴⁹.

Konto emerytalne w formie rachunku oszczędnościowego może być prowadzone tylko przez bank krajowy (art. 8 ust. 1 pkt 4 w zw. z art. 2 pkt 9 u.i.k.e.), czyli taki, który ma siedzibę na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (art. 4 ust. 1 pkt 1 p.b.) i tym samym w pełni podlega nadzorowi Komisji Nadzoru Finansowego.

Posiadaczem takiego rachunku może być tylko jedna osoba fizyczna (art. 5 u.i.k.e.), a więc nie mogą to być rachunki (konta) wspólne, np. dla małżonków. Oszczędzający może mieć tylko jedno IKE i IKZE, jeśli chce skorzystać z przysługujących preferencji podatkowych (tzw. zachęt podatkowych)⁵⁰. W przypadku gromadzenia oszczędności na więcej niż jednym indywidualnym koncie emerytalnym dochody uzyskane z tytułu

⁴⁸ Orzeczenie SOKiK z dnia 3 grudnia 2014 r., XVII AmA 89/13, LEX nr 1605639, dotyczące zakresu zastosowania ustawy – Prawo bankowe do umowy o prowadzenie indywidualnego konta emerytalnego (IKE) w formie rachunku oszczędnościowego. Brak w umowach IKE banku z konsumentami postanowień, o których mowa w art. 52 ust. 2 pkt 9 i 10 p.b., jest bezprawną praktyką naruszającą zbiorowe interesy konsumentów w rozumieniu art. 24 u.o.k.i.k.

⁴⁹ Por. J. Rutecka-Góra, E. Rutkowska-Tomaszewska, *Bankowe...*

⁵⁰ Szerzej na temat zwolnienia z opodatkowania oszczędności na indywidualnym koncie emerytalnym (IKE) oraz ulgi podatkowej w przypadku IKZE w celu wzmocnienia atrakcyjności i powszechności zakładania oszczędnościowych kont emerytalnych: J. Rutecka, *Realokacja czy nowe oszczędności? – O efektach zachęt podatkowych w dodatkowym oszczędzaniu na starość w Polsce*, „Rozprawy Ubezpieczeniowe”, nr 18(1/2015), s. 66–79, <http://hdl.handle.net/20.500.12182/936> [dostęp 30.03.2023]; I. Andrzejewska-Czernek, W. Morawski, A. Zalański, [w:] B. Brzeziński *et al.*, *Polskie prawo podatkowe a prawo unijne. Katalog rozbieżności*, Wolters Kluwer, Warszawa 2016; A.M. Panasiuk, *Opodatkowanie dochodów kapitałowych osób fizycznych*, LEX 2013; wyrok WSA w Krakowie z dnia 16 grudnia 2020 r., I SA/Kr 1079/20, LEX nr 3119137; pismo z dnia 21 lutego 2022 r. Dyrektor Krajowej Informacji Skarbowej 0115-KDIT2.4011.770.2021.3.ŁS, Odliczenie od dochodu środków przekazanych na IKZE; A. Jerzykowski, *Glosa do wyroku TS z dnia 28 stycznia 1992 r., C-300/90*, [w:] W. Nykiel, A. Zalański (red.),

gromadzenia środków na wszystkich kontach podlegają opodatkowaniu 75-procentowym podatkiem dochodowym od osób fizycznych (art. 7 ust. 3 u.i.k.e. oraz art. 30 ust. 1 pkt 7a u.p.d.o.f.⁵¹).

Zatem, o ile na gruncie Prawa bankowego rachunki o charakterze oszczędnościowym mogą być prowadzone wyłącznie dla osób fizycznych (w tym małoletnich bez względu na swój wiek – por. art. 58 p.b.), szkolnych kas oszczędnościowych i pracowniczych kas zapomogowo-pożyczkowych (art. 49 ust. 3 p.b.), o tyle krąg podmiotów, dla których mogą być prowadzone IKE i IKZE, został zmodyfikowany i ograniczony w u.i.k.e.

Oszczędzającym może być tylko osoba fizyczna, zasadniczo pełnoletnia, ale nie tylko konsument (w myśl art. 22¹ k.c.), gromadząca środki na IKE lub IKZE. Prawo do wpłat na IKE lub IKZE przysługuje osobie fizycznej, która ukończyła 16 lat (małoletniemu – art. 3 u.i.k.e.), przy czym może ona dokonywać wpłat na IKE i IKZE tylko w roku kalendarzowym, w którym uzyskuje dochody z pracy wykonywanej na podstawie umowy o pracę i w wysokości nieprzekraczającej tych dochodów.

Szczególnie regulacje w odniesieniu do „emerytalnych” rachunków bankowych odnoszą się ponadto do rocznego limitu wpłat na IKE i IKZE, wynoszącego 300%⁵² i 120%⁵³ przeciętnego prognozowanego wynagrodzenia miesięcznego w gospodarce narodowej. Limity te zostały wprowadzone z uwagi na przypisanie do tych rachunków zwolnienia i ulgi podatkowe, a mianowicie zwolnienie z podatku od dochodów kapitałowych w IKE oraz możliwość odliczenia wpłaty od podstawy opodatkowania, zwolnienie z podatku od dochodów kapitałowych oraz preferencyjne (10%) opodatkowanie wypłaty świadczenia w przypadku IKZE⁵⁴.

W przypadku IKE występuje zwolnienie z podatku od dochodów kapitałowych, tzn. w ramach całego cyklu oszczędzania opodatkowana jest jedynie składka, a wypłata nie jest obciążona żadnym podatkiem (reżim TEE, tj. *Taxed-Exempt-Exempt*). Oszczędzający

---

Orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej w sprawach podatkowych. Komentarz, Wolters Kluwer, Warszawa 2014, LEX/el. 2014.

⁵¹ Ustawa z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1128 ze zm.), zwana dalej u.p.d.o.f.

⁵² Jeśli kwota ustalona w taki sposób będzie niższa od kwoty ogłoszonej w poprzednim roku kalendarzowym, wówczas obowiązuje kwota wpłat dokonywanych na IKE, ogłoszona w poprzednim roku kalendarzowym. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego ogłasza w drodze obwieszczenia w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” do końca roku kalendarzowego poprzedzającego rok, w którym będą dokonywane wpłaty na IKE. Wpłaty dokonywane przez małoletniego na IKE nie mogą przekroczyć dochodów uzyskanych przez niego w danym roku z pracy wykonywanej na podstawie umowy o pracę i nie mogą być wyższe od limitu kwotowego ustalonego przez ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego.

⁵³ Od 1 stycznia 2021 r. obowiązuje także odrębny limit wpłat dla osób prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą równy 180% przeciętnego prognozowanego wynagrodzenia miesięcznego (art. 13a ust. 1a u.i.k.e.).

⁵⁴ J. Rutecka *et al.*, *Dodatkowy system emerytalny w Polsce – diagnoza i rekomendacje zmian*, Towarzystwo Ekonomistów Polskich, Warszawa 2014; J. Rutecka-Góra, *Efekty...*

na IKE ma prawo do zwolnienia podatkowego w trybie i na zasadach określonych w przepisach o podatku dochodowym od osób fizycznych (tzw. ulga na oszczędzanie na IKE), jeżeli na podstawie umowy o prowadzenie IKE (IKZE), zawartej w przewidzianej ustawowo formie gromadzi oszczędności tylko na jednym IKE, z zastrzeżeniem art. 14 i art. 23 (art. 4 u.i.k.e.). W odróżnieniu od innych rachunków oszczędnościowych, w przypadku IKE odsetki od środków na nim gromadzonych są zwolnione od podatku dochodowego od osób fizycznych, przy czym zwolnienie to nie ma zastosowania, gdy oszczędzający gromadził oszczędności na więcej niż jednym IKE, chyba że przepisy przewidują taką możliwość. Natomiast w przypadku IKZE oszczędzający mogą odliczyć wpłaconą składkę od podstawy opodatkowania, następnie zyski z lokowania środków są zwolnione z podatku od dochodów kapitałowych, a wypłata środków opodatkowana jest niższą, preferencyjną stawką wynoszącą 10% (reżim podatkowy EET, *Exempt-Exempt-taxed at reduced rate*). Oszczędzający na IKZE ma prawo do odliczenia od dochodu wpłat na IKZE w trybie i na zasadach określonych w ustawie o podatku dochodowym od osób fizycznych, jeżeli na podstawie umowy o prowadzenie IKZE gromadzi oszczędności tylko na jednym IKZE, z zastrzeżeniem art. 14 i 23 u.i.k.e. (art. 4 u.i.k.e. – ulga na oszczędzanie na IKZE).

Osoba fizyczna, która dokonała w danym roku kalendarzowym wypłaty transferowej z IKE do programu emerytalnego, nie może w tym roku zawrzeć umowy o prowadzenie IKE (art. 6 u.i.k.e.). Dlatego jest ona zobowiązana przed zawarciem umowy o prowadzenie IKE do złożenia oświadczenia pod rygorem odpowiedzialności karnej (art. 7 u.i.k.e.), że:

- 1) nie gromadzi środków na IKE prowadzonym przez inną instytucję finansową, z zastrzeżeniem art. 23 u.i.k.e., oraz że w danym roku kalendarzowym nie dokonała wypłaty transferowej z uprzednio posiadanego IKE do programu emerytalnego, albo
- 2) posiada IKE prowadzone przez inną instytucję finansową, podając równocześnie nazwę tej instytucji i potwierdzając, że dokona ona wypłaty transferowej.

Przed złożeniem tego oświadczenia instytucja finansowa jest obowiązana pouczyć oszczędzającego, że w przypadku podania nieprawdy lub zatajenia prawdy podlega on odpowiedzialności za składanie fałszywych zeznań, oraz że w przypadku gromadzenia oszczędności na więcej niż jednym IKE, z zastrzeżeniem art. 14 i 23 u.i.k.e., opodatkowaniu, w trybie i na zasadach określonych w przepisach o podatku dochodowym od osób fizycznych, podlegają dochody uzyskane z tytułu gromadzenia oszczędności na wszystkich IKE, co potwierdza oszczędzający w oświadczeniu.

Poza tym oszczędzający potwierdza także, że został pouczony o konsekwencjach:

- 1) gromadzenia oszczędności na więcej niż jednym IKE, oraz

2) podpisania umowy o prowadzenie IKE w roku kalendarzowym, w którym dokonano wypłaty transferowej z uprzednio posiadanego IKE do programu emerytalnego.

Podobne oświadczenie składa także osoba fizyczna przed zawarciem umowy o prowadzenie IKZE (art. 7a u.i.k.e.). Instytucja finansowa przyjmująca to oświadczenie wydaje oszczędzającemu na IKE potwierdzenie zawarcia umowy o prowadzenie IKE.

Środki zgromadzone na IKE i IKZE w bankach są co do zasady oprocentowane. Umowa rachunku bankowego lub właściwie inkorporowany do niej wzorzec umowy reguluje wysokość oprocentowania i przesłanki dopuszczalności jego zmiany przez bank, a także terminy wypłaty, postawienia do dyspozycji lub kapitalizacji należnych odsetek (art. 52 ust. 2 pkt 5 p.b.). Ustawa o IKE i IKZE nie wprowadza w tym zakresie żadnych szczególnych rozwiązań. Jej przepisy przewidują pewne ograniczenia swobody umów w zakresie dysponowania środkami zgromadzonymi na tych rachunkach, w przypadku wypłaty transferowej, częściowego zwrotu albo zwrotu środków zgromadzonych na IKE lub IKZE. W takim przypadku bank przekazuje zgromadzone oszczędności wraz z należnym oprocentowaniem naliczonym według zasad, jakie obowiązywałyby w przypadku kontynuacji umowy o prowadzenie IKE lub IKZE (art. 33 u.i.k.e.). Oznacza to, że bank nie może odmówić naliczenia odsetek za cały okres oszczędzania, gdy oszczędzający przenosi środki do innej instytucji finansowej, zleca wypłatę lub zwrot. Możliwość pobrania przez bank dodatkowej opłaty występuje jedynie w razie rozwiązania umowy o IKE bądź IKZE (przeniesienia środków) przed upływem 12 miesięcy od zawarcia umowy (art. 39 ust. 1 u.i.k.e.). Wysokość opłaty likwidacyjnej musi być jednak określona w umowie o prowadzenie konta emerytalnego. Po upływie 12 miesięcy instytucja finansowa nie może pobrać dodatkowej opłaty z transferowanych, wypłacanych bądź zwracanych środków. Banki mogą jednak pobierać inne opłaty przewidziane w standardowym cenniku opłat dla posiadaczy rachunków. Wysokość prowizji i opłat za czynności związane z wykonywaniem umowy oraz przesłanki i tryb ich zmiany przez bank powinny być określone w umowie rachunku bankowego (art. 5 ust. 2 pkt 6 p.b.).

Niezależnie od opłaty likwidacyjnej banki – zgodnie z ogólnymi zasadami określonymi w Prawie bankowym – mogą pobierać inne opłaty przewidziane w umowie lub wzorcach umownych (najczęściej w tabelach, taryfach opłat i prowizji, różnie nazywanych w obrocie), odnoszące się do rachunków bankowych, czy w ogóle usług świadczonych w danym banku. Zgodnie z art. 52 ust. 2 pkt 6 p.b. wysokość prowizji i opłat za czynności związane z wykonywaniem umowy oraz przesłanki i tryb ich zmiany przez bank powinny być określone w umowie rachunku bankowego lub jej wzorcu⁵⁵.

---

⁵⁵ E. Rutkowska-Tomaszewska, *Ochrona prawna klienta na rynku usług bankowych*, Wolters Kluwer, Warszawa 2013.

IKE i IKZE oferowane przez banki należą do najbardziej konserwatywnych dodatkowych produktów emerytalnych. Są one oferowane przez banki w formie lokaty bankowej na czas nieokreślony i o zmiennej stopie oprocentowania. Stopy oprocentowania są wyznaczone na poziomie określonym decyzją zarządu instytucji bankowej lub w powiązaniu z jednym z indeksów na rynku finansowym (w tym celu są wykorzystywane WIBOR 3M, stopa referencyjna NBP, stopa redyskonta weksli).

Tabela 1.4. Wykaz badanych bankowych indywidualnych produktów emerytalnych

Nazwa banku	Nazwa produktu	Rodzaj produktu
Bank BGŻ BNP Paribas S.A.	Rachunek oszczędnościowy IKE	IKE
Bank Millennium S.A.	Indywidualne Konto Emerytalne	IKE
Bank Polskiej Spółdzielczości S.A.	Rachunek POL-IKE	IKE
Getin Noble Bank S.A.	Indywidualne Konto Emerytalne	IKE
Idea Bank S.A.	Rachunek oszczędnościowy IKE KONTO TAX FREE V	IKE
ING Bank Śląski S.A.	Indywidualne Konto Zabezpieczenia Emerytalnego	IKZE
mBank S.A. z oddziałem zagranicznym	Rachunek oszczędnościowy IKE dla osób fizycznych w ramach bankowości detalicznej mBanku S.A.	IKE
SGB BANK	Indywidualne Konto Emerytalne	IKE
Krakowski Bank Spółdzielczy	Rachunek Indywidualnego Konta Emerytalnego	IKE

Źródło: opracowanie własne na podstawie analizy badanych bankowych wzorców umów.

Uznanie rachunku za rachunek oszczędnościowy, także IKE i IKZE, ma istotne znaczenie ze względu na to, że Prawo bankowe przewiduje uprawnienia o charakterze przywilejów dla ich posiadaczy. Jest to przejawem tzw. szczególnej ochrony rachunków oszczędnościowych, której celem było zachęcenie osób fizycznych do przechowywania na nich środków. Chodzi tu o przywilej egzekucyjny (art. 54 i 54a p.b.), wypłatę z rachunku po śmierci wkładczy (art. 55 p.b.), dyspozycję wkładem na wypadek śmierci (art. 56 i 56a p.b.)⁵⁶.

Jednak z uwagi na to, że rachunek IKE i IKZE ma w u.i.k.e. swoją szczególną regulację dotyczącą dyspozycji środkami na wypadek śmierci (dyspozycja środkami zgromadzonymi na IKE i IKZE) w kształcie innym niż reguluje to ustawa – Prawo bankowe w odniesieniu do rachunków oszczędnościowych, instytucja „zapisu bankowego” z ustawy – Prawo bankowe zostanie jedynie zasygnalizowana co do jej istoty, która w obu przypadkach jest taka sama.

Celem wprowadzenia „zapisu bankowego” do polskiego porządku prawnego było stworzenie łatwej i szybkiej możliwości skutecznego prawnie przekazania wartości majątkowych na wypadek śmierci, tj. poza reżimem prawa spadkowego, bez obowiązku uzyskania stwierdzenia nabycia spadku, w szybkim czasie (od ręki). Osoba uprawniona,

⁵⁶ Dalej nie będą one jednak szerzej omawiane z uwagi na to, że u.i.k.e. inaczej reguluje kwestię dyspozycji środkami zgromadzonymi na IKE i IKZE.

wskazana w dyspozycji na wypadek śmierci przez posiadacza rachunku za jego życia, po jego śmierci otrzymuje wypłatę tych środków na podstawie aktu zgonu i dowodu osobistego lub innego dokumentu umożliwiającego ustalenie tożsamości.

Na podstawie art. 56 p.b. posiadacz rachunku oszczędnościowego może za życia polecić pisemnie bankowi dokonanie po swojej śmierci wypłaty z rachunku wskazanym przez siebie osobom z grona najbliższych określonej kwoty pieniężnej (dyspozycja wkładem na wypadek śmierci). Jest ona rozporządzeniem na wypadek śmierci innym niż testament, a kwota objęta dyspozycją nie wchodzi do spadku po posiadaczu rachunku oszczędnościowego.

W Prawie bankowym ograniczono krąg beneficjentów (osób uprawnionych) wskazanych w dyspozycji na wypadek śmierci, wydanej przez posiadacza rachunku oszczędnościowego. Są to osoby z najbliższej rodziny posiadacza rachunku, wyraźnie wskazane w ustawie – małżonek, wstępni (czyli rodzice), zstępni (czyli dzieci) lub rodzeństwo. Kwota wypłaty z rachunku oszczędnościowego po śmierci jego posiadacza, dokonana w ramach zapisu bankowego, bez względu na liczbę wydanych dyspozycji, nie może być wyższa niż 20-krotne przeciętne miesięczne wynagrodzenie w sektorze przedsiębiorstw bez wypłat nagród z zysku, ogłaszane przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego za ostatni miesiąc przed śmiercią posiadacza rachunku. Nie wchodzi ona do spadku po posiadaczu rachunku, co oznacza, że po jego śmierci nie musi być przeprowadzone postępowanie spadkowe.

Natomiast w przypadku bankowego IKE i IKZE, podobnie jak i innych rachunków oszczędnościowych, bank jest obowiązany przy zawieraniu umowy rachunku oszczędnościowego poinformować w sposób zrozumiały dla posiadacza rachunku o możliwości wydania przez niego dyspozycji wkładem na wypadek śmierci oraz o tym, na czym ona polega i na rzecz kogo może być wydana. W przypadku powzięcia przez bank informacji o śmierci posiadacza rachunku, który wydał dyspozycję wkładem na wypadek śmierci, bank jest obowiązany niezwłocznie zawiadomić wskazane przez posiadacza rachunku osoby o możliwości wypłaty określonej kwoty, po to, by mógł te środki wypłacić.

Ponieważ taki obowiązek informacyjny nie został nałożony w u.i.k.e. na uprawnione do prowadzenia IKE i IKZE instytucje finansowe, w tym banki, może budzić wątpliwości, czy bank prowadzący rachunek IKE i IKZE jest zobowiązany do przekazania takich informacji. Jednak wykładnia prokonsumencka całokształtu przepisów regulujących tę instytucję wskazuje na to, że na banku spoczywa taki obowiązek informacyjny, także w odniesieniu do bankowych IKE i IKZE.

Jeśli chodzi o IKE i IKZE, w tym bankowe, ustawa szczególna (u.i.k.e.) przewiduje specjalną postać tzw. dyspozycji środkami zgromadzonymi na IKE na wypadek śmierci. Zgodnie z art. 11 ust. 1 u.i.k.e. w umowie o prowadzenie IKE oszczędzający może wskazać jedną lub więcej osób, którym zostaną wypłacone środki zgromadzone

na IKE w przypadku jego śmierci, niezależnie od tego, czy są one jego spadkobiercami (zob. art. 922 § 2 k.c.). Jeżeli oszczędzający wskazał kilka osób uprawnionych do otrzymania środków po jego śmierci, a nie oznaczył ich udziału w tych środkach lub suma oznaczonych udziałów nie jest równa 1, uważa się, że udziały tych osób są równe. Rozwiązanie to może w niektórych sytuacjach prowadzić do poważnych i absurdalnych konsekwencji. Nie budzi kontrowersji, gdy oszczędzający w ogóle nie wskazał udziału osób uprawnionych. Natomiast w tych sytuacjach, w których oszczędzający określił udziały w taki sposób, że ich suma nie wynosi 100%, powoduje to poważne konsekwencje nawet w razie drobnych pomyłek. Wydaje się konieczna inna metoda korygowania błędów oszczędzającego przy określaniu udziałów osób uprawnionych, by nie wypaczać sensu jego rozrządzenia, np. poprzez proporcjonalny podział nierozdysponowanych środków oraz proporcjonalne zmniejszenie nadwyżki udziałów ponad 100%⁵⁷. Jeżeli wskazana przez oszczędzającego osoba uprawniona do otrzymania środków po jego śmierci zmarła wcześniej, udział, który był przeznaczony dla niej, przypada w częściach równych pozostałym osobom wskazanym, chyba że zadysponuje on tym udziałem w inny sposób. Natomiast w przypadku braku osób wskazanych przez oszczędzającego, środki zgromadzone na bankowym IKE lub IKZE wchodzi do spadku.

Dyspozycja wkładem na wypadek śmierci przewidziana w ustawie – Prawo bankowe różni się zatem od tej przewidzianej w u.i.k.e. dla wszystkich IKE i IKZE, niezależnie od tego, która z uprawnionych do tego instytucji finansowych je prowadzi. Oznacza to, że do bankowego rachunku IKE i IKZE znajdują zastosowanie przepisy art. 11 u.i.k.e. i oszczędzający będzie mógł uczynić taką dyspozycję na zasadach w niej właśnie przewidzianych, a nie w ustawie – Prawo bankowe. W odniesieniu do uprawnionych w ramach dyspozycji na wypadek śmierci do rachunków IKE i IKZE krąg ten jest szerszy, co oznacza, że nie zawsze zwolnienie z opodatkowania podatkiem od spadków i darowizn znajdzie zastosowanie. Osobą uprawnioną jest (art. 2 pkt 12 u.i.k.e.) osoba wskazana przez oszczędzającego w umowie o IKE lub IKZE, która otrzyma środki z IKE lub IKZE, o których mowa w art. 832 § 2 k.c.⁵⁸, w przypadku jego śmierci oraz spadkobiercy oszczędzającego.

Zgodnie z Prawem bankowym do rachunku oszczędnościowego jest przypisany także tzw. przywilej egzekucyjny jego posiadacza (art. 54 p.b.), będący przejawem szczególnej ochrony oszczędności zgromadzonych na tzw. rachunkach oszczędnościowych prowadzonych dla osób fizycznych w bankach. Wyraża się on w tym, że wkład oszczędnościowy jest wolny od egzekucji, ale tylko w granicach określonych ustawowo. Przepis ten wprowadza pewne wyjątki od zasad ogólnych postępowania egzekucyjnego

⁵⁷ A. Kopeć, K. Niziołek, P. Paczkowski, *Indywidualne konta emerytalne. Komentarz*, C.H. Beck, Warszawa 2004.

⁵⁸ Jeżeli w chwili śmierci ubezpieczonego nie ma osoby uprawnionej do otrzymania sumy ubezpieczenia, suma ta przypada najbliższej rodzinie ubezpieczonego w kolejności ustalonej w ogólnych warunkach ubezpieczenia, chyba że umówiono się inaczej.

i stanowi instrument dodatkowej ochrony minimum egzystencji posiadacza rachunku oszczędnościowego, przeciwko któremu jest prowadzona egzekucja (tzw. instytucja zwolnienia od zajęcia środków zgromadzonych na rachunku bankowym).

Środki zgromadzone na bankowym IKE i IKZE nie są objęte tzw. przywilejem egzekucyjnym, jak ma to miejsce w przypadku pozostałych bankowych rachunków oszczędnościowych, zgodnie z art. 54 p.b.⁵⁹ Mogą być one obciążone zastawem (art. 15 u.i.k.e.). Dlatego nie będzie on przedmiotem dalszych rozważań, poza jedynie wskazaniem, na czym on polega, z uwagi na różnicę między bankowym rachunkiem IKE i IKZE a pozostałymi bankowymi rachunkami oszczędnościowymi. Rachunek IKE i IKZE nie jest podstawowym rachunkiem oszczędnościowym każdego posiadacza, tylko dodatkowym, na którym oszczędza się środki na emeryturę, i nie spełnia on funkcji zabezpieczającej minimum egzystencji. Przywilej egzekucyjny posiadacza rachunku oszczędnościowego polega na zwolnieniu spod zajęcia w toku egzekucji określonych kwot znajdujących się na tym rachunku, lub w całości (w przypadku środków pochodzących ze świadczeń niepodlegających egzekucji), a w pozostałych przypadkach – w określonej części (do wysokości 75% minimalnego wynagrodzenia za pracę). Chroni on oszczędności osób fizycznych przed ich utratą w wyniku prowadzonego postępowania egzekucyjnego (w trybie sądowym i administracyjnym), zapewniając realizację funkcji alimentacyjnej.

Z kont IKE i IKZE można wycofać zgromadzone środki w formie wypłaty (po osiągnięciu wymaganego wieku), zwrotu lub wypłaty transferowej, których zasady zostały szczegółowo omówione w rozdziale 1.1 (zob. tabela 1.2).

Wycofanie zgromadzonych na IKE i IKZE środków przed osiągnięciem wieku emerytalnego (zwrot) wiąże się z utratą przywilejów podatkowych oferowanych z tymi kontami, m.in. zwolnienia z podatku od dochodów kapitałowych. W przypadku IKZE stosowane jest także opodatkowanie (według standardowej stopy zamiast stopy preferencyjnej) zwrotu środków zgromadzonych przez oszczędzającego. Standardowo opodatkowana jest także wypłata na rzecz osoby uprawnionej do tych środków na wypadek śmierci oszczędzającego. Wypłaty te traktowane są jako przychody w rozumieniu art. 10 ust. 1 pkt 9 u.p.d.o.f. (tzw. przychody z innych źródeł).

Zasada opodatkowania środków gromadzonych w IKZE na koniec okresu oszczędzania (reżim EEt)⁶⁰ preferuje ratalną wypłatę. W razie wyboru opcji wypłaty jednorazowej

⁵⁹ Zgodnie z tym przepisem środki pieniężne znajdujące się na rachunkach typu oszczędnościowego (tj. na rachunkach oszczędnościowych, rachunkach oszczędnościowo-rozliczeniowych oraz na rachunkach terminowych lokat oszczędnościowych) jednej osoby, zarówno w banku, niezależnie od liczby zawartych umów, są wolne od zajęcia na podstawie sądowego lub administracyjnego tytułu wykonawczego, w każdym miesiącu kalendarzowym, w którym obowiązuje zajęcie, do wysokości 75% minimalnego wynagrodzenia za pracę, ustalanego na podstawie ustawy z dnia 10 października 2002 r. o minimalnym wynagrodzeniu za pracę (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 2207), przysługującego pracownikowi zatrudnionemu w pełnym miesięcznym wymiarze czasu pracy.

⁶⁰ O zasadach opodatkowania IKE i IKZE szerzej w rozdziale 1.1.

na oszczędzającym podatniku ciąży obowiązek wykazania kwoty wypłaty z IKZE w zeznaniu za rok, w którym wypłatę otrzymał na podstawie informacji uzyskanej od instytucji dokonującej wypłaty. Wypłata w ratach powoduje obowiązek pobierania zaliczek na poczet podatku przez płatnika, którym jest instytucja wypłacająca.

Analiza ekonomiczna wprowadzonych przez u.i.k.e. rozwiązań prawnych wskazywała, iż w pierwszych dwóch latach ich równoległego funkcjonowania (2012–2013) obie formy instytucjonalne charakteryzowały się podobną efektywnością, a różnica dotyczyła jedynie momentu poboru podatku⁶¹. Jednak po wprowadzeniu preferencyjnej stawki opodatkowania środków wypłacanych z IKZE ta forma oferuje większe korzyści dla oszczędzającego.

Podsumowując, bank zawiera umowę o prowadzenie IKE i IKZE w formie rachunku oszczędnościowego, zgodnie z zasadami określonymi w ustawie – Prawo bankowe, chyba że u.i.k.e. reguluje pewne kwestie odmiennie. Jako że bankowe IKE i IKZE są szczególnymi rodzajami rachunku oszczędnościowego⁶² (art. 12 ust. 4, art. 32 u.i.k.e.), w pierwszej kolejności znajdują do nich zastosowanie przepisy ustawy szczególnej, jaką jest u.i.k.e. W zakresie nieuregulowanym przez przepisy tej ustawy zastosowanie znajdują przepisy właściwe dla rachunku bankowego, czyli przepisy regulujące typową, kodeksową umowę rachunku bankowego (art. 725–733 k.c.) oraz ustawy – Prawo bankowe (zwłaszcza przepisy rozdziału 3, art. 49–58). Elementy umowy IKE (art. 9 ust. 1 w zw. z art. 2 pkt 1 u.i.k.e) należy kwalifikować jako jej konstytutywny element, którego brak albo wadliwe uregulowanie przesądza o niemożliwości zakwalifikowania danej umowy jako umowy o prowadzenie IKE⁶³.

Umowa o prowadzenie konta emerytalnego jest z założenia wieloletnia, co wynika z długoterminowego celu gromadzenia oszczędności na emeryturę. Jest ona, podobnie jak inne umowy bankowe, w tym będąca ich rodzajem umowa rachunku bankowego, w większości umową adhezyjną⁶⁴. Do jej zawarcia dochodzi przez przystąpienie kontrahenta banku do warunków zaproponowanych przez bank, a jej szczegółowe uzgodnienia, w tym prawa i obowiązki stron, zawarte są we wzorcach umownych (ogólnych warunkach umów, regulaminach, tabelach opłat i prowizji), do których stosuje się przepisy art. 384 i n. k.c.

⁶¹ Zob. D. Maśniak, *op. cit.*

⁶² Orzeczenie SOKiK z dnia 3 grudnia 2014 r., XVII AmA 89/13, LEX nr 1605639 dotyczące zakresu zastosowania ustawy – Prawo bankowe do umowy o prowadzenie indywidualnego konta emerytalnego (IKE) w formie rachunku oszczędnościowego. Brak w bankowych umowach IKE z konsumentami postanowień, o których mowa w art. 52 ust. 2 pkt 9 i 10 ustawy – Prawo bankowe jako bezprawna praktyka naruszająca zbiorowy interes konsumentów w rozumieniu art. 24 u.o.k.i.k.

⁶³ J. Szuszkiewicz, *op. cit.*

⁶⁴ W. Pyziół, *Umowa rachunku bankowego*, [w:] J. Panowicz-Lipska (red.), *System Prawa Prywatnego*, t. 8, C.H. Beck, Warszawa 2011; E. Łętowska, *Ustawa o ochronie niektórych praw konsumentów. Komentarz*, C.H. Beck, Warszawa 2002.

2. Konsument wobec praktyki stosowania wzorców umownych oraz asymetrii kontraktowej i informacyjnej

2.1. Konsument wobec przewagi kontraktowej i informacyjnej banku

Usługi finansowe, zwłaszcza usługi bankowe, do których należą także analizowane bankowe indywidualne produkty emerytalne (IKE i IKZE), charakteryzują się zwiększonym zagrożeniem interesów konsumenta – ich odbiorcy. Z uwagi na występujący po jego stronie deficyt informacji na temat świadczonej usługi, jej istoty, natury, ceny (odpłatności za nią), oraz transparentności samej konstrukcji produktów finansowych, a także ich zrozumienia przez konsumenta, występuje zjawisko asymetrii informacji między instytucją finansową (w tym bankiem) a stroną słabszą – konsumentem. Deficyt wiedzy dotyczy zarówno etapu przed „skonsumowaniem” usługi finansowej (etapu przedkontraktowego), jak i po (etapu zawierania umowy – kontraktowego – i jej wykonywania). Transakcje te obciążone są znacznie wyższym ryzykiem ekonomicznym dla konsumenta niż inne umowy, nierównomiernie rozłożonym między stronami⁶⁵.

Z tych powodów zarówno zakres informacji, jak i moment ich przekazywania, ich czytelność, jasność i zrozumiałość są dla konsumenta niezwykle istotne, by mógł on podejmować właściwe decyzje. W tym obszarze może dochodzić do wielu niewłaściwych praktyk rynkowych instytucji finansowych (tzw. zakazanych praktyk konsumenckich naruszających interesy konsumentów) i nadużyć wobec konsumentów, zarówno na etapie przedkontraktowym (przed zawarciem umowy), jak i kontraktowym, a jednym z nich jest także stosowanie klauzul abuzywnych (niedozwolonych klauzul umownych, które są zwane także nieuczciwymi warunkami umowy).

Konsument zazwyczaj nie potrafi ocenić prawidłowości umowy i stosowanych przez bank wzorców umownych pod kątem obecności postanowień niedozwolonych albo

---

⁶⁵ Por. E. Rutkowska-Tomaszewska, *Usługi finansowe – dobrodziejstwo i (czy) zagrożenie dla konsumentów? Czy ochrona konsumenta usług finansowych jest obecnie efektywna i wystarczająca?*, [w:] M. Jagielska, E. Sługocka-Krupa, K. Podgórski (red.), *Ochrona konsumenta na rynku usług*, C.H. Beck, Warszawa 2016.

wymaganych przez odpowiednie przepisy, zwłaszcza ustawy konsumenckie⁶⁶, informacji (w ramach tzw. obowiązków informacyjnych kontraktowych). Wobec niewielkiej „siły negocjacyjnej” z instytucją finansową (bankiem) zazwyczaj niewiele może uczynić, poza niezawarciem „wadliwej umowy” (czyli takiej, która zawiera klauzule abuzywne lub która nie zawiera wymaganych informacji⁶⁷). W większości konsumenci zawierają umowy, na których treść nie mają faktycznego wpływu, gdyż autorami wzorców umownych stosowanych w obrocie konsumenckim, w tym także w procesie zawierania konsumenckich umów o usługi finansowe, są same instytucje finansowe (w tym przypadku banki). W tej sytuacji często dochodzi do narzucania im niekorzystnych klauzul umownych, wobec braku – w porównaniu z profesjonalistami oferującymi usługi finansowe – dostatecznej wiedzy, pozwalającej im na dokonanie właściwej ich oceny i świadomego wyboru.

Konsumenci są niewątpliwie słabszą stroną, gdyż nie mają tak silnej jak banki pozycji rynkowej, negocjacyjnej oraz ekonomicznej ani informacji niezbędnych do właściwej i pełnej oceny samej usługi, ryzyka⁶⁸, jak i zgodności z prawem, w szczególności tym konsumenckim. Duża część konsumentów nie jest w stanie prawidłowo ocenić zarówno kosztów, jak i korzyści związanych z daną usługą bankową⁶⁹.

Zagrożeniem dla interesów konsumenta jest zwłaszcza manipulowanie informacją o odpłatności za świadczone usługi, w tym o stopie procentowej (problem zmiennego oprocentowania), skali innych obciążeń finansowych dotyczących oferowanych produktów i usług finansowych (opłaty, prowizje i inne koszty), zamieszczanych w wydawanych przez banki wzorcach umów, zwłaszcza tabelach i prowizjach. Z tych powodów istotne jest zapewnienie ochrony przed nieuczciwymi warunkami umowy i innymi postaciami szeroko rozumianych nieuczciwych praktyk rynkowych (zakazanych praktyk konsumenckich), stanowiących nadużycia interesów konsumentów.

Masowe świadczenie usług, w tym usług bankowych, wymusza standaryzację warunków umownych, w ramach której konsumenci zawierają *de facto* umowy, na których treść nie mają faktycznego wpływu. W konsekwencji banki narzucają im niekorzystne klauzule umowne (klauzule abuzywne). Nie mają oni bowiem – w porównaniu z profesjonalistami oferującymi usługi – dostatecznej wiedzy, która pozwoliłaby im na swobodną ocenę i świadomy wybór.

---

⁶⁶ Szerzej: E. Rutkowska-Tomaszewska, *Prawo ochrony konsumenta usług finansowych w świetle założenia racjonalnego ustawodawcy – kilka wybranych uwag*, „Przegląd Prawa i Administracji” 2020, t. 120, cz. 1.

⁶⁷ Por. E. Rutkowska-Tomaszewska, *Usługi finansowe – dobrodziejstwo...*, s. 28–47.

⁶⁸ Zob. szerzej E. Sługocka-Krupa, *Ryzyka w usługach finansowych i ich wpływ na bezpieczeństwo ekonomicznych interesów klientów – wybrane aspekty*, [w:] E. Rutkowska-Tomaszewska (red.), *Ochrona klienta na rynku usług finansowych w świetle aktualnych problemów i regulacji prawnych*, C.H. Beck, Warszawa 2017.

⁶⁹ I.D. Czechowska, *Działania zapewniające ochronę konsumenta usług bankowych jako nowe wyzwanie dla teorii i praktyki finansów*, „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu” 2011, nr 171, s. 162.

Pomimo obowiązującej w prawie kontraktów zasady równości stron i swobody umów banki są silniejszą stroną stosunków zobowiązaniowych niż konsument, który praktycznie nie ma wpływu lub ma ograniczony wpływ na treść zawieranych umów i jest ich słabszą stroną. Głęboko zakorzenione w praktyce bankowej posługiwanie się wzorcami umownymi sprawia, że konsumenci nie są świadomi możliwości negocjowania warunków umów zawieranych z bankiem, a nawet jeśli są, to ich „siła negocjacyjna” jest niewystarczająca w tym zakresie. Poza tym banki, wykorzystując daną im możliwość stosowania wzorców umownych w procesie zawierania bankowych umów konsumenc- kich, niechętnie je negocjują z klientami detalicznymi (konsumentami), co w praktyce może prowadzić do nadużyć przejawiających się w niepełnym informowaniu kontrahenta o warunkach przyszłego zobowiązania.

Relacje między bankiem a konsumentem cechuje zatem typowy dla stosunków jednostronnie profesjonalnych (konsumenckich) brak równowagi wynikający z silniejszej pozycji jednej ze stron. Jest to związane z deficytem informacyjnym po stronie konsumenta i koniecznością nakładania na profesjonalistę obowiązków informacyjnych w znacznie szerszym zakresie niż w przypadku typowych relacji umownych w obrocie dwustronnie profesjonalnym. Konsument wymaga ochrony ze względu na występujące między nim a dostawcą usługi asymetrii: informacyjną, organizacyjną, ekonomiczną lub techniczną⁷⁰, i fakt, że w relacji z przedsiębiorcą jest stroną słabszą (słabszy–silniejszy)⁷¹. Stąd regulacje wprowadzające mechanizmy ochrony konsumenta, także przed stosowaniem klauzul abuzywnych, są przejawem niwelowania pewnych braków wynikających z niedoinformowania, braku specjalistycznej wiedzy, naruszenia równowagi między stronami kontraktu (asymetrii kontraktowej) i mają rekompensować zakłócenia, jakie powstają w wyniku przewagi profesjonalisty⁷². Przepisy regulujące bankowe produkty emerytalne (u.i.k.e. i p.b.) nakładają na banki konkretne obowiązki i określają wymogi co do treści zawieranych przez nie umów IKE i IKZE.

W literaturze ekonomicznej za konsumenta – zamiennie określanego jako klient, kupujący (towar, usługę, produkt), użytkownik, odbiorca, nabywca⁷³ – uważa się podmiot

⁷⁰ K. Południak-Gierz, *Konsument czy klient? Zmiana sposobu wyznaczania podmiotów wymagających ochrony w kontekście wybranych rynków regulowanych*, „Transformacje Prawa Prywatnego” 2016, nr 2, s. 68.

⁷¹ *Ibidem*.

⁷² Szerzej: E. Rutkowska-Tomaszewska, *Prawo ochrony konsumenta...*

⁷³ D. Czechowska, *op. cit.*, s. 145; H. Mruk, *Marketing. Satysfakcja klienta i rozwój przedsiębiorstwa*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2012, s. 46–47; T. Włudyka, M. Smaga, *Gospodarowanie*, [w:] M. Matuszewski *et al.*, *Instytucje gospodarki rynkowej*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2018; zob. także na gruncie nauk prawnych: P. Kukuryk, *Ewolucja pojęcia „konsument” w polskim prawie cywilnym*, „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu” 2014, nr 362, s. 212–213; A. Kubiak-Cyrul, *Art. 22¹ Pojęcie konsumenta. Uwagi ogólne*, [w:] M. Załucki (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz. Wyd. 2*, C.H. Beck, Warszawa 2020, s. 2; B. Gnela, *Pojęcie konsumenta w prawie wspólnotowym i prawie polskim*, [w:] B. Gnela (red.), *Ochrona konsumenta usług finansowych. Wybrane zagadnienia prawne*, Oficyna

ekonomiczny będący obiektem działań marketingowych⁷⁴ i końcowym nabywcą towaru lub usługi wykorzystującym je do celów osobistych. Jest on istotnym uczestnikiem rynku usług bankowych wpływającym na funkcjonowanie jego strony podaźowej⁷⁵, pozbawionym jednak co do zasady realnej możliwości wpływu na treść zawieranej umowy bankowej (o usługę bankową), przy wykorzystaniu wzorców umownych. Stwarza to realne zagrożenie nakładania na niego klauzul jednostronnie narzuconych i krzywdzących. Jego pozycję osłabia dodatkowo specyfika usługi finansowej (produktu finansowego), która nie ma charakteru materialnego w momencie jej zakupu, a rzeczywiste skutki skorzystania z niej może ocenić dopiero po czasie⁷⁶. Nie ma on wystarczającej wiedzy, aby ocenić, czy oferowany mu produkt finansowy (w tym produkt emerytalny) jest produktem adekwatnym do jego sytuacji ekonomicznej, czy koszty, które w związku z tym ma ponieść, są zgodne z prawem, ani czy umowa nie zawiera nieuczciwych postanowień. Wszystko to wpływa na występowanie ryzyka, że może zawrzeć umowę niekorzystną dla siebie, naruszającą jego interesy, która nie będzie dopasowana do jego potrzeb i sytuacji, także finansowej.

Z tych powodów istotne znaczenie mają wprowadzane przez przepisy prawa konsumenckiego różne mechanizmy i instrumenty ochronne, w tym także chroniące przed klauzulami nieuczciwymi (abuzywnymi)⁷⁷.

Niewątpliwie konsumenci nie dysponują szerokim zakresem wiedzy ani doświadczeniem, jeśli chodzi o mechanizmy, które kształtują rynek usług bankowych charakteryzujący się dużo większym ryzykiem dla konsumenta niż w przypadku rynku towarów i usług. Nie ma on specjalistycznej wiedzy w tym zakresie i tym samym nie jest w stanie prawidłowo ocenić ryzyka wiążącego się z korzystaniem z produktów finansowych, w tym także z analizowanymi bankowymi produktami emerytalnymi⁷⁸. Wzorzec konsumenta, który wykazuje się rozważą, ostrożnością i racjonalnym podejmowaniem decyzji w przypadku rynku finansowego, jest dyskusyjny, a dorobek ekonomii behawioralnej⁷⁹ podważa go, wskazując na bezzadność, słabość i narażenie na naruszenia jego interesów.

Wolters Kluwer, Warszawa 2007, s. 36–37; J. Sadowski, *Art. 22¹ Konsument. Osoba fizyczna*, [w:] J. Gudowski (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom I. Część ogólna, cz. 1*, Wolters Kluwer, Warszawa 2021, LEX.

⁷⁴ Z. Jurczyk, B. Majewska-Jurczyk, *Model ochrony konsumentów w Unii Europejskiej*, „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu” 2015, nr 380, s. 453.

⁷⁵ D. Czechowska, *op. cit.*, s. 145.

⁷⁶ Por. E. Rutkowska-Tomaszewska, *Ochrona prawna klienta...*

⁷⁷ *Ibidem*, K. Kurzępa-Dedo, *Ochrona prawna klientów instytucji pożyczkowych w obszarze zawieranych umów na przykładzie niedozwolonych postanowień umownych*, [w:] A. Gemzik-Salwach (red.), *Klienci instytucji pożyczkowych i ich ochrona*, CeDeWu, Warszawa 2017, s. 84.

⁷⁸ Por. E. Rutkowska-Tomaszewska, *Usługi finansowe – dobrodziejstwo...*; P. Lizdebski, *Przeciętny konsument na rynku finansowym, czyli ustawodawca niepotrzebny od zaraz*, <https://pawelizdebski.com/przecietny-konsument-na-ryнку-finansowym-czyli-ustawodawca-niepotrzebny-od-zaraz/> [dostęp 14.03.2021].

⁷⁹ Por. E. Rutkowska-Tomaszewska, *Aktualne trendy i wyzwania w zakresie ochrony konsumenta na rynku finansowym. Dokąd zmierza (powinna zmierzać) ochrona konsumenta? Kilka wybranych uwag*, [w:] E. Rutkowska-Tomaszewska, W. Kwaśnicki (red.), *Ekonomia jako dyscyplina naukowa i kierunek kształcenia. Aktualne trendy i pożądaną zmiany*, Difin, Warszawa 2020.

W kształtowaniu modelu konsumenta objętego ochroną istotną rolę odgrywa ekonomia behawioralna (jako nurt ekonomiczny, łączący zasady psychologii i ekonomii w celu zrozumienia podejmowanych przez ludzi decyzji ekonomicznych), która podważa podejście prezentowane przez nurt neoklasyczny⁸⁰. Teoria ekonomii nie może odstawać od „prawdziwego życia”⁸¹, a „ludzie, których znamy [...] nie są *homo oeconomicus*, lecz *homo sapiens*”⁸² i nie zawsze zachowują się racjonalnie. W przypadku usług finansowych, z powodu występujących po stronie konsumenta asymetrii informacyjnej⁸³ i kontraktowej, uciążliwe są dla nich: nadmiar informacji szczegółowej, brak przejrzystości przekazywanych informacji, problemy z jej zrozumieniem⁸⁴, brak wiedzy na temat przysługujących im praw i roszczeń oraz możliwości ich dochodzenia, a także deficyt informacji o instytucjach ochrony. Brak zrozumienia istoty usługi finansowej i związanego z nią ryzyka prowadzi bardzo często do podjęcia przez niego niekorzystnej decyzji, powodującej dalsze problemy finansowe⁸⁵.

Problemem jest także niedoinformowanie konsumentów i właściwa ocena ryzyka nabywanej przez nich usługi, a dodatkowo także brak przejrzystości przekazywanych informacji. Dużym utrudnieniem dla konsumenta jest hermetyczny, specjalistyczny język, którym operuje profesjonalista, przygotowując różne wzorce umowne wykorzystywane podczas zawierania umów, który jest dla konsumenta często niezrozumiały. Wszystko to sprawia, że konsument nie zawsze ma możliwość dokonania racjonalnej oceny usługi i produktu finansowego, co ma wpływ na jego ekonomiczny interes⁸⁶. Jest to powodem do nadużyć i manipulacji ze strony instytucji finansowych. Niwelowanie tego ryzyka, będącego skutkiem asymetrii informacyjnej i kontraktowej, a zarazem ochrona ekonomicznego interesu są zadaniami regulacji ochronnych i organów je egzekwujących, jak również instytucji, które świadczą usługi finansowe. Konsument powinien wykazać się w tym celu ostrożnym działaniem, gdyż nie do końca zdaje sobie sprawę z różnych zabiegów marketingowych przedsiębiorców, które nie w każdym przypadku są uczciwe i bywają nakierowane raczej na maksymalizację zysku ze sprzedaży usługi.

⁸⁰ E. Mączyńska, *Richard H. Thaler – Nobel z ekonomii – 2017 r.*, „*Ekonomista*” 2018, nr 2, s. 245.

⁸¹ *Ibidem*.

⁸² R. Thaler, C.R. Sunstein, *Impuls. Jak podejmować właściwe decyzje dotyczące zdrowia, dobrobytu i szczęścia*, Wydawnictwo Zysk i S-ka, Warszawa 2012, s. 7.

⁸³ Por. polskie wydania R.J. Shiller, G.A. Akerlof, *Zwierzęce instynkty*, Studio EMKA, Warszawa 2010; *eadem*, *Złocić frajera. Ekonomia manipulacji i oszustwa*, Polskie Towarzystwo Ekonomiczne, Warszawa 2017.

⁸⁴ Szerzej na temat konieczności właściwej ochrony przez informację i asymetrii informacyjnej zob. E. Rutkowska-Tomaszewska, *Idea ochrony konsumenta przez informację na rynku usług finansowych. Dokąd zmierza? (powinna zmierzać?)*, [w:] *eadem* (red.), *Informacja na rynku usług finansowych*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2019 oraz L. Malewska-Mostowicz, *Ochrona strony słabszej przed manipulacją i dezinformacją – zarysy podręcznego instrumentarium*, [w:] E. Rutkowska-Tomaszewska (red.), *Informacja na rynku usług finansowych*, PWE, Warszawa 2019.

⁸⁵ E. Rutkowska-Tomaszewska, *Aktualne trendy i wyzwania...*

⁸⁶ Por. *eadem*, *Idea ochrony konsumenta...*, s. 27.

Do najczęstszych przyczyn słabości konsumenta zalicza się⁸⁷:

- dużą dynamikę zmian na rynku finansowym,
- brak odpowiedniej wiedzy z zakresu ekonomii i prawa co do istoty, cech i ryzyka związanego z produktem i usługą finansową,
- brak świadomości na temat praw przysługujących konsumentom oraz sposobów otrzymania wsparcia.

Ponadto przymusowe sytuacje albo chęć zaspokojenia własnych potrzeb powodują, że konsumenci nie analizują warunków, jakie są im proponowane, i decyzje podejmują pochopnie, często bez wsparcia ekspertów w danej dziedzinie⁸⁸.

W tym kontekście trzeba wskazać, że definicja legalna konsumenta (art. 22¹ k.c.) nie wskazuje żadnych cech, jak chociażby poziom wiedzy czy doświadczenia, od których uzależniane jest uznanie osoby fizycznej za konsumenta. W tej sytuacji stawianie mu takich wymogów jako warunku ochrony jest ograniczaniem jego prawa do ochrony wynikającej z uznania go za konsumenta i gwarantowanego przez prawo konsumenckie.

W ustawie o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym⁸⁹ na potrzeby definiowania nieuczciwej praktyki rynkowej⁹⁰ przyjęto pojęcie przeciętnego⁹¹ konsumenta. Trzeba jednak zaznaczyć, że przeciętny polski konsument nie jest taki sam jak przeciętny konsument europejski, gdyż nie jest aż tak świadomy i racjonalny⁹². Ustawa ta definiuje przeciętnego konsumenta jako „dostatecznie dobrze poinformowanego, uważnego i ostrożnego” (art. 2 pkt 8 u.p.n.p.r.). Definicja ta nie ma jednak znaczenia przy kwalifikowaniu danego postanowienia umownego jako klauzuli abuzywnej. W definicji legalnej niedozwolonej klauzuli umownej brak bowiem wskazania jakichś wymogów, które powinien spełnić konsument objęty ochroną, a próba wyłączenia spod

---

⁸⁷ D. Czechowska, *Działania zapewniające ochronę konsumenta usług bankowych jako nowe wyzwanie dla teorii i praktyki finansów*, „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu” 2011, nr 171, s. 162; P. Lizdebski, *op. cit.*; K. Waliszewski, *Rola doradcy finansowego w zapewnieniu skutecznej ochrony konsumenta na rynku usług finansowych*; „Finanse i Prawo Finansowe” 2016, nr 1, s. 130, http://www.financeiprawofinansowe.uni.lodz.pl/Publikacje/9/Journal_F&FL_III_1_2016.pdf [dostęp 11.03.2022].

⁸⁸ D. Czechowska, *op. cit.*, s. 162.

⁸⁹ Ustawa z dnia 23 sierpnia 2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 845), zwana dalej u.p.n.p.r.

⁹⁰ Zgodnie z art. 4 ust. 1 u.p.n.p.r. jest nią taka praktyka rynkowa, która jest sprzeczna z dobrymi obyczajami i w istotny sposób zniekształca lub może zniekształcić zachowanie rynkowe przeciętnego konsumenta przed zawarciem umowy dotyczącej produktu (usługi), w trakcie jej zawierania lub po jej zawarciu.

⁹¹ Zgodnie z art. 2 pkt 8 u.p.n.p.r. przez przeciętnego konsumenta rozumie się konsumenta, który jest dostatecznie dobrze poinformowany, uważny i ostrożny; oceny dokonuje się z uwzględnieniem czynników społecznych, kulturowych, językowych i przynależności danego konsumenta do szczególnej grupy konsumentów, przez którą rozumie się dającą się jednoznacznie zidentyfikować grupę konsumentów, szczególnie podatną na oddziaływanie praktyki rynkowej lub na produkt, którego praktyka rynkowa dotyczy, ze względu na szczególne cechy, takie jak wiek, niepełnosprawność fizyczna lub umysłowa.

⁹² Wyrok SOKiK z dnia 8 czerwca 2009 r., AmA 101/08, Dz. Urz. UOKiK. 2009/4/31, wraz z głosem M. Sieradzkiej, LEX/el. 2010.

takiej ochrony pewnych kategorii konsumentów (np. prawników, radców prawnych, adwokatów, którzy powinni je znać) wypacza przewidzianą ochronę konsumentów przed ich stosowaniem przez przedsiębiorców.

Przyczynami nadużyć na rynku usług finansowych wobec konsumentów jest także niezadawalający poziom ich wiedzy finansowej. Brak odpowiedniej edukacji jest także powodem występującej na rynku asymetrii informacyjnej i kontraktowej, a także ją pogłębia. Konsument nie są wystarczająco informowani o warunkach i konsekwencjach zawieranych przy użyciu wzorców umownych umów, które same w sobie, także z uwagi na język, są trudne do zrozumienia. Tymczasem edukacja konsumentów, w tym także finansowa, zmierzająca do upowszechniania wiedzy i kształtowania pozytywnych nawyków obywateli w zakresie zarządzania ich osobistymi finansami, zgodnie z obecnymi i przyszłymi potrzebami⁹³, może przyczynić się do racjonalizacji ich zachowań na rynku w relacjach z profesjonalistami⁹⁴. Jej celem jest uświadomienie konsumentom zarówno szans, jak i zagrożeń związanych z nabywaniem produktów / usług finansowych oraz umożliwienie im podejmowania świadomych decyzji. Świadomy i wyedukowany konsument nie tylko jest w stanie lepiej siebie chronić przed nadużyciami instytucji finansowych, lecz także zmotywować je do oferowania odpowiedzialnych i odpowiednio skonstruowanych produktów⁹⁵ oraz zmiany praktyk rynkowych⁹⁶.

Edukacja finansowa jako narzędzie ochrony konsumenta o charakterze prewencyjnym może się przyczynić do zminimalizowania zjawiska nabywania niekorzystnych produktów finansowych i zawierania umów na nieuczciwych warunkach umownych. Z tych powodów efektywna strategia ochrony konsumenta, uwzględniająca edukację finansową, realizowaną nie tylko przez organy ochrony konsumentów, lecz także praktyków i teoretyków rynku finansowego w sposób ciągły, kompleksowy, od podstaw i u podstaw, jest nie tylko konieczna, ale stanowi poważne wyzwanie dla państwa⁹⁷.

---

⁹³ M. Iwanicz-Drozdowska, A. Nowak, *Rola i znaczenie edukacji finansowej*, [w:] M. Iwanicz-Drozdowska (red.), *Edukacja i świadomość finansowa doświadczenia i perspektywy*, Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa 2011, s. 13.

⁹⁴ E. Rutkowska-Tomaszewska, *Nadużycia na rynku usług finansowych wobec konsumentów: ujęcie ogólne i przeglądowe*, [w:] *Raport. Nieprawidłowości na rynku finansowym a ochrona konsumenta*, Doradczy Komitet Naukowy przy Rzeczniku Finansowym, Warszawa 2019, s. 16–36, https://rf.gov.pl/wp-content/uploads/2020/05/DKN_Raport_nieprawidlowosci_wrzesien2019.pdf [dostęp 28.03.2021]; J. Rutecka-Góra, *Rola edukacji finansowej w ograniczaniu nadużyć i oszustw na rynku finansowym*, [w:] A. Jurkowska-Zeidler et al., *Manipulacje i oszustwa na rynku finansowym – perspektywa konsumenta. Wykrywanie, przeciwdziałanie, zapobieganie*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2020, s. 447–464.

⁹⁵ *Ibidem*, s. 15.

⁹⁶ E. Rutkowska-Tomaszewska, *Aktualne trendy i wyzwania...*

⁹⁷ Por. *eadem*, *Podsumowanie i wnioski*, [w:] *Diagnoza stanu badań nad ochroną klientów rynku finansowego w Polsce. Raport otwarcia*, Doradczy Komitet Naukowy przy Rzeczniku Finansowym, Warszawa, czerwiec 2018, s. 138–148, https://rf.gov.pl/pdf/DKN_Raport_Otwarcia.pdf [dostęp 28.03.2021]; J. Rutecka-Góra, *Rola edukacji...*, s. 462.

Celem edukacji konsumenta na rynku usług finansowych jest przede wszystkim przygotowanie go do „procesu zawierania umowy o usługę finansową, by był on świadomy ryzyka z nimi związanego i kosztów, które musi ponieść”⁹⁸, a także, by miał on wiedzę na temat swoich praw i szczególnych uprawnień, ich naruszeń, jak i sposobów dochodzenia roszczeń z nich wynikających, jak i instytucji ochrony konsumentów, do których może się on zwrócić.

Przewaga kontraktowa banku wyraża się w stosowaniu wzorców i możliwości narzucania ich treści, w tym zamieszczonych w nich klauzul abuzywnych (klauzul szkodzących, krzywdzących, wykorzystujących ją). Z tych powodów w regulacji umownych stosunków konsumenckich prawodawca uwzględnia potrzebę ochrony konsumentów i podniesienia poziomu wymagań wobec profesjonalisty świadczącego daną usługę⁹⁹.

Umowy standardowe niosą za sobą ryzyka wynikające z braku faktycznej równości między stronami, narzucania uciążliwych warunków umowy konsumentom, braku przejrzystości, zrozumienia postanowień umownych dla konsumenta i możliwości zapoznania się z ich treścią i tym samym znajomości ich warunków¹⁰⁰. Znajduje to coraz częściej swój finał w sporach sądowych banków z konsumentami, związanych ze stosowaniem klauzul umownych i dochodzeniem skutków i sankcji związanych z nieprawidłowościami w tym zakresie, czego przykładem są spory na tle tzw. umów frankowych, w których zastosowano niedozwolone klauzule umowne waloryzacyjne¹⁰¹.

Konsumenty, którzy podpisują umowy zawierane przy użyciu wzorców umownych (tzw. umowy standardowe) nie są świadomi obecności w nich klauzul abuzywnych i najczęściej nie rozumieją także warunków umów i zawartych w nich informacji.

Stosowanie umów standardowych w obrocie konsumenckim, stanowiące odstępstwo od klasycznego prawa umów, od lat jest sporym wyzwaniem dla doktryny i orzecznictwa sądów powszechnych. I choć wzorce umowne nie wykluczają możliwości negocjowania umów zawieranych z konsumentami (zawierania z nimi niestandardowych umów indywidualnych), w praktyce nie jest to często spotykane, także z uwagi na brak odpowiedniego przygotowania konsumenta do takiego procesu, jego wiedzy i świadomości co do takiej możliwości, jak i tzw. „siły negocjacyjnej”. Zatem proces zawierania umów standardowych w konsumenckim obrocie masowym angażuje strony o nierównej pozycji negocjacyjnej (kontraktowej) pod względem siły rynkowej, wiedzy prawnej, zaawansowania biznesowego i doświadczenia handlowego.

⁹⁸ E. Rutkowska-Tomaszewska, *Aktualne trendy i wyzwania...*, s. 273.

⁹⁹ E. Rutkowska, *Bankowe wzorce umowne*, Oficyna Wydawnicza „Branta”, Bydgoszcz–Wrocław 2002, s. 24.

¹⁰⁰ Por. J. Rutecka-Góra, E. Rutkowska-Tomaszewska, *Bankowe...*, s. 42–54.

¹⁰¹ Por. E. Rutkowska-Tomaszewska, *Misselling i inne nadużycia wobec konsumentów na rynku usług finansowych*, [w:] A. Jurkowska-Zeidler et al., *Nadużycia wobec konsumentów na rynku finansowym: wykrywanie, przeciwdziałanie, zapobieganie*, PWN, Warszawa 2020.

Dużym problemem jest obszerność tekstu umowy oraz sformułowanie go w niezrozumiałym i trudno przyswajalnym dla konsumenta języku prawniczym, przepełnionym specjalistycznymi sformułowaniami. Maksymalne „odchudzenie” tekstu umów konsumenckich oraz ich prosty, przejrzysty język wydają się zabiegami koniecznymi. Inną kwestią jest zamieszczanie w takich standardowych umowach (wzorcach umów) niedozwolonych klauzul umownych. Oczywiście przegapienie takiej klauzuli przez konsumenta, niezależnie kto nim jest, nie powoduje tego, że nie może on skorzystać z przewidzianej przez prawo ochrony przed klauzulami abuzywnymi, chociaż nie mogą być zastosowane wobec nieuczciwego przedsiębiorcy (bank) sankcje za ich stosowanie. Jednak czytanie umów, pod warunkiem że konsument jest wyedukowany, świadomy i racjonalny, a ponadto jest w stanie zrozumieć czytany tekst umowy, może spowodować, że takiej umowy, która zawiera nieuczciwe klauzule umowne (abuzywne), nie podpisze w ogóle. Jest to jednak stan idealny, do którego należałoby w sposób najbardziej bliski zmierzać, a do czego mogą się także skutecznie przyczynić podejmowane przez organy państwa i inne instytucje ochrony konsumenta działania edukacyjne i poradnictwo konsumenckie.

Niewątpliwie stosowanie wzorców umownych ma pozytywny wpływ na szybkość zawierania umów i wygodę, zarówno dla banku, jak i jego kontrahenta (zwłaszcza konsumenta). Konsumentowi co do zasady pozostaje przyjęcie w całości gotowej, przygotowanej z góry treści umowy adhezyjnej, z ograniczoną (ale jednak) możliwością negocjowania niektórych warunków umownych lub zrezygnowanie z jej zawarcia. Ponieważ w stosunkach zachodzących między przedsiębiorcą a konsumentem zazwyczaj przedsiębiorca określa prawa i obowiązki stron zawieranej umowy, istnieje niebezpieczeństwo, że doprowadzi to do niekorzystnego dla konsumenta ukształtowania warunków i treści umowy.

Z tych powodów ustawodawca, chroniąc w szczególności sposób konsumenckie stosunki prawne, wprowadził ograniczenia w zakresie stosowania wzorców umownych i kształtowania ich treści, określone w art. 384–385³ k.c., wzmocnione także przepisami ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów i kompetencjami Prezesa UOKiK. Ochronę praw i interesów konsumenta oraz zabezpieczenie zasady równości stron mają zapewnić:

- spełnienie przez przedsiębiorcę (w tym bank) przesłanek związania wzorcem, by skutecznie mogły one określać prawa i obowiązki stron,
- instytucja niedozwolonych klauzul umownych (klauzul abuzywnych) wraz z przewidzianymi mechanizmami kontroli wzorców i dalszymi skutkami prawnymi, w tym sankcjami, w razie stwierdzenia nieprawidłowości w tym zakresie.

2.2. Rola wzorców umownych w kształtowaniu treści umów bankowych IKE i IKZE oraz zasady związania nimi

Konsumenckie umowy bankowe, w tym także umowy rachunku bankowego i badane umowy bankowe IKE i IKZE, są umowami adhezyjnymi (standardowymi). Posługiwanie się przez banki wzorcami umów z jednej strony jest przejawem swobody kontraktowania (swobody umów), z drugiej ją ogranicza¹⁰², gdyż treść umowy jest z góry ustalona przez bank, a druga strona może do niej przystąpić na warunkach proponowanych przez bank. Swoboda w kształtowaniu treści umowy ma w tym przypadku minimalny zakres, a konsument ma najczęściej do wyboru pewne opcje i zasadniczo nie może indywidualnie ustalać wszystkich jej warunków.

Wzorce umowne nie są przepisami prawa i nie mają takiej mocy obowiązującej jak akty normatywne. Warunkiem związania konsumenta wzorcem jest zawarcie umowy¹⁰³, przez co nawiązuje się stosunek prawny między bankiem a konsumentem (bankowy stosunek konsumencki). W przypadku sprzeczności treści umowy z wzorcem umowy strony są związane umową¹⁰⁴.

Bank zawiera z oszczędzającymi, będącymi konsumentami (w świetle art. 22¹ k.c.), m.in. umowy o prowadzenie IKE lub IKZE, które należą do grupy bankowych umów konsumenckich (bankowych stosunków konsumenckich), w których będą zastosowane wynikające z prawa konsumenckiego mechanizmy ochronne. Umowa rachunku bankowego, a co za tym idzie, także bankowa umowa rachunku IKE, jest umową adhezyjną¹⁰⁵, gdyż do jej zawarcia dochodzi przez przystąpienie kontrahenta banku do warunków zaproponowanych przez bank w przygotowanych przez niego wzorcach umownych.

Zawieranie tzw. umów adhezyjnych przy pomocy wzorców umownych odbiega znacząco od procesu zawierania umów negocjowanych przez obie strony umowy, co nie jest wykluczone, jednak mocno *de facto* ograniczone w związku z powszechnym wykorzystywaniem wzorców umownych. Odgrywają one bowiem istotną rolę w kształtowaniu bankowych umownych stosunków konsumenckich, na co także wyraźnie wskazuje bogactwo różnego typu badanych wzorców¹⁰⁶.

W praktyce wzorce mogą występować pod różnymi nazwami: taryfy prowizji i opłat, tabele opłat, cenniki, umowy typowe, umowy standardowe (wzory umów), regulaminy,

¹⁰² Por. E. Łętowska, *Prawo umów konsumenckich*, C.H. Beck, Warszawa 2002, s. 293.

¹⁰³ K. Zagrobelny, *Komentarz do art. 384 k.c.*, [w:] E. Gniewek (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, C.H. Beck, Warszawa 2011, s. 626.

¹⁰⁴ Szerzej: A. Pyrzyńska, *Zasada pierwszeństwa umowy wobec wzorca a wydanie wzorca w czasie trwania zobowiązania ciągłego*, „Prawo Bankowe” 2007, nr 10, s. 57–61.

¹⁰⁵ W. Pyziół, *op. cit.*, s. 473; E. Niezbecka, *Umowa rachunku bankowego*, [w:] A. Kidyba (red.), *Kodeksowe umowy handlowe*, LEX, Warszawa 2014.

¹⁰⁶ Zob. tabela 3.2. Wykaz bankowych wzorców umownych dotyczących IKE i IKZE objętych badaniem.

ogólne warunki umów, umowy ramowe itp. Widoczne jest to także w dużym zróżnicowaniu nazw badanych wzorców umownych dotyczących IKE i IKZE, wskazanych w rozdziale 3.

Wzorce umów to pojęcie doktrynalne¹⁰⁷, gdyż przepisy prawa nie formułują legalnej definicji tego pojęcia, chociaż się nim posługują (art. 384 k.c.), wymieniając ich przykłady (ogólne warunki umów, wzory umów i regulaminy). Można je określić jako zbiór klauzul umownych (postanowień umownych), opracowany przez przedsiębiorcę jednostronnie (w tym przypadku bank), w oderwaniu od konkretnego stosunku umownego, które w sposób jednolity (standardowy) określają treść przyszłych indywidualnych stosunków zobowiązaniowych, nawiązywanych na podstawie wielu umów na identycznych warunkach kontraktowych¹⁰⁸.

Stosowanie wzorców spełnia wiele pozytywnych funkcji – przyspiesza procedurę zawierania umów, ogranicza koszty i sprzyja ujednocnieniu ich treści, ułatwia kontrolę i kalkulację ryzyka, pomaga w lepszym dostosowaniu do specyfiki danej dziedziny obrotu¹⁰⁹. Mogą one jednak jednocześnie zagrażać uzasadnionym interesom kontrahentów banku przez narzucanie klauzul abuzywnych (niekorzystnych, krzywdzących drugą stronę) i z tych powodów są poddawane różnym formom kontroli ich treści i zasad stosowania. Praktyka stosowania wzorca nie wyklucza wprawdzie indywidualnego ukształtowania treści umowy, jednak z uwagi na to, że jest to sytuacja dość rzadka, powoduje wystąpienie nierównowagi rzeczywistej, mimo zachowania równowagi formalnej. Przedsiębiorca, stosując wzorzec umowny, może mieć w tej sytuacji przewagę kontraktową, z uwagi na dysproporcję ekonomiczną pomiędzy dwoma stronami umowy¹¹⁰.

Wzory umów (umowy standardowe) redagowane są najczęściej jako formularze określające treść umów konkretnego rodzaju, w których pozostawia się wykropkowane miejsca („puste miejsca”) na wpisanie niektórych elementów przyszłej umowy (np. oznaczenie stron, daty zawarcia umowy, okresu, na który została zawarta, kwoty itp.), przez co stanowią gotowy standard do wykorzystania przez strony (szablon umowy, formularz umowy). Regulaminy, podobnie jak ogólne warunki i wzory umów, zawierają usystematyzowany zbiór postanowień określających treść prawnego stosunku umownego. W odróżnieniu od ogólnych warunków umów (o.w.u.), które dotyczą pewnej kategorii umów, np. umowy rachunku bankowego, regulaminy odnoszą się do konkretnego rodzaju

---

¹⁰⁷ Por. E. Łętowska, *Wzorce umowne. Ogólne warunki, wzory, regulaminy*, Ossolineum, Warszawa 1975; M. Śmigiel, *Wzorce umów jako czynniki kształtujące zobowiązaniowe stosunki prawne – ewolucja instytucji*, [w:] E. Gniewek (red.), *O źródłach i elementach stosunków cywilnoprawnych. Księga pamiątkowa ku czci prof. Alfreda Kleina*, Zakamycze, Kraków 2000, s. 357.

¹⁰⁸ E. Rutkowska-Tomaszewska, *Ochrona prawna klienta...*

¹⁰⁹ Por. m.in. *eadem*, *Misselling i inne nadużycia...*

¹¹⁰ E. Rutkowska-Tomaszewska, A. Zwaliński, *Decyzje Prezesa UOKiK w sprawach stosowania niedozwolonych klauzuli we wzorach umownych dotyczących usług finansowych za lata 2020–2021*, „Internetowy Kwartalnik Antymonopolowy i Regulacyjny – seria antymonopolowa” 2022, nr 1(11), s. 79–99.

umowy (np. umowy rachunku oszczędnościowego). Nie ma jednak w tym zakresie ustalonych jednoznacznie zasad, gdyż wynika to z praktyki bankowej¹¹¹.

Zróznicowane nazewnictwo nie ma znaczenia normatywnego, gdyż Kodeks cywilny posługuje się nazwą „wzorzec” jako kategorią zbiorczą, przewidując dla wszystkich wzorców jednakowy reżim prawny w zakresie zasad posługiwania się nimi. Choć w art. 384 k.c. wymienionych jest kilka rodzajów wzorców umownych, to z klasyfikacją tą nie wiążą się żadne skutki prawne, a Kodeks cywilny przyjmuje jednolite zasady obowiązywania wzorców – warunki związania wzorca przez klienta (drugą stronę umowy). Są to tzw. przesłanki formalne (odnoszące się do trybu zakomunikowania wzorca kontrahentowi) i merytoryczne (dotyczące treści zawartych we wzorcu postanowień – brak niedozwolonych postanowień umownych oraz przejrzystość, transparentność). Muszą być one spełnione jednocześnie, by wzorzec skutecznie określał prawa i obowiązki stron z niego wynikające¹¹².

Spełnienie warunków formalnych ma na celu umożliwienie konsumentowi zapoznanie się z treścią wzorca. Są to: prawidłowe doręczenie wzorca, łatwość zapoznania się z jego treścią (w ograniczonym zakresie) oraz jednoznaczne i zrozumiałe sformułowanie wzorca.

Zgodnie z art. 384 § 1 k.c.¹¹³ wzorzec musi być doręczony konsumentowi przed zawarciem umowy¹¹⁴. W przypadku wzorca w postaci elektronicznej konieczne jest jego udostępnienie przed jej zawarciem (art. 384 § 4 k.c.). Należy zauważyć, że kontroli formalnej podlega sam fakt doręczenia, w celu stworzenia konsumentowi realnej możliwości zapoznania się z jego treścią, a nie to, czy konsument skorzystał z tej możliwości i zapoznał się z wzorcem¹¹⁵. Doręczenie oznacza rzeczywiste wręczenie dokumentu obejmującego całą treść wzorca, a nie ustne poinformowanie o treści wzorca, podanie informacji o jego istnieniu lub zaproszenie do zapoznania się z nim¹¹⁶. Pokwitowanie lub inne potwierdzenie doręczenia wzorca, gdy faktycznie nie miało ono miejsca, nie jest wypełnieniem wymogu doręczenia, bank także nie może zamieścić w umowie postanowienia potwierdzającego fakt prawidłowego doręczenia konsumentowi wzorca¹¹⁷, o ile nie nastąpiło faktyczne doręczenie przed zawarciem umowy (fikcja doręczenia

¹¹¹ E. Rutkowska, *Bankowe wzorce umowne...*

¹¹² E. Rutkowska-Tomaszewska, *Ochrona prawna klienta...*

¹¹³ Art. 384 § 1 k.c. zmieniony przez art. 1 pkt 1 lit. a ustawy z dnia 13 kwietnia 2007 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 82, poz. 557) z dnia 10 sierpnia 2007 r.

¹¹⁴ Przepis ten wyznacza moment udostępnienia wzorca, który jest decydujący dla prawidłowości inkorporacji. Ma to nastąpić przed zawarciem umowy, co ma umożliwić dostęp i zapoznanie się z treścią wzorca przed wyrażeniem woli o nawiązaniu stosunku prawnego, czyli zapewnienie swobody adhezji.

¹¹⁵ K. Zagrobelny, *op. cit.*, s. 627.

¹¹⁶ E. Łętowska, *Ustawa o ochronie...*, s. 75.

¹¹⁷ Szerzej: E. Rutkowska-Tomaszewska, *Ochrona prawna klienta...*, s. 279.

wzorca)¹¹⁸. Wzorzec niedoręczony lub nieprawidłowo doręczony, np. w chwili zawarcia umowy lub po jej zawarciu, nie wiąże w całości i jest wobec drugiej strony bezskuteczny¹¹⁹. Doręczenie wzorca w stanie uniemożliwiającym zapoznanie się z jego treścią nie będzie realizacją wymogu transparencji wzorca (art. 385 § 2 zd. 1 k.c.)¹²⁰ i taki trzeba uznać za niedoręczony. Podobnie jest z wzorcem niekompletnym, gdyż drugiej stronie wręczono dokument zawierający zbiór tylko niektórych postanowień wzorca (wyciąg) albo zbiór postanowień, których treść odsyła do innego zbioru klauzul¹²¹.

Wzorzec wydany w czasie trwania stosunku umownego o charakterze ciągłym¹²² wiąże drugą stronę, jeżeli zostały zachowane wymagania określone w art. 384 k.c., a strona nie wypowiedziała umowy w najbliższym terminie wypowiedzenia. Termin wypowiedzenia może wynikać z ustawy lub z umowy, a w przypadku braku regulacji przyjmuje się, że wypowiedzenie powinno nastąpić bez zbędnej zwłoki¹²³. Sytuacja ta odnosi się zarówno do nowych wzorców (gdym przedsiębiorca posłuży się nim po raz pierwszy), jak i do wzorców modyfikowanych (w przypadku zmiany już istniejącego wzorca)¹²⁴. W przypadku wzorców zmienianych przepis ten normuje wyłącznie tryb dokonania zmiany, a uprawnienie do niej musi wynikać albo z treści uprzednio zawiązanego stosunku prawnego (klauzula modyfikacyjna), albo z wyraźnego i odrębnego przepisu ustawowego¹²⁵.

Problem dotyczy w istocie prawidłowo sformułowanej klauzuli modyfikacyjnej, która w przyszłości będzie uprawniać do zmiany wzorca w trakcie trwania umowy (a właściwie stosunku prawnego zawartego na podstawie umowy). W stosunkach bankowych

¹¹⁸ *Ibidem*.

¹¹⁹ *Ibidem*, s. 90–91.

¹²⁰ E. Rutkowska, *Bankowe wzorce umowne...*, s. 90.

¹²¹ Z. Gawlik, *Komentarz do art. 384 k.c.*, [w:] A. Kidyba (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz, t. 3, Zobowiązania – część ogólna*, Wolters Kluwer, Warszawa 2010, s. 676.

¹²² Artykuł 384¹ k.c. odnosi się do stosunków umownych o charakterze ciągłym. Chodzi o te zobowiązaniowe stosunki prawne, które nie wygasają w wyniku ich wykonania, ale ulegają rozwiązaniu wskutek upływu terminu, na który zostały zawarte lub wypowiedzenia. Z. Radwański, *Uwagi o zobowiązaniach trwałych (ciągłych) na tle Kodeksu cywilnego*, „*Studia Cywilistyczne*”, t. 13–14, Kraków 1969, s. 256 i n. Przykładem tego rodzaju stosunków prawnych jest cały szereg umów najbardziej charakterystycznych dla działalności bankowej. Do tej grupy należą umowy kredytu, pożyczki oraz umowy rachunków bankowych. Szerzej: A. Olejniczak, *Komentarz do art. 365(1) oraz art. 384(1) Kodeksu cywilnego*, [w:] A. Kidyba (red.), *Kodeks cywilny...*

¹²³ E. Wieczorek, *Art. 385(3)*, [w:] M. Glicz, M. Serwach (red.), *Prawo ubezpieczeń gospodarczych. Tom II. Komentarz*, Wolters Kluwer, Warszawa 2010, LEX.

¹²⁴ M. Bednarek, *Wzorce umów w prawie polskim*, C.H. Beck, Warszawa 2005, s. 90.

¹²⁵ W. Pyziół, *op. cit.*, s. 30; por. też M. Olczyk, *Zmiana treści umowy w czasie trwania stosunku umownego między bankiem a jego klientem na przykładzie zmiany stóp oprocentowania, cz. 1*, „*Prawo Bankowe*” 2001, nr 1, cz. 2, „*Prawo Bankowe*” 2001, nr 2; T. Czech, *Konsekwencje wadliwości klauzuli dotyczącej zmiennej stopy oprocentowania w umowach bankowych*, „*Monitor Prawa Bankowego*” 2012, nr 12, s. 41 i n.; R. Tolik, *Czy w świetle art. 385(3) pkt 20 kodeksu cywilnego w brzmieniu ustalonym przez ustawę z 2 marca 2000 r. (Dz. U. nr 22, poz. 271) zastrzeżenie zmiennej stopy oprocentowania kredytu jest niedozwoloną klauzulą umowną?*, „*Prawo Bankowe*” 2000, nr 7–8, s. 149 i n.

najczęściej będzie chodziło o zmianę oprocentowania oraz wysokości opłat i prowizji w tabelach (taryfach) opłat i prowizji.

Choć posługiwanie się przez banki wzorcami umownymi ma pozytywny wpływ na szybkość i wygodę zawierania umów zarówno dla banku, jak i konsumenta, nie można bagatelizować także zagrożeń, jakie one za sobą niosą. Dotyczą one naruszenia interesów konsumentów przez narzucanie im niedozwolonych i krzywdzących klauzul umownych (klauzul abuzywnych). Z tych powodów dyrektywą 93/13/EWG ustawodawca unijny, w celu ochrony konsumenta, wprowadził ograniczenia w zakresie kształtowania treści wzorców umownych w postaci zakazu stosowania w nich niedozwolonych klauzul umownych (klauzul abuzywnych), konieczności zamieszczania w nich określonych informacji i zakazu odmiennego kształtowania praw i obowiązków, niż wynika to z przepisów prawa. Wynika to z faktu, że w stosunkach zachodzących między przedsiębiorcą a konsumentem zazwyczaj przedsiębiorca określa prawa i obowiązki stron zawieranej umowy, przez co istnieje niebezpieczeństwo, że doprowadzi to do niekorzystnego dla konsumenta ukształtowania treści umowy. Zatem ochronę praw i interesów konsumenta oraz zabezpieczenie zasady równości stron stosunków cywilnoprawnych ma zapewnić instytucja niedozwolonych klauzul umownych (klauzul abuzywnych) i mechanizmy ich kontroli i eliminowania z obrotu w ogóle oraz z konkretnych umów zawartych z konsumentami. Kodeks cywilny wprowadził nakaz transparentności wzorców stosowanych w obrocie konsumenckim (art. 385 § 2 k.c.), który oznacza, że powinny być one sformułowane jednoznacznie i w sposób zrozumiały, czyli być czytelne i jasne dla konsumenta [zasada transparentności (przejrzystości) wzorca]¹²⁶. Nie dotyczy to czytelności wzorca, tj. „szaty zewnętrznej” i „stanu technicznego”¹²⁷, choć przesłankę zrozumiałości najczęściej ujmuje się bardzo szeroko, odnosząc ją także do czytelności. Postanowienia niejednoznaczne tłumaczy się na korzyść konsumenta, a nie przedsiębiorcy. Zasada ta jest dotkliwa dla niego, gdyż w przypadku obrotu z udziałem konsumentów użycie przez niego niejednoznacznego sformułowania postanowienia będzie też skutkowało określoną metodą jego wykładni, tj. interpretacją

¹²⁶ Zawarty w ustawie nakaz jasnego formułowania klauzul wzorca budzi poważne kontrowersje. Istnieją bowiem wątpliwości, jakie konsekwencje wynikają z naruszenia tego zakazu. Czy postanowienie o charakterze nietransparentnym, czyli takim, którego zrozumienie nie jest z punktu widzenia klienta łatwe z uwagi na dobraną terminologię (posłużenie się ściśle technicznymi terminami, niezrozumiałymi dla klienta), prowadzi do nieskutecznej inkorporacji zakwestionowanej klauzuli, czy też oznacza, iż nie wiąże ona klienta z uwagi na abuzywność, tj. sprzeczność z art. 385³ k.c. Należy przyjąć, że naruszenie wymogu transparentności może prowadzić zarówno do wadliwej inkorporacji, jak i abuzywności.

¹²⁷ Kompletność dokumentu, jakość papieru i druku, oświetlenie miejsca udostępnienia wzorca w postaci ogłoszenia i inne okoliczności decydujące o czytelności są oceniane w ramach obowiązku poinformowania adherenta o wzorcu (art. 384 k.c.) najczęściej przez doręczenie, a nieczytelność (nawet części) wzorca oznacza niedopełnienie tego obowiązku i brak mocy wiążącej – por. M. Bednarek, *Wzorce umów*, [w:] E. Łętowska (red.), *System Prawa Prywatnego tom 5, Prawo zobowiązań – część ogólna*, C.H. Beck, Warszawa 2013, s. 606.

postanowienia na korzyść konsumenta. Wykładnia przychylna konsumentowi¹²⁸ jest jedną z metod jego ochrony przed uciążliwymi klauzulami wzorca i ma swoje etyczno-prawne uzasadnienie – strona, która miała wyłączny wpływ na sformułowanie danej klauzuli, powinna ponosić odpowiedzialność za ich niejednoznaczne sformułowania.

Banki powinny więc dołożyć szczególnych starań i zadbać o pojęcia jednoznaczne i zrozumiałe, w szczególności określające prawa i obowiązki konsumenta w zakresie oprocentowania oraz pobierania prowizji i opłat bankowych (w zakresie szeroko rozumianej odpłatności za świadczone usługi)¹²⁹. Wymóg ten dotyczy zarówno aspektów związanych z zewnętrznym wyglądem klauzul sporządzonych na piśmie, jak i merytorycznej treści wzorca¹³⁰.

W zasadzie kwestia braku transparencji postanowień wzorca powinna być rozpatrywana jeszcze na etapie kontroli spełnienia przesłanek inkorporacji przez proponenta. Niejasność klauzuli powoduje, że klient nie może się z nią zapoznać, co oznacza brak jej inkorporacji.

W tym kontekście stopień skomplikowania treści wzorców umownych, stosowanych także w umowach IKE i IKZE, z uwagi na hermetyczny język i brak przejrzystości tekstów¹³¹, może powodować brak efektywności produktów emerytalnych¹³², na co wskazują badania¹³³.

Język umów o indywidualne produkty emerytalne (wzorców umownych) jest zbyt trudny dla większości Polaków, co przekłada się na brak ich zrozumienia zarówno z uwagi

---

¹²⁸ Dyrektywa wykładni korzystnej dla konsumenta nie oznacza automatycznego wyboru takiego rozumienia klauzuli, który w stosunku do innych możliwych wariantów wykładni przyznaje konsumentowi więcej praw lub ogranicza jego odpowiedzialność. Procesu wykładni przyjaznej dla klienta nie można oddzielić od całości systemu kontroli klauzul narzuconych, zwłaszcza gdy chodzi o obrót konsumenci. Postulat wykładni przyjaznej w stosunku do konsumenta nie może prowadzić w ostatecznym rozrachunku do postawienia konsumenta w gorszej sytuacji, niż miałyby to miejsce, gdyby zastosowano tzw. wykładnię wrogą konsumentowi. Z tego względu nakaz wykładni przyjaznej dla konsumenta stanowi postulat połączenia kontroli treści klauzuli z procesem wykładni (przynajmniej gdy chodzi o obrót z udziałem konsumenta).

¹²⁹ E. Rutkowska-Tomaszewska, *Naruszenie obowiązków informacyjnych banków w prawie umów konsumenckich*, Wolters Kluwer, Warszawa 2009, s. 33.

¹³⁰ E. Wiczorek, *art. 385(3)*, [w:] M. Glicz, M. Serwach (red.), *Prawo ubezpieczeń gospodarczych. Tom II. Komentarz*, Wolters Kluwer, Warszawa 2010, LEX.

¹³¹ Por. m.in.: W. Pisarek, *Recepty na zrozumiałość wypowiedzi*, „Zeszyty Prasoznawcze” 1966, nr 2/3, s. 44–53; *idem*, *Jak mierzyć zrozumiałość tekstu?*, „Zeszyty Prasoznawcze” 1969, nr 4; M. Banach, *Tekst trudny, czyli... jaki? O czynnikach wpływających na trudność tekstu*, „Polonica” 2011, nr 31; B. Broda *et al.*, *Measuring Readability of Polish Texts: Baseline Experiments*, [w:] *Proceedings of the Ninth International Conference on Language Resources and Evaluation (LREC14)*, European Language Resources Association (ELRA), Reykjavik 2014.

¹³² J. Šebo *et al.*, *Pension Savings: The Real Return. 2019 Edition*, Better Finance, Brussels 2019; OECD, *OECD Pension Outlook 2012*, OECD Publishing, Paris 2012.

¹³³ B.I. Carlin, *Strategic Price Complexity in Retail Financial Markets*, „Journal of Financial Economics” 2009, nr 91, s. 278–287; J.A. Turner, *Pension Investors: Complexity in Advisory Fee Disclosures*, [w:] M. Szczepański (ed.), *Pension Reforms – Comparison and Evaluation*, Publishing House of Poznan University of Technology, Poznań 2013. Por. też: J. Rutecka-Góra *et al.*, *op. cit.* oraz S. Pińkowska-Kamieniecka *et al.*, *op. cit.*

na poziom skomplikowania struktury dokumentów, jak i stopień trudności użytego języka, w którym jest sformułowany wzorzec umowy. W literaturze przeprowadzono badania, w których wykorzystano aplikację Jasnopis¹³⁴, w zakresie zrozumiałości tekstów wzorców umów (regulaminy, wzory umów) dotyczących produktów emerytalnych dostępnych w ofercie rynkowej w Polsce, w tym także banków¹³⁵. Potwierdzają one, że tekst wzorców jest trudny w odbiorze dla przeciętnego Polaka, z uwagi na skomplikowany i fachowy język, w jakim są sporządzone, którego zrozumienie wymaga wiedzy specjalistycznej¹³⁶.

Na podstawie analizy całokształtu przepisów dotyczących stosowania wzorców umownych można wyróżnić pewne zasady posługiwania się wzorcami umownymi w obrocie konsumenckim, które znajdują zastosowanie przy zawieraniu umów z bankami, także w odniesieniu do analizowanych umów IKE i IKZE: Są to:

- 1) formalne przesłanki związania wzorcem (art. 384 § 2 zd. 2 k.c.),
- 2) reguły wykładni wzorców (art. 385 § 2 zd. 2 k.c.),
- 3) kontrola treści wzorców, czyli klauzul abuzywnych (art. 385¹–385³ k.c.) – kontrola indywidualna i abstrakcyjna (w obecnym stanie prawnym – model administracyjny – art. 23a i n u.o.k.i.k.),
- 4) sankcje za stosowanie niedozwolonych klauzul umownych – sankcja bezskuteczności (art. 385¹ k.c.), sankcja za wykroczenie konsumenckie (art. 138b k.w.)¹³⁷, sankcja za stosowanie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów (art. 24 ust. 1 w zw. z ust. 2 pkt 1 u.o.k.i.k.¹³⁸ oraz art. 106–106b u.o.k.i.k.), sankcja za stosowanie niedozwolonych klauzul umownych we wzorcach umów (art. 23–23a oraz art. 106–106b u.o.k.i.k.).

Bankowe wzorce umowne i klauzule abuzywne stanowią istotny obszar orzecznictwa sądów powszechnych¹³⁹, którego analiza pozwala na ustalenie pewnych reguł związanych z ich wykorzystaniem w praktyce bankowej¹⁴⁰. Wśród nich można wymienić m.in.:

¹³⁴ Aplikacja jest dostępna na stronie www.jasnopis.pl. Jest to informatyczne narzędzie automatycznego ustalania poziomu trudności tekstu, z podziałem na 7 klas odwołujących się do orientacyjnych etapów kształcenia – W. Gruszczyński, M. Ogrodniczuk (red.), *Jasnopis czyli mierzenie zrozumiałości polskich tekstów użytkowych*, SWPS Uniwersytet Humanistycznospołeczny, Warszawa 2015.

¹³⁵ Zob. J. Rutecka-Góra *et al.*, *op. cit.*

¹³⁶ *Ibidem*; M. Hadryan, J. Rutecka-Góra, *op. cit.*

¹³⁷ Ustawa z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 2119), zwana dalej k.w.

¹³⁸ Obecnie przepis ten jest uchylony po wprowadzeniu nowej kategorii zakazanej praktyki antykonsumenckiej polegającej na stosowaniu klauzul abuzywnych we wzorcach umów (art. 23a u.o.k.i.k.).

¹³⁹ Zob. m.in. na gruncie umów rachunku bankowego: uchwała SN z dnia 22 maja 1991 r., III CZP 15/91, OSNCP 1992/1, poz. 1; wyrok SN z dnia 11 kwietnia 2013 r., II CSK 456/12, OSNC 2013/12, poz. 144; wyrok SN z dnia 8 grudnia 2010 r., V CSK 163/10, OSNC-ZD 2011/B, poz. 48; wyrok SN z dnia 17 grudnia 2008 r., I CSK 205/08, LEX nr 471143; wyrok SN z dnia 27 października 2016 r., V CSK 48/16, LEX nr 2165600; wyrok SA w Szczecinie – I Wydział Cywilny z dnia 13 czerwca 2016 r., I ACa 23/15, Legalis nr 1509204; wyrok SA w Warszawie – V Wydział Cywilny z dnia 7 sierpnia 2013 r., VI ACa 46/13 nr 1049165; wyrok SN z dnia 5 kwietnia 2002 r., II CKN 933/99, LEX nr 54492.

¹⁴⁰ Zob. szerzej: E. Niezbecka, *op. cit.*

- 1) dla związania drugiej strony (w tym konsumenta) treścią wzorca umownego (także zmienianego pod warunkiem prawidłowo sformułowanej klauzuli modyfikacyjnej) konieczna jest także jego skuteczna inkorporacja do stosunku prawnego nawiązanego przez strony przy jego użyciu, gdyż nie mają one mocy obowiązującej, jaka cechuje przepisy prawne – nie mają charakteru normatywnego¹⁴¹;
- 2) brak dopuszczalności zastrzegania w regulaminie (i innym wzorcu umowy) uprawnienia do jednostronnej zmiany warunków umowy bez możliwości jej wypowiedzenia przez konsumenta¹⁴²;
- 3) brak dopuszczalności dokonywania jednostronnej zmiany treści wzorca umownego, zwłaszcza w odniesieniu do wysokości stopy oprocentowania oraz opłat i prowizji, jeżeli w umowie strony nie zastrzegły jednocześnie możliwości jej zmiany¹⁴³ i nie zostały określone konkretne okoliczności, od jakich zmiana ta jest uzależniona (prawidłowo sformułowana tzw. klauzula modyfikacyjna)¹⁴⁴;
- 4) obowiązek informowania konsumenta o wszelkich zmianach w trakcie trwania umowy (np. zmianach taryfy opłat i prowizji) w taki sposób, aby mógł on zapoznać się z treścią tego zawiadomienia, a wszelkie dodatkowe opłaty za określone usługi muszą być uzasadnione ponoszonymi przez bank wydatkami¹⁴⁵;
- 5) zmiana wzorca umowy bankowej (w tym rachunku bankowego) w odniesieniu do stawek prowizji i opłat wymaga doręczenia konsumentowi zmienionych postanowień wzorca, a bank nie może ograniczyć się jedynie do wywieszenia wzorca umowy w oddziale banku lub poinformowania o nim konsumenta¹⁴⁶.

2.3. Wzorce umowne a swoboda w kształtowaniu treści bankowych umów o IKE i IKZE

Jedną z podstawowych zasad prawa cywilnego, mających praktyczne zastosowanie w obrocie cywilnoprawnym, także bankowym, jest zasada swobody umów (art. 353¹

¹⁴¹ Tak wyrok SN z dnia 7 lipca 2005 r., V CKN 855/04, PUG 2005, nr 10, s. 33.

¹⁴² Uchwała składu 7 sędziów SN z dnia 22 maja 1991 r., III CZP 15/91, OSNC 1992, nr 1, poz. 1; wyrok SN z dnia 5 kwietnia 2002 r., II CKN 933/99, LEX nr 54492.

¹⁴³ Tak SN w uchwale z dnia 3 lipca 1991 r., III CZP 59/91, OSNC 1992, nr 3, poz. 41 i w uchwale SN z dnia 26 listopada 1991 r., III CZP 121/91, OSNCP 1992, nr 6, poz. 99.

¹⁴⁴ Uchwała składu 7 sędziów SN z dnia 6 marca 1992 r., III CZP 141/91, OSNC 1992, nr 6, poz. 90; wyrok SN z dnia 5 kwietnia 2002 r., II CKN 933/99, LEX nr 54492; wyrok SA w Warszawie z dnia 6 sierpnia 2010 r., VI ACa 88/10; wyrok SA w Warszawie z dnia 27 października 2010 r. VI ACa 775/10; wyrok SA w Warszawie z dnia 21 października 2011 r., VI ACa 420/2011; wyrok SN z dnia 4 listopada 2011 r., I CSK 46/11; postanowienie SN z dnia 21 grudnia 2011 r., ICSK 310/11.

¹⁴⁵ Uchwała SN z dnia 18 sierpnia 1992 r., III CZP 99/92, OSNC 1993, nr 1–2, poz. 20; wyrok SN z dnia 17 lutego 2005 r., I CK 509/04, „Monitor Prawniczy” 2005, nr 6, s. 276.

¹⁴⁶ Wyrok SN z dnia 17 lutego 2005 r., I CK 509/04, „Prawo Bankowe” 2006, nr 12, s. 41.

k.c.)¹⁴⁷. Oznacza ona swobodę zawarcia umowy, swobodę wyboru kontrahenta oraz swobodę kształtowania treści umowy i wyboru formy jej zawarcia¹⁴⁸ (chyba że forma prawna wynika z ustawy¹⁴⁹). Zasada ta nie ma jednak charakteru absolutnego, a art. 353¹ k.c. wskazuje na trzy źródła tych ograniczeń: przepisy prawne, zasady współżycia społecznego i właściwość (naturę) stosunku. Przepisy prawa wprowadzają wiele ograniczeń, do których strony muszą się stosować¹⁵⁰, a w szczególności w odniesieniu do regulacji konsumenckich stosunków umownych w ustawach szczegółowych.

Ustawowe ograniczenia swobody umów mogą mieć charakter podmiotowy lub przedmiotowy. Dotyczą one treści i sposobu określania praw i obowiązków stron stosunku prawnego przez wprowadzenie zakazów lub uzależnieniu skuteczności umów od spełnienia oznaczonych wymogów. W odniesieniu do usług finansowych wynikają one przede wszystkim z przepisów prawa ochrony konsumenta tychże usług¹⁵¹.

Przejawem ochrony praw i interesów konsumenta w kształtowaniu treści konsumenckich stosunków umownych oraz zabezpieczenia zasady równości stron jest instytucja niedozwolonych klauzul umownych (klauzul abuzywnych), która jednocześnie stanowi wyraz ograniczania swobody umów.

W przypadku posługiwania się wzorcem umownym przez bank o kwestii postanowień, które powinny być zawarte we wzorcach, decydują również przepisy dotyczące kontraktowych obowiązków informacyjnych banku. Wskazują one na informacje, które muszą zostać zawarte w umowie – wzorcu umowy wykorzystywanym do zawierania umów o zasadniczo jednakowej treści (z wyjątkiem danych indywidualizujących strony co do daty zawarcia umowy i terminu) z każdym konsumentem. Problematyczne może być w tym przypadku to, czy jest możliwość zamieszczenia tych informacji w innych rodzajach wzorców umownych stosowanych w procesie zawierania umów masowych z indywidualnymi osobami¹⁵². Zatem na treść wzorców mają także wpływ poszczególne regulacje ustawowe, dotyczące konkretnych usług oferowanych przez bank, przyznające konsumentom prawa, których nie można ograniczyć, gdyż wynikają wprost z przepisów, w tym z ustaw konsumenckich¹⁵³.

¹⁴⁷ Szerzej na temat pojęcia swobody umów, jej istoty i treści zob. P. Machnikowski, *Swoboda umów według art. 353 §1 kc: konstrukcja prawna*, C.H. Beck, Warszawa 2005, s. 20 i 143; R. Trzaskowski, *Granice swobody kształtowania treści i celu umów obligacyjnych*, Kraków 2005, s. 33–34.

¹⁴⁸ R. Trzaskowski, *Granice swobody...*, s. 34.

¹⁴⁹ Uchwała SN z dnia 28 kwietnia 1995 r., III CZP 166/94.

¹⁵⁰ A. Rzetecka-Gil, *Komentarz do art. 353¹ kodeksu cywilnego*, [w:] A. Kidyba (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz. Zobowiązania – część ogólna*, Lex/el. 2011.

¹⁵¹ Szerzej na temat pojęcia tego prawa i jego źródła: E. Rutkowska-Tomaszewska, *O prawie ochrony...*, s. 176–193.

¹⁵² Szerzej na ten temat E. Rutkowska-Tomaszewska, *Naruszenie...*, s. 33–34.

¹⁵³ Są to ustawy regulujące także lub tylko ochronę konsumenta usług finansowych, przewidujące jedynie mechanizmy ochrony konsumenta w relacjach z przedsiębiorcą, a więc znajdujące zastosowanie tylko w obrocie konsumenckim (jednostronnie profesjonalnym) – m.in. ustawa z dnia 30 maja 2014 r. o prawach

Przepisy te ustalają tzw. minimalne wymagania umowy dla określonych rodzajów umów (w analizowanym przypadku umowy o bankowe IKE i IKZE, która dodatkowo jest także umową rachunku bankowego), a także ograniczenia swobody umów.

IKE jest prowadzone na podstawie pisemnej umowy zawartej przez oszczędzającego (umowy o prowadzenie IKE) z bankiem o prowadzenie rachunku bankowego (art. 8 ust. 1 pkt 4 u.i.k.e.). Umowa ta powinna w szczególności określać (art. 9 u.i.k.e.):

- oznaczenie IKE umożliwiające jego identyfikację;
- sposób oznaczenia dyspozycji dotyczących środków gromadzonych na IKE lub IKZE;
- sposób postępowania instytucji finansowej w przypadku, gdy suma wpłat dokonanych przez oszczędzającego na IKE lub IKZE w danym roku kalendarzowym przekroczy maksymalną wysokość wpłat;
- zakres, częstotliwość i formę informowania oszczędzającego o środkach zgromadzonych na IKE lub IKZE;
- koszty i opłaty obciążające oszczędzającego w związku z prowadzeniem IKE lub IKZE, okres wypowiedzenia umowy;
- termin dokonania wypłaty, wypłaty transferowej, częściowego zwrotu oraz zwrotu;
- warunki wypłaty w ratach, w tym liczbę rat, w przypadku dokonywania wypłaty w ratach.

Skoro – w myśl art. 12 u.i.k.e. – w przypadku banku zasady prowadzenia, a także tryb oraz warunki zawarcia i rozwiązania umowy o prowadzenie indywidualnego konta emerytalnego określa umowa rachunku bankowego, to musi ona odpowiadać wymogom dotyczącym rachunku bankowego, co oznacza, że przepisy art. 52 ust. 2 pkt 9 i 10 p.b. muszą być uwzględnione w umowie stron. W odniesieniu do bankowego rachunku IKE nie jest możliwe ograniczenie postanowień umowy tylko do tych, które są wymienione w przepisie art. 9 u.i.k.e., choć jest to przepis dotyczący warunków koniecznych dla umowy o IKE, które są uniwersalne dla wszystkich takich umów, niezależnie od podmiotu, który prowadzi IKE. Nie wyłącza on jednak stosowania do umów zawieranych z oszczędzającym przepisów szczególnych odnoszących się do banków, które IKE/IKZE prowadzą¹⁵⁴. Z uwagi na to, że umowa o bankowe IKE i IKZE jest umową rachunku

---

konsumenta (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 287 ze zm.), zwana dalej u.p.k.; ustawa o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym; ustawa z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1028), zwana dalej u.k.k.; ustawa z dnia 23 marca 2017 r. o kredycie hipotecznym oraz o nadzorze nad pośrednikami kredytu hipotecznego i agentami (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 2245).

¹⁵⁴ We wzorcu umowy o IKE powinno się znaleźć postanowienie określające zakres odpowiedzialności banku za terminowe i prawidłowe przeprowadzenie rozliczeń pieniężnych oraz wysokość odszkodowania za przekroczenie terminu realizacji dyspozycji posiadacza rachunku (art. 52 ust. 1 pkt 10 p.b.) – wyrok SOKiK z dnia 3 grudnia 2014 r., XVII AmA 89/13, dotyczący obowiązku uregulowania w umowie o prowadzenie indywidualnego konta emerytalnego zakresu odpowiedzialności banku za terminowe i prawidłowe przeprowadzenie rozliczeń pieniężnych (www.orzeczenia.ms.gov.pl, Legalis nr 1750448) wraz z głosem M. Sieradzkiej

oszczędnościowego, musi ona odpowiadać także przepisom regulującym umowę rachunku bankowego, a więc art. 52 ust. 2 p.b., określającym elementy treści takiej umowy. Zgodnie z pkt 9 i 10 tego przepisu, w umowie o prowadzenie indywidualnego konta emerytalnego musi być także uregulowany zakres odpowiedzialności banku za terminowe i prawidłowe przeprowadzenie rozliczeń pieniężnych¹⁵⁵. Zatem w odniesieniu do rachunku IKE lub prowadzonego przez bank nie jest możliwe ograniczenie postanowień umowy tylko do tych, które są wymienione w przepisie art. 9 u.i.k.e. Stanowi on wprowadzie o warunkach koniecznych umowy o IKE/IKZE, ale tylko tych, które są uniwersalne dla wszystkich umów o IKE/IKZE, niezależnie od podmiotu, który je prowadzi. Natomiast nie wyłącza on stosowania do umów zawieranych z oszczędzającym przepisów szczególnych odnoszących się do instytucji finansowych, które konta emerytalne prowadzą.

Regulacje u.i.k.e. i Prawa bankowego w odniesieniu do bankowych rachunków emerytalnych nie wyłączają się wzajemnie, a uzupełniają. Oznacza to, że we wzorcu umowy o IKE/IKZE powinno znaleźć się postanowienie określające zakres odpowiedzialności banku za terminowe i prawidłowe przeprowadzenie rozliczeń pieniężnych oraz wysokość odszkodowania za przekroczenie terminu realizacji dyspozycji posiadacza rachunku (art. 52 ust. 1 pkt 10 p.b.). Choć rachunek IKE/IKZE ze swej istoty nie jest typowym rachunkiem rozliczeniowym, trudno się zgodzić z tym, że dopuszczalne przez u.i.k.e. transakcje dokonywane na zlecenie oszczędzającego w ramach konta emerytalnego nie stanowią szczególnego rodzaju rozliczeń pieniężnych w świetle przepisów ustawy – Prawo bankowe. Indywidualne konto emerytalne, niezależnie od tego, w jakiej formie prowadzone, jest produktem finansowym ukierunkowanym na gromadzenie i pomnażanie oszczędności. Wpłaty, wypłaty transferowe, zwroty i częściowe zwroty środków zgromadzonych na indywidualnych kontach emerytalnych prowadzonych w postaci rachunku oszczędnościowego, nie powinny być traktowane jako formy szczególne bankowych rozliczeń pieniężnych¹⁵⁶ (art. 63 ust. 1 p.b. w zw. z art. 2 pkt 13–15a u.i.k.e.)¹⁵⁷. Przewidziane w ustawie IKE dyspozycje oszczędzającego, takie jak wypłata, wypłata transferowa, zwrot, częściowy zwrot trzeba uznać za transakcje pieniężne, gdyż powodują zmiany w stanie środków na rachunku bankowym IKE oszczędzającego. Ze swej istoty rachunek IKE nie służy do dokonywania rozliczeń pieniężnych¹⁵⁸ i tym samym nie może

---

(Sieradzka M., *Naruszenie obowiązku informacyjnego we wzorcu umowy o prowadzenie indywidualnego konta emerytalnego (IKE) przez bank*, *Glosa do wyroku Sądu Okręgowego z dnia 3 grudnia 2013 r.*, XVII AmA 89/13, LEX/el. 2015.

¹⁵⁵ Wyrok SOKIK z dnia 3 grudnia 2014 r., XVII AmA 89/13.

¹⁵⁶ Są to specjalne transakcje pieniężne, będące szczególnym rodzajem bankowych rozliczeń pieniężnych, które nie są transakcjami płatniczymi.

¹⁵⁷ A. Kolek, O. Sobolewski, *op. cit.*

¹⁵⁸ Wyrok SN – Izba Pracy z dnia 8 listopada 2017 r., III SK 53/16, OSNAPiUS 2018/10/144, Mon. Pr. Bank. 2019, nr 5, z. 31.

być traktowany jak rachunek płatniczy w rozumieniu ustawy o usługach płatniczych. Skoro umowa rachunku bankowego, zgodnie z prawem bankowym, wymaga określenia w treści umowy (wzorcu umownym) zakresu odpowiedzialności banku za terminowe i prawidłowe przeprowadzenie rozliczeń pieniężnych oraz wysokość odszkodowania za przekroczenie terminu realizacji dyspozycji posiadacza rachunku (art. 52 ust. 1 pkt 10 p.b.), to – biorąc pod uwagę, że jest to umowa rachunku oszczędnościowego (konsumenckiego), bankowa umowa IKE i IKZE – powinna te elementy określać, chroniąc interesy konsumentów. Bank, który tego wymogu nie dotrzyma, dopuszcza się naruszenia obowiązku udzielania konsumentom rzetelnej, prawdziwej i pełnej informacji przez niewskazywanie w umowach o prowadzenie indywidualnych kont emerytalnych (dalej jako IKE) – wbrew dyspozycji art. 52 ust. 2 pkt 10 p.b. – zakresu odpowiedzialności banku za terminowe i prawidłowe przeprowadzenie rozliczeń pieniężnych oraz wysokości odszkodowania za przekroczenie terminu realizacji dyspozycji posiadacza rachunku¹⁵⁹.

Pominięcie niektórych postanowień umowy (innych niż *essentialia negotii*) będzie skutkowało zastosowaniem przepisów dyspozytywnych prawa cywilnego i bankowego, a w innych przypadkach spowoduje, że nie powstaną pożądane skutki prawne (stanie się tak np. w przypadku niezamieszczenia w umowie klauzul modyfikacyjnych – przepisy regulujące sankcję kredytu darmowego: art. 45–46 u.k.k.).

Przejawem ograniczania swobody umów w obrocie bankowym jest zakaz zamieszczania w umowach konsumenckich postanowień mniej korzystnych niż przewidują ustawy wprowadzające mechanizmy ochrony klienta instytucji finansowych, w tym także te zawarte w u.i.k.e. w odniesieniu do bankowych produktów emerytalnych.

Ograniczenie swobody umów w zakresie dysponowania środkami zgromadzonymi na IKE i IKZE, także dokonywania wypłat transferowych, wyraża się w ustawowo i szczegółowo określonych warunkach i zasadach ich dokonywania, odnoszących się zarówno do oszczędzającego, jak i osób uprawnionych (dotyczą wieku, sposobu wypłaty (jednorazowa, w ratach) i terminu w przypadku jego śmierci, art. 34 i 34a u.i.k.e.) oraz w odniesieniu do wypłat transferowych w przypadku zmiany instytucji finansowej prowadzącej IKE lub IKZE (art. 35 u.i.k.e.). Co ważne, niektóre z nich nie mogą być inaczej przez strony ukształtowane, gdyż jest to związane ze specyfiką i istotą tego rodzaju produktu emerytalnego, do którego przypisane są zachęty podatkowe (inne przywileje). Kolejne ograniczenie swobody umów w odniesieniu do IKE i IKZE przewiduje m.in. art. 13 i 13a u.i.k.e., określając maksymalną wysokość wpłat dokonywanych odpowiednio na IKE/IKZE w roku kalendarzowym.

Ustawa nie przewiduje pełnego zwrotu oszczędności IKE na żądanie, bez wypowiedzenia umowy, a rozwiązanie przeciwne podważałoby sens tej szczególnej instytucji

¹⁵⁹ Wyrok SOKiK z dnia 3 grudnia 2014 r., XVII AmA 89/13, wraz z głosem M. Sieradzkiej, *op. cit.*

prawa emerytalnego¹⁶⁰. „Wniosek o zwrot całości zgromadzonych oszczędności, bez równoczesnego dokonania wypowiedzenia umowy, należy uznać za czynność prawną nieważną z mocy prawa”¹⁶¹. „W przypadku umowy o prowadzenia IKE, która z założenia jest wieloletnia z uwagi na cel, jakim jest gromadzenie oszczędności emerytalnych, niewłaściwe jest kreowanie wymogu przewidzenia w takiej umowie zamkniętego i z góry określonego katalogu przesłanek jej wypowiedzenia. Do zapewnienia adekwatnej ochrony interesów konsumentów wystarczające jest kodeksowe ograniczenie możliwości wypowiedzenia umowy rachunku bankowego z ważnych powodów, z uwagi na przewidziane w ustawie o IKE dodatkowe mechanizmy ochronne”¹⁶². Zgodnie z art. 37 ust. 7 u.i.k.e. instytucja finansowa, która wypowiedziała umowę o prowadzenie IKE, ma obowiązek poinformowania oszczędzającego o możliwości dokonania wypłaty transferowej, czyli przeniesienia całości zgromadzonych środków do innej instytucji finansowej oferującej IKE, przy zachowaniu wszystkich ustawowych korzyści związanych z korzystaniem z takiego produktu finansowego. W tym kontekście wniosek o zwrot całości zgromadzonych oszczędności bez równoczesnego dokonania wypowiedzenia umowy trzeba uznać za czynność prawną nieważną z mocy prawa, z uwagi na to, że u.i.k.e. nie przewiduje pełnego zwrotu oszczędności IKE na żądanie, bez wypowiedzenia umowy¹⁶³. Wynika to z istoty tego dodatkowego produktu emerytalnego, a jednocześnie bezskuteczne wypowiedzenie (np. ze względu na niespełnienie umownych przesłanek wypowiedzenia) uniemożliwia dokonanie zwrotu¹⁶⁴. Wypłaty, wypłaty transferowe, zwroty i częściowe zwroty środków zgromadzonych na indywidualnych kontach emerytalnych prowadzonych w postaci rachunku oszczędnościowego nie powinny być traktowane jako formy szczególne bankowych rozliczeń pieniężnych (art. 63 ust. 1 p.b w zw. z art. 2 pkt 13–15a u.i.k.e.)¹⁶⁵.

¹⁶⁰ Zob. D. Maśniak, *op. cit.* Także: wyrok SN z dnia 8 listopada 2017 r., III SK 53/16, OSNP 2018/10/144, Wypłaty, wypłaty transferowe oraz zwroty środków zgromadzonych na indywidualnym koncie emerytalnym prowadzonym w ramach rachunku oszczędnościowego a bankowe rozliczenia pieniężne; pismo z dnia 7 października 2020 r. wydane przez Dyrektora Krajowej Informacji Skarbowej, 0114-KDIP3-1.4011.479.2020.1.MK1, Rozliczenia PIT w związku z dokonywaniem uczestnikom zwrotów z IKE, PPPE, IKZE oraz wypłat z IKZE, <http://sip.mf.gov.pl>; pismo z dnia 31 października 2006 r. wydane przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, SPS-023-4984/06, dotyczące kwalifikowania wpłat na indywidualne konta emerytalne, www.sejm.gov.pl; NB-BPN-III-EL-526-724/04; pismo wydane przez Narodowy Bank Polski z dnia 2 października 2004 r., Indywidualne konta emerytalne (IKE) w formie rachunku oszczędnościowego oraz sposób ewidencjonowania środków z tytułu rozwiązanych umów rachunku bankowego, „Prawo Bankowe” 2005, nr 1, s. 86.

¹⁶¹ J. Szuszkiewicz, *op. cit.*

¹⁶² Wyrok SA w Gdańsku – III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 16 września 2009 r. III AUa 234/09, OSNAPiUS 2018/10/144, „Monitor Prawa Bankowego” 2019, nr 5, s. 31, dotyczący operacji na indywidualnych kontach emerytalnych w kontekście „bankowych rozliczeń pieniężnych i wypowiedanie umowy o prowadzenia IKE”.

¹⁶³ A. Kolek, O. Sobolewski, *op. cit.*

¹⁶⁴ A. Kopeć, K. Niziołek, P. Paczkowski, *op. cit.*

¹⁶⁵ Wyrok SN z dnia 8 listopada 2017 r. III SK 53/16, OSNAPiUS 2018/10/144, Legalis nr 1715464.

Przeniesienia wypłaty transferowej oraz zwroty środków zgromadzonych na indywidualnym koncie emerytalnym prowadzonym w ramach rachunku oszczędnościowego nie są bankowymi rozliczeniami pieniężnymi (art. 63 ust. 1 p.b. w zw. z art. 2 pkt 13–15a u.i.k.e.). Postanowienia dotyczące art. 52 ust. 1 pkt 9 i 10 p.b., które odpowiednio stanowią, że umowa rachunku bankowego powinna określać w szczególności: (9) przesłanki i tryb rozwiązania umowy rachunku bankowego; (10) zakres odpowiedzialności banku za terminowe i prawidłowe przeprowadzenie rozliczeń pieniężnych oraz wysokość odszkodowania za przekroczenie terminu realizacji dyspozycji posiadacza rachunku powinny się znaleźć w umowach IKE prowadzonych przez bank w formie rachunku bankowego.

W odniesieniu do przyczyn wypowiedzenia umowy w umowie powinien być określony zamknięty katalog przesłanek wypowiedzenia, gdyż konsument musi znać te warunki w chwili podpisywania umowy, aby mógł świadomie podjąć decyzję o jej zawarciu oraz aby miał pewność, w jakich tylko znanych mu okolicznościach umowa może być rozwiązana.

Stosowanie we wzorach umów o prowadzenie indywidualnych kont emerytalnych postanowienia wprowadzającego otwarty katalog przesłanek wypowiedzenia umowy przez bank, posługując się określeniem „w szczególności”, jest niezgodne z art. 52 ust. 2 pkt 9 p.b. i stanowi niedozwoloną klauzulę umowną¹⁶⁶. Podobnie niewskazanie zakresu odpowiedzialności banku za terminowe i prawidłowe przeprowadzenie rozliczeń pieniężnych oraz wysokości odszkodowania za przekroczenie terminu realizacji dyspozycji posiadacza rachunku stanowi nadużycie wobec konsumenta.

Ustawodawca, chroniąc w szczególności sposób stosunki prawne kształtowane między przedsiębiorcą a konsumentem (konsumenckie stosunki umowne), wprowadził ograniczenia w zakresie kształtowania treści wzorców umownych, określone w art. 384–385³ k.c. Ponieważ w stosunkach zachodzących między przedsiębiorcą a konsumentem zazwyczaj przedsiębiorca określa prawa i obowiązki stron zawieranej umowy, istnieje niebezpieczeństwo, że doprowadzi to do niekorzystnego dla konsumenta ukształtowania treści umowy (a właściwie treści stosunku umownego przy wykorzystaniu wzorca umownego).

2.4. Niedozwolone klauzule umowne we wzorcach umów konsumenckich

Głównym aktem prawnym chroniącym konsumentów w Unii Europejskiej przed nieuczciwymi warunkami w umowach zakupu towarów i usług jest dyrektywa 93/13/EWG¹⁶⁷. Polska, będąc członkiem Unii Europejskiej, była zobowiązana do implementacji

¹⁶⁶ Wyrok SOKiK z dnia 3 grudnia 2014 r., XVII AmA 89/13, wraz z glosą: M. Sieradzka, *op. cit.*

¹⁶⁷ Dyrektywa Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz. Urz. UE L 95 z 21.04.1993 r., s. 29–34), dalej: dyrektywa 93/13/EWG.

dyrektywy 93/13 i zwalczania nieuczciwych postanowień w umowach konsumenckich. Zostało to dokonane przepisami art. 385¹ wraz z art. 385², 385³ k.c., wzmocnionymi obecnie przepisami ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów wprowadzającymi abstrakcyjną kontrolę wzorców i kompetencję Prezesa UOKiK do wydawania decyzji w sprawie stosowania niedozwolonych klauzul umownych we wzorcach umów (tzw. decyzji klauzulowych) wraz z możliwością zastosowania jeszcze innych instrumentów prawnych (w tym kar pieniężnych).

Komisja Europejska w 2019 r., w związku z wieloma kontrowersjami związanymi ze stosowaniem przepisów dyrektywy 93/13 i ochroną konsumenta przed klauzulami abuzywnymi, jej istotą i przewidzianymi sankcjami za ich stosowanie, wydała wytyczne dotyczące ich interpretacji i stosowania¹⁶⁸, zawierające także orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej w tym zakresie.

Niedozwolone klauzule umowne (in. klauzule abuzywne) są zdefiniowane w art. 385¹–385³ k.c. jako postanowienia jednostronnie narzucone (na które konsument nie miał wpływu i nie zostały z nim uzgodnione indywidualnie)¹⁶⁹, kształtujące prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszające jego interesy. Zasadniczo nie mogą one dotyczyć głównego świadczenia stron, w tym ceny lub wynagrodzenia, chyba że nie zostały sformułowane w sposób jednoznaczny (transparentny).

Klauzule abuzywne naruszają równowagę stron przez nierównomierne rozłożenie ich praw, obowiązków, przerzucając ryzyko gospodarcze prowadzonej działalności na konsumenta¹⁷⁰ i są dla niego krzywdzące finansowo, często wprowadzają go w błąd¹⁷¹.

Naruszanie dobrych obyczajów, zbliżonych do zasad współzycia społecznego i będących odpowiednikiem klauzuli dobrej wiary z dyrektywy 93/13/EWG¹⁷², jako przesłanka uznania klauzuli za niedozwoloną, jest oceniane przez pryzmat zasad uczciwości, lojalności, równorzędności stron, ekwiwalentności świadczeń, uwzględniania interesu obu stron. Sprzeczne z dobrymi obyczajami są działania zmierzające do niedoinformowania,

---

¹⁶⁸ Zawiadomienie Komisji, *Wytyczne dotyczące wykładni i stosowania dyrektywy Rady w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich*, Dz. U. UE C 323 z 27.09.2019 r., s. 4–9, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=celex%3A52019XC0927%2801%29> [dostęp 15.04.2023].

¹⁶⁹ W szczególności odnosi się to do postanowień umowy przyjętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta (art. 385¹ § 3 k.c.).

¹⁷⁰ E. Łętowska, *Ustawa o ochronie niektórych praw konsumentów. Komentarz*, C.H. Beck, Warszawa 2002; I. Wesołowska, *Niedozwolone postanowienia umowne*, [w:] C. Banasiński (red.), *Standardy wspólnotowe w polskim prawie ochrony konsumenta*, Wydawnictwo Prawo i Praktyka Gospodarcza, Warszawa 2004, s. 182; C. Żuławska, *art. 385 (1)*, [w:] G. Bieniek (red.), *Komentarz do Kodeksu cywilnego. Księga trzecia. Zobowiązania. Tom I–II, wyd. X*, C.H. Beck, Warszawa 2011, Legalis.

¹⁷¹ W. Popiołek, [w:] K. Pietrzykowski (red.), *Kodeks cywilny. t. I, Komentarz do art. 1–449*, C.H. Beck, Warszawa 2015, s. 1245. Podobnie M. Bednarek P. Mikłaszewicz, [w:] K. Osajda (red.), *System Prawa Prywatnego*, t. 5, C.H. Beck, Warszawa 2020. Por. np. wyroki SN z dnia 6 października 2004 r. I CK 162/04, LEX nr 141336 i z dnia 13 lipca 2005 r., I CK 832/04, LEX nr 159111.

¹⁷² Zob. M. Bednarek, P. Mikłaszewicz, [w:] K. Osajda (red.), *op. cit.*, s. 814.

dezorientacji, wywołania błędnego przekonania u konsumenta (nieuczciwe), wykorzystania jego niewiedzy lub naiwności, odbiegające od przyjętych standardów postępowania, powszechnie akceptowanych albo znajdujących szczególne uznanie w określonej sferze działań, np. w obrocie profesjonalnym, w określonej branży, w stosunkach z konsumentem itp. Często są one określane przez samych przedsiębiorców w tworzonych przez nich kodeksach dobrych praktyk. W przypadku banku jest to *Kodeks Etyki Bankowej (Zasady Dobrej Praktyki Bankowej)*¹⁷³. Postanowienia zawarte w cz. II dotyczące w szczególności relacji banków z klientami podkreślają, że banki nie mogą wykorzystywać swojego profesjonalizmu w sposób naruszający interesy klientów. Relacje z klientami mają być oparte na więziach szczególnego zaufania, które wymagają od banków rzetelności, należytej staranności, precyzji i zrozumiałości bankowych stosunków obligacyjnych, co jest gwarancją uczciwych i zdrowych zasad obrotu gospodarczego w dziedzinie usług bankowych. *Zasady Dobrej Praktyki Bankowej* mają istotne znaczenie w praktyce stosowania prawa w bankowym obrocie konsumenckim – mogą bowiem służyć jako czynniki kształtujące treść klauzuli generalnej „dobrych obyczajów” (występującej m.in. w definicji niedozwolonych klauzul umownych, nieuczciwych praktyk rynkowych i praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów).

„Rażąco naruszenie interesów konsumenta” oznacza nieusprawiedliwioną dysproporcję praw i obowiązków na jego niekorzyść w określonym stosunku obligacyjnym. Przyjmuje się, że postanowienia umowy rażąco naruszają interes konsumenta, jeżeli poważnie, znacząco odbiegają od sprawiedliwego wyważenia praw i obowiązków stron¹⁷⁴. Jeśli chodzi o interes konsumenta, powinien być on rozumiany w szerokim znaczeniu i oznaczać jakikolwiek, nie tylko interes ekonomiczny, lecz także inne, takie jak: naruszenie prywatności konsumenta, zabranie czasu wolnego, niewygodę organizacyjną czy nierzetelne traktowanie¹⁷⁵. Ustawodawca zastrzegł, że klauzulami abuzywnymi nie mogą być postanowienia dotyczące świadczeń głównych, sformułowane w sposób jednoznaczny z uwagi na to, że rozsądny konsument przy zawieraniu umowy je zauważy. Natomiast

¹⁷³ ZBP, *Kodeks Etyki Bankowej (Zasady Dobrej Praktyki Bankowej)*, Warszawa 2013, <https://www.zbp.pl/getmedia/c2d2f502-0cfd-4ee3-9bab-6ab8a4db4ce3/Kodeks-Etyki-Bankowej-2023> [dostęp 30.03.2023].

¹⁷⁴ Przesłanki uznania klauzul umownych za abuzywne były interpretowane w wielu orzeczeniach sądów (np. wyroki SOKiK: z dnia 17 września 2012 r., XVII AmC 5381/11; z dnia 19 czerwca 2002 r., XVII AmC 34/01; z dnia 21 stycznia 2013 r., XVII AmC 1584/12, a także wyrok SN z dnia 13 lipca 2005 r., I CK 832/04, Biul. SN 2006, nr 2, s. 86); wyrok SA w Warszawie z dnia 27 czerwca 2006 r., VI ACa 1505/05, Mon. Praw. 2011, nr 18, w których podkreślano, że oznaczają one nieusprawiedliwioną dysproporcję praw i obowiązków na niekorzyść konsumenta w stosunku obligacyjnym, które godzą w równowagę kontraktową tego stosunku; wyrok SOKiK z dnia 27 listopada 2017 r., XVII AmC 1541/15, oraz w doktrynie: M. Bednarek, P. Miłkaszewicz, *op. cit.*; R. Trzaskowski, *art. 385(1), art. 385(2), art. 385(3)*, [w:] J. Gudowski (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom III. Zobowiązania. Część ogólna*, wyd. II, Wolters Kluwer, Warszawa 2018, LEX; C. Żuławska, *op. cit.*; K. Skubisz-Kępką, *art. 385(3)*, [w:] M. Frasz, M. Habdas (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom III. Zobowiązania. Część ogólna (art. 353–534)*, C.H. Beck, Warszawa 2018, Legalis.

¹⁷⁵ Wyrok SN z dnia 8 czerwca 2004 r., I CK 635/03, LEX nr 846537.

ochrona jest niezbędna w przypadku postanowień pobocznych, które wydają się konsumentom niewiele znaczące, a w rzeczywistości narażają ich na poważne problemy¹⁷⁶.

Definicja ta jest uzupełniona przykładowym katalogiem postanowień, które mogą zostać uznane za niedozwolone (art. 385³ k.c.), tzw. „szarych klauzul” jako tych najczęściej występujących w praktyce. Nakładają one na konsumenta większą liczbę obowiązków, przenoszą na niego większe ryzyko lub też przyznają przedsiębiorcy większe prawa¹⁷⁷. Wśród nich znajdują się takie, które w pewnym stopniu ograniczają lub całkowicie wyłączają odpowiedzialność przedsiębiorcy, dają mu uprawnienie zarówno do jednostronnego kształtowania treści umowy, jak i zasad jej realizacji, wyłączają lub ograniczają znaczenie rzeczywistej woli konsumenta lub uszczuplają prawa konsumenta¹⁷⁸.

Przykłady zawarte w wykazie można pogrupować w następujące rodzaje postanowień¹⁷⁹:

- postanowienia przyznające wyłącznie przedsiębiorcy uprawnienia do jednostronnego kształtowania praw i obowiązków stron¹⁸⁰; w tym uprawniające do jednostronnej zmiany warunków umowy bez ważnych przyczyn, istotnych cech świadczenia¹⁸¹ i możliwości jej wypowiedzenia przez konsumenta. W odniesieniu do usług finansowych, a zwłaszcza bankowych, dotyczą one odpłatności za nie (zwłaszcza oprocentowania, opłat i prowizji);
- postanowienia ograniczające prawa konsumenta lub zwiększające jego obowiązki, bez zachowania symetrii w stosunku do praw (obowiązków) przedsiębiorcy¹⁸²;

¹⁷⁶ G. Karaszewski, *art. 385(1)*, [w:] J. Ciszewski, P. Nazaruk (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz aktualizowany*, LEX/el., 2021.

¹⁷⁷ K. Skubisz-Kępa, *op. cit.*

¹⁷⁸ M. Załucki, *Komentarz do art. 385 (1)*, [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Wyd. 2*, C.H. Beck, Warszawa 2019, Legalis.

¹⁷⁹ Tak W. Popiołek, *op. cit.*, s. 1106 i powołane tam pozycje; inna klasyfikacja – zob. I. Wesołowska, *op. cit.*, s. 182.

¹⁸⁰ Do postanowień przyznających przedsiębiorcy uprawnienia do jednostronnego kształtowania praw i obowiązków stron można zaliczyć te, które: uzależniają spełnienie świadczenia od okoliczności zależnych tylko od woli przedsiębiorcy; zezwalają kontrahentowi konsumenta na przeniesienie praw i przekazanie obowiązków wynikających z umowy bez zgody konsumenta; przyznają kontrahentowi konsumenta uprawnienia do wiążącej interpretacji umowy; przyznają tylko kontrahentowi konsumenta uprawnienia do stwierdzenia zgodności świadczenia z umową; zastrzegają dla kontrahenta konsumenta uprawnienie wypowiedzenia umowy zawartej na czas nieoznaczony, bez wskazania ważnych przyczyn i stosownego terminu wypowiedzenia; przewidują wyłącznie dla kontrahenta konsumenta jednostronne uprawnienia do zmiany, bez ważnych przyczyn, istotnych cech świadczenia; przewidują uprawnienia kontrahenta konsumenta do określenia lub podwyższenia ceny lub wynagrodzenia po zawarciu umowy bez przyznania konsumentowi prawa odstąpienia od umowy.

¹⁸¹ Art. 385³ pkt 19 k.c.

¹⁸² Do postanowień ograniczających prawa konsumenta lub zwiększających jego obowiązki, bez zachowania symetrii w stosunku do praw (obowiązków) przedsiębiorcy, należą te postanowienia, które: wyłączają lub istotnie ograniczają potrącenie wierzytelności konsumenta z wierzytelności drugiej strony; wyłączają obowiązek zwrotu konsumentowi uiszczonej opłaty za świadczenie niespełnione w całości lub w części, jeżeli konsument zrezygnuje z zawarcia umowy lub jej wykonania; przewidują utratę prawa

- postanowienia ograniczające odpowiedzialność przedsiębiorcy¹⁸³;
- postanowienia wyłączające lub ograniczające znaczenie rzeczywistej woli konsumenta¹⁸⁴;
- uprawnienie kontrahenta konsumenta do określenia lub podwyższenia ceny lub wynagrodzenia po zawarciu umowy bez przyznania konsumentowi prawa odstąpienia od umowy¹⁸⁵.

Wskazanie tego typu postanowień jako potencjalnie abuzywnych ma na celu ochronę konsumenta przed niewłaściwym zachowaniem przedsiębiorcy, przejawiającym się zarówno w niewykonywaniu należycie swoich obowiązków, jak i w szykanowaniu słabszej strony stosunku prawnego¹⁸⁶.

Poza postanowieniami określonymi w art. 385³ k.c. także inne klauzule umów lub wzorców umownych mogą być kwalifikowane jako niedozwolone, chociaż w ich przypadku nie ma zastosowania reguła interpretacyjna ustanowiona w tym przepisie. Sąd nie może więc sięgać po instrument, który rozstrzygnie wątpliwości co do sprzeczności z dobrymi obyczajami lub stopnia naruszenia interesów konsumenta.

W katalogu niedozwolonych klauzul umownych znajdują się takie, które odnoszą się podmiotowo lub przedmiotowo do głównego świadczenia (art. 385³ pkt 19 i 20 k.c.¹⁸⁷).

żądania zwrotu świadczenia konsumenta spełnionego wcześniej niż świadczenie kontrahenta, gdy strony wypowiadają, rozwiązują lub odstępują od umowy; pozbawiają wyłącznie konsumenta uprawnienia do rozwiązania umowy, odstąpienia od niej lub jej wypowiedzenia; nakładają wyłącznie na konsumenta obowiązek zapłaty ustalonej sumy na wypadek rezygnacji z zawarcia lub wykonania umowy; nakładają na konsumenta, który nie wykonał zobowiązania lub odstąpił od umowy, obowiązek zapłaty rażąco wygórowanej kary umownej lub odstępnego; stanowią, że umowa zawarta na czas oznaczony ulega przedłużeniu, o ile konsument, dla którego zastrzeżono rażąco krótki termin, nie złoży przeciwnego oświadczenia; przewidują obowiązek wykonania zobowiązania przez konsumenta, mimo niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania przez jego kontrahenta.

¹⁸³ Są to zwłaszcza klauzule ograniczające bądź wyłączające odpowiedzialność stron (pkt 1, 2, 3, 23).

¹⁸⁴ Do tej kategorii należą klauzule przekazujące jednej ze stron kontrolę nad treścią postanowień i wykonaniem umowy (pkt 9–11, 1–15, 18–20, 23), klauzule kształtujące w sposób nierównoważny czas trwania umowy (pkt 10, 14–15, 18). Można także zaliczyć klauzule, które: przewidują postanowienia, z którymi konsument nie miał możliwości zapoznać się przed zawarciem umowy; uzależniają zawarcie umowy od przyrzeczenia przez konsumenta zawierania w przyszłości dalszych umów podobnego rodzaju; uzależniają zawarcie, treść lub wykonanie umowy od zawarcia innej umowy, niemającej bezpośredniego związku z umową zawierającą oceniane postanowienie; uzależniają spełnienie świadczenia od okoliczności zależnych tylko od woli kontrahenta konsumenta; wyłączają jurysdykcję sądów polskich lub poddają sprawę pod rozstrzygnięcie sądu polubownego polskiego lub zagranicznego albo innego organu, a także narzucają rozpoznanie sprawy przez sąd, który wedle ustawy nie jest miejscowo właściwy. Do tej kategorii należałoby również zaliczyć postanowienia wymienione w punktach 5 i 15 art. 385³ k.c., które wyłączają wolę konsumenta przez niewymaganie jego zgody na kształt lub zakończenie stosunku prawnego.

¹⁸⁵ Art. 385³ pkt 20 k.c.

¹⁸⁶ Zob. I. Wesołowska, *op. cit.*, s. 192.

¹⁸⁷ *Ibidem*, s. 180.

Najczęstszym przykładem klauzul abuzywnych są wadliwie skonstruowane tzw. klauzule modyfikacyjne¹⁸⁸, które uprawniają w przyszłości do zmiany wzorca w trakcie trwania umowy (a właściwie stosunku prawnego zawartego na podstawie umowy). Taka sytuacja może mieć miejsce w przypadku zawierania umów z wykorzystaniem wzorców z innymi niż konsument kontrahentami, gdyż wówczas instytucja niedozwolonych klauzul umownych nie chroni takich kontrahentów. W obrocie profesjonalnym nie wydaje się prawidłowe, by zmiana wzorca mogła nastąpić w każdym czasie i z dowolnego powodu. Za nieprawidłową praktykę banków trzeba uznać wykorzystywanie mechanizmu wzorców umownych do dowolnej zmiany treści stosunków prawnych już po zawarciu umowy przez zmianę wzorca w trakcie trwania stosunku.

Klauzula modyfikacyjna nie uprawnia do zmian naruszających istotę umowy, dotyczących ważnych elementów umowy, nie może mieć też charakteru blankietowego (musi konkretnie wskazywać sytuacje, których zaistnienie uprawnia do zmiany stosunku prawnego). Nowy lub zmodyfikowany wzorzec będzie skuteczny, gdy proferent w zależności od rodzaju wzorca wypełni w formie pisemnej lub elektronicznej przesłanki wymagane do inkorporacji wzorca do umowy.

Oznacza to, że mimo zastrzeżenia w umowie lub w klauzulach narzuconych (także w obrocie profesjonalnym) ważnych klauzul upoważniających do zmiany treści stosunku prawnego¹⁸⁹ przy pomocy wzorca niezbędne jest spełnienie zwykłych przesłanek inkorporacji z art. 384 § 1 i 2 k.c. Konieczne jest więc dopełnienie wymogu doręczenia wzorca. W inny sposób trudno sobie wyobrazić wypełnienie wymogów przesłanki stworzenia możliwości łatwego zapoznania się z treścią wzorca.

W odniesieniu do profesjonalistów wystarczy ogólnie sformułować przesłanki wprowadzania zmian, natomiast przy dokonywaniu zmiany zawsze wymagane jest przyznanie kontrahentowi odpowiedniego terminu do wypowiedzenia umowy¹⁹⁰ (art. 384¹ k.c.).

Niedopuszczalne jest zastrzeżenie w umowie (wzorcem umownym) uprawnienia banku do jednostronnej zmiany warunków umowy bez możliwości jej wypowiedzenia przez konsumenta. Oznacza to, że niezamieszczenie w regulaminie (umowie) klauzuli zmiennego oprocentowania lub postanowienia dotyczącego możliwości dokonania zmiany opłat i prowizji skutkuje brakiem możliwości dokonania ich zmiany. Aby jednak można

---

¹⁸⁸ Na gruncie obowiązującego stanu prawnego nie jest właściwe rozróżnienie między zmianą wzorca a skorzystaniem z kompetencji zawartej we wzorcu (lub w umowie) do zmiany treści świadczenia przez jedną ze stron. Dokonanie takiego rozróżnienia postulował B. Gawlik, *Zastrzeżenie...*, s. 94.

¹⁸⁹ Ogólnie na temat klauzul modyfikacyjnych zob. M. Bednarek, [w:] E. Łętowska (red.), *op. cit.*, s. 602 i n.; M. Olczyk, *op. cit.*; K. Topolewski, *Problem klauzuli modyfikacyjnej jako podstawy zmiany stosunku umownego o charakterze ciągłym przez wzorzec umowny*, „Przeгляд Sądowy” 2012, nr 4, s. 80 i n. oraz orzecznictwo: wyrok SA w Warszawie z dnia 6 sierpnia 2010 r., VI ACa 88/10; wyrok SA w Warszawie z dnia 27 października 2010 r., VI ACa 775/10; wyrok SA w Warszawie z dnia 21 października 2011 r., VI ACa 420/2011; wyrok SN z dnia 4 listopada 2011 r., I CSK 46/11; postanowienie SN z dnia 21 grudnia 2011 r., ICSK 310/11.

¹⁹⁰ M. Olczyk, *op. cit.*, s. 72.

było uznać postanowienie o zmiennej stopie oprocentowania (zmianie opłat i prowizji) za poprawnie sformułowane, a co za tym idzie – wiążące drugą stronę – w przypadku, gdy drugą stroną umowy jest konsument, musi ono spełniać następujące przesłanki:

- zawierać szczegółowe wskazanie okoliczności mających wpływ na zmianę oraz, w miarę możliwości, określenie zależności między nastąpieniem danej okoliczności a rozmiarem zmiany;
- być zgodne z wymogiem transparentności (art. 385 § 2 k.c.) i z dobrymi obyczajami (art. 385¹ § 1 k.c., 385² k.c.);
- nie mieć charakteru abuzywnego (na gruncie art. 385³ k.c. w zw. z art. 385¹ § 1 k.c.);
- konsument w treści klauzuli musi być poinformowany o prawie do wypowiedzenia umowy w odpowiednim terminie, w przypadku gdy nie zgadza się na zaproponowane zmiany¹⁹¹.

Warto wskazać, że art. 385³ k.c. zawiera w pkt 10 w katalogu klauzul zakazanych domniemanie zakazu klauzuli, która uprawnia kontrahenta konsumenta do jednostronnej zmiany umowy bez ważnej przyczyny wskazanej w umowie. Z kolei pkt 19 wprowadza domniemanie takiego zakazu wobec klauzuli, która przewiduje wyłącznie dla kontrahenta konsumenta jednostronne uprawnienie do zmiany bez ważnych przyczyn istotnych cech świadczenia, natomiast pkt 20 stanowi o domniemaniu zakazu uprawnienia przedsiębiorcy do określenia lub podwyższenia ceny, lub wynagrodzenia po zawarciu umowy bez przyznania konsumentowi prawa odstąpienia od umowy. W przypadku gdy nie zastrzeżono wcześniej uprawnienia do zmiany treści stosunku prawnego dla jednej ze stron, to art. 384¹ k.c. w ogóle nie znajdzie zastosowania, ponieważ wydanie wzorca w czasie trwania stosunku prawnego o charakterze ciągłym nie będzie mogło mieć już wpływu na istniejący stosunek prawny. Dopiero gdy tego rodzaju upoważnienie zostało w sposób ważny ustanowione (a więc m.in. w obrocie konsumenckim przy zastosowaniu klauzul niemających charakteru abuzywnego), art. 384¹ k.c. znajduje zastosowanie¹⁹².

Mimo zastrzeżenia w umowie lub w klauzulach narzuconych (także w obrocie profesjonalnym) ważnych klauzul upoważniających do zmiany treści stosunku prawnego¹⁹³ przy pomocy wzorca, niezbędne jest spełnienie zwykłych przesłanek inkorporacji z art. 384 § 1 i 2 k.c. (wymóg doręczenia wzorca).

¹⁹¹ R. Tolik, *op. cit.*; M. Olczyk, *op. cit.*; E. Rutkowska, *Bankowe wzorce umowne...*; T. Czech, *op. cit.*

¹⁹² Zachowują tu swoje znaczenie orzeczenia SN wydane w poprzednim stanie prawnym: z dnia 6 marca 1992 r., OSN 1992, poz. 90; z dnia 19 maja 1992 r., OSN 1993, poz. 119; z dnia 3 lipca 1991 r., OSN 1992, poz. 41.

¹⁹³ Ogólnie na temat klauzul modyfikacyjnych zob. M. Bednarek, [w:] E. Łętowska (red.), *op. cit.*, s. 602 i n.; M. Olczyk, *op. cit.*; K. Topolewski, *op. cit.* oraz orzecznictwo: wyrok SA w Warszawie z dnia 6 sierpnia 2010 r., VI ACa 88/10; wyrok SA w Warszawie z dnia 27 października 2010 r., VI ACa 775/10; wyrok SA w Warszawie z dnia 21 października 2011 r., VI ACa 420/2011; wyrok SN z dnia 4 listopada 2011 r., I CSK 46/11; postanowienie SN z dnia 21 grudnia 2011 r., ICSK 310/11.

2.5. Mechanizmy kontroli wzorców umownych i ochrony konsumentów przed niedozwolonymi klauzulami umownymi

Stosowanie niedozwolonych klauzul umownych w umowach o usługi finansowe jest nadużyciem instytucji finansowej wobec konsumenta, a ochrona konsumenta – „słabszej strony” w relacjach umownych z instytucją finansową – powinna prowadzić do skutecznego eliminowania tych klauzul, by skutecznie chronić konsumentów, zarówno tych, którzy już zawarli takie umowy, jak i tych, którzy potencjalnie w przyszłości są narażeni na ich stosowanie. Przejawia się ona w katalogu zróżnicowanych w charakterze sankcji prawnych (sankcji cywilnoprawnych, administracyjnych oraz karnych).

Skuteczne eliminowanie niedozwolonych klauzul umownych z umów konsumencjonalnych jest zatem problemem niezwykle istotnym nie tylko w kontekście prawnym (rzeczywistego zastosowania przewidzianej za ich stosowanie sankcji niezwiązania nimi konsumenta), lecz także społecznym i etycznym, gdyż ich stosowanie jest przejawem naruszenia dobrych obyczajów, lojalności uczciwości kontraktowej w relacji przedsiębiorcy z konsumentem i wykorzystywaniem jego niewiedzy i słabości.

Istnieją dwie metody kontroli niedozwolonych klauzul umownych:

- kontrola indywidualna (zwana kontrolą incydentalną¹⁹⁴), odbywająca się na zasadach ogólnych jako kontrola treści konkretnego stosunku prawnego w ramach indywidualnego postępowania cywilnego (sądowego);
- kontrola abstrakcyjna wzorca w ramach postępowania o uznanie postanowień wzorca za niedozwolone (obecnie sprawowana w modelu administracyjnym przez Prezesa UOKiK, a do 16 kwietnia 2016 r. obowiązywał sądowy tryb takiej kontroli, zagwarantowany art. 479³⁹–479⁴⁵ Kodeksu postępowania cywilnego¹⁹⁵).

Niedozwolone postanowienia umowne nie wiążą konsumenta (są bezskuteczne), jednak w pozostałym zakresie strony są związane umową (art. 385¹ § 2 k.c.), chociaż w praktyce jest wiele problemów z rzeczywistym zastosowaniem tej bardzo dotkliwej dla przedsiębiorców sankcji (co najbardziej widoczne jest w sporach konsumentów z bankami na tle niedozwolonych klauzul umownych w tzw. „umowach frankowych”¹⁹⁶). Ochrona konsumenta polega na tym, że abuzywne postanowienia umowy nie wiążą go, czyli są w stosunku do konkretnego konsumenta bezskuteczne. Bezskuteczność ta powstaje z mocy prawa i nie jest konieczne stwierdzenie jej w drodze sądowej. Klauzulę uznaną za abuzywną należy traktować tak, jakby w ogóle nie była zastrzeżona. Jest

---

¹⁹⁴ Z. Radwański, A. Olejniczak, *Zobowiązania...*, s. 165; z kolei M. Skory, *Klauzule abuzywne w polskim prawie ochrony konsumenta*, Zakamycze 2005, s. 201, uważa, że kontrola indywidualna jest pojęciem szerszym od kontroli incydentalnej.

¹⁹⁵ Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1550), zwana dalej k.p.c.

¹⁹⁶ E. Rutkowska-Tomaszewska, *Misselling i inne nadużycia...*

ona zniesiona w całości, a nie zredukowana do dopuszczalnej treści¹⁹⁷ i wydaje się, że nie może prowadzić do ubezskutebnienia wzorca¹⁹⁸. Klauzula abuzywna nie wiąże konsumenta w całości, a nie tylko w takim zakresie, w jakim jego treść jest niedopuszczalna. Artykuł 385¹ § 1 k.c. nie przewiduje tzw. redukcji utrzymującej skuteczność. Bezszyteczność wynikająca z tego przepisu nie powoduje upadku całej umowy, choć w niektórych przypadkach może do tego prowadzić. Zgodnie z art. 385¹ § 2 k.c. strony są związane umową w pozostałym zakresie. Jest to rozwiązanie korzystne dla konsumenta, który w większości przypadków będzie zainteresowany utrzymaniem stosunku prawnego zawartego z przedsiębiorcą i wykonaniem go w naturze.

Konsument może dochodzić swoich roszczeń związanych z zastosowaniem klauzuli abuzywnej i żądać uznania jej w konkretnym przypadku za bezszyteczną z dalszymi konsekwencjami przed sądem powszechnym (sądem cywilnym) w ramach tzw. kontroli incydentalnej (indywidualnej).

Kontrola indywidualna jest kontrolą treści konkretnego stosunku prawnego nawiązanego na podstawie umowy zawartej przy użyciu wzorca. Przeprowadzana jest przez sądy właściwości ogólnej, przy użyciu instrumentów i ze skutkami tam wskazanymi. Jeżeli przeprowadzona w trakcie postępowania kontrola wykaże, że zastosowano postanowienia niedozwolone, to z chwilą uprawomocnienia się orzeczenia staną się one niewiążące dla danego konsumenta (powoda), a w pozostałym zakresie umowa pozostanie w mocy (o ile jest to możliwe bez kwestionowanych klauzul)¹⁹⁹. W tym przypadku orzeczenie dotyczące uznania postanowienia umownego za niedozwolone jest skuteczne tylko i wyłącznie między stronami sporu i nie wiąże w sporze tego samego przedsiębiorcy z innym konsumentem.

Stronami postępowania sądowego w ramach kontroli incydentalnej są zawsze konsument oraz przedsiębiorca (w tym przypadku – bank), związany z konsumentem stosunkiem obligacyjnym²⁰⁰.

Do kontroli incydentalnej może dojść w ramach już powstałego sporu między przedsiębiorcą a konsumentem, bez względu na jego inicjatora, gdy konsument może podnieść zarzut bezszyteczności danej klauzuli wzorcowej lub umownej z powodu jej abuzywnego charakteru²⁰¹. Może się tak zdarzyć zwłaszcza w dwóch przypadkach:

- 1) gdy konsument odmawia zachowania zgodnego z danym postanowieniem, powołując się na jego bezszyteczność, a przedsiębiorca wytacza powództwo opierające

¹⁹⁷ F. Zoll, *Potrzeba i kierunek nowelizacji kodeksowego ujęcia problematyki wzorców umownych...*, s. 98.

¹⁹⁸ M. Jagielska, *Nowelizacja Kodeksu cywilnego: kontrola umów i wzorców umownych*, „Monitor Prawniczy” 2000, nr 11, s. 701.

¹⁹⁹ E. Rutkowska, *Ochrona konsumenta usług bankowych przed nieuczciwymi klauzulami umownymi w świetle ostatniej nowelizacji kodeksu cywilnego*, „Prawo Bankowe” 2000, nr 9, s. 56.

²⁰⁰ M. Bednarek, *Wzorce umów w prawie polskim*, C.H. Beck, Warszawa 2005, s. 209.

²⁰¹ *Ibidem*, s. 209.

się na niewykonaniu obowiązku. Konsument może wtedy żądać oddalenia pozwu na podstawie abuzywności postanowienia;

- 2) gdy konsument żąda od przedsiębiorcy określonego zachowania, którego obowiązek wyniknął z innych postanowień w związku z bezskutecznością klauzuli abuzywnej, a ten odmawia zadośćuczynienia żądaniu konsumenta. W tym przypadku konsument może wytoczyć powództwo na podstawie treści stosunku prawnego z pominięciem postanowienia niedozwolonego.

Takie zachowania konsumenta można określić odpowiednio jako pasywne i aktywne oparte na materialnoprawnych skutkach art. 385¹ k.c.²⁰²

Kontrola incydentalna może również dojść do skutku w ramach postępowania specjalnie wszczętego przez konsumenta w celu ustalenia bezskuteczności danej klauzuli, z uwagi na to, że nie jest wiążąca wobec niego.

Postępowanie w ramach kontroli indywidualnej toczy się na ogólnych zasadach obowiązujących w polskim procesie cywilnym, niezależnie od tego, czy kontrola ma miejsce w ramach prowadzonego już postępowania, czy w wyniku powództwa o ustalenie, wynik prowadzi do usunięcia niekorzystnych skutków niedozwolonego postanowienia umownego, a nie do jego eliminacji z obrotu w ogóle. Celem kontroli incydentalnej²⁰³ jest ochrona indywidualnego interesu konsumenta²⁰⁴.

Z uwagi na to, że stosowanie klauzul abuzywnych jest niezwykle szkodliwe dla samych konsumentów, uczciwości i rzetelności kontraktowej w konsumenckich stosunkach umownych, a sama kontrola indywidualna nie była w praktyce wystarczająco skutecznym środkiem ochrony interesów (przede wszystkim zbiorowych) konsumentów zawierających umowy z zastosowaniem wzorca umowy²⁰⁵, wprowadzono kontrolę abstrakcyjną. Umożliwia ona wszczęcie postępowania w celu zbadania charakteru klauzul sporządzonych standardowo do ogólnego stosowania i ewentualnego zakazania ich dalszego wykorzystywania. Jest ona kontrolą treści wzorca jako takiego, poza treścią konkretnego stosunku prawnego nawiązywanego na podstawie umowy i poza konkretnym sporem. Wymaga ona oceny wzorca i ewentualnego zakazu jego stosowania, w oderwaniu od konkretnej umowy. Powoduje to konieczność uznania negowanej do tej pory odrębności bytu wzorca wobec postanowień umowy.

Zatem obok kontroli incydentalnej ważnym instrumentem ochrony konsumentów jest tzw. kontrola abstrakcyjna wzorców umownych. Jest ona przeprowadzana

²⁰² M. Skory, *op. cit.*, s. 203.

²⁰³ E. Rutkowska-Tomaszewska, *Stosowanie niedozwolonych klauzul we wzorcach umownych*, [w:] J. Monkiewicz *et al.*, *Manipulacje i oszustwa na rynku finansowym. Perspektywa konsumenta*, PWN, Warszawa 2020, s. 41.

²⁰⁴ M. Gutowski (red.), *Kodeks cywilny. Tom II. Komentarz. Art. 353–626*, wyd. 2, C.H. Beck, Warszawa 2019.

²⁰⁵ Z. Radwański, A. Olejniczak, *Zobowiązania – część ogólna*, C.H. Beck, Warszawa 2020, s. 165.

w postępowaniu w sprawach o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone. Celem tego postępowania jest zbadanie charakteru klauzul sporządzonych standardowo do ogólnego stosowania i ewentualne zakazanie ich dalszego wykorzystywania. Chodzi o wyeliminowanie z wzorca umowy stosowanego przez przedsiębiorcę takich postanowień, które zostaną uznane przez sąd za niedozwolone na podstawie kryteriów zawartych w art. 385¹ k.c., zanim staną się one elementem treści konkretnej umowy. Kontrola abstrakcyjna ma zapobiec konieczności stosowania kontroli incydentalnej poprzez wyeliminowanie z obrotu takich postanowień wzorca umowy, które musiałyby być w każdej konkretnej umowie, do której zostałyby inkorporowane, zakwalifikowane jako niedozwolone. Jest to więc kontrola o charakterze prewencyjnym. Dzięki mechanizmowi kontroli abstrakcyjnej konsument w sposób pośredni może wpływać na treść umowy, doprowadzając przed jej zawarciem do wyeliminowania ze stosowanego wzorca niedozwolonych postanowień. Należy podkreślić, że nie ma znaczenia, czy taka umowa faktycznie zostanie później zawarta. Istotą i zarazem celem postępowania jest trwale wyeliminowanie z obrotu niedozwolonego postanowienia, a nie tylko przesądzenie o tym, że postanowienie takie przestaje być składnikiem konkretnej umowy i nie wiąże konsumenta, który ją zawarł.

Kontrola abstrakcyjna dokonywana jest w celu zbadania charakteru klauzul sporządzonych standardowo do ogólnego stosowania i ewentualnego zakazania ich dalszego wykorzystywania. Jest to kontrola treści wzorca jako takiego, poza treścią konkretnego stosunku prawnego, nawiązywanego na podstawie umowy i poza ewentualnym sporem z konkretnym konsumentem. Wymaga ona oceny wzorca i ewentualnego zakazu stosowania jego postanowienia, w oderwaniu od konkretnej umowy. Jej istnienie potwierdza uznanie negowanej do tej pory odrębności wzorca umownego od umowy zawieranej na jego podstawie.

Kontrola abstrakcyjna wzorca nie chroni interesów indywidualnych konsumenta, który jest stroną stosunku obligacyjnego, kształtowanego m.in. przez klauzulę abuzywną. Uznanie danego postanowienia za niedozwolone w ramach kontroli abstrakcyjnej, choć ma istotne znaczenie dla eliminowania tej postaci zakazanych praktyk wymierzonych przeciwko prawom konsumenta, nie będzie miało bezpośredniego i automatycznego wpływu na każdą indywidualnie zawartą przez konsumenta umowę opartą o wzorec, w którym została ona stwierdzona przez organ dokonujący tej kontroli. Mimo to dzięki niej konsument będzie mógł dowiedzieć się często o fakcie zastosowania klauzul abuzywnych w umowie zawartej z przedsiębiorcą i podjąć dalsze działania (sądowe i pozasądowe), zmierzające do wyeliminowania z konkretnego stosunku umownego tych klauzul.

Wcześniej obowiązywał sądowy model abstrakcyjnej kontroli wzorców umownych i niedozwolonych klauzul umownych sprawowany przez Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów (SOKiK). Stwierdzone przez niego klauzule abuzywne były wpisywane

do prowadzonego przez Prezesa UOKiK rejestru niedozwolonych postanowień umownych²⁰⁶, a ich dalsze stosowanie było jedną z praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów. W wyniku nowelizacji ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów w 2015 r. stosowanie klauzul abuzywnych we wzorach umów konsumenckich jest obecnie odrębną zakazaną praktyką²⁰⁷. Tym samym zmianie uległ model abstrakcyjnej²⁰⁸ kontroli postanowień wzorców umów – z sądowego na administracyjny. Do 2016 r. kontrola abstrakcyjna była prowadzona przez SOKiK, który – uznając dane postanowienie za niedozwolone – wydawał wyrok, stwierdzając dane postanowienie za niedozwolone. Wyrok ten był publikowany w Monitorze Sądowym i Gospodarczym, a treść tego postanowienia Prezes UOKiK wpisywał do prowadzonego przez niego rejestru niedozwolonych klauzul umownych²⁰⁹. Prezes UOKiK miał kompetencje do prowadzenia wobec przedsiębiorców postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, w sytuacji gdy postanowienie było nadal stosowane przez przedsiębiorcę oraz ukarania go karą pieniężną²¹⁰. Jednak kontrowersje związane z tzw. rozszerzoną prawomocnością (*erga omnes*) orzeczeń SOKiK o uznaniu postanowień wzorca za niedozwolone²¹¹, charakterem wpisu tych klauzul do prowadzonego przez Prezesa UOKiK rejestru niedozwolonych postanowień umownych, znaczną liczbą powództw do sądów²¹² o uznanie klauzul za niedozwolone, brakiem przejrzystości tego rejestru (z uwagi na ogromną liczbę prawie identycznie brzmiących klauzul), spowodowały zmianę

---

²⁰⁶ Rejestr klauzul abuzywnych prowadzony przez Prezesa UOKiK będzie obowiązywał przez okres 10 lat od daty wejścia w życie nowelizacji konsumenckiej (czyli do dnia 17 kwietnia 2026 r.). Wpisywane są do niego nadal klauzule, co do których toczy się postępowanie według dotychczasowych (poprzednio obowiązujących) przepisów, w których wniesiono pozwy do SOKiK przed 17 kwietnia 2016 r. Są to postanowienia umowne, uznane za niedozwolone prawomocnym wyrokiem SOKiK przed 17 kwietnia 2016 r., czyli przed wejściem w życie znowelizowanej ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

²⁰⁷ M. Namysłowska, A. Piszcz, *Art. 23c*, [w:] M. Namysłowska, A. Piszcz (red.), *Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów. Komentarz*, C.H. Beck, Warszawa 2016.

²⁰⁸ Celem abstrakcyjnej kontroli wzorców umownych w odróżnieniu od kontroli incydentalnej jest ochrona interesu publicznego, a nie konkretnego konsumenta.

²⁰⁹ I. Szczepańska-Kulik, *Nowy model abstrakcyjnej kontroli wzorców umów*, „Edukacja Prawnicza” 2017, nr 2, s. 3–4.

²¹⁰ C. Banasiński, M. Bychowska, *Między efektywnością administracji a pewnością sytuacji prawnej przedsiębiorców (uwagi do ustawy z dnia 5 sierpnia 2015 r. o zmianie ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów oraz ustawy – Kodeks postępowania cywilnego)*, „Internetowy Kwartalnik Antymonopolowy i Regulacyjny” 2015, nr 5, s. 59–73.

²¹¹ Dotyczyły one sposobu rozumienia rozszerzonej prawomocności (szerokiego, wąskiego): czy wyrok jest skuteczny jedynie wobec przedsiębiorcy i konsumentów, którzy zawarli z nim umowę na podstawie wzorca z niedozwoloną klauzulą umowną, czy też zakaz ten rozciągał się na pozostałych przedsiębiorców, którzy w stosowanych przez nich wzorach umownych także stosują tożsamą w treści klauzulę abuzywną. Przedstawił je obszernie Sąd Najwyższy w uchwale składu 7 sędziów z dnia 20 listopada 2015 r., III CZP 17/15, Biul. SN 2015, nr 11, poz. 10.

²¹² Uzasadnienie, s. 5.

modelu abstrakcyjnej kontroli wzorców z sądowego na administracyjno-sądowy²¹³ i sprawowany obecnie przez Prezesa UOKiK.

W jego ramach Prezes UOKiK wydaje decyzje o uznaniu postanowień wzorca za niedozwolone²¹⁴ i zakazuje jego wykorzystywania. Prawomocna decyzja ma skutek wobec przedsiębiorcy, w stosunku do którego została ona wydana, a także wobec konsumentów, którzy zawarli z nim umowę na podstawie wzorca umownego, w którym znalazło się abuzywne postanowienie umowne (rozszerzona skuteczność decyzji o uznaniu postanowienia wzorca za niedozwolone – art. 23d u.o.k.i.k.). W decyzji Prezes UOKiK nie tylko przytacza treść postanowienia wzorca umowy uznanego za niedozwolone, lecz także może określić środki usunięcia trwających skutków naruszenia tego zakazu, w szczególności zobowiązać przedsiębiorcę do: poinformowania konsumentów będących stronami umów zawartych na podstawie wzorca o uznaniu za niedozwolone postanowienia tego wzorca w sposób określony w decyzji, złożenia jednokrotnego lub wielokrotnego oświadczenia o treści i w formie określonej w decyzji (art. 23b u.o.k.i.k.), nakazać publikację decyzji²¹⁵. Przy pomocy takiego rozwiązania konsumenci uzyskują informacje, że nie są związani danym postanowieniem umownym i mogą dochodzić roszczeń w tym zakresie, a eliminowanie z obrotu tego rodzaju postanowień jest szybsze i bardziej skuteczne²¹⁶. Na przedsiębiorcę może zostać nałożone kilka środków usunięcia trwających skutków naruszenia, w tym także tych, które nie zostały podane w katalogu ustawy, jakim jest np. przysporzenie konsumenckie²¹⁷.

Decyzje „klauzulowe” (o uznaniu postanowień wzorca za niedozwolone), które zostały wydane przez Prezesa UOKiK, opublikowane są na stronie internetowej Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów²¹⁸.

---

²¹³ Wprowadzony ustawą z dnia 5 sierpnia 2015 r. o zmianie ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2015 r. poz. 1634) i obowiązujący od 17 kwietnia 2016 r. Szerzej na ten temat: K. Araczevska, Ł. Wroński, *Wybrane zagadnienia „konsumenckiej” nowelizacji ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów*, [w:] E. Rutkowska-Tomaszewska (red.), *Ochrona klienta na rynku usług finansowych w świetle aktualnych problemów i regulacji prawnych*, Warszawa 2017; A. Dobaczewska, *Administracyjnoprawna kontrola postanowień wzorców umów konsumenckich*, „Studia Prawno-Ekonomiczne” 2016, t. C.

²¹⁴ Decyzje wydane przez Prezesa UOKiK na stronie https://decyzje.uokik.gov.pl/bp/dec_prez.nsf [dostęp 8.04.2023].

²¹⁵ K. Pacuła, art. 23b, [w:] K. Osajda (red.), *Komentarze Prawa Prywatnego, Tom VII Prawo Konsumenckie. Komentarz*, C.H. Beck, Warszawa 2020.

²¹⁶ J. Orlicka, *Zakaz stosowania klauzul abuzywnych i missellingu w znowelizowanej ustawie o ochronie konkurencji i konsumentów*, „Prawo Asekuracyjne” 2015, nr 4.

²¹⁷ Przysporzenie konsumenckie, inaczej zwane także rekompensatą publiczną, polega na zobowiązaniu przedsiębiorcy np. do zwrotu środków konsumentom, wobec których stosowana była dana klauzula niedozwolona. Jest to rekompensata za szkody, jakie ponieśli konsumenci w wyniku stosowania postanowień niedozwolonych we wzorcach umownych. Zob. szerzej: K. Kohutek, *Rekompensata publiczna jako środek usunięcia skutków naruszenia zbiorowych interesów konsumentów: wątpliwości systemowo-kompetencyjne*, „Studia Prawnicze. Rozprawy i Materiały” 2019, nr 1.

²¹⁸ https://decyzje.uokik.gov.pl/bp/dec_prez.nsf [dostęp 26.06.2023].

Prezes UOKiK jest zatem obecnie organem właściwym do sprawowania abstrakcyjnej kontroli wzorców umownych i wydawania decyzji w sprawach o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone, także w odniesieniu do konsumenckich umów o usługi bankowe, również gdy idzie o bankowe rachunki oszczędnościowe IKE i IKZE. Może także w drodze decyzji nałożyć kary pieniężne za naruszanie zakazu ich stosowania na instytucję finansową (jak i innego przedsiębiorcy)²¹⁹ w wysokości nie większej niż 10% obrotu osiągniętego w roku obrotowym poprzedzającym rok jej nałożenia (art. 106 ust. 1 pkt 3a u.o.k.i.k.), jak również na osobę zarządzającą w wysokości do 5 mln zł, jeżeli w ramach sprawowania swojej funkcji w czasie trwania stwierdzonego naruszenia umyślnie dopuściła przez swoje działanie lub zaniechanie tego zakazu (art. 106b ust. 2 u.o.k.i.k.).

Z uwagi na dotkliwe dla przedsiębiorców sankcje związane ze stosowaniem klauzul abuzywnych, także w odniesieniu do bankowych IKE i IKZE, problem ten może być rozpatrywany z perspektywy banku (jak i innego przedsiębiorcy) w kontekście ryzyka braku zgodności z prawem konsumenckim. Stosowanie klauzul abuzywnych jest niezwykle szkodliwe dla: samych konsumentów, uczciwości i rzetelności kontraktowej w konsumenckich stosunkach umownych, i może być zarówno deliktem²²⁰ administracyjnym, jak i cywilnym.

Choć wprowadzenie administracyjnego modelu abstrakcyjnej kontroli wzorców umownych doprowadziło do wzmocnienia ochrony konsumentów w tym zakresie w wymiarze publicznoprawnym, wciąż brakuje ułatwień procesowych dla konsumentów dochodzących indywidualnych roszczeń cywilnoprawnych związanych ze stosowaniem w umowach niedozwolonych klauzul umownych i skutecznym ich eliminowaniem²²¹.

Zastosowanie we wzorcach umownych wobec konsumenta klauzul abuzywnych – oprócz tego, że są bezskuteczne wobec konsumenta (*ex lege*), co jest sankcją cywilnoprawną – zagrożone jest także innymi sankcjami. Może być również odrębnym typem zakazanej praktyki rynkowej w obrocie konsumenckim (art. 23a u.o.k.i.k.), oprócz

²¹⁹ Szerzej: E. Rutkowska, *Misselling i inne nadużycia...*, s. 31–60.

²²⁰ Chodzi tutaj o szerokie znaczenie tego pojęcia, w oderwaniu od przypisywanego mu w poszczególnych dziedzinach prawa, jako czynu niedozwolonego, zabronionego przez prawo – szeroko rozumianego nadużycia.

²²¹ Z uwagi na to, że przypadki naruszenia przepisów prawa ochrony konsumentów, dotyczące dużej liczby osób, mogą powodować zakłócenia w funkcjonowaniu rynku, na poziomie UE pojawiła się konieczność stworzenia mechanizmu procesowego, umożliwiającego egzekwowanie praw konsumentów jako zbiorowości. W kwietniu 2018 r. Komisja wydała pakiet *Nowy ład dla konsumentów (A New Deal for Consumers)*, obejmujący projekt dyrektywy w sprawie powództw przedstawicielskich: wniosek – dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie powództw przedstawicielskich w celu ochrony zbiorowych interesów konsumentów i uchylająca dyrektywę 2009/22/WE, COM(2018)184 final (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/ALL/?uri=COM:2018:0184:FIN>). Szerzej: J. Mucha, *Nowy model ochrony zbiorowych interesów konsumentów w UE i możliwości jego wdrożenia do prawa polskiego*, „Internetowy Kwartalnik Antymonopolowy i Regulacyjny” 2019, nr 8, s. 7–19.

praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów (art. 24 u.o.k.i.k.)²²², a także wykroczeniem konsumenckim (wykroczeniem przeciwko prawom konsumenta), a więc czynem karalnym (art. 138b k.w.)²²³. Przedmiotem ochrony jest tu interes konsumentów, który przejawia się w prawie do zawierania umów z profesjonalnymi członkami obrotu gospodarczego, wolnych od klauzul abuzywnych²²⁴. Choć przepis ten budzi sporo wątpliwości, także po dokonanej zmianie abstrakcyjnej kontroli wzorców umownych, niezależnie od nich efektywność tej sankcji i dotkliwość kary grzywny z kodeksu wykroczeń (wynosi ona od 20 zł do 5000 zł), w porównaniu do korzyści, jakie może uzyskać przedsiębiorca, stosując niedozwolone postanowienie umowne, jest znikoma. Zatem sankcja karna jako środek mający pełnić funkcję represyjną i prewencyjną wydaje się iluzorycznym instrumentem prawnym, służącym eliminowaniu niedozwolonych klauzul w obrocie konsumenckim. Na tym tle, biorąc pod uwagę kary pieniężne, jakie może nałożyć Prezes UOKiK za stosowanie we wzorcu klauzul abuzywnych, funkcja indywidualnego i społecznego oddziaływania sankcji karnej została tym samym zmarginalizowana.

Wskazane mechanizmy kontroli wzorców umownych pod kątem stosowania w nich klauzul abuzywnych nie wyczerpują katalogu metod ochrony konsumentów.

Oczywiście ważne są pozaprawne sposoby, do których należą działania edukacyjne, mające na celu uświadomienie konsumentom ich praw, działania nagłaśniające i ujawniające ich stosowanie przez przedsiębiorców (komunikaty np. Prezesa UOKiK, Rzecznika Finansowego), w tym wydawanie przez uprawnione do tego organy broszur informacyjnych czy raportów z kontroli wzorców oraz inne podobne działania, które mieszczą się w ramach szeroko rozumianej polityki konsumenckiej.

Jeśli we wzorcu umownym dojdzie do naruszenia obowiązków informacyjnych lub będzie on dotyczył produktu finansowego, który w swej konstrukcji prawnej, także przy wykorzystaniu postanowień wzorca, nie będzie odpowiedni do potrzeb konsumenta, można także potraktować taką praktykę jako *misselling*²²⁵ (24 ust. 2 pkt 4 u.o.k.i.k.), ale także nieuczciwą praktykę wprowadzającą w błąd w zakresie niewypełniania

---

²²² W poprzednim modelu abstrakcyjnej kontroli wzorców umownych posługiwanie się przez przedsiębiorcę klauzulami umownymi wpisanymi do rejestru było rodzajem praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów.

²²³ „Kto, będąc zobowiązany na mocy orzeczenia sądu do zaniechania wykorzystywania lub do odwołania zalecenia stosowania ogólnych warunków umów albo wzoru umowy, nie stosuje się do tego obowiązku, zawierając w umowie niedozwolone postanowienia umowne, podlega karze grzywny” (art. 138b k.w.).

²²⁴ Szerzej na temat charakterystyki tego czynu zabronionego zob. A. Michalska-Warias, [w:] M. Bójarski (red.), *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, Warszawa 2007, s. 404–408; B. Kurzępa, *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, Warszawa 2008, s. 465–468; M. Zbrojewska, *Art. 138(c)*, [w:] T. Grzegorzczak (red.), *Kodeks wykroczeń. Komentarz, wyd. II*, Warszawa 2013, s. 626–629.

²²⁵ Pomijając w tym miejscu różne definicje tego pojęcia, można przyjąć, że oznacza ono proponowanie zawarcia umów o usługi finansowe, które nie są określonym konsumentom (pewnym ich grupom) potrzebne, a nawet są dla nich bezużyteczne, nie odpowiadają ich rzeczywistym potrzebom lub są niedopasowane do sytuacji osobistej, życiowej i finansowej, w jakiej się znajdują.

kontraktowych obowiązków informacyjnych²²⁶, zwłaszcza w odniesieniu do odpłatności²²⁷. Praktyki te, oprócz tego, że mogą mieć wymiar indywidualny, najczęściej także będą miały charakter masowy i tym samym będą rodzajem praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów.

Zatem dopuszczenie na rynek dodatkowych produktów emerytalnych (w tym IKE i IKZE) na podstawie wzorców umownych zawierających klauzule abuzywne, zwłaszcza w zakresie odpłatności (oprocentowanie, opłaty, prowizje), może powodować, że dodatkowe oszczędzanie na emeryturę nie będzie spełniać zakładanego celu, a sam produkt (IKE i IKZE), nie posiadając zakładanych cech i funkcji, będzie nieodpowiedni i nieużyteczny dla konsumenta, wobec braku jego świadomości prawnej i finansowej. Te szkodliwe praktyki rynkowe są wymierzone w istotę produktu emerytalnego i mogą także oznaczać inną, oprócz stosowania niedozwolonych klauzul umownych, zakazaną praktykę antykonsumencką, uregulowaną w ustawie o ochronie konkurencji i konsumentów w postaci rodzaju praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów, jaką jest *misselling* na rynku usług finansowych (art. 24 ust. 2 pkt 4 u.o.k.i.k.), zwłaszcza gdy wzorce umowne są niezrozumiałe dla oszczędzających.

Zgodnie z art. 24 ust. 2 pkt 4 u.o.k.i.k. zakazane jest stosowanie praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów, polegającej na proponowaniu konsumentom nabycia usług finansowych, które nie odpowiadają potrzebom tych konsumentów (zbędnych, beżużytecznych dla danego konsumenta czy grupy konsumentów), ustalonym z uwzględnieniem dostępnych przedsiębiorcy informacji w zakresie cech tych konsumentów lub proponowanie nabycia tych usług w sposób nieadekwatny do ich charakteru (znaczenie ma tu zachowanie przedsiębiorcy przy oferowaniu usługi, przede wszystkim czy zataja on istotne informacje o cechach produktu, zwłaszcza o ryzyku)²²⁸. Najczęściej produkt jest zarazem niedopasowany do potrzeb konsumenta, jak i zaprezentowany przez przedsiębiorcę w sposób niewłaściwy²²⁹.

Niezależnie od różnych sposobów jego definiowania w literaturze przedmiotu oraz praktyce²³⁰, *misseling* obejmuje różne działania (zaniechania) instytucji finansowych

²²⁶ E. Rutkowska-Tomaszewska, *Zaufanie do rynku finansowego i instytucji finansowych jako przedmiot ochrony prawnej (kilka uwag na tle nadużyć instytucji finansowych wobec klientów)*, „Przedsiębiorczość i Zarządzanie” 2018, nr 9, cz. 2.

²²⁷ Szerzej zob. *eadem*, *Manipulowanie informacją w zakresie odpłatności za usługi bankowe i prawne mechanizmy przeciwdziałania tym nadużyciom*, [w:] W. Rogowski (red.), *Nowe koncepcje i regulacje nadzoru finansowego*, Oficyna Allerhanda, Kraków–Warszawa 2014, s. 297 i n.

²²⁸ J. Orlicka, *op. cit.*, s. 42.

²²⁹ J. Sroczyński, *Misselling: nowy rodzaj zakazanej praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów*, „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego” 2016, nr 4, s. 27.

²³⁰ Zob. m.in. J. Cichorska, *Misselling, czyli sprzedaż niepotrzebnych instrumentów finansowych i jej skutki. Stan prawny w Polsce i Wielkiej Brytanii*, „Rozprawy Ubezpieczeniowe. Konsument na rynku usług finansowych” 2017, nr 2, s. 19 oraz M. Ganczar, *Problemy interpretacyjne regulacji zakazu missellingu – wpływ na rozwój przedsiębiorstw finansowych w Polsce*, [w:] L. Bielecki, J. Mojak, A. Żywicka (red.),

(gdyż praktyka odnosi się do usług finansowych) o charakterze marketingowym, na etapie sprzedaży i samego proponowania produktu, mających wspólny cel – sprzedać za wszelką cenę produkt finansowy bez względu na to, czy klient go potrzebuje, czy nie. Nie musi przy tym dojść do faktycznej sprzedaży, wystarczy sama reklama, proponowanie, prezentujące ten produkt lub usługę jako niezwykle atrakcyjną (w nierzeczywisty i nieprawdziwy sposób) i tym samym wprowadzające w błąd co do charakteru danego produktu. *Missellingiem* jest także konstrukcja zbyt skomplikowanych i ryzykownych, z góry nieodpowiednich produktów, które są potem oferowane konsumentom, niezależnie od tego, czy zostali wprowadzeni w błąd i w jakim zakresie²³¹. Jako że stanowi on rodzaj praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów, muszą być spełnione także przesłanki uznania praktyki za naruszającą zbiorowe interesy konsumentów, o których mowa w art. 24 ust. 1 u.o.k.i.k. (sprzecznosc z prawem lub dobrymi obyczajami i naruszenie zbiorowych interesów konsumentów)²³².

Prezes UOKiK dotychczas (tj. od wprowadzenia tej praktyki w 2016 r. do końca 2022 r.), wydał w sumie 5 decyzji *missellingowych*²³³, które dotyczyły oferowania ubezpieczeń na życie z funduszem inwestycyjnym, obligacji korporacyjnych, certyfikatów niestandardyzowanych zamkniętych funduszy inwestycyjnych oraz kredytów konsumenckich. Trzy z nich zostały wydane wobec banków. Dwie decyzje dotyczyły jednego banku, tj. Idea Bank S.A. z siedzibą w Warszawie (decyzja nr RBG-1/2020 oraz decyzja nr RŁO-5/2020), a zakazane praktyki polegały na proponowaniu konsumentom związanym z bankiem umowami, np. o lokatę bankową lub ubezpieczenie na życie z UFK, nabycia obligacji korporacyjnych wyemitowanych przez GetBack lub certyfikatów inwestycyjnych emitowanych przez Lartiq Profit XXII, XXIII, XXCI nieodpowiadających potrzebom tych konsumentów ze względu na ryzyko inwestycyjne, oraz Getin Noble Bank S.A. z siedzibą w Warszawie za proponowanie konsumentom związanym z bankiem umową o lokatę bankową nabycia obligacji korporacyjnych GetBack S.A., mimo że

---

Szanse i bariery rozwoju przedsiębiorczości w Polsce w ujęciu prawa publicznego oraz prawa prywatnego, Wyższa Szkoła Ekonomii i Innowacji w Lublinie, Lublin 2017 s. 181–184; A. Butor-Keler, *Misselling a ochrona konsumenta na rynku usług finansowych*, „Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach” 2017, nr 236, s. 12; M. Szakun, *Misselling na rynku usług finansowych (pojęcie, geneza i prawne mechanizmy przeciwdziałania temu zjawisku w świetle doświadczeń krajowych i międzynarodowych)*, [w:] *Nieprawidłowości na rynku finansowym a ochrona konsumenta*, raport DKN przy RF, s. 59–60, https://rf.gov.pl/wp-content/uploads/2020/05/DKN_Raport_nieprawidlowosci_wrzesien_2019.pdf [dostęp 24.11.2021]; T. Nieborak, *Zakaz missellingu jako przykład zastosowania behawioralnej koncepcji prawa?*, „Studia Prawa Publicznego”, 2017, nr 3, s. 41.

²³¹ Por. E. Rutkowska-Tomaszewska, *Misselling i inne nadużycia...*, s. 48.

²³² *Ibidem*, s. 38.

²³³ Decyzja nr RWR 9/2019 z 30 października 2019 r.; decyzja: RWR-9/2020 z 23 października 2020 r.; decyzja RŁO-5/2020 z 10 lipca 2020 r.; decyzja RBG-1/2020 z 3 lutego 2020 r.; decyzja nr DOZIK-1/2021 z 13 stycznia 2021.

warunki tych obligacji w zakresie ryzyka inwestycyjnego nie odpowiadały potrzebom²³⁴ tych konsumentów. Dwie pozostałe to decyzja nr RWR 9/2019 wobec Piotra Pawła Kopczyńskiego Twoje Finanse we Wrocławiu, który proponował konsumentom zawarcie umów o kredyt konsumencki, których warunki nie odpowiadają wskazywanym przez konsumentów potrzebom i możliwościom spłaty zobowiązań, oraz decyzja nr DOZIK-1/2021 wobec Open Life Towarzystwo Ubezpieczeń na Życie S.A. z siedzibą w Warszawie, które proponowało konsumentom zawarcie umów ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym.

Instytucja niedozwolonych postanowień umownych jest elementem ochrony konsumenta uczestniczącego także w bankowym obrocie konsumenckim, gdzie istotny jest zarówno realny dostęp do instrumentów ochrony prawnej gwarantowanej przez polski system, jak i funkcja edukacyjna (wspieranie rozwoju świadomości przeciętnego konsumenta). Skuteczność ochrony jest w ogromnej mierze zależna od efektywnego działania szeregu instytucji mających na celu ochronę konsumenta, w tym w znacznej mierze od działania Prezesa UOKiK, który w ramach swoich kompetencji monitoruje wzorce umowne.

Cywilnoprawne, administracyjnoprawne i wreszcie karnoprawne środki ochrony konsumentów przed niedozwolonymi klauzulami umownymi powinny zmierzać do zapewnienia realnej ochrony konsumentów przed stosowaniem klauzul abuzywnych. W każdym przypadku wystąpienia zakazanej praktyki polegającej na stosowaniu klauzul abuzywnych w umowach konsumenckich przedsiębiorca powinien ponieść konsekwencje ich stosowania, a każdy konsument dotknięty ich stosowaniem uzyskać zaspokojenie swoich roszczeń z tym związanych. Takie założenie oznacza słusznie zakładany wysoki poziom egzekwowania ochrony konsumenta przed nieuczciwymi warunkami umowy, który nie zawsze przystaje do rzeczywistości, choć ryzyko braku zgodności przedsiębiorcy w tym obszarze jest duże, nie tylko potencjalnie.

---

²³⁴ Potrzeby były ustalane na podstawie oferowanych przez bank produktów, z których korzystali konsumenci, oraz oświadczeń składanych przez nich w momencie oferowania im obligacji korporacyjnych.

3. Klauzule abuzywne w wybranych bankowych wzorcach umownych dotyczących indywidualnych produktów emerytalnych

3.1. Zakres analizy i źródła danych

W ramach przeprowadzonego badania własnego przedmiotem analizy uczyniono wzorce umowne dotyczące indywidualnych produktów emerytalnych (IKE i IKZE), stosowane przez wybrane banki w Polsce, które są oferowane na podstawie umów o bankowe rachunki oszczędnościowe. Celem było zbadanie treści tych wzorców pod kątem stosowania w nich klauzul niedozwolonych, w szczególności w zakresie odpłatności (zwłaszcza w odniesieniu do oprocentowania, opłat i tym podobnych), z uwagi na newralgiczny obszar w odniesieniu do umów bankowych, o czym świadczą już stwierdzone przypadki uznania ich za niedozwolone.

Wykorzystano następujące metody badawcze: krytyczną analizę piśmiennictwa, orzecznictwa SOKiK i wpisów do rejestru NKU prowadzonego przez Prezesa UOKiK oraz decyzji Prezesa UOKiK, a także ekonomiczną i prawną analizę IKE i IKZE jako produktów bankowych i umów o nie.

Badaniem objęto zarówno samą konstrukcję analizowanych IKE i IKZE oferowanych przez wybrane banki, jak i stosowane przez nie wzorce umów. Zgodnie z danymi Komisji Nadzoru Finansowego na koniec 2021 r.²³⁵ indywidualne plany emerytalne oferowało 17 banków, w tym 9 banków spółdzielczych. Większość instytucji oferowała wyłącznie IKE (14 podmiotów), natomiast tylko 2 banki oferowały oba rodzaje produktów, a jeden posiadał wyłącznie ofertę IKZE (tabela 3.1).

---

²³⁵ KNF, *Lista instytucji finansowych prowadzących IKE według stanu na dzień 31 grudnia 2021 roku*, Warszawa 2022, https://www.knf.gov.pl/knf/pl/komponenty/img/IKE_122021_kor10062022.xlsx [dostęp 23.12.2022]; KNF, *Lista instytucji finansowych prowadzących IKZE według stanu na dzień 31 grudnia 2021 roku*, Warszawa 2022, https://www.knf.gov.pl/knf/pl/komponenty/img/IKZE_122021www_77280.xlsx [dostęp 23.12.2022].

Tabela 3.1. Banki oferujące indywidualne produkty emerytalne na koniec 2021 r.

Nazwa banku	IKE	IKZE
Alior Bank S.A.	+	
Bank BGŻ BNP Paribas S.A.	+	
Bank Millennium S.A.	+	
Bank Polskiej Spółdzielczości S.A.	+	
Bank Spółdzielczy w Będzinie	+	
Bank Spółdzielczy w Brodnicy	+	
Bank Spółdzielczy w Nidzicy	+	
Getin Noble Bank S.A.	+	
Idea Bank S.A.	+	
Krakowski Bank Spółdzielczy	+	
mBank S.A.	+	
PKO Bank Polski S.A.	+	
Podkarpacki Bank Spółdzielczy w Sanoku	+	
SGB-BANK S.A.	+	
Banki spółdzielcze zrzeszone w Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.	+	+
Banki spółdzielcze zrzeszone w SGB Bank S.A.	+	+
ING Bank Śląski S.A.		+

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych KNF.

Aby stwierdzić, czy w badanych bankowych wzorcach dotyczących indywidualnych produktów emerytalnych oferowanych przez banki występowały niedozwolone klauzule umowne, dokonano analizy zarówno dotychczasowych wpisów do rejestru NKU, jak i wydanych w latach 2016–2022 decyzji Prezesa UOKiK (według stanu na dzień 31 grudnia 2022 r.)²³⁶.

Następnie dokonano identyfikacji i charakterystyki postanowień umownych zawartych w badanych wzorcach umownych, które mogłyby potencjalnie zostać uznane za niedozwolone klauzule umowne (NKU), na podstawie analizy tych, które zostały za takie uznane lub w drodze wyroku Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów i wpisane do prowadzonego przez Prezesa UOKiK rejestru NKU²³⁷ (sądowy model abstrakcyjnej kontroli wzorców umownych), lub w drodze decyzji Prezesa UOKiK²³⁸ w ramach administracyjnego modelu abstrakcyjnej kontroli wzorców umownych.

Jeśli chodzi o rejestr NKU, zastosowano różne kryteria wyszukiwania, od ogólnych do bardziej szczegółowych i węższych: kryterium branżowe (usługi bankowe, usługi finansowe) oraz kryterium frazy (rachunek bankowy, opłaty bankowe, IKE i IKZE). Co

²³⁶ Ogólna ich charakterystyka została zawarta w pkt 3.2.2.

²³⁷ Jest to rejestr prowadzony przez Prezesa UOKiK. Jego wzór został określony przez Radę Ministrów w drodze rozporządzenia z dnia 19 lipca 2000 r. w sprawie wzoru rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone (Dz. U. Nr 62, poz. 723).

²³⁸ Od 17 kwietnia 2016 r. w Polsce obowiązuje model administracyjny abstrakcyjnej kontroli wzorców umownych. Oznacza to, że Prezes UOKiK wydaje decyzje o uznaniu postanowień wzorca umowy za niedozwolone i zakazuje ich stosowania.

ciekawe, według kryterium frazy IKZE nie pojawiła się żadna klauzula wpisana do rejestru. Zestawienie wszystkich klauzul, których treść wykorzystano w niniejszej monografii, zamieszczono w aneksie (tabele A.1–A.6), z podziałem na kategorie. Są to wybrane przykłady niedozwolonych klauzul umownych we wzorcach bankowych na podstawie analizy wpisów do rejestru NKU prowadzonego przez Prezesa UOKiK).

Jeśli chodzi o decyzje Prezesa UOKiK, przeanalizowano te, które zostały wydane w okresie od kwietnia 2016 r. do 31 grudnia 2022 r. Wśród 74 w sumie wydanych przez Prezesa UOKiK decyzji klauzulowych, stosując kryterium „usługi finansowe” (instytucje finansowe – podmioty rynku finansowego), wyszukano 28 decyzji (tabela A.7), z których 15 wydano wobec banków. Jednak do analizy wybrano tylko te NKU²³⁹, które wprost dotyczą problemu rachunków bankowych lub odpłatności za usługi bankowe, z uwagi na zakres przedmiotowy prowadzonych badań nad niedozwolonymi klauzulami umownymi w bankowych wzorcach umownych dotyczących IKE i IKZE.

Pozwoliło to na uporządkowanie stwierdzonych już klauzul umownych w ramach 7 tabel zamieszczonych w aneksie do niniejszej monografii, tj.:

- Tabela A.1. Niedozwolone klauzule umowne dotyczące wprost IKE lub IKZE, wpisane do rejestru NKU;
- Tabela A.2. Niedozwolone klauzule umowne dotyczące oprocentowania wpisane do rejestru NKU;
- Tabela A.3. Niedozwolone klauzule umowne dotyczące opłat i prowizji (klauzule kosztowe), wpisane do rejestru NKU;
- Tabela A.4. Niedozwolone klauzule umowne dotyczące uprawnienia banku do dowolnej zmiany treści umowy lub wzorca umownego, w tym w zakresie zmiany opłat i prowizji (tzw. klauzule modyfikacyjne) oraz sposobu informowania o dokonanych zmianach (fikcja doręczenia wzorca), wpisane do rejestru NKU;
- Tabela A.5. Niedozwolone klauzule umowne dotyczące uprawnienia banku do rozwiązania umowy (zwłaszcza wypowiedzenia) z przyczyn nieo określonych lub niejednoznacznie określonych, wpisane do rejestru NKU;
- Tabela A.6. Inne niż wskazane w tabelach A.1–A.5 niedozwolone klauzule umowne (w tym wyłączone odpowiedzialność banku), wpisane do rejestru NKU;
- Tabela A.7. Niedozwolone klauzule umowne stwierdzone w decyzjach Prezesa UOKiK wydanych wobec banków w latach 2016–2022.

---

²³⁹ Chodzi tu o: decyzję Prezesa UOKiK nr DOZIK-9/2020 z 3 sierpnia 2020 r. dot. Deutsche Bank Polska Spółki Akcyjnej z siedzibą w Warszawie; decyzję Prezesa UOKiK nr RLU-1/2020 z 10 lipca 2020 r. dot. Idea Bank S.A. z siedzibą w Warszawie; decyzję Prezesa UOKiK nr DOZIK-9/2018 z 31 grudnia 2018 r. dot. Deutsche Bank Polska Spółki Akcyjnej z siedzibą w Warszawie; decyzję Prezesa UOKiK nr RLU-2/2020 z 23 października 2020 r. dot. Getin Noble Bank S.A. z siedzibą w Warszawie. Analizowane decyzje Prezesa UOKiK pod adresem: https://decyzje.uokik.gov.pl/bp/dec_prez.nsf [dostęp 22.12.2022].

Zabieg ten pozwolił następnie na dokonanie analizy dokumentów pozyskanych od instytucji bankowych w I połowie 2017 r. w ramach badania pt. *Zrozumiałość, przejrzystość i efektywność indywidualnych produktów emerytalnych*²⁴⁰, finansowanego ze środków NCN (konkurs Sonata 11) realizowanego w latach 2017–2020. Podmioty, których produkty oraz stosowane przez nich wzorce umowne objęto badaniem, przedstawiono w poniższej tabeli (w sumie 9 instytucji). Z analizy wyłączono banki, których wzorce umowne nie były dostępne na stronach internetowych i których nie udało się pozyskać w drodze bezpośredniego kontaktu, a także produkty, które nie były oferowane nowym klientom z uwagi na ich wycofanie z rynku.

Tabela 3.2. Wykaz bankowych wzorców umownych dotyczących IKE i IKZE objętych badaniem

Nazwa banku	Nazwa wzorców umownych
Bank BGŻ BNP Paribas S.A.	Umowa ramowa rachunku oszczędnościowego indywidualnego konta emerytalnego IKE obowiązująca do 10 listopada 2016 r. Umowa rachunku oszczędnościowego indywidualnego konta emerytalnego IKE Umowa ramowa rachunku oszczędnościowego indywidualnego konta emerytalnego IKE Taryfa prowizji i opłat pobieranych przez Bank BGŻ BNP Paribas S.A. z tytułu wykonywanych czynności bankowych oraz opłatach za wykonywanie innych czynności Prowizje i opłaty pobierane za czynności bankowe od klientów detalicznych na podstawie umowy
Bank Millennium S.A.	Ogólne warunki umowy indywidualnego konta emerytalnego Cennik usług – stopy procentowe
Bank Polskiej Spółdzielczości S.A.	Regulamin rachunku oszczędnościowego POL-IKE Banku BPS S.A. Tabela oprocentowania produktów bankowych Banku BPS S.A. Taryfa opłat i prowizji bankowych Banku BPS S.A. dla klientów indywidualnych
Getin Noble Bank S.A.	Regulamin rachunków specjalnego przeznaczenia w Getin Noble Bank S.A. (obowiązujący od dnia 1 stycznia 2017 r.) Tabela oprocentowania kont osobistych oraz kont oszczędnościowych dla klientów indywidualnych w Getin Noble Bank S.A. Tabela opłat i prowizji Getin Noble Bank S.A. dla klientów indywidualnych – rachunek bankowych papierów wartościowych, indywidualne konto emerytalne (według stanu na 1 stycznia 2017 r.)

²⁴⁰ Projekt nr 2016/21/D/HS5/03905.

Nazwa banku	Nazwa wzorców umownych
Idea Bank S.A.	<p>Regulamin otwierania i prowadzenia rachunku oszczędnościowego Indywidualnego Konta Emerytalnego KONTO TAX FREE V w Idea Bank S.A. (obowiązujący od 11 października 2015 r.)</p> <p>Umowa rachunku oszczędnościowego Indywidualnego Konta Emerytalnego KONTO TAX FREE V w Idea Bank S.A.</p> <p>Regulamin otwierania i prowadzenia rachunku oszczędnościowego Indywidualnego Konta Emerytalnego w Idea Bank S.A. (obowiązuje od 28 kwietnia 2016 r.)</p> <p>Regulamin promocji IKE idealne obowiązujący od 28 kwietnia 2016 r.</p> <p>Tabela opłat i prowizji oraz tabela oprocentowania – rachunek oszczędnościowy Indywidualnego Konta Emerytalnego KONTO TAX FREE V (obowiązująca w banku od 17 listopada 2014 r.)</p> <p>Tabela opłat i prowizji – rachunek oszczędnościowy Indywidualnego Konta Emerytalnego (obowiązująca w banku od 28 kwietnia 2016 r.)</p> <p>Tabela oprocentowania – rachunek oszczędnościowy Indywidualnego Konta Emerytalnego (obowiązująca w banku od 28 kwietnia 2016 r.)</p>
ING Bank Śląski S.A.	<p>Regulamin indywidualnego konta zabezpieczenia emerytalnego</p> <p>Errata do regulaminu indywidualnego konta zabezpieczenia emerytalnego</p> <p>Tabela stóp procentowych produktów depozytowych dla klientów indywidualnych znajdujących się w bieżącej ofercie ING Banku Śląskiego S.A. (stan na 12 maja 2017 r.)</p> <p>Regulamin świadczenia przez ING Bank Śląski S.A. usług w ramach prowadzenia rachunków płatniczych dla osób fizycznych (obowiązujący od 6 sierpnia 2018 r.)</p> <p>Tabela opłat i prowizji ING Banku Śląskiego S.A. dla osób fizycznych (tekst jednolity stan na 14 marca 2017 r.)</p>
mBank S.A. z oddziałem zagranicznym	<p>Regulamin otwierania i prowadzenia rachunku oszczędnościowego indywidualnego konta emerytalnego dla osób fizycznych w ramach bankowości detalicznej mBanku S.A. (obowiązujący od 9 czerwca 2016 r.)</p> <p>Taryfa prowizji i opłat bankowych dla osób fizycznych w ramach bankowości detalicznej mBanku S.A. (obowiązująca od 30 listopada 2016 r.)</p> <p>Umowa o prowadzenie rachunku oszczędnościowego indywidualnego konta emerytalnego</p>
Krakowski Bank Spółdzielczy	<p>Regulamin dla posiadaczy rachunków indywidualnych kont emerytalnych w Krakowskim Banku Spółdzielczym</p> <p>Umowa o prowadzenie rachunku Indywidualnego Konta Emerytalnego</p> <p>Taryfa prowizji i opłat Krakowskiego Banku Spółdzielczego dla klientów indywidualnych</p>
SGB BANK	<p>Umowa o prowadzenie indywidualnego konta emerytalnego</p> <p>Taryfa prowizji i opłat za czynności i usługi bankowe świadczone w walucie krajowej – klienci SGB-BANKU S.A. (z wyłączeniem zrzeszonych banków spółdzielczych) obowiązująca od 10 marca 2017 r.</p>

Źródło: opracowanie własne na podstawie dostępnych wzorców umownych dotyczących IKE/IKZE stosowanych przez objęte badaniem banki, zamieszczona także w: J. Rutecka-Góra, E. Rutkowska-Tomaszewska, *Oprocentowanie...*, s. 37.

W wyniku tego badania stworzono tabelę A.8, zawierającą klauzule umowne w bankowych wzorcach umownych dotyczących IKE i IKZE, objętych zakresem badania, z uwagi na ich podobieństwo lub tożsamość do klauzul wpisanych do rejestru NKU, a zamieszczonych w tabelach A.1–A.6 oraz wynikających z decyzji klauzulowych Prezesa UOKiK (zamieszczonych w tabeli A.7). Autorki zanonimizowały jednak banki, których wzorce, pozyskane z ich stron internetowych, zostały poddane badaniu. W tabeli A.8 nazwy banków w tytułach i treści analizowanych dokumentów, nazwy instytucji z nimi współpracujących oraz nazwy własne produktów zastąpione zostały znakami „XXX”.

3.2. Przykłady stwierdzonych klauzul abuzywnych w bankowych wzorcach umownych ze szczególnym uwzględnieniem umów rachunku bankowego

3.2.1. Charakterystyka przykładowych klauzul abuzywnych w bankowych wzorcach umownych wpisanych do rejestru NKU

Jeśli chodzi o postanowienia umowne, które w ramach sądowej kontroli abstrakcyjnej (dokonanej przez SOKiK) zostały uznane za niedozwolone w zakresie umów bankowych i wobec banków oraz wpisane do rejestru NKU, można je sklasyfikować, biorąc pod uwagę rodzaj produktu (usługi bankowej), którego wzorzec umowny zawierający klauzule abuzywne dotyczył, i podzielić na postanowienia dotyczące:

- umów rachunku bankowego,
- umów o usługę płatniczą, w tym o kartę płatniczą,
- umów kredytowych,
- innych umów.

W aneksie do niniejszej monografii zostały one podzielone według pewnych kategorii klauzul, zasadniczo niezależnie od rodzaju produktu bankowego, jako: klauzule wprost dotyczące analizowanych produktów bankowych IKE i IKZE (tabela A.1) oraz klauzule dotyczące: oprocentowania (tabela A.2), opłat i prowizji (tabela A.3), uprawnienia do dowolnej zmiany treści umowy lub wzorca umownego i jego przesłanek (tzw. klauzule modyfikacyjne) oraz sposobu informowania o dokonanych zmianach (w tym w zakresie odpłatności – zmiana wysokości oprocentowania oraz opłat i prowizji) (tabela A.4), przykłady niedozwolonych klauzul umownych w bankowych wzorcach umownych dotyczących uprawnienia do rozwiązania umowy (zwłaszcza wypowiedzenia) z przyczyn nieokreślonych lub niejednoznacznie określonych (tabela A.5), oraz inne, zwłaszcza wyłączające odpowiedzialność banku (tabela A.6).

Analiza postanowień wpisanych do rejestru klauzul niedozwolonych w zakresie usług bankowych, ze szczególnym uwzględnieniem umów rachunku bankowego,

pozwała na stwierdzenie, że banki najczęściej posługują się w swojej praktyce klauzulami ograniczającymi lub wyłączającymi ich odpowiedzialność za skutki nieprawidłowego działania systemów informatycznych i telekomunikacyjnych, na które nie mają wpływu (postanowienia ograniczające odpowiedzialność banku – tabela A.6), oraz nakładającymi na konsumenta obowiązki pieniężne nieadekwatne do świadczonej usługi. W dużej mierze są to klauzule dotyczące odpłatności za usługi bankowe (tzw. klauzule kosztowe), w tym także dotyczące zmiany warunków umowy, czyli uprawnień banku do jednostronnego kształtowania treści umów i ich zmian w przyszłości (tzw. klauzule modyfikacyjne), dotyczące zmiany wysokości oprocentowania i innego typu wynagrodzeń pobieranych przez banki. Do nich należą szerzej nieanalizowane tzw. klauzule waloryzacyjne (*spreadowe*) w tzw. umowach kredytów frankowych (denominowanych lub indeksowanych do franka szwajcarskiego).

Wśród klauzul abuzywnych wpisanych do rejestru znajdują się takie, które nakładają na konsumenta dodatkowe uciążliwe obowiązki lub przyznają bankowi różnego rodzaju przywileje, w tym ustanawiające swego rodzaju fikcję doręczenia wzorca albo związane z zaniedbaniem obowiązku podania transparentnej informacji (tabela A.6). Chodzi np. o postanowienia, które uprawniają bank do podawania do wiadomości konsumentów treści wzorca kształtującego stosunek prawny zawarty na podstawie umowy w postaci wywieszania ich w oddziale banku oraz udostępniania ich konsumentowi tylko na jego życzenie, a także o te, które uprawniają bank do zmiany wzorca, nie przewidując jednocześnie możliwości odstąpienia od umowy przez klienta (wypowiedzenia umowy). Ustanowienie przez bank we wzorcu umownym postanowienia przewidującego fikcję doręczenia, tzw. klauzule fikcji, czyli takie, które zawierają oświadczenie klienta, że określone zdarzenia miały miejsce, np. klauzule stwierdzające, że klientowi zapewniono możliwość zapoznania się z treścią wzorca (najczęściej zawierają one stwierdzenie klienta, że zapoznał się z treścią wzorca i zgadza się na jego stosowanie). Tego rodzaju oświadczenia znajdujące się w treści samego wzorca (wzoru umowy) nie mogą mieć jakiegokolwiek znaczenia – treść samego wzorca nie może stwierdzać, że zostały spełnione obowiązki inkorporacyjne.

Wśród tego typu klauzul warto zwrócić uwagę na:

- klauzulę dotyczącą uprawnień banku do wypowiedzenia umowy, w której użyte zostało wyrażenie „w szczególności”. Takie sformułowanie dawało bankowi swobodę w podejmowaniu decyzji o wypowiedzeniu. SOKiK w tym przypadku nie uznał całego postanowienia za niedozwolone, lecz jedynie znajdujący się w nim zwrot, czym zredukował treść postanowienia do dopuszczalnego;

- klauzulę dotyczącą sposobu, w jaki bank ogłasza zmiany we wzorcu umowy („ogłoszenie zmiany następuje w sposób ogólnodostępny w placówkach terenowych Banku”...).

Tego typu klauzule pozwalają bankowi na zmianę wzorca umownego, mimo iż konsument w rzeczywistości go nie otrzyma albo mogą prowadzić do skrócenia terminu wypowiedzenia umowy, jeżeli ten nie zgadza się na zmiany (zob. tabela A.4).

Liczne wpisy dotyczą szeroko rozumianej odpłatności za usługi bankowe. Wśród klauzul abuzywnych znajdują się te dotyczące zastrzeżenia przez banki we wzorcach umownych żądania różnego typu opłat za czynności bankowe i ich obsługę, np. związane z prowadzeniem rachunku bankowego, mnożeniem tytułów do ich pobierania, a także kształtowanie ich wysokości (opłaty i prowizje związane z prowadzeniem rachunku bankowego, np. za wypłaty gotówkowe z konta osobistego w bankomatach należących do banku, pobieranych niezależnie od opłat za prowadzenie rachunku przez ten sam bank (zob. tabela A.3). Oprócz wątpliwej dopuszczalności pobierania opłat i prowizji za prowadzenie rachunku bankowego i innych usług banku oraz mnożenia tytułów do ich pobierania i dowolnego kształtowania ich wysokości, często bez uzasadnienia nawet w kosztach ponoszonych przez bank, związanych z wykonaniem danej czynności (usługi), pojawiały się także postanowienia dotyczące sposobu (trybu) dokonywania zmian. O wszelkich modyfikacjach taryfy w trakcie trwania umowy bank jest zobowiązany informować każdego klienta. Niedozwolone są także takie postanowienia, które uprawniają banki do podawania do wiadomości obowiązujących stawek prowizji i opłat przez wywieszenie w oddziałach taryfy opłat i prowizji oraz udostępnianie jej na życzenie posiadacza rachunku, informowania posiadacza rachunku o zmianach w cenniku usług za pomocą wywieszania taryfy opłat. Stawki prowizji i opłat podawane są do wiadomości w oddziałach banku lub za pośrednictwem usługi telefonicznej (zob. tabela A.4).

Klauzule abuzywne wpisane do rejestru, odnoszące się do bankowych wzorców kształtujących, dotyczą przede wszystkim postanowień przyznających bankom uprawnienia do jednostronnego kształtowania praw i obowiązków oraz postanowień ograniczających prawa konsumenta lub zwiększających jego obowiązki, bez zachowania symetrii w stosunku do praw (obowiązków) banku, czy też wyłączających znaczenie rzeczywistej woli konsumenta przez narzucenie określonych rozwiązań we wzorcu. Dotyczy to także jednostronnej zmiany wysokości stopy oprocentowania, jeżeli w umowie strony procentowo lub kwotowo określiły jej wysokość, nie zastrzegając jednocześnie możliwości jej zmiany²⁴¹. Zastrzeżenie w regulaminie uprawnienia do zmiany przez bank

²⁴¹ Tak SN w uchwale z dnia 3 lipca 1991 r., III CZP 59/91, OSNC 1992, nr 3, poz. 41 i uchwale SN z dnia 26 listopada 1991 r., III CZP 121/91, OSNCP 1992, nr 6, poz. 99.

w czasie trwania umowy wysokości stopy oprocentowania wymaga dla swej skuteczności określenia konkretnych okoliczności, od jakich zmiana ta jest uzależniona²⁴².

Inne przykłady dotyczą kosztów, jakie ponosi kredytobiorca, takich jak koszty: związane ze spóźnieniem zapłaty minimalnej kwoty, za wydanie opinii bankowej o kredycie na życzenie konsumenta, podwyższonego oprocentowania kredytu hipotecznego, wyceny nieruchomości dokonanej przez bank, związane z monitoringiem kredytobiorcy niewywiązującego się z obowiązku terminowej spłaty rat kredytu, zawiadomieniem o wypowiedzeniu umowy oraz pozasądowym dochodzeniem roszczeń przez bank. Za niedozwolone zostało również uznane postanowienie, które zobowiązuje konsumenta do informowania banku o wszelkich okolicznościach mogących mieć wpływ na sytuację kredytobiorcy, a w szczególności na terminową spłatę zobowiązania.

Znajdują się tam także postanowienia dotyczące opłat i prowizji stosowanych przez banki, w tym w związku z prowadzeniem rachunku bankowego, np. opłat pobieranych przez bank za wypłaty gotówkowe z konta osobistego w bankomatach należących do banku, pobieranych niezależnie od opłat za prowadzenie rachunku przez ten sam bank. Postępująca w poprzednich latach tendencja do zwiększania liczby i wysokości opłat i prowizji bankowych wywołała spore zaniepokojenie. Wprowadzane przez banki opłaty za prowadzenie rachunku bankowego skutkowały obciążeniem ich posiadaczy dodatkowymi kosztami, a przy tym budziły spore zastrzeżenia (zob. tabela A.3). W rejestrze znajdują się także wpisy dotyczące zastrzegania przez banki we wzorcach umownych żądania opłat za prowadzenie rachunku bankowego. Nie chodzi przy tym o opłaty czy prowizje za czynności zlecone bankowi do wykonania przez posiadacza rachunku, lecz o opłaty związane bezpośrednio z samym prowadzeniem tego rachunku.

W kontekście odpłatności związanych z prowadzeniem rachunku bankowego, zastrzeżenia budzą takie postanowienia umowne, na podstawie których wprowadzane były różnorodne opłaty za poszczególne czynności, np. za przekazanie wyciągu z konta, za otwarcie rachunku, za wydanie książeczki czekowej, za opóźnienie w jej odbiorze, za wypłatę gotówki w kasie banku, w bankomacie itp. Dodatkowo zastrzeżenia budziły także wysokości różnorodnych opłat i prowizji, które nie wykazywały jakichkolwiek związków z ponoszonymi przez bank kosztami, zwłaszcza że jest pobierana comiesięczna opłata za prowadzenie konta osobistego. Bank nie ma wówczas podstaw prawnych do wydzielania z prowadzonego rachunku bankowego poszczególnych wypłat i pobierania za te czynności opłat lub prowizji.

Inne przykłady klauzul abuzywnych wpisanych do rejestru dotyczą kosztów, jakie ponosi kredytobiorca, takich jak koszty: związane ze spóźnieniem zapłaty minimalnej kwoty, za wydanie opinii bankowej o kredycie na życzenie konsumenta, podwyższonego

²⁴² Uchwała składu 7 sędziów SN z dnia 6 marca 1992 r., III CZP 141/91, OSNC 1992, nr 6, poz. 90.

oprocentowania kredytu hipotecznego, związane z wyceną nieruchomości dokonanej przez bank, monitoringiem kredytobiorcy niewywiązującego się z obowiązku terminowej spłaty rat kredytu, zawiadomieniem o wypowiedzeniu umowy oraz pozasądowym dochodzeniem roszczeń przez bank (zob. tabela A.3).

Za niedozwolone zostało również uznane postanowienie, które zobowiązuje konsumenta do informowania banku o wszelkich okolicznościach mogących mieć wpływ na sytuację kredytobiorcy, a w szczególności na terminową spłatę zobowiązania (zob. tabela A.6).

W rejestrze NKU znajdują się także klauzule związane z uzależnieniem przez bank zawarcia umowy kredytowej od zawarcia umowy o prowadzenie rachunku bankowego w tym właśnie banku. Bywają też sytuacje, w których banki zastrzegają prawo do wypowiedzenia umowy rachunku od naruszenia umowy kredytu powiązanego z prowadzeniem rachunku, z czego wynika powiązanie obu umów i uzależnienie ich trwania w czasie od siebie nawzajem. Bywa, że postanowienia zawierają takie przedstawienie formy wypłaty i spłaty kredytu, które wskazuje na obowiązek posiadania rachunku bankowego w banku-kredytodawcy. Wprowadzając tego typu postanowienia do wzorców umów, bank zmusza klienta do założenia odrębnego rachunku bankowego w swojej placówce, co nie jest jego obowiązkiem, i ogranicza prawo konsumenta do swobodnego wyboru. Prowadzenie rachunku bankowego wiąże się również z opłatami za jego prowadzenie, co zwiększa tym samym koszty konsumenta, który jest obciążony kosztami kredytu i dodatkowo kosztami prowadzenia rachunku. Możliwość wypowiedzenia umowy rachunku w związku z naruszeniem postanowień umowy kredytu oraz postanowienie wskazujące na formę wypłaty kredytu (przelew na konto) wskazuje dodatkowo na powiązany charakter obu umów, co narusza zbiorowe interesy konsumentów.

Klauzulą abuzywną jest także postanowienie, które pozwala na niedoinformowanie konsumenta o właściwej wysokości obowiązującego go oprocentowania kredytu poprzez określenie terminu zawiadomienia o właściwej wysokości i zastrzeżenie możliwości istnienia różnic między rzeczywistym oprocentowaniem obowiązującym w trakcie trwania stosunku prawnego a tym, o którym konsument został poinformowany przed zawarciem umowy. Taki zapis z pewnością godzi w zasadę transparentności wzorca oraz jest niezgodny z przepisem wymagającym doręczenia wzorca przed zawarciem stosunku prawnego. Jest to bardzo istotne postanowienie z punktu widzenia konsumenta, gdyż dotyczy bezpośrednio kosztów zaciągniętego zobowiązania, a ten właśnie czynnik jest przeważnie decydujący przy wyborze banku, do którego konsument udaje się, aby zawrzeć umowę kredytową (zob. tabela A.2).

Klauzule abuzywne wpisane do rejestru odnoszące się do wzorców kształtujących stosunek prawny zawarty na podstawie umowy kredytu między bankiem a konsumentem

dotyczą przede wszystkim postanowień przyznających bankom uprawnienia do jednostronnego kształtowania praw i obowiązków oraz postanowień ograniczających prawa konsumenta lub zwiększających jego obowiązki, bez zachowania symetrii w stosunku do praw (obowiązków) banku, czy też wyłączających znaczenie rzeczywistej woli konsumenta przez narzucenie określonych rozwiązań we wzorcu (zob. tabela A.6).

Częstym zjawiskiem związanym z kształtowaniem treści ogólnych warunków jest kamuflowanie prawdziwej woli i intencji podmiotu posługującego się wzorcami. Czyni się to np. przez takie postanowienia, które wskazują, że strony wszelkie spory będą załatwiała w postępowaniu polubownym, bez wyjaśnienia, czy chodzi o postępowanie polubowne w rozumieniu kodeksu postępowania cywilnego (wyłączające możliwość postępowania przed sądami państwowymi), czy też jedynie o próby zachęt w celu osiągnięcia kompromisu. Inny przykład tego typu klauzul dotyczy nieprawidłowego określenia właściwości sądu mającego rozstrzygać spory, jakie mogą wynikać z zawartej umowy. Wszystkie klauzule w sposób podobny lub identyczny określają, że sądem właściwym dla rozstrzygania sporów wynikających z zawartej umowy jest sąd właściwy dla siedziby banku, naruszając interesy konsumentów i utrudniając im organizacyjnie dochodzenie swoich praw przed sądem powszechnym (zob. tabela A.6).

W rejestrze wpisane są także klauzule dotyczące ograniczeń praw konsumenta. Do tej kategorii można zaliczyć m.in. klauzule, które łączą w sobie ograniczenie prawa konsumenta z wyłączeniem bądź ograniczeniem odpowiedzialności banku. Postanowienia ograniczające prawa konsumenta dotyczą możliwości blokowania dostępu do rachunku bankowego w okresie wypowiedzenia umowy lub ograniczenia tego dostępu ze względów niezależnych od konsumenta lub banku. Naruszają one interes konsumenta, gdyż uprawniają bank do jednostronnej zmiany cech świadczenia, do którego niewątpliwie należy, w przypadku umowy o prowadzenie rachunku bankowego, dostęp do niego. Trzeba przy tym zaznaczyć, że nie chodzi tutaj tylko o możliwość dysponowania rachunkiem bankowym, lecz także o sam wgląd w jego stan (zob. tabela A.5 i A.6).

Wśród NKU wpisanych do rejestru znajdują się takie, które wzmocniają pozycję banku wobec konsumenta przez nałożenie na niego dodatkowych uciążliwych obowiązków lub też przyznających bankowi różnego rodzaju przywileje, w tym ustanawiające swego rodzaju fikcję doręczenia albo związane z zaniedbaniem obowiązku podania transparentnej informacji. Chodzi np. o postanowienia, które uprawniają bank do podawania do wiadomości konsumentów treści wzorca kształtującego stosunek prawny zawarty na podstawie umowy w postaci wywieszania ich w oddziale banku oraz udostępniania ich konsumentowi tylko na jego życzenie, a także o te, które uprawniają bank do zmiany wzorca, nie przewidując jednocześnie możliwości odstąpienia od umowy przez klienta. Tego typu postanowienia nie tylko naruszają równowagę stron stosunku prawnego, lecz

także są niezgodne z obowiązującymi przepisami, które dla wiązania drugiej strony postanowieniami wzorca wymagają jego skutecznego doręczenia, a przy zmianie treści przewidują odstąpienie od umowy. Ustanowienie przez bank fikcji doręczenia pozwala mu na skuteczną zmianę wzorca umownego, mimo iż konsument w rzeczywistości go nie otrzyma, albo może prowadzić do skrócenia terminu wypowiedzenia umowy, jeżeli ten nie zgadza się na zmiany. Banki, pomimo wielokrotnego wskazania abuzywności tego typu postanowień, nadal stosują je w swoich wzorcach. Należy przy tym zaznaczyć, że chodzi tutaj zarówno o wskazanie w postanowieniu momentu, w którym uważa się pismo za doręczone, jak i samego wskazania skierowania pisma na podany adres za jego doręczenie. Wśród tego typu klauzul warto zwrócić uwagę na:

- klauzulę dotyczącą uprawnień banku do wypowiedzenia umowy, w której użyte zostało wyrażenie „w szczególności”. Takie sformułowanie dawało bankowi swobodę w podejmowaniu decyzji o wypowiedzeniu. SOKiK w tym przypadku nie uznał całego postanowienia za niedozwolone, lecz jedynie znajdujący się w nim zwrot, czym zredukował treść postanowienia do dopuszczalnego;
- klauzulę dotyczącą sposobu, w jaki bank ogłasza zmiany we wzorcu umowy („ogłoszenie zmiany następuje w sposób ogólnodostępny w placówkach terenowych Banku”). Tak sformułowana klauzula narusza obowiązek doręczenia wzorca konsumentowi oraz nie przyznaje mu prawa odstąpienia od umowy, w przypadku gdy nie zgadza się on ze zmianami, co niewątpliwie narusza jego interesy.

Wśród klauzul niedozwolonych wpisanych do rejestru znajdują się te dotyczące opłat i prowizji stosowanych przez banki, w tym w związku z prowadzeniem rachunku bankowego, np. opłat pobieranych przez bank za wypłaty gotówkowe z konta osobistego w bankomatach należących do banku, pobieranych niezależnie od opłat za prowadzenie rachunku przez ten sam bank.

Niedozwolonymi klauzulami umownymi są także te, które dają możliwość wypowiedzenia umowy kredytu przez bank. Klauzule, które używają wyrażenia „w szczególności” (co uprawnia bank do wypowiedzenia umowy z innych niż wymienione przyczyny), zastrzegają możliwość rozwiązania umowy, np. z powodu ustania stosunku pracy między bankiem a kredytobiorcą, dodatkowo ustalając trzymiesięczny termin spłat wszelkich należności. Bank nie może tak dalece uzależniać ustania zobowiązania od niepewnych zdarzeń występujących po stronie konsumenta, na które ten może nie mieć wpływu.

Zdecydowana większość klauzul abuzywnych we wzorcach bankowych kształtujących stosunek prawny zawarty na podstawie umowy rachunku bankowego lub umowy o kartę płatniczą dotyczy postanowień wyłączających lub ograniczających odpowiedzialność banku wobec konsumenta. Wiele z nich jest związanych z nieponoszeniem przez bank odpowiedzialności za nieprawidłowe działanie systemów informatycznych

(np. opóźnienia wynikające z nieprawidłowego ich działania albo szkody wywołane nieprawidłowym działaniem systemów, powstałe z przyczyn niezależnych od banku). Tym samym banki przenoszą ciężar ryzyka gospodarczego związanego z *outsourcingiem* na konsumentów, co zdecydowanie utrudnia konsumentom dochodzenie roszczeń. Klauzule tego typu dotyczą nie tylko działania systemów informatycznych i telekomunikacyjnych, lecz także opóźnień wynikających z działania Poczty Polskiej. Postanowienia tego typu mogą być szczególnie niekorzystne dla konsumenta w połączeniu z postanowieniami ustanawiającymi swego rodzaju fikcję doręczenia na rzecz banku.

Istnieją także postanowienia dotyczące zwrotów nadpłat przez bank, które albo w ogóle wykluczają zwrot nadpłat do pewnej wysokości wyrażonej kwotowo lub w formie opisu sposobu wyliczenia kwoty niepodlegającej zwrotowi, albo utrudniają odbiór nadpłaty nieprzekraczającej pewnej wysokości (zob. tabela A.6). Postanowienia te zwalniają bank z obowiązku wynikającego z charakteru umowy w sposób niczym nieuzasadniony i narażający na dodatkowe koszty konsumenta-kredytobiorcę.

Można zauważyć praktyki banków, jak się wydaje, niewłaściwe z punktu widzenia prawa konsumenckiego, polegające na pobieraniu prowizji od ustanowienia dyspozycji wkładem na wypadek śmierci. W związku z tym, że posiadacz rachunku uprawniony do wydania dyspozycji wkładem na wypadek śmierci jest konsumentem, to klauzula umowna przewidująca pobieranie opłat za ustanowienie dyspozycji na wypadek śmierci może być uznana za niedozwoloną klauzulę umowną, a poza tym jest sprzeczna z ustawowym szczególnym uprawnieniem posiadacza rachunku do ustanowienia takiej dyspozycji, będącym przejawem jego ochrony (w tym miejscu warto zaznaczyć, że w przypadku badanych bankowych wzorców umów o IKE i IKZE takie opłaty były przewidziane, o czym w dalszej części).

Wśród klauzul niedozwolonych w bankowych wzorcach umownych w bankach komercyjnych część dotyczyła zmiany harmonogramu spłat kredytu oraz wysokości opłat. Jest to istotny element każdej umowy bankowej, w tym umowy kredytu, umowy rachunku bankowego i in. Jeżeli stopy oprocentowania i inne koszty usług kredytowych mogą ulec zmianie, to wzorce powinny zawierać konkretne przesłanki, kiedy taka sytuacja będzie miała miejsce z dokładnymi stawkami. W stwierdzonych klauzulach abuzywnych bank nie precyzował dostatecznie, jakie czynniki wpływają na wysokość opłat oraz o ile zmienią się dane stawki. Pozostałe regulacje określone mianem niedozwolonych dotyczyły: procesu windykacyjnego, odmowy udzielenia kredytu, opłat przygotowawczych i dostarczenia informacji dotyczących zmiany poziomu dochodów.

3.2.2. Charakterystyka przykładowych klauzul abuzywnych w bankowych wzorcach umownych stwierdzonych w decyzjach Prezesa UOKiK

Jeśli chodzi o klauzule abuzywne stwierdzone w decyzjach Prezesa UOKiK wydanych wobec banku, analiza została przeprowadzona na podstawie bazy tych decyzji, publikowanych na stronie internetowej UOKiK, zgodnie z art. 31(b) u.o.k.i.k. Warto zaznaczyć, że przed 2016 r. (przed wejściem w życie nowelizacji u.o.k.i.k. z 2015 r.) decyzje Prezesa UOKiK dotyczące klauzul niedozwolonych były publikowane na stronie UOKiK jako rodzaj decyzji naruszających zbiorowe interesy konsumentów²⁴³.

Prezes UOKiK w stosunku do banków komercyjnych w Polsce w latach 2016–2022 wydał łącznie 15 decyzji o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone, których wykaz z podziałem na poszczególne lata zawiera tabela A.7.

Tabela 3.3. Decyzje klauzulowe wydane przez Prezesa UOKiK w latach 2016–2022 wobec banków na tle innych podmiotów rynku finansowego i decyzji wydanych ogółem

Rok	Liczba decyzji ogółem	Liczba decyzji klauzulowych dotyczących rynku finansowego	Liczba decyzji klauzulowych dotyczących banków
2022	15	5	2
2021	11	2	1
2020	16	12	9
2019	18	4	1
2018	8	3	2
2017	6	2	0
2016	0	0	0
Razem	74	28	15

Źródło: opracowanie własne.

Chociaż usługi bankowe i banki nie plasują się w bazie decyzji klauzulowych na najwyższej pozycji pod względem liczby wydanych wobec nich decyzji (w sumie Prezes UOKiK wydał w badanym okresie 138 decyzji klauzulowych, w tym 15 wobec banków), to jednak ich liczba z roku na rok wzrasta, co także potwierdzają wydawane od 2016 r. decyzje Prezesa UOKiK w sprawie stosowania klauzul niedozwolonych, a ich skala i dotkliwość dla konsumentów jest duża i powoduje dalsze negatywne skutki i ryzyka.

²⁴³ Nie będą one jednak analizowane w tej monografii. Na przykład wobec banków zostały wydane m.in.: decyzja Prezesa UOKiK z dnia 27 grudnia 2013 r., RWA-34/2023, Bank Handlowy w Warszawie S.A. z siedzibą w Warszawie; decyzja Prezesa UOKiK, Warszawa dnia 31 grudnia 2013 r., DDK 13/2013, Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski S.A. z siedzibą w Warszawie; decyzja Prezesa UOKiK z dnia 30 grudnia 2013 r., RKR-54/2013, Invest-Bank S.A. (pod koniec 2013 r. nazwa zmieniona na Plus Bank S.A.); decyzja Prezesa UOKiK, Warszawa dnia 27 grudnia 2013 r., RWA-61-41/12/AŻ; decyzja Prezesa UOKiK, Warszawa dnia 31 grudnia 2013 r., DDK-61-6/12/MF; decyzja Prezesa UOKiK z dnia 5 czerwca 2013 r., RWR 61-28/12/JM; decyzja Prezesa UOKiK z dnia 6 grudnia 2013 r., RWA-61-40/12/ZT, Bank BPH S.A. z siedzibą w Krakowie.

Postanowienia umowne, które w ramach administracyjnej kontroli abstrakcyjnej (dokonanej przez Prezesa UOKiK) zostały uznane za niedozwolone w zakresie umów bankowych i stwierdzone w decyzjach wydanych wobec banków w latach 2016–2022²⁴⁴, zostały uporządkowane i zamieszczone w poniższej tabeli 3.4 oraz tabeli A.7. Podzielono je na pewne kategorie: klauzule kosztowe dotyczące tytułów do pobierania opłat i prowizji i dowolnego kształtowania ich wysokości i klauzule modyfikacyjne dotyczące zmiany warunków umów, w tym w zakresie wysokości opłat i prowizji, z uwzględnieniem także rodzajów wzorców umownych i produktów bankowych, których one dotyczyły (kredyty mieszkaniowe, konsolidacyjne i pożyczki hipoteczne, rachunki bankowe, usług bankowości elektronicznej, wydawania i używania debetowych kart płatniczych, kart kredytowych itp.).

Tabela 3.4. Wykaz decyzji wydanych wobec banków przez Prezesa UOKiK w latach 2016–2022 w sprawach stosowania niedozwolonych klauzul umownych

Lp.	Data decyzji	Nr decyzji	Nazwa banku	Rodzaj klauzuli / rodzaj usługi bankowej
1	02.10. 2018 r.	DOZIK-4/2018	mBank	Klauzula dotycząca terminu spłaty i klauzula modyfikacyjna / kredyt gotówkowy, kredyt samochodowy, kredyt konsolidacyjny
2	31.12.2018 r.	DOZIK-9/2018	Deutsche Bank Polska	Klauzula modyfikacyjna dotycząca odpłatności za usługi bankowe / zmiana wysokości opłat i prowizji (tabeli opłat i prowizji) dotycząca kredytu mieszkaniowego i kredytu konsolidacyjnego. Klauzula <i>spreadowa</i> / kredyt mieszkaniowy
3	31.12.2019 r.	DOZIK-5/2019	Getin Noble Bank	Klauzula <i>spreadowa</i> / kredyt i pożyczka
4	10.07.2020 r.	RLU-1/2020	Idea Bank	Klauzula modyfikacyjna / zmiana warunków umów, w tym w zakresie wysokości opłat lub prowizji oraz wprowadzenia nowych odnosząca się do rachunków bankowych, świadczenia usług bankowości elektronicznej oraz wydawania i używania debetowych kart płatniczych

²⁴⁴ Na potrzeby sporządzenia tej tabeli uwzględniono wszystkie (w sumie 15) decyzje Prezesa UOKiK wydane wobec banków w sprawach o uznanie postanowień wzorca za niedozwolone w okresie od 17 kwietnia 2016 r. do 31 grudnia 2022 r. Wprawdzie tzw. kredytowe klauzule *spreadowe* (z jednym wyjątkiem), nie dotyczą rachunków bankowych, w formie których prowadzone są analizowane produkty finansowe – bankowe IKE i IKZE, jednak dla zachowania całości kształtu treści analizowanych decyzji Prezesa UOKiK, zostały one także wskazane). Wykaz wszystkich decyzji, które zostały wydane w latach 2016–2022 wobec banków z określeniem ich rodzaju, jak i rodzaju usługi bankowej, której dotyczą (bez ich przytaczania i szczegółowej charakterystyki), zawiera tabela nr 3.4 w rozdziale 3.

Lp.	Data decyzji	Nr decyzji	Nazwa banku	Rodzaj klauzuli / rodzaj usługi bankowej
5	03.08.2020 r.	DOZIK-9/2020	Deutsche Bank Polska	Klauzule kosztowe (opłaty) dotyczące odpłatności za usługi banku (czynności bankowe i opłat za inne czynności wyko- nywane przez bank Kredyty mieszkaniowe, konsolidacyjne i pożyczki hipoteczne Klauzula modyfikacyjna / dotycząca zmiany wysokości opłat lub prowizji oraz wprowadzenia opłat lub prowizji za czyn- ności dotyczące rachunków bankowych, świadczenia usług bankowości elek- tronicznej oraz wydawania i używania debetowych kart płatniczych
6	22.09.2020 r.	DOZIK-12/2020	Santander Bank (Bank Zachodni WBK we Wrocławiu)	Klauzula <i>spreadowa</i> / kredyt hipoteczny
7	22.09.2020 r.	DOZIK-13/2020	Bank Millenium w Warszawie	Klauzula <i>spreadowa</i> / kredyt hipoteczny
8	22.09.2020 r.	DOZIK-14/2020	BNP Paribas Bank Polska w Warszawie	Klauzula <i>spreadowa</i> / kredyt hipoteczny
9	16.10.2020 r.	DOZIK-16/2020	Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski w Warszawie	Klauzula <i>spreadowa</i> / kredyt hipoteczny
10	16.10.2020 r.	DOZIK-17/2020	Bank Polska Kasa Opieki w Warszawie	Klauzula <i>spreadowa</i> / kredyt hipoteczny
11	23.10.2020 r.	RLU-2/2020	Getin Noble Bank	Klauzula modyfikacyjna / zmiana warun- ków umownych, w tym opłat i prowizji (tabela opłat i prowizji), dotycząca rachunków bankowych, kart debetowych oraz bankowości elektronicznej
12	29.12.2020 r.	DOZIK-19/2020	Bank BPH w Gdańsku	Klauzula <i>spreadowa</i> / kredyt hipoteczny
13	16.12.2021 r.	DOZIK-12/2021	Raiffeisen Bank International AG w Wiedniu – Oddział w Polsce	Klauzula <i>spreadowa</i> / kredyt hipoteczny
14	27.01.2022 r.	DOZIK-2/2022	ING Bank Śląski S.A. z siedzibą w Katowicach	Klauzule dotyczące dysponowania środkami po śmierci współposiadacza rachunku bankowego
15	14.10.2022 r.	DOZIK-14/2022	Alior Bank S.A. z siedzibą w Warszawie	Klauzula dotycząca zasad zawieszenia prezentacji ofert instrumentu finansowego na rynku OTC

Źródło: Opracowanie własne na podstawie analizy treści wskazanych decyzji Prezesa UOKiK dostępnych na stronie UOKiK: https://decyzje.uokik.gov.pl/bp/dec_prez.nsf [dostęp 12.01.2023].

Jak wynika z tabeli 3.4²⁴⁵, spośród wydanych przez Prezesa UOKiK wobec banków komercyjnych w Polsce w latach 2016–2022 15 decyzji klauzulowych, większość z nich (12) dotyczyła niedozwolonych postanowień umownych w umowach kredytowych, w tym 9 z nich odnosiło się do kredytów denominowanych lub indeksowanych do waluty franka szwajcarskiego (tzw. klauzul *spreadowych*)²⁴⁶. Dotyczyły one sposobu ustalania wysokości kursów kupna i sprzedaży walut obcych – stosowanych przez bank we wzorach umów kredytów hipotecznych²⁴⁷. Kursy walut, po których przeliczane są raty kapitałowo-odsetkowe kredytów, ustalane były każdorazowo w tabeli kursów sporządzanej przez bank, a sposób ich ustalenia był niejasny i dodatkowo zależał od czynników arbitralnie przyjętych przez bank, co powodowało tym samym, że bank jednostronnie ustalał kryteria oddziałujące na wysokość świadczenia konsumentów²⁴⁸. Ustalając kursy walut obcych, po których przeliczane są raty kapitałowo-odsetkowe kredytu, bank musi opierać się na obiektywnych, dostępnych i możliwych do zweryfikowania przez konsumenta danych²⁴⁹. Postanowienia zawarte we wzorcach wskazanych w decyzjach Prezesa UOKiK nie precyzują, w którym dokładnie momencie (tj. o której konkretnie godzinie), jest ona sporządzana ani też kiedy jest publikowana, co powoduje, że konsumenci nie otrzymują jasnej i jednoznacznej informacji na ten temat, co uniemożliwia im ustalenie, na podstawie których danych zostaną dokonane przeliczenia rat kapitałowo-odsetkowych²⁵⁰.

Klauzule te zostały uznane za abuzywne, ponieważ dawały bankom możliwość dowolnego kształtowania kursów walut służących do ustalenia kwoty raty kredytu oraz uzyskania przez bank dodatkowego wynagrodzenia, których wysokości ani w chwili zawierania umowy, ani w momencie spłaty poszczególnych rat kredytu konsument nie jest w stanie w żaden sposób oszacować²⁵¹.

Cztery decyzje dotyczyły klauzul modyfikacyjnych w zakresie odpłatności za usługi bankowe²⁵².

²⁴⁵ Szerzej na ich temat zob. E. Rutkowska-Tomaszewska, A. Zwaliński, *Przegląd antykonsumenckich praktyk rynkowych dotyczących usług finansowych w świetle decyzji Prezesa UOKiK wydanych w 2022 roku*, „Internetowy Kwartalnik Antymonopolowy i Regulacyjny” 2022, nr 7, s. 100–126, doi: [10.7172/2299-5749.IKAR.7.11.8](https://doi.org/10.7172/2299-5749.IKAR.7.11.8); E. Rutkowska-Tomaszewska, A. Zwaliński, *Decyzje Prezesa UOKiK...*, s. 79–98; A. Urbanek, *Przegląd decyzji Prezesa UOKiK dotyczących naruszeń zbiorowych interesów konsumentów w 2019 r. i połowie 2020 r.*, „IKAR” 2020, nr 7.

²⁴⁶ Te, z uwagi na ich małe znaczenie dla badanych wzorców umownych dotyczących IKE i IKZE, nie będą szerzej omawiane.

²⁴⁷ Decyzja nr DOZIK-16/2020, s. 15; decyzja nr DOZIK-13/2020, s. 15; decyzja nr DOZIK-14/2020, s. 17.

²⁴⁸ *Ibidem*, s. 16.

²⁴⁹ Decyzja nr DOZIK-16/2020, s. 20; por. decyzja nr DOZIK-13/2020, s. 20; por. decyzja nr DOZIK-14/2020, s. 22.

²⁵⁰ Decyzja nr DOZIK-16/2020, s. 21; decyzja nr DOZIK-13/2020, s. 21.

²⁵¹ Decyzja nr DOZIK-16/2020, s. 23.

²⁵² Decyzja Prezesa UOKiK, Warszawa z dnia 23 października 2020 r., RLU-2/2020, Getin Noble Bank S.A. z siedzibą w Warszawie; decyzja Prezesa UOKiK z dnia 10 lipca 2020 r., RLU 1/2020, Idea Bank S.A.

Decyzje Prezesa UOKiK dotyczące klauzul modyfikacyjnych we wzorcach umów o usługi bankowe były zawarte w regulaminach kredytu konsumenckiego, rachunku bankowego (rachunku rozliczeniowo-oszczędnościowego), kart debetowych i kart kredytowych (tabela 3.4, poz. 1, 2, 4, 5, 11). Są to postanowienia, które uprawniały do zmiany tych regulaminów w trakcie trwania umowy, a najczęściej dotyczyły odpłatności za świadczone usługi i zmiany wysokości (zmiany opłat i prowizji). Mimo że wskazywały na zdarzenia, które powodowały zmianę wysokości opłat, pozostawiały po stronie przedsiębiorcy duże pole do modyfikacji warunków²⁵³. Dotyczyły przeważnie zmiany stopy oprocentowania, gdzie bank niejako narzucał konsumentowi zaakceptowanie sytuacji, w której to właśnie od jego woli zależałoby przyszłe oprocentowanie, przez co konsument nie mógł adekwatnie ocenić ostatecznego kosztu kredytu, który poniesie. Ponadto inne klauzule zarejestrowane w tym okresie dotyczyły: prawa do odstąpienia od umowy, zmiany kwoty kredytu, terminu i wysokości spłat. Wskazane przesłanki są na tyle ogólne, że nie dają żadnej możliwości ich weryfikacji, zapewniają za to pełną swobodę bankowi w dokonywaniu zmian stawek opłat i wprowadzeniu nowych obciążeń dla klientów, nawet w zakresie codziennego korzystania z produktu (np. umożliwiają dodanie/podwyższenie opłaty za korzystanie z karty kredytowej, mimo że przez czas, na jaki jest wydana, ww. koszt dla konsumenta nie powinien ulegać zmianie)²⁵⁴.

Klauzule modyfikacyjne uznane za niedozwolone opisywały przesłanki (przyczyny) umożliwiające zmianę warunków umownych, w tym opłat i prowizji. Postanowienia określające zasady zmian różnych warunków umownych (klauzule modyfikacyjne), choć związane z głównymi świadczeniami stron, odnoszą się jedynie do tego, w jakich warunkach bank może zmienić przedmiotowe warunki²⁵⁵. Zostały one zamieszczone w różnego rodzaju regulaminach, a także innych wzorcach umownych przygotowanych przez bank (tabele opłat i prowizji)²⁵⁶. Pozwalały na zmianę lub wprowadzenie również tych elementów umowy zawartej na czas oznaczony, które mają charakter istotny, np. sposób spłaty rat, formy zabezpieczenia kredytu (choćby do tej pory umowa takiego warunku nie przewidywała), z drugiej zaś – przesłanki wprowadzenia zmian (w zakresie, w jakim dotyczyłyby to elementów nieistotnych) były na tyle ogólne (blankietowe), że w praktyce dawały bankowi nieograniczone możliwości zmiany sposobu wykonania umowy zawartej na czas oznaczony o charakterze kredytowym²⁵⁷, dlatego zostały

---

z siedzibą w Warszawie; decyzja nr DOZIK 9/2018 z 31 grudnia 2018 r. Deutsche Bank Polska; DOZIK 9/2020 3 sierpnia 2020 r. Deutsche Bank Polska.

²⁵³ *Ibidem*.

²⁵⁴ *Ibidem*.

²⁵⁵ Decyzja nr RLU-1/2020, s. 19; decyzja nr RLU-2/2020, s. 26.

²⁵⁶ Decyzja nr RLU-1/2020, s. 20; decyzja nr RLU-2/2020, s. 26–27.

²⁵⁷ Decyzja nr RLU-1/2020, s. 27; por. decyzja nr RLU-2/2020, s. 31.

uznane za niedozwolone. Prawidłowo skonstruowana klauzula modyfikacyjna²⁵⁸ nie może uprawniać do zmian naruszających istotę umowy i mieć charakteru blankietowego (ogólnego). Musi konkretnie wskazywać sytuacje, których zaistnienie uprawnia do zmiany stosunku prawnego w przyszłości. O abuzywności tego typu postanowień umownych świadczy ich niejednoznaczność i to bez względu na okoliczność, iż dotyczy to możliwości zmiany istotnych czy też nieistotnych elementów stosunku umownego. Kwestionowane postanowienia charakteryzują się dużą ogólnością, a wskazane w nich przesłanki dokonania zmian dają dużą swobodę bankowi bez możliwości zweryfikowania ich przez konsumentów. Na podstawie takich klauzul modyfikacyjnych bank może w zasadzie w nieograniczony sposób dokonywać zmian warunków umowy, czego konsumenci nie mogli przewidzieć w momencie zawierania kontraktu. Zmiany te mogą dotyczyć m.in. spłaty kredytu, zasad wypowiedzenia umowy, kwestii związanych z doręczaniem korespondencji, składania i rozpatrywania reklamacji, zasad użytkowania karty kredytowej, zasad zabezpieczenia spłaty kredytu *etc.*²⁵⁹

W przypadku przesłanek przewidujących zmianę regulaminu na skutek orzeczeń sądu powszechnego oraz sądów administracyjnych należy wskazać, że każda z nich umożliwia bankowi dowolną modyfikację warunków umowy. Są one zredagowane w taki sposób, że do jednostronnego wprowadzenia przez bank bliżej nieokreślonych zmian wystarczy tylko, aby wystąpiła określona okoliczność wymieniona w powyżej wskazanych przesłankach. Bank nie wyjaśnia, jakie zmiany mogą zostać wprowadzone i czy pojawienie się aktów instytucji sądowych i administracyjnych UE ma dotyczyć bezpośrednio banku czy też innych podmiotów, a to również pozwoli bankowi na zmianę regulaminu²⁶⁰.

W odniesieniu do wskazanych w analizowanych wzorcach przesłanek stanowiących podstawę do modyfikacji umowy w postaci: rezygnacji z niektórych funkcji lub usług lub zmiany istniejących funkcji lub usług, z uwagi na niemożność świadczenia lub udostępniania usługi, spowodowaną jej wycofaniem lub ustaniem umowy banku z podmiotem, z którego usług bank korzystał – zdaniem Prezesa UOKiK – umożliwi ona przedsiębiorcy zbyt dużą dowolność przy dokonywaniu modyfikacji warunków umowy²⁶¹. Nie jest wystarczającą gwarancją dla konsumentów (*de facto* jest fikcją), iż bank – w momencie zmiany warunków umowy – przyznaje im prawo do odmowy przyjęcia zmian

²⁵⁸ Na temat klauzul modyfikacyjnych zob. wyrok SA w Warszawie z dnia 6 sierpnia 2010 r., VI ACa 88/10; wyrok SA w Warszawie z dnia 27 października 2010 r., VI ACa 775/10; wyrok SA w Warszawie z dnia 21 października 2011 r., VI ACa 420/2011; wyrok SN z dnia 4 listopada 2011 r., I CSK 46/11; postanowienie SN z dnia 21 grudnia 2011 r., I CSK 310/11; także orzeczenia SN wydane w poprzednim stanie prawnym: z dnia 6 marca 1992 r., OSN 1992, poz. 90; z dnia 19 maja 1992 r., OSN 1993, poz. 119; z dnia 3 lipca 1991 r., OSN 1992, poz. 41.

²⁵⁹ *Ibidem*, s. 29.

²⁶⁰ Decyzja nr RLU-1/2020, s. 32.

²⁶¹ *Ibidem*, s. 35.

i wypowiedzenia umowy lub złożenia sprzeciwu (który przyniesie podobny efekt, czyli zakończenie trwania stosunku umownego)²⁶².

W wyniku stosowania w praktyce takich postanowień bank ma bardzo dużą swobodę w kształtowaniu sposobu wykonywania umów, w tym może w sposób jednostronny i praktycznie nieograniczony zmieniać warunki umowne, które mogą mieć negatywny wpływ na interesy ekonomiczne (np. w postaci obciążenia konsumenta dodatkowymi opłatami) oraz pozaekonomiczne (np. zmiany warunków umowy wpływające na sposób regulowania należności, ocenę zdolności kredytowej w trakcie jej wykonywania).

W opinii Prezesa UOKiK katalog przesłanek umożliwiających zmianę warunków umowy opisany jest w sposób zbyt ogólny i brakuje powiązania mogących wystąpić okoliczności faktycznych z zakresem wprowadzanych przez bank zmian warunków umowy²⁶³. Są one zbyt blankietowe i niejednoznaczne²⁶⁴, brak w nich określenia kierunków i zakresu zmian wzorca z występującymi w przesłance okolicznościami/przesłankami (np. zmiany nie muszą odpowiadać zakresowi występujących przesłanek), mają nieograniczony i niedookreślony zakres wprowadzania zmian (np. nie każda zmiana stanu prawnego upoważnia do zmiany regulaminu, tak samo jak orzeczenia sądowe czy akty wydawane przez organy administracji publicznej).

Najczęstszym obszarem kształtowania klauzul modyfikacyjnych są zmiany – w trakcie trwania umowy – wysokości opłat i prowizji w umowach zawieranych na czas oznaczony. Zasadniczo ich treść nie powinna ulegać zmianie (w wyniku dokonania jednostronnej zmiany warunków umowy przez przedsiębiorcę) w zakresie istotnych popytowo elementów umowy. Analizowane postanowienia umowne nie przewidują takiego obostrzenia i bank mógł w sposób dowolny zmieniać wysokość opłat i prowizji (w tym dodawać nowego typu opłaty) w trakcie wykonywania kontraktu i już tylko z tego powodu analizowane postanowienia należy uznać w całości za abuzywne²⁶⁵. Zmiana umowy powinna mieć cechy szczególne, wynikające z wystąpienia ekstraordynaryjnych okoliczności, a zmiana czynników ekonomicznych powinna mieć charakter istotny, aby możliwość zmiany warunków umowy przez silniejszą stronę stosunku obligacyjnego była uzasadniona²⁶⁶. W analizowanym przypadku brakowało pełnych i wyczerpujących informacji, które wskazywałyby konsumentowi, w jakich okolicznościach oraz w jaki sposób może dojść do zmiany TOiP (tabeli opłat i prowizji, która jest także wzorcem umownym), a także jaka jest maksymalna kwota podwyżki czy kierunek zmian TOiP. Postanowienia, które nie precyzują tych okoliczności wprowadzanych zmian (czasu ich

²⁶² Decyzja nr RLU-2/2020, s. 33.

²⁶³ *Ibidem*, s. 41.

²⁶⁴ Decyzja nr RLU-1/2020, s. 39.

²⁶⁵ *Ibidem*, s. 43.

²⁶⁶ Decyzja nr RLU-2/2020, s. 60.

wprowadzenia, kierunku, częstotliwości itd.), w jeszcze większym stopniu pozwalają bankowi na arbitralność i praktycznie nieograniczone możliwości zmiany warunków wykonywanego kontraktu, co stanowi niedozwoloną klauzulę umowną²⁶⁷.

Podobnie sytuacja kształtuje się w odniesieniu do przesłanki dotyczącej zmiany regulaminów w przypadku wydania aktów administracyjnych przez publiczne organy regulacyjne lub organ administracji publicznej (ad 4 pkt b oraz ad 5 pkt b sentencji decyzji RLU-1/2020) czy przewidujących zmianę tabeli opłat i prowizji na skutek orzeczeń sądu powszechnego oraz sądów administracyjnych, pojawienia się aktów wydanych przez instytucje sądowe i administracyjne UE czy rozstrzygnięć arbitra bankowego (ad 4 pkt c oraz ad 5 pkt c tej decyzji). Także tutaj bank nie wskazuje, czy zmiany dokonane przez bank w tabeli opłat i prowizji będą odpowiadały kierunkom tych zmian i będą proporcjonalne, co przy umowach zawieranych na czas oznaczony z możliwym generowaniem zadłużenia po stronie klientów banku powinno mieć miejsce²⁶⁸.

Podobne zastrzeżenia Prezesa UOKiK budziły klauzule modyfikacyjne, które określały sposób świadczenia usług bankowych w umowach rachunku bankowego, rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowego (w tym walutowego), karty debetowej, zawieranych na czas nieoznaczony, w których katalog przesłanek umożliwiających zmianę warunków umowy (wskazanych w pkt 6 a, d, f, g, h oraz pkt 7 a, c, e, f sentencji decyzji) opisany jest w sposób zbyt ogólny i brakuje powiązania mogących wystąpić okoliczności faktycznych z zakresem wprowadzanych przez bank zmian warunków umowy. Dotyczyły one w szczególności: blankietowości i niejednoznaczności przesłanek, braku określenia kierunków i zakresu dokonywanych zmian regulaminu (np. zmiany nie muszą odpowiadać zakresowi występujących przesłanek), nieograniczonego i nieokreślonego zakresu wprowadzania zmian (np. nie każda zmiana stanu prawnego upoważnia do zmiany regulaminu, tak samo jak orzeczenia sądowe czy akty wydawane przez organy administracji publicznej), możliwości zmiany postanowień abuzywnych (np. na podstawie wyroków sądowych czy doprecyzowania regulaminu)²⁶⁹.

W badanym okresie Prezes UOKiK wydał wobec banku jedną decyzję dotyczącą stosowania tzw. kosztowych klauzul abuzywnych, które były zawarte we wzorcach umownych dotyczących umów typu kredytowego (umowy kredytu hipotecznego oraz umowy pożyczki) (tabela 3.4). Są to postanowienia dotyczące wysokości (mechanizmu) opłat pobieranych za zaświadczenia dotyczące kredytów hipotecznych. W decyzji DOZIK-9/2020, wydanej wobec Deutsche Bank Polska S.A. z siedzibą w Warszawie, uznano za niedozwolone klauzule związane z pobieraniem opłat za czynności dotyczące sporządzania kopii

²⁶⁷ *Ibidem*, s. 61.

²⁶⁸ Decyzja nr RLU-1/2020, s. 45–46.

²⁶⁹ *Ibidem*, s. 53.

dokumentacji/zaświadczeń, w tym historii spłat kredytu lub rat na rachunek kredytu – stosowanych przez bank w aneksach do umów kredytów hipotecznych. Prezes UOKiK uznał te opłaty za wygórowane i naruszające interesy konsumentów, równowagę kontraktową i dobre obyczaje. Postanowienia te dotyczyły zasad ustalania wysokości zastrzeżonej przez bank na swoją rzecz opłaty za wydanie na wniosek klientów zaświadczeń/oświadczeń dotyczących kredytu, jak również historii spłaty kredytu i przyznawały bankowi uprawnienie do kształtowania ich wysokości na podstawie przyjętego przez niego mechanizmu jej ustalania, prowadzącego w konsekwencji do jej multiplikacji. Bank uzależniał bowiem wysokość tej opłaty od okresu, jakiego zaświadczenie/oświadczenie czy historia spłaty ma dotyczyć, co oznaczało, że jej wysokość rosła wraz z każdym kolejnym rokiem lub z każdym kolejnym rozpoczętym 12-miesięcznym okresem. W przypadku umów kredytów/pożyczek, w których okres ich obowiązywania jest wieloletni (w odniesieniu do umów kredytów/pożyczek hipotecznych – liczący nawet kilkadziesiąt lat), opłaty obliczane w taki sposób mogą generować po stronie konsumenta bardzo duże obciążenie finansowe²⁷⁰. Rażąco naruszenie dotyczyło przede wszystkim interesów ekonomicznych konsumentów, gdyż kwestionowane postanowienia umowne przyznawały bankowi uprawnienie do kształtowania opłaty za wydanie zaświadczeń/oświadczeń czy historię spłaty kredytu/pożyczki – poprzez przyjęty przez bank mechanizm jej ustalania – na bardzo wysokim poziomie (kwoty rzędu 1100 zł, 1250 zł, 1400 zł, a nawet 1950 zł²⁷¹).

Analiza dotychczasowych wpisów zarówno do rejestru niedozwolonych klauzul umownych, jak i dotychczas wydanych decyzji Prezesa UOKiK pozwala stwierdzić, że najczęściej niedozwolone klauzule umowne w zakresie umów o usługi finansowe dotyczą szeroko rozumianej odpłatności za te usługi, wyłączenia odpowiedzialności czy też uprawnień do jednostronnego kształtowania treści umów i ich zmian w przyszłości (tzw. klauzule modyfikacyjne, dotyczące zmiany wysokości oprocentowania i innego typu wynagrodzeń pobieranych przez banki, w tym klauzule waloryzacyjne w tzw. umowach frankowych²⁷²).

W 2022 r. Prezes UOKiK wydał dwie decyzje klauzulowe dotyczące innego typu niedozwolonych postanowień umownych. Jedna z nich dotyczyła dysponowania środkami po śmierci współposiadacza rachunku bankowego i była zamieszczona w regulaminie świadczenia przez ING Bank Śląski S.A. usług rachunków oszczędnościowo-rozliczeniowych oraz rachunków oszczędnościowych dla osób fizycznych. Zakwestionowane przez Prezesa UOKiK postanowienie stanowiło, że w przypadku otrzymania przez bank dokumentu potwierdzającego śmierć jednego ze współposiadaczy wspólnego rachunku – połowę środków zgromadzonych na rachunku bank wypłaci drugiemu współposiadaczowi,

²⁷⁰ *Ibidem*, s. 19. Szerzej: E. Rutkowska-Tomaszewska, A. Zwaliński, *Decyzje Prezesa UOKiK...*

²⁷¹ *Ibidem*, s. 22.

²⁷² E. Rutkowska-Tomaszewska, *Misselling i inne nadużycia...*

natomiast pozostałą część środków zgromadzonych na rachunku bank wypłaci zapisobiercy windykacyjnemu, a jeśli nie ustanowiono zapisobiercy windykacyjnego – spadkobiercy lub spadkobiercom. Uprawniało ono bank na skutek jednostronnej decyzji do zablokowania żyjącemu współposiadaczowi rachunku możliwości zadysponowania połową środków zgromadzonych na rachunku wspólnym, w razie śmierci drugiego ze współposiadaczy, podczas gdy istotą wspólnego rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowego czy oszczędnościowego jest zapewnienie dostępu do środków zgromadzonych na rachunku każdemu ze współposiadaczy samodzielnie²⁷³.

Podsumowując, największą grupę klauzul abuzywnych stanowią klauzule dotyczące szeroko rozumianej odpłatności za usługi bankowe, w tym także typowe klauzule kosztowe i klauzule waloryzacyjne. Drugą najpopularniejszą grupą były klauzule modyfikacyjne. Klauzule te miały zbyt ogólny charakter, a zakres wprowadzanych przez przedsiębiorcę zmian nie był powiązany z okolicznościami faktycznymi, od których przedsiębiorca uzależniał dokonanie zmian. Najmniej liczną grupą klauzul były klauzule ograniczające lub wyłączające uprawnienia konsumenta. Wśród tych klauzul znalazły się np. klauzule, które miały za zadanie utrudniać konsumentowi dochodzenie roszczeń lub stawiały go w niekorzystnej sytuacji.

Problem niedozwolonych klauzul modyfikacyjnych, szczególnie w bankowym obrocie konsumenckim, najczęściej dotyczy postanowień umownych zastrzegających zmiany odpłatności za oferowaną usługę (oprocentowania, opłat i prowizji). Są to zazwyczaj klauzule, które albo zastrzegały w ogóle dopuszczalność dokonywania zmian opłat i prowizji, a także oprocentowania, albo wskazywały dostatecznie nieskonkretyzowane i zbyt ogólnie ujęte przesłanki ich dokonywania, które nie pozwalały konsumentom na stwierdzenie i skontrolowanie, czy okoliczności te obiektywnie miały miejsce i są powodem do dokonania zmiany w ogóle (dopuszczalność dokonania zmiany) i dodatkowo o określoną konkretnie wartość (kierunek zmiany)²⁷⁴.

Prawidłowo skonstruowana klauzula modyfikacyjna²⁷⁵ nie może uprawniać do zmian naruszających istotę umowy i mieć charakteru blankietowego (ogólnego). Musi

²⁷³ W myśl art. 51a pkt 1 ustawy Prawo bankowe w przypadku rachunku wspólnego prowadzonego dla osób fizycznych, o ile umowa rachunku bankowego nie stanowi inaczej, każdy ze współposiadaczy rachunku może dysponować samodzielnie środkami pieniężnymi zgromadzonymi na rachunku.

²⁷⁴ Szerzej: E. Rutkowska, *Niedozwolone klauzule umowne...*; E. Rutkowska-Tomaszewska, *Ochrona prawna klienta...*; J. Rutecka-Góra, E. Rutkowska-Tomaszewska, *Oprocentowanie...*; E. Rutkowska-Tomaszewska, A. Zwaliński, *Decyzje Prezesa UOKiK...*; *idem*, *Przegląd antykonsumenckich praktyk...*; *idem*, *Decyzje Prezesa UOKiK ...*

²⁷⁵ Na temat klauzul modyfikacyjnych zob. wyrok SA w Warszawie z dnia 6 sierpnia 2010 r., VI ACA 88/10; wyrok SA w Warszawie z dnia 27 października 2010 r., VI ACA 775/10; wyrok SA w Warszawie z dnia 21 października 2011 r., VI ACA 420/2011; wyrok SN z dnia 4 listopada 2011 r., I CSK 46/11; postanowienie SN z dnia 21 grudnia 2011 r., I CSK 310/11; także orzeczenia SN wydane w poprzednim stanie prawnym: z dnia 6 marca 1992 r., OSN 1992, poz. 90; z dnia 19 maja 1992 r., OSN 1993, poz. 119; z dnia 3 lipca 1991 r., OSN 1992, poz. 41.

konkretnie wskazywać sytuacje, których zaistnienie uprawnia do zmiany stosunku prawnego w przyszłości. O abuzywności klauzul w analizowanych bankowych wzorcach umownych świadczy ich niejednoznaczność i to bez względu na okoliczność, iż dotyczy to możliwości zmiany istotnych czy też nieistotnych elementów stosunku umownego. Postanowienia te charakteryzują się dużą ogólnością, a zawarte w nich przesłanki dokonania zmian mają często szeroki, niemożliwy do zweryfikowania przez konsumentów zakres i dokonania kontroli *ex post*. Na podstawie tego typu klauzul modyfikacyjnych, bank może w nieograniczony sposób dokonywać zmian warunków umowy, czego konsumenci nie mogli przewidzieć w momencie zawierania kontraktu. Zmiany te najczęściej dotyczyły m.in. spłaty kredytu, zasad wypowiedzenia umowy, kwestii związanych z doręczaniem korespondencji, składania i rozpatrywania reklamacji, zasad użytkowania karty kredytowej, zasad zabezpieczenia spłaty kredytu *etc.*²⁷⁶

Często jest tak, że analiza treści wzorców nie pozwala na ustalenie, czy w związku z pobieraniem określonej opłaty (prowizji) w określonej w nim kwocie bank podejmuje wobec konsumenta jakiegokolwiek dodatkowe czynności.

3.3. Analiza wybranych bankowych wzorców umownych dotyczących indywidualnych produktów emerytalnych w kontekście klauzul abuzywnych

3.3.1. Ogólna charakterystyka klauzul abuzywnych w badanych wzorcach umownych dotyczących indywidualnych produktów emerytalnych (IKE i IKZE)

Stworzone na podstawie analizy wpisów klauzul abuzywnych do rejestru NKU oraz decyzji klauzulowych wydanych wobec banków przez Prezesa UOKiK wykazy tych klauzul (tabele A.1–A.7) były punktem wyjścia do przygotowania zestawienia „Niedozwolone klauzule umowne w bankowych wzorcach umownych dotyczących IKE i IKZE, objęte zakresem badania, z uwagi na ich podobieństwo lub tożsamość do klauzul wpisanych do rejestru NKU oraz decyzji Prezesa UOKiK” (tabela A.8), co stanowiło cel przeprowadzonego badania.

Dla zachowania przejrzystości podjętej analizy niedozwolonych klauzul umownych stosowanych w badanych bankowych wzorcach umownych dotyczących IKE i IKZE w tabeli A.8, wskazując podejrzane o abuzywność postanowienia umowne, przyporządkowano je do wyznaczonych wcześniej (w tabelach A.2–A.6) kategorii niedozwolonych klauzul, tj.: klauzule dotyczące uprawnienia do rozwiązania umowy z przyczyn bliżej nieokreślonych lub niejednoznacznie określonych, klauzule dotyczące odpłatności za

²⁷⁶ *Ibidem*, s. 29.

usługi bankowe w odniesieniu do opłat i prowizji, klauzule dotyczące odpłatności za usługi bankowe w odniesieniu do oprocentowania, klauzule dotyczące uprawnienia do dowolnej zmiany treści umowy lub wzorca umownego w trakcie trwania umowy (klauzule modyfikacyjne).

Przeprowadzona analiza wpisów do rejestru i dotychczas wydanych decyzji Prezesa UOKiK pozwoliła stwierdzić, że w odniesieniu do umów rachunku bankowego klauzule abuzywne najczęściej dotyczą szeroko rozumianej odpłatności za usługi czy też uprawnienia do jednostronnego kształtowania treści umów i ich zmian w przyszłości (tzw. klauzule modyfikacyjne). Odnoszą się one do zmiany wysokości oprocentowania, opłat i prowizji (tabel opłat i prowizji) w trakcie trwania umowy, oraz wyłączenia odpowiedzialności banku.

Stosunkowo duża liczba stwierdzonych już NKU dotyczy uprawnienia banku do dokonywania w przyszłości zmian wzorca w trakcie trwania umowy (a właściwie stosunku prawnego zawartego na podstawie umowy), czyli prawidłowo skonstruowanej klauzuli modyfikacyjnej, która nie może być zbyt ogólna i blankietowa.

Analiza dotychczas stwierdzonych przypadków niedozwolonych klauzul umownych, w szczególności w umowach rachunku bankowego, z uwagi na to, że bankowe IKE i IKZE są umowami rachunku oszczędnościowego, pozwoliła stwierdzić stosowanie podobnych lub tożsamyh klauzul, w bankowych wzorcach umownych objętych badaniem.

Są to postanowienia uprawniające do:

- pobierania opłat likwidacyjnych i innych opłat związanych z prowadzeniem rachunków IKE i ich obsługą jako rachunków bankowych, mnożenia podstaw do ich pobierania i dowolnego kształtowania ich wysokości w oderwaniu od ponoszonych przez banki kosztów;
- dowolnego lub przy niedostatecznie określonych przesłankach dokonywania zmiany treści tych wzorców, w tym w szczególności w odniesieniu do zmiany wysokości oprocentowania oraz opłat i prowizji;
- do rozwiązania umowy, w tym wypowiedzenia z przyczyn bliżej niesprecyzowanych lub niedostatecznie sprecyzowanych.

W większości przypadków postanowienia te dotyczyły odpłatności za oferowaną usługę (w szczególności oprocentowania, opłat i prowizji), zarówno gdy chodzi o samą dopuszczalność ich pobierania, kształtowania ich wysokości, jak i dokonywania dowolnych zmian w tym obszarze.

Z uwagi na doniosłość dla będących przedmiotem niniejszej monografii indywidualnych produktów emerytalnych klauzule zawarte w badanych wzorcach umownych dotyczące sposobu ustalania oprocentowania oraz opłat likwidacyjnych zostaną nieco szerzej zaprezentowane w dalszej części.

3.3.2. Sposób obliczania oprocentowania rachunków emerytalnych w kontekście klauzul abuzywnych

Badane wzorce umowne w zakresie ustalania stopy procentowej zawierają informacje na temat okoliczności zmiany oprocentowania, ale nie zawsze wskazują, w jaki sposób wyznaczone zostanie nowe oprocentowanie, tj. w którym kierunku i w jakim zakresie ulegnie ono transformacji po wystąpieniu zmiany wskazanych we wzorcu umownym wskaźników²⁷⁷, co może budzić wątpliwości w kontekście klauzul abuzywnych. Jedynie w nielicznych wzorach umów oprocentowanie pozostaje w jasno określonej relacji do wysokości stóp procentowych na rynku międzybankowym (tabela 3.5, poziom skomplikowania mechanizmu ekonomicznego określono wówczas jako 0) lub jasno określono zakres zmian wskaźnika bazowego, który uprawnia bank do zmiany oprocentowania. W większości umów rachunków bankowych oprocentowanie ustalone jest decyzją zarządu i choć musi pozostawać w związku ze zmieniającymi się wskaźnikami referencyjnymi, to często nie przedstawiono dokładnego sposobu jego wyznaczania. W niektórych z nich decyzja zarządu pozostaje w dość luźnej relacji do wskaźników referencyjnych, których zmiany mogą być traktowane jako możliwość dokonania swobodnej modyfikacji oprocentowania, przy zachowaniu pewnych szerokich ram określonych w umowie (poziom skomplikowania mechanizmu ekonomicznego w poniższej tabeli określono na 3 lub 4). Pojawiają się wówczas wątpliwości co do zgodności z prawem takich praktyk, zwłaszcza że w ciągu pierwszych 12 miesięcy od zawarcia umowy oszczędzający jest związany opłatą likwidacyjną sięgającą nawet 100% odsetek.

Tabela 3.5. Sposób ustalania oprocentowania rachunków oszczędnościowych oferowanych przez banki jako IKE/IKZE

Nazwa instytucji	Rodzaj stopy procentowej	Czynniki oprocentowania (czynniki bazowe / przesłanki zmiany)	Poziom jasności mechanizmu ustalania oprocentowania
Bank BGŻ BNP Paribas S.A.	Zmienna (WIBOR 3M lub stopa referencyjna NBP)	WIBOR 3M (dla rachunków otwartych przed 2 stycznia 2014 r.) lub stopa referencyjna NBP (od 2 stycznia 2014 r.)	0
Bank Millennium S.A.	Zmienna (decyzja zarządu)	Zmiany WIBOR, EURIBOR, WIBID o min. 0,001 p.p., stopy rezerwy obowiązkowej od depozytów o min. 0,001 p.p., którejkolwiek z podstawowych stóp NBP o 0,001 p.p., jakiegokolwiek wskaźnika inflacji o min. 0,001 p.p., zobowiązanie banku do utworzenia rezerw lub odpisów, zapłaty opłat i podatków nieprzewidzianych w przepisach prawa w dacie zawarcia umowy	2

²⁷⁷ J. Rutecka-Góra *et al.*, *op. cit.*

Nazwa instytucji	Rodzaj stopy procentowej	Czynniki oprocentowania (czynniki bazowe / przesłanki zmiany)	Poziom jasności mechanizmu ustalania oprocentowania
Bank Polskiej Spółdzielczości S.A.	Zmienna (decyzja zarządu)	Zmiany stopy redyskonta weksli	1
Getin Noble Bank S.A.	Zmienna (stopa referencyjna NBP lub WIBOR 3M)	Stopa referencyjna NBP lub WIBOR 3M (dla rachunków otwartych przed 2 stycznia 2014 r.)	0
Idea Bank S.A.	2% (pierwszy rok), WIBOR 3M (kolejne lata)	Zmiany WIBOR 3M, jeśli zmieni się o co najmniej 0,01 p.p. (zmiana od 22. dnia miesiąca); zmiany WIBOR 3M, 6M, 1Y, stopy rezerw obowiązkowych od depozytów, stóp podstawowych NBP – zmiana o min. 0,01 p.p., inflacja roczna, półroczna, kwartalna – zmiana o min. 0,2 p.p., zmiana oprocentowania trzech najlepszych IKE (poza bankami spółdzielczymi) – do wysokości ich średniego oprocentowania	1
ING Bank Śląski S.A.	Zmienna (decyzja zarządu)	W regulaminie IKE brak informacji, od czego zależy stopa oprocentowania. W ogólnym regulaminie wskazane jest, że zmiana może nastąpić, gdy zmienia się: stopa referencyjna NBP, WIBOR 1M, wskaźnik inflacji GUS (miesięczny); korekta oprocentowania w górę o nie mniej niż 0,1 p.p., gdy zmiana ref. o co najmniej 0,1 p.p., korekta w dół o max. jednokrotność zmiany indeksu ref., gdy zmienia się on o min. 0,1 p.p. (podwyższenie jednorazowe lub stopniowe) – brak symetrii zmian oprocentowania	4
mBank S.A. z oddziałem zagranicznym	Zmienna (decyzja zarządu)	Gdy zmieniają się: 1) stopy podstawowe NBP lub stopa depozytów, 2) inflacja GUS roczna, kwartalna, miesięczna o min. 0,3 p.p., 3) WIBOR, LIBOR, EURIBOR 1M o min. 0,002 p.p. w stosunku do jakiegokolwiek dnia z ostatnich 6 mies., 4) obowiązkowe rezerwy, oprocentowanie obligacji Skarbu Państwa (brak wskazania, których i o ile), dodatkowe opłaty, podatki, rezerwy itp. Uwaga! W przyp. 1) możliwa zmiana oprocentowania do czterokrotności zmiany bazowej, w pozostałych przypadkach o max. 1 p.p.	3

Nazwa instytucji	Rodzaj stopy procentowej	Czynniki oprocentowania (czynniki bazowe / przesłanki zmiany)	Poziom jasności mechanizmu ustalania oprocentowania
Krakowski Bank Spółdzielczy	Zmienna (decyzja zarządu)	Może ulec obniżeniu (tylko ten kierunek zmian jest szczegółowo opisany) o wskaźnik obniżki: stóp ustalanych przez RPP, indeksów inflacji GUS (rocznych, kwartalnych, mies.), zmiany rentowności rocznych bonów skarbowych, zmian w WIBOR i WIBID (wszystkich), nowych rezerw, opłat podatków – taka zmiana stanowi zmianę umowy. W przypadku podwyżki (nie musi być uzasadniona) bank ma jedynie obowiązek poinformowania o zmianie	4
SGB BANK	Zmienna (zmiana co 6 mies.)	Oprocentowanie równe WIBID 6M – średnia arytmetyczna z 3 miesięcy (III–V lub IX–XI) przemnożona przez wskaźnik 0,835 (1 rok), 0,86 (2 rok), 0,885 (3–5 rok), 0,91 (od 6 roku)	2

Uwagi: Poziom skomplikowania mechanizmu ekonomicznego: 0 – oprocentowanie pozostaje w ściśle określonej relacji do wysokości wskaźników referencyjnych i jego zmiana następuje automatycznie (nie ma także zróżnicowania sposobu obliczania oprocentowania w kolejnych latach), 1 – dokładnie określony jest zakres zmian wskaźnika bazowego, który uprawnia instytucję bankową do zmiany oprocentowania, zmiana następuje w drodze decyzji zarządu (lub automatycznie i jednocześnie występuje różny sposób obliczania oprocentowania dla kolejnych lat), 2 – oprocentowanie pozostaje w określonej relacji do wskaźników bazowych, jednak sposób jego obliczania jest skomplikowany, 3 – zmiana decyzją zarządu, gdy wystąpi zmiana wskaźników referencyjnych, zakres ustalony dość luźno lub szeroko, jednak kierunek zmian zbieżny z kierunkiem zmian indeksów bazowych, 4 – zmiana decyzją zarządu, przy wystąpieniu zmiany wskaźników bazowych, jednak brak pełnej informacji o kierunku i zakresie zmian, możliwy brak symetrii zmian oprocentowania.

Źródło: J. Rutecka-Góra, E. Rutkowska-Tomaszewska, *Oprocentowanie i opłaty oraz zasady ich ustalania i zmian w bankowych wzorcach umów o indywidualne produkty emerytalne w kontekście stosowania w nich niedozwolonych klauzul umownych*, „Wiadomości Ubezpieczeniowe” 2021, nr 3, s. 46–47.

Niejasny sposób ustalania oprocentowania rachunku emerytalnego może być sposobem na wprowadzanie ukrytych opłat w rachunkach, a odzwierciedleniem poziomu tych opłat (zakresu kosztów przenoszonych na klientów) może być zmniejszenie relacji oprocentowania rachunku do oprocentowania lokat na rynku międzybankowym. Bank może w ten sposób znacznie zmniejszyć atrakcyjność IKE/IKZE w stosunku do sytuacji pierwotnej, tj. gdy klient zawierał umowę. Takie zjawisko może występować także w sytuacji oferowania podwyższonego, promocyjnego oprocentowania przez stosunkowo krótki okres od zawarcia umowy, np. przez pierwsze 1–3 miesiące, a następnie wyznaczania go w drodze decyzji zarządu banku. Możliwa utrata efektywności produktu na skutek obniżenia oprocentowania (nominalnego lub relatywnego) środków jest kosztem dla klienta, a dla banku – korzyścią. Z punktu widzenia ekonomicznego skutek może być taki sam jak przy wprowadzeniu dodatkowej opłaty. Bank może w ten sposób przerzucać część ryzyka i kosztów swojej działalności na klienta, który nie jest zwykle

profesjonalistą na rynku finansowym. Sprawa relacji oprocentowania IKE i IKZE oferowanych przez banki do wysokości stóp procentowych na rynku międzybankowym wymaga jednak głębszej i dalszej analizy ekonomicznej, wykraczającej poza cel i ramy niniejszego badania. Warto jednak wspomnieć, że od początku wprowadzenia IKE i IKZE obserwuje się spadek nominalnego i realnego oprocentowania kont emerytalnych²⁷⁸. W chwili obecnej wszystkie bankowe IKE i IKZE charakteryzują się nominalnym oprocentowaniem poniżej wskaźnika inflacji i żaden z rachunków nie oferuje utrzymania realnej wartości zgromadzonych na nim środków²⁷⁹.

Analiza wzorców umownych objętych badaniem pod kątem zamieszczania w nich niedozwolonych klauzul umownych dotyczących oprocentowania, z uwagi na ich podobieństwo lub wręcz tożsamość z tymi, które zostały już za takie uznane, pozwoliła stwierdzić, że takie postanowienia były w nich zamieszczone. W badanych bankowych wzorcach umownych (wzorach umów, tabelach czy taryfach opłat i prowizji, regulaminach) dotyczących IKE i IKZE są postanowienia, które uprawniały do dokonywania dowolnych lub motywowanych niedostatecznie sprecyzowanymi i mało przejrzysto określonymi przesłankami zmian wysokości oprocentowania i tym samym – zmiany wzorców.

3.3.3. Poziom opłat likwidacyjnych w bankowych produktach emerytalnych a klauzule abuzywne

Badaniem objęto także poziom opłat likwidacyjnych, tj. opłat pobieranych przez bank w sytuacji dokonania wypłaty, wypłaty transferowej lub zwrotu w ciągu 12 miesięcy od zawarcia umowy. Warto zwrócić uwagę, że banki nie pobierają opłat za samo prowadzenie rachunków IKE i IKZE. Tabele opłat przewidują jednak szereg dodatkowych usług i innych czynności związanych z prowadzeniem rachunku, za które pobiera się dodatkowe opłaty (np. dodatkowe zaświadczenia, wyciągi, informacje). Czynności te mają raczej charakter dodatkowy, tzn. w sytuacji, gdy klientowi wystarcza standardowy (zwykle zdalny) dostęp do rachunku i gromadzi na nim środki przez co najmniej 12 miesięcy, z jego oszczędności emerytalnych nie zostanie pobrana żadna kwota, nawet jeśli po tym terminie przeniesie kapitał emerytalny do innej instytucji.

Jednak w razie rozwiązania umowy przed upływem roku banki naliczają opłaty sięgające nawet 100% naliczonych odsetek (tabela 3.6), co może budzić wątpliwości co do zasadności potrącanych kwot i ich relacji do kosztów faktycznie ponoszonych przez instytucje finansowe z tytułu zerwania umowy.

Spośród analizowanych ofert tylko Getin Noble Bank nie pobierał żadnej opłaty likwidacyjnej. Pozostałe banki potrącały natomiast całość lub połowę naliczonych odsetek

---

²⁷⁸ *Ibidem*.

²⁷⁹ J. Rutecka-Góra *et al.*, *op. cit.*

albo stosowały opłaty kwotowe, procentowe lub mieszane (procentowo-kwotowe). Potrącanie całości czy nawet części odsetek bez jednoczesnego stosowania limitu kwotowego może doprowadzić do sytuacji, w której opłata likwidacyjna przewyższa kwotę wpłat na rachunek bankowy wniesionych w okresie funkcjonowania umowy. Sytuacja taka może wystąpić, jeśli wcześniej dokonano wysokiej wypłaty transferowej, tj. przeniesiono do banku znaczne oszczędności emerytalne gromadzone wcześniej przez wiele lat w innej instytucji finansowej²⁸⁰. Wątpliwości budzi także przypadek potrącania opłaty kwotowej, niezależnej od wartości zgromadzonych środków ani naliczonych odsetek (np. Bank BGŻ BNP Paribas, mBank, Krakowski Bank Spółdzielczy). Taka opłata może pochłonąć nawet całość zgromadzonych środków w początkowym okresie oszczędzania, a jednocześnie nie mieć uzasadnienia w kosztach zawarcia umowy. Wprawdzie ustawa o IKE i IKZE dopuszcza możliwość pobierania przez banki opłat likwidacyjnych (art. 39 u.i.k.e.), jednak klauzule przewidujące potrącanie tak wysokich opłat mogą zostać uznane za niedozwolone. Ich wysokość nie koresponduje bowiem z wysokością ponoszonych przez banki kosztów. Znacznie niższe opłaty były już bowiem uznawane za klauzule niedozwolone.

Tabela 3.6. Opłaty likwidacyjne w IKE/IKZE oferowanych przez banki

Nazwa banku	Wysokość opłaty	Uwagi
Bank BGŻ BNP Paribas S.A.	600 zł	0 zł w przypadku wypłaty transferowej na rachunek w TFI BGŻ BNP Paribas S.A.
Bank Millennium S.A.	100% naliczonych odsetek (rozwiązanie umowy przed upływem 6 mies.) 50% naliczonych odsetek (po 6 mies.)	–
Bank Polskiej Spółdzielczości S.A.	100% odsetek naliczonych za pełne miesiące oszczędzania	Opłata nie wyższa niż odsetki za 6 mies. naliczone według początkowego oprocentowania
Getin Noble Bank S.A.	0 zł	–
Idea Bank S.A.	100% naliczonych odsetek należnych na dzień wypłaty	–
ING Bank Śląski S.A.	1% środków, max. 300 zł	Przy zwrocie i wypłacie transferowej min. 100 zł
mBank S.A.	200 zł	50 zł w przypadku wypłaty transferowej do instytucji, z którymi bank podpisał umowę o współpracę (Generali Życie S.A. i TFI Skarbiec S.A.)
Krakowski Bank Spółdzielczy	150 zł	–
SGB BANK	5% środków	–

Źródło: J. Rutecka-Góra, E. Rutkowska-Tomaszewska, *Oprocentowanie i opłaty...*, s. 49.

²⁸⁰ Chodzi o sytuację, w której oszczędzający przetransferował z innej instytucji finansowej na IKE w banku np. 150 tys. zł, następnie wpłacił tylko 500 zł, a opłata likwidacyjna pobrana za zerwanie umowy z bankiem po 5 miesiącach od jej zawarcia wyniosła 1000 zł (odsetki naliczone od całości zgromadzonych, w tym wcześniej przetransferowanych, środków).

Bazując na przeprowadzonej analizie treści wzorców umownych dotyczących umów o prowadzenie IKE i IKZE w bankach, w tabeli A.8 zamieszczono wykaz klauzul, które mogą zostać uznane za niedozwolone z uwagi na ich podobieństwo do klauzul wpisanych do rejestru NKU oraz decyzji Prezesa UOKiK.

3.3.4. Inne opłaty we wzorcach umów dotyczących bankowych produktów emerytalnych w kontekście klauzul abuzywnych

Usługi finansowe mają charakter odpłatny, co oznacza, że instytucje finansowe za świadczone usługi na rzecz klientów pobierają różnego rodzaju wynagrodzenie, stanowiące dla klienta koszt, który musi ponieść (zapłacić w chwili zawarcia umowy lub czasem skredytować i potem spłacać najczęściej z kwotą kredytu) w związku z nabyciem usługi (przy zawarciu umowy lub potem w czasie korzystania z tej usługi).

Występuje duża różnorodność pobieranych opłat w analizowanych wzorcach bankowych i rozpiętość w ich wysokości. Wysokość pobieranych wynagrodzeń ustala bank i są one ujęte w tabelach opłat i prowizji, w cennikach, taryfach opłat i prowizji.

Muszą być także ustalone w umowie rachunku bankowego zawieranej z konsumentem (posiadaczem IKE i IKZE), co wyraźnie wynika z art. 52 p.b. w zw. z art. 9 u.i.k.e. Nakładają one na bank obowiązek poinformowania i zawarcia w umowie informacji o rodzajach pobieranych wynagrodzeń, ich wysokości oraz warunkach ich zmiany w trakcie trwania umowy.

Dopuszczalne jest także odesłanie do wzorców (tabeli opłat i prowizji, taryfy, cenników), pod warunkiem, że zostaną spełnione warunki związania nimi klienta, czyli że instytucja finansowa, zawierając umowę o konkretną usługę finansową, poinformuje o tym klienta i dostarczy mu wzorzec, który będzie zawierał wyszczególnienie pobieranych opłat i prowizji oraz ich wysokość.

Odpłatność usług finansowych, w tym także bankowych, jest sprawą oczywistą, z uwagi na komercyjny cel działalności podmiotów rynku finansowego, które je oferują. Nie oznacza to jednak zupełnej dowolności i swobody w tym zakresie z uwagi na wiele stwierdzonych nieprawidłowości w relacjach umownych z klientami, a zwłaszcza z konsumentami.

Najczęściej w zakresie odpłatności konsumenci są wprowadzani w błąd, nie są rzetelnie informowani o pobieranych opłatach i innych rodzajach wynagrodzenia oraz warunkach ich zmiany w przyszłości. Bank nie może czynić tego, dowolnie podnosząc wysokość ustalonych i przekazanych przy zawarciu umowy opłat.

Reklamy usług finansowych także manipulują informacją o odpłatności, przedstawiając daną usługę jako darmową, podczas gdy jest to sprzeczne z rzeczywistością. Są to nadużycia wobec konsumenta stanowiące nieuczciwą reklamę, praktykę wprowadzającą

w błąd, praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów²⁸¹. W takich sytuacjach konsument może przekazać informacje Prezesowi UOKiK, a ten może wydać w sprawie decyzję i nałożyć karę finansową za stosowanie tych praktyk zarówno na przedsiębiorcę (bank), jak i jego kadre zarządzającą. A poza tym klient może zwrócić się o pomoc do Rzecznika Finansowego, do sądu powszechnego i żądać zwrotu pobranych na podstawie postanowień wzorca opłat, które zostały uznane za niedozwolone.

Tabela 3.7. Inne opłaty pobierane przy rachunkach IKE/IKZE oferowanych przez banki

Nazwa banku	Tytuł pobrania i wysokość opłaty	Uwagi
Bank BGŻ BNP Paribas S.A.	Bardzo dużo tytułów do pobierania opłat za dodatkowe czynności banku, m.in.: – udzielenie, zmiana lub odwołanie pełnomocnictwa – 20 zł, – sporządzenie zaświadczeń i wydanie opinii na wnioszek klienta – 50 zł, – sporządzenie odpisów i kserokopii dokumentów – 60 zł, – przyjęcie, odwołanie, zmiana dyspozycji wkładem na wypadek śmierci – 20 zł, – realizacja dyspozycji wkładem na wypadek śmierci – 10 zł	–
Bank Millennium S.A.	W <i>Cenniku usług – stopy procentowe</i> wskazano jedynie wysokość opłaty manipulacyjnej za wypłatę środków przed upływem 12 mies. od założenia konta. W OWU natomiast zawarta jest jedynie informacja, że wysokość prowizji i opłat za czynności związane z prowadzeniem rachunku określa <i>Cennik usług</i> , który stanowi integralną część umowy	Bank zastrzega sobie prawo do dokonywania zmian <i>Cennika usług</i> w zakresie zmiany wysokości kosztów operacji i usług ponoszonych przez bank związanych z obsługą IKE i powiązanych z nim usług, do których stosują się zapisy OWU
Bank Polskiej Spółdzielczości S.A.	Opłaty za dodatkowe czynności banku: – duplikat wyciągu miesięcznego w placówce banku – 5 zł – wyciąg dzienny / tygodniowy / dwutygodniowy wysłany pocztą – 5 zł, – sporządzenie kopii wyciągu / dowodu księgowego / potwierdzenia realizacji przekazu za dokument – 10 zł, – sporządzenie historii rachunku na wniosek posiadacza: za każdy miesiąc roku bieżącego za dokument – 3 zł, max. 20 zł za cały rok; za każdy miesiąc roku poprzedniego – 5 zł, max. 30 zł za cały rok, – przyjęcie, zmiana lub odwołanie dyspozycji posiadacza rachunku w sprawie przeznaczenia środków zgromadzonych na rachunku na wypadek jego śmierci (za dokument) – 10 zł	–
Getin Noble Bank S.A.	Opłaty za dodatkowe czynności banku: – sporządzenie i wydanie opinii bankowej – 20 zł, – wygenerowanie zbiorczej informacji o rachunku – 20 zł	–

²⁸¹ Szerzej na temat odpłatności za usługi finansowe z odniesieniem do usług bankowych zob. E. Rutkowska-Tomaszewska, *Manipulowanie informacją...*, s. 293–319 i powoływana tam literatura oraz orzecznictwo.

Nazwa banku	Tytuł pobrania i wysokość opłaty	Uwagi
Idea Bank S.A.	<p>Opłaty za dodatkowe czynności banku:</p> <ul style="list-style-type: none"> – sporządzenie i wysłanie wyciągu w formie papierowej na podany przez posiadacza rachunku adres do korespondencji po zakończeniu każdego miesiąca kalendarzowego (opłata pobierana każdego miesiąca) – 5 zł, – sporządzenie, na życzenie klienta, historii operacji w formie papierowej – opłata za każdy miesiąc – 5 zł, – wysłanie, na życzenie klienta, historii operacji w formie papierowej – 5 zł, – sporządzenie i wysłanie, na życzenie klienta, odpisu dokumentów uznaniowych lub obciążeniowych do rachunku – 5 zł, – przygotowanie oraz wysłanie, na życzenie klienta, duplikatu umowy lub umowy z aktualnymi danymi – 5 zł 	<p>Wysokość tych opłat jest najniższa wśród badanych banków i wydaje się najlepiej odzwierciedlać rzeczywisty koszt ponoszony przez bank za wykonanie dodatkowych czynności, za które jest pobierana.</p>
ING Bank Śląski S.A.	<p>Opłaty za dodatkowe czynności banku:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wydanie w oddziale banku potwierdzenia (duplikatu) wykonanej transakcji klienta na rachunkach oszczędnościowych (opłata za szt.) – 5 zł, – sporządzenie na życzenie klienta zaświadczenia / opinii o rachunku oszczędnościowym / lokaty terminowej: za okres ostatnich 12 mies. – 20 zł za 1 rachunek; za okres wcześniejszy niż 12 mies. (za każdy rozpoczęty rok kalendarzowy) – 30 zł za 1 rachunek, – sporządzenie odpisu umów zawartych z bankiem oraz innych dokumentów – 10 zł za stronę A4, max. 100 zł 	<p>Mnożenie tytułów do pobierania opłat i wysokości niezwiązane z kosztami banku.</p> <p>Zastrzeżenie uprawnień do zmiany tabeli opłat i prowizji, które nie stanowi zmiany umowy.</p>
mBank S.A.	<p>Opłaty za dodatkowe czynności banku:</p> <ul style="list-style-type: none"> – sporządzenie i wysłanie cyklicznego wyciągu miesięcznego w formie papierowej – 5 zł, – przyjęcie dyspozycji ustanowienia osoby/-ób uposażonej/-ych do rachunku IKE – 15 zł, – zmiana osoby/-ób uposażonej/-ych do rachunku IKE – 15 zł, – odwołanie osoby/-ób uposażonej/-ych do rachunku IKE – 15 zł, – opłata za wydanie zaświadczeń – 40 zł, – opłata za duplikaty dokumentów – 80 zł, – opłata za wydanie dokumentów niestandardowych – 100 zł 	
Krakowski Bank Spółdzielczy	<p>Opłaty za dodatkowe czynności banku:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zaświadczenia o treści wnioskowanej przez klienta – 15 zł, – opinia bankowa na wniosek klienta – 20 zł, – odpis wyciągu z rachunku za bieżący rok – 5 zł, – odpis wyciągu z rachunku za każdy poprzednik rok – 7,50 zł, – odpis jednego dowodu do wyciągu za bieżący rok stanowiącego podstawę księgowania – 3 zł, – opis jednego dowodu do wyciągu za każdy poprzedni rok stanowiącego podstawę księgowania – 5 zł, – przelew: jednorazowo w dniu realizacji: w systemie Elixir na rachunek znajdujący się w innym banku (dotyczy również przelewu z tytułu realizacji przez bank zajęcia wierzytelności z rachunku bankowego) – przelew zewnętrzny – 2,30 zł; przelew w systemie SORBNET2 na rachunek znajdujący się w innym banku – przelew zewnętrzny – 25 zł 	

Nazwa banku	Tytuł pobrania i wysokość opłaty	Uwagi
SGB Bank S.A.	Opłaty za dodatkowe czynności banku: – zmiana, odwołanie dyspozycji (oświadczenia) posiadacza rachunku w sprawie przeznaczenia wkładu na wypadek śmierci (za każde odwołanie albo zmianę) – 20 zł, – realizacja dyspozycji spadkobierców od każdego spadkobiercy – 15 zł	Mnożenie tytułów do pobierania opłat i wysokości niezwiązane z kosztami banku. Zastrzeżenie uprawnienia do zmiany tabeli opłat i prowizji, które nie stanowi zmiany umowy.

Źródło: J. Rutecka-Góra, E. Rutkowska-Tomaszewska, *Oprocentowanie i opłaty...*, s. 50– 51.

Analiza wzorców umownych objętych badaniem pod kątem zamieszczania w nich niedozwolonych klauzul umownych dotyczących pobieranych przez banki innych opłat niż związane wprost z produktami emerytalnymi opłaty likwidacyjne, pozwala stwierdzić, że są one w nich zamieszczone.

W badanych bankowych wzorcach umownych (wzorach, umów, tabelach czy tarifych opłat i prowizji, regulaminach) dotyczących IKE i IKZE zidentyfikowano postanowienia, które uprawniały do pobierania przez banki opłat związanych z prowadzeniem i obsługą rachunków IKE.

Zauważono mnożenie podstaw (tytułów) do pobierania różnego rodzaju opłat za obsługę tych rachunków, ale także dowolnego kształtowania ich wysokości w oderwaniu od ponoszonych przez banki kosztów. Dotyczyły one także pobierania opłat za skorzystanie z ustawowego uprawnienia, jakim jest możliwość złożenia dyspozycji w sprawie przeznaczenia środków zgromadzonych na rachunku (także IKE i IKZE) na wypadek śmierci jego posiadacza.

Dodatkowo dotyczyły one wadliwie skonstruowanej klauzuli modyfikacyjnej, zapewniającej dokonywanie dowolnych lub motywowanych niedostatecznie określonymi przesłankami zmian treści tych wzorców (tabel opłat i prowizji) w odniesieniu do zmiany wysokości tych opłat.

Zakończenie i wnioski

Banki, proponując konsumentom produkty emerytalne (IKE i IKZE) i zawierając z nimi umowy o indywidualne produkty emerytalne, wykorzystują także wzorce umowne. Ich stosowanie w bankowym obrocie konsumenckim jest z jednej strony przejawem swobody umów i jej granic, ale z drugiej oznacza, choćby potencjalnie, możliwość zamieszczania w nich niedozwolonych klauzul umownych, które naruszają interesy konsumentów. Z tych powodów konieczne jest minimalizowanie zagrożeń związanych ze stosowaniem wzorców umownych przez profesjonalistę (bank), który może narzucać we wzorcach korzystne dla siebie, a krzywdzące dla konsumenta postanowienia umowne, i tym samym zapewnić ochronę słabszej stronie umowy przed nadużywaniem tej swobody przez stronę silniejszą.

Powinna ona prowadzić do skutecznego eliminowania z umów bankowych, w analizowanym przypadku z umów rachunku bankowego w ramach IKE i IKZE, nieuczciwych klauzul, zwłaszcza dotyczących odpłatności za te usługi, sposobu dopuszczalności ich pobierania i ustalania ich wysokości, a także różnego rodzaju tzw. klauzul modyfikacyjnych uprawniających do zmiany warunków umownych, w tym w odniesieniu do odpłatności. Chodzi zarówno o eliminowanie tych klauzul z obrotu w ogóle, by nie były one dalej stosowane przez banki we wzorcach umownych, jak i o usuwanie skutków ich zastosowania w umowach już zawartych z konsumentami z wykorzystaniem wzorców dotyczących IKE i IKZE.

Jest to przejaw asymetrii kontraktowej i informacyjnej. Oznacza, choćby potencjalnie, możliwość naruszenia interesów konsumentów w postaci stosowania w nich niedozwolonych klauzul umownych, w tym także w odniesieniu do odpłatności i sposobu jej określania oraz dokonywania zmian.

Problem niedozwolonych klauzul modyfikacyjnych, szczególnie w bankowym obrocie konsumenckim, najczęściej dotyczy postanowień umownych zastrzegających zmiany odpłatności za oferowaną usługę (opłat i prowizji). Są to zazwyczaj klauzule, które albo zastrzegają w ogóle dopuszczalność dokonywania zmian opłat i prowizji, a także oprocentowania, albo wskazują niedostatecznie skonkretyzowane i zbyt ogólnie ujęte przesłanki do ich dokonywania, które nie pozwalają konsumentom na stwierdzenie i skontrolowanie, czy te okoliczności obiektywnie mają miejsce i są powodem do dokonania zmiany

w ogóle (dopuszczalność dokonania zmiany) i dodatkowo o określoną konkretnie wartość (kierunek zmiany)²⁸².

Niedozwolone klauzule w bankowych wzorcach umów o IKE i IKZE to w większości postanowienia uprawniające do dowolnego (lub motywowanego niedostatecznie sprecyzowanymi przesłankami) dokonania zmiany ich treści, w tym w szczególności w odniesieniu do zmiany wysokości oprocentowania czy opłat i prowizji, jak również do pobierania opłat i prowizji za różne czynności związane z prowadzeniem i obsługą tych rachunków, a także dowolnego kształtowania ich wysokości.

Stosowanie wzorców umownych w bankowym obrocie konsumenckim, także w odniesieniu do indywidualnych produktów emerytalnych, oznacza konieczność uwzględniania granic swobody umów i ochrony słabszej strony umowy (konsumenta będącego posiadaczem takiego konta) przed nadużywaniem tej swobody przez stronę silniejszą (bank). Skuteczne eliminowanie niedozwolonych klauzul umownych i minimalizowanie zagrożeń związanych ze stosowaniem wzorców umownych przez banki w zakresie IKE i IKZE to bez wątpienia sposób zapewnienia realnej ochrony słabszym uczestnikom rynku (konsumentom).

Dużym problemem w wychwytywaniu nieuczciwych postanowień umownych stosowanych we wzorcach umownych jest kwestia obszerności tekstu oraz drobnego druku, która stanowi przeszkodę w zrozumieniu treści postanowień umownych zawartych we wzorcach umownych przez tzw. zwykłych czytelników²⁸³. Powoduje brak transparentności i utrudnia możliwość znalezienia w tekście i uzmysłowienia sobie przez konsumenta tych newralgicznych postanowień, które w sposób najważniejszy kształtują jego prawa i obowiązki. Poza tym używanie w niektórych częściach wzorców umownych mniejszych liter wywołuje już dość powszechne stwierdzenie, że lekturę różnego rodzaju regulaminów i ogólnych warunków umów należy rozpocząć od tego, co zostało zapisane najmniejszymi literami, często także w zacieniowanych innym kolorem miejscach. Zauważalne jest zamieszczanie ważnych postanowień, zawierających wyłączenia, wyjątki lub ograniczenia zasad głównych na końcu tekstu zasadniczego.

Efektywna ochrona konsumenta jako „słabszej strony” w relacjach umownych z bankiem – profesjonalnym przedsiębiorcą – powinna prowadzić do rzeczywistego wyeliminowania z umów bankowych, w analizowanym przypadku z umów rachunku bankowego IKE lub IKZE, nieuczciwych klauzul.

²⁸² Szerzej: E. Rutkowska-Tomaszewska, *Ochrona...*

²⁸³ Szerzej o zrozumiałości i czytelności tych umów: J. Rutecka-Góra *et al.*, *op. cit.*; M. Hadryan, J. Rutecka-Góra, *op. cit.*, ale też E. Rutkowska-Tomaszewska, *Ochrona...*

Duże znaczenie ma tutaj bez wątpienia abstrakcyjna kontrola wzorca sprawowana obecnie przez Prezesa UOKiK i jego aktywność w tym zakresie w odniesieniu do usług finansowych, w tym bankowych.

Niezwykle istotne jest rozbudzenie świadomości konsumentów, tj. posiadaczy kont emerytalnych, co do możliwości uruchomienia indywidualnej sankcji za stosowanie niedozwolonych klauzul (ich bezskuteczności). Nade wszystko nieodzowne jest w każdym przypadku zastosowania klauzul abuzywnych przez bank ich wyeliminowanie – najlepiej w sposób bezsporny i dobrowolny, a jeśli nie będzie to możliwe – w ramach alternatywnych metod rozstrzygnięcia sporów czy też procedury sądowej.

Niezrozumiałe i rażąco naruszające interesy konsumentów klauzule umowne w umowach IKE i IKZE mogą być jedną z barier upowszechnienia indywidualnych produktów emerytalnych. Zwłaszcza że brakuje regulacji porządkujących i limitujących wysokość opłat pobieranych przez różne instytucje finansowe prowadzące konta emerytalne (poza bankami produkty takie oferują chociażby zakłady ubezpieczeń na życie, towarzystwa funduszy inwestycyjnych, powszechnie towarzystwa emerytalne oraz domy maklerskie).

Posiadacz konta IKE lub IKZE powinien być chroniony przed wprowadzaniem przez banki do wzorców umów różnych opłat dodatkowych bez jego wiedzy, woli i świadomości. Różnice w wysokości opłat, jak również zmiany dokonywane jednostronnie przez banki w tym obszarze, dyktowane konkurencją na rynku, obniżają zaufanie oszczędzających do instytucji prowadzących IKE i IKZE oraz zniechęcają do podejmowania decyzji dotyczących dodatkowego zabezpieczenia emerytalnego. Stosowanie w zakresie odpłatności za prowadzenie kont emerytalnych niedozwolonych klauzul umownych, nie tylko w bankowych wzorach umów o IKE i IKZE, może także poważnie wypaczać istotę tej szczególnej instytucji zabezpieczenia emerytalnego i prowadzić do działań poważnie naruszających interesy ekonomiczne konsumenta oszczędzającego na emeryturę w długim okresie. To z kolei może powodować, że oferowane produkty będą dla niego nieodpowiednie i nieadekwatne do jego potrzeb i nie będą spełniały celów ani nie będą miały cech, które im przypisywano.

Skuteczne eliminowanie niedozwolonych klauzul umownych z umów konsumencjskich jest problemem niezwykle istotnym nie tylko w kontekście prawnym (rzeczywiście go zastosowania przewidzianej za ich stosowanie sankcji), lecz także społecznym i etycznym. Uwypukla on też kwestię bardziej ogólnej natury, jaką jest właściwe stosowanie przez wszystkich oraz skuteczne egzekwowanie prawa ochrony konsumenta w Polsce, w tym również polegające na przeciwdziałaniu i eliminowaniu skutków stosowania nieuczciwych, krzywdzących i wykorzystujących przewagę kontraktową profesjonalisty

warunków umów, także w umowach o indywidualne konta emerytalne i indywidualne konta zabezpieczenia emerytalnego.

Analizowane dodatkowe produkty emerytalne mają określony cel, co determinuje także ich odpowiednia szczegółna regulacja oraz ograniczenia swobody umów z niej wynikające, podyktowane specyfiką tych rachunków (IKE i IKZE).

Wydaje się, że powinny być stworzone stałe regularne plany badania wzorców umów dotyczących indywidualnych produktów emerytalnych, nie tylko tych bankowych, i obserwowania ich pod „szczególną lupą” przez UOKiK przez pryzmat stosowania klauzul abuzywnych, może nawet przed ich wprowadzeniem na rynek. Jest to uzasadnione tym, że stosowanie zachęt podatkowych w odniesieniu do produktów emerytalnych zawierających klauzule niedozwolone może powodować, zwłaszcza w przypadku niskiej świadomości prawnej i finansowej konsumentów, redystrybucję w kierunku instytucji finansowych oraz nieskuteczność dodatkowego zabezpieczenia emerytalnego. Poza tym stosowanie klauzul abuzywnych, zwłaszcza dotyczących opłatności za indywidualne produkty emerytalne, może oznaczać brak ich efektywności i niedostosowanie do potrzeb nabywających je konsumentów, a te szkodliwe praktyki rynkowe wymierzone są także w istotę tego produktu i są przejawem *missellingu*.

Niedozwolone klauzule w bankowych wzorcach IKE i IKZE to w większości postanowienia uprawniające do dowolnego (lub przy niedostatecznie sprecyzowanych przesłankach) dokonania zmiany treści tych wzorców, w tym w szczególności w odniesieniu do zmiany wysokości oprocentowania czy opłat i prowizji, jak również do pobierania opłat i prowizji za różne czynności związane z prowadzeniem i obsługą tych rachunków, jak i dowolnego kształtowania ich wysokości. Można także wśród nich odnaleźć postanowienia, które uprawniają do rozwiązania umowy, w tym wypowiedzenia z przyczyn bliżej niesprecyzowanych lub niedostatecznie sprecyzowanych.

Indywidualne plany emerytalne powinny być przy tym regularnie analizowane i oceniane pod względem cech najważniejszych z punktu widzenia indywidualnych uczestników rynku, którzy są ich finalnymi odbiorcami. Brak regularnej oceny tych produktów emerytalnych, która powinna być dokonywana przez instytucję nadzorującą rynek emerytalny, może powodować funkcjonowanie na nim produktów nieefektywnych i nieodpowiednich dla oszczędzających. To powoduje potrzebę rozważenia kwestii ich certyfikacji i stosowania nowych instrumentów nadzorczych, takich jak interwencja produktowa, zwłaszcza że są one oferowane z zachętami podatkowymi, a poziom kompetencji finansowych osób zainteresowanych indywidualnymi produktami emerytalnymi jest w Polsce stosunkowo niski. Niezmiernie ważne jest także opracowanie standardu dodatkowego produktu emerytalnego dopuszczanego na rynek, w szczególności odnośnie do zrozumiałości i przejrzystości treści umów, oczekiwanego poziomu zyskowności i maksymalnego

poziomu kosztowości. W obecnej sytuacji trudno jest bowiem w pełni odpowiedzieć na pytanie, czy rynek indywidualnych produktów emerytalnych jest atrakcyjny z punktu widzenia indywidualnego oszczędzającego oraz czy umożliwi efektywne pomnażanie środków na dodatkową emeryturę. Wydaje się on nieprzejrzysty, a warunki oferowanych umów – niezrozumiałe dla osób zainteresowanych dodatkowym zabezpieczeniem emerytalnym, co potwierdzają przeprowadzone badania wzorców umownych stosowanych w zakresie zawierania umów o bankowe IKE i IKZE. Wskazują one także na obecność w tych wzorcach umownych niedozwolonych klauzul umownych, które – z uwagi na swoją specyfikę – mogą powodować, że umowy nie będą spełniać swojej funkcji i tym samym prowadzić do naruszania interesów oszczędzających (konsumentów).

Przeprowadzone badania bankowych wzorców umów o IKE i IKZE wykazały, że jest to duży obszar do nadużyć interesów konsumentów i stosowania klauzul abuzywnych, niezależnie od innych typów możliwych niedozwolonych antykonsumenckich praktyk rynkowych, polegających na manipulowaniu informacją o odpłatności za nie.

Stwierdzone w bankowych wzorcach IKE i IKZE, w ramach przeprowadzonego badania, niedozwolone klauzule umowne w odniesieniu do odpłatności mogą być jedną z barier upowszechnienia indywidualnych produktów emerytalnych. Brak regulacji porządkujących i limitujących wysokość opłat pobieranych przez banki (i inne instytucje finansowe) prowadzące konta emerytalne (opłata od składki, opłata manipulacyjna, opłata za zarządzanie), wobec stwierdzonych nieprawidłowości, wydaje się uzasadniać konieczność ich ustanowienia. Instrumentem ochrony konsumenta – posiadacza konta IKE lub IKZE – powinno być także wprowadzanie zakazu pobierania przez banki niektórych opłat dodatkowych i (lub) limitów niektórych z nich.

Zgodnie z aktualną tendencją regulacyjną w zakresie konsumenckich usług finansowych (zwłaszcza w odniesieniu do usług kredytowych) jednym ze stosowanych instrumentów ochronnych jest wprowadzanie limitów w zakresie różnego typu form odpłatności za nie. Wskazane byłoby, wzorem rozwiązań przyjętych w państwach o podobnych filarowych systemach zabezpieczenia społecznego, wprowadzenie maksymalnej wysokości opłat pobieranych w związku z prowadzeniem IKE i IKZE czy to w ogólnym całkowitym wymiarze (całkowity koszt posiadacza konta emerytalnego), czy za poszczególne ich rodzaje (opłata za zarządzanie, opłata za zmianę instytucji finansowej, opłata za zamknięcie rachunku²³). Duże zróżnicowanie wysokości opłat, częste ich zmiany, brak przejrzystości w obszarze odpłatności za tego typu usługi finansowe, co potwierdziły przeprowadzone w niniejszej monografii badania, obniżają zaufanie oszczędzających do samych dodatkowych produktów emerytalnych, instytucji je oferujących (w tym banków) i zniechęcają do podejmowania niełatwych decyzji dotyczących długookresowego oszczędzania na emeryturę kosztem bieżących wydatków i inwestycji.

Przeprowadzone w niniejszej monografii rozważania dotyczące praktyki stosowania w konsumenckim obrocie bankowym wzorców umownych i możliwości stosowania w nich klauzul abuzywnych, w tym w szczególności dotyczących bankowych IKE i IKZE, wskazują, że ryzyko ich stosowania jest duże. Dla konsumenta jako słabszej strony kontraktu nie tylko istotna jest właściwa jakość informacji o usłudze bankowej czy produkcie bankowym, jaki w analizowanym przypadku stanowią IKE i IKZE, w kontekście asymetrii informacyjnej, ale także nie mniej ważna jest wysoka jakość samej umowy (wzorców umownych). Niezwykle istotne jest to, by była ona niewadliwie skonstruowana – a więc w sposób zrozumiały dla niego i bez krzywdzących go nieuczciwych klauzul umownych (niedozwolonych klauzul umownych). „Dobra” informacja o „złej” (wadliwej) umowie (wadliwie skonstruowanej, z uwagi na obecność w niej bezskutecznych klauzul abuzywnych, powodujących dalsze uciążliwe w dochodzeniu roszczeń z niej wynikających skutki prawne dla obu stron takiego kontraktu) nie zapewni konsumentowi ochrony i nie będzie dla niego użyteczna. Nade wszystko może spowodować, że usługa ta będzie dla niego nieodpowiednia²⁸⁴ i niedopasowana do jego potrzeb oraz nie będzie miała cech, o których istnieniu zapewniano konsumenta przed zawarciem umowy, a które powinny się mieścić w istocie produktu emerytalnego mającego zapewnić godne życie po zaprzestaniu aktywności zawodowej.

---

²⁸⁴ Por. E. Rutkowska-Tomaszewska, *Idea ochrony konsumenta...*

Aneks

Przykłady niedozwolonych klauzul umownych we wzorcach bankowych stwierdzonych i podejrzanych o abuzywność w bankowych wzorcach IKE i IKZE

Tabela A.1. Niedozwolone klauzule umowne dotyczące wprost IKE lub IKZE wpisane do rejestru NKU

Lp. (według rejestru NKU)	Data wydania wyroku	Sygnatura akt	Nazwa i siedziba sądu, który wydał wyrok	Powód	Pozwani	Postanowienie wzorca umowy uznane za niedozwolone	Data dokonania wpisu
2361	10.02.2011	XVII AmC 732/10	Sąd Okręgowy w Warszawie – XVII Wydział SOKiK	Stowarzyszenie „Towarzystwo Lexus” z siedzibą w Poznaniu	Bank Spółdzielczy w Czarnym Dunajcu	„Zmiany warunków prowadzenia IKE wynikające ze zmian powszechnie obowiązujących przepisów prawa, nie wymagają wypowiedzenia i nie stanowią zmiany umowy o prowadzeniu rachunku a informacje o tych zmianach Bank zamieszcza w Komunikatach”.	14.06.2011
5597	26.04.2013	XVII AmC 5305/12	Sąd Okręgowy w Warszawie – XVII Wydział SOKiK	Prezes UOKiK	BRE BANK S.A. w Warszawie	„Reklamacje dotyczące niewykonania lub nienależytego wykonania dyspozycji Posiadacz MultiKE może składać w terminie tygodnia od powzięcia informacji o tym fakcie, nie później jednak niż w terminie 30 dni od dnia realizacji dyspozycji przez MultiBank”.	25.03.2014
5598	26.04.2013	XVII AmC 5305/12	Sąd Okręgowy w Warszawie – XVII Wydział SOKiK	Prezes UOKiK	BRE BANK S.A. w Warszawie	„Posiadacz MultiKE nie może podważyć autentyczności dyspozycji złożonej przy pomocy prawidłowego identyfikatora oraz hasła”.	25.03.2014
5599	26.04.2013	XVII AmC 5305/12	Sąd Okręgowy w Warszawie – XVII Wydział SOKiK	Prezes UOKiK	BRE BANK S.A. w Warszawie	„MultiBank nie ponosi odpowiedzialności za odmowę realizacji dyspozycji na skutek niedochowania przez Posiadacza MultiKE warunków wskazanych w niniejszym Regulaminie, Umowie”.	25.03.2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie rejestru niedozwolonych klauzul umownych (<https://www.rejestr.uokik.gov.pl/>) [dostęp 31.12.2022].

Tabela A.2. Niedozwolone klauzule umowne dotyczące oprocentowania wpisane do rejestru NKU

Lp. (według rejestru NKU)	Data wydania wyroku	Sygnatura akt	Nazwa i siedziba sądu, który wydał wyrok	Powód	Pozwani	Postanowienie wzorca umowy uznane za niedozwolone	Data dokonania wpisu
3016	09.04.2010	XVII AmC 959/09	Sąd Okręgowy w Warszawie – XVII Wydział SOKiK	Monika Kuźbińska, Mariusz Kuźbiński	Gospodarczy Bank Spółdzielczy w Barlinku	„Kredyt oprocentowany jest według zmiennej stopy procentowej obowiązującej w okresach, za które naliczane są odsetki. Wysokość ustalonego oprocentowania może ulec zmianie w przypadku zmiany o co najmniej 0,25 punktu procentowego jednego z niżej wymienionych czynników 1/ stawek WIBOR 2/ stopy procentowej bonów skarbowych 52-tygodniowych 3/ stopy redyskonta weksli NBP 4/ stopy procentowej kredytu lombardowego NBP 5/ wysokości stopy rezerw obowiązkowych Zmiana wysokości oprocentowania następuje z dniem wejścia w życie w bankach Uchwały Zarządu Banku zmieniającej wysokość stopy procentowej”.	11.04.2012
4107	24.07.2012	XVII AmC 285/11	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Tomasz Laskowski	Euro Bank S.A. z siedzibą we Wrocławiu	„Zmiana wysokości oprocentowania może następować także w przypadku zmiany parametrów finansowych rynku pieniężnego i kapitałowego w kraju (lub krajach zrzeszonych w UE), którego waluta jest podstawą indeksacji”.	11.12.2012
4669	08.05.2012	XVII AmC 3524/10	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Stowarzyszenie „Towarzystwo Lexus” z siedzibą w Poznaniu	Spółdzielczy Bank Ludowy w Elblągu	„Wysokość obowiązującego oprocentowania podawana jest do wiadomości Posiadacza, w lokalach Banku w formie komunikatów na tablicy ogłoszeń oraz na wyciągach bankowych”.	22.05.2013
4704	10.02.2012	VI ACa 1460/11	Sąd Apelacyjny w Warszawie – VI Wydział Cywilny	Prezes UOKiK	BRE Bank Spółka Akcyjna z siedzibą w Warszawie	„Stopa procentowa Kredytu może ulegać zmianom w okresie trwania Umowy w przypadku zmiany, co najmniej jednego z następujących parametrów finansowych rynku pieniężnego i kapitałowego: a) oprocentowania lokat międzybankowych (stawek WIBID/WIBOR) b) rentowności bonów skarbowych, obligacji Skarbu Państwa, c) zmiany stóp procentowych NBP oraz w zakresie wynikającym ze zmiany tych parametrów”.	22.05.2013

Źródło: opracowanie własne na podstawie rejestru niedozwolonych klauzul umownych (<https://www.rejestr.uokik.gov.pl/>) [dostęp 31.12.2022].

Tabela A.3. Niedozwolone klauzule umowne dotyczące opłat i prowizji (klauzule kosztowe) wpisane do rejestru NKU

Lp. (według rejestru NKU)	Data wydania wyroku	Sygnatura akt	Nazwa i siedziba sądu, który wydał wyrok	Powód	Pozwani	Postanowienie wzorca umowy uznane za niedozwolone	Data dokonania wpisu
28	30.09.2002	XVII Amc 47/01	Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Antymonopolowy	Prezes UOKiK	Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski S.A. w Warszawie	„Za rozpatrzenie nieuzasadnionej reklamacji 20,00 zł”.	29.11.2002
623	02.02.2005	XVII Amc 42/04	Sąd Okręgowy w Warszawie SOKiK	Piotr Majdziński	Raiffeisen Bank Polska S.A. w Warszawie	„Opłata za spóźnioną spłatę minimalnej kwoty – 45 zł”.	22.03.2006
1021	13.05.2002	XVII AmC 39/01	Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Antymonopolowy	Christa Krawczyk	BIG Bank Gdański S.A. w Warszawie	„Wyplaty gotówkowe z konta osobistego – 2 zł”.	13.02.2007
1080	01.03.2006	XVII AmC 93/04	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Prezes UOKiK	Bank Zachodni WBK S.A. we Wrocławiu	„Wyplata gotówkowa/czekiem w placówce BZ WBK: Konto 24 3.00 zł, Konto 24 Plus 3.00 zł, Konto 24 Prestiż 3.00, Konto 24 Young 3.00 zł, Konto 24 X-tra Student 3.00 zł Konto 24 Ab- solwent 3.00 zł, konto a`vista 3.00 zł”.	21.03.2007
1171	19.04.2006	XVII AmC 175/05	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Prezes UOKiK	Lukas Bank S.A. we Wrocławiu	„Tabela opłat i prowizji, wypłata gotówkowa – powyżej 20.000 PLN dziennie: a) awizowa- ne z 24-godzinnym wyprzedzeniem: Konto wygodne – 2 PLN; Konto Podrózne – 2 PLN; Lukas e-Konto Pro – 2 PLN”.	21.05.2007
1577	19.12.2008	XVII AmC 95/08	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Prezes UOKiK	Bank BPH S.A. w Krakowie	„Wydanie opinii bankowej o kredycie na żądanie klienta każdorazowo 250 zł”.	25.03.2009
1806	20.02.2009	XVII AmC 96/08	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Prezes UOKiK	Bank BPH S.A. w Krakowie	„[...] zawiadomienie posiadacza rachunku, kredytobiorcy, poręczycieli o wypowiedzeniu umowy [...] – wysłane listem zwykłym 15 zł – wysłane listem poleconym 20 zł”.	21.12.2009

Lp. (według rejestracji NKU)	Data wydania wyroku	Sygnatura akt	Nazwa i siedziba sądu, który wydał wyrok	Powód	Pozwani	Postanowienie wzorca umowy uznane za niedozwolone	Data dokonania wpisu
2726	31.08.2009	XVII AmC 338/09	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Stowarzyszenie „Towarzystwo Lexus” z siedzibą w Poznaniu	BRE Bank Spółka Akcyjna z siedzibą w Warszawie	„Opłata za wycofanie lokaty: $O = W \cdot 2,48\% \cdot d/182$, gdzie: W – kwota zerwania, d – ilość dni od dnia zerwania do dnia zakończenia lokaty”.	28.12.2011
3808	31.07.2012	XVII AmC 5180/11	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Stowarzyszenie „Towarzystwo Lexus” z siedzibą w Poznaniu	Krakowski Bank Spółdzielczy w Krakowie	„Wydanie opinii bankowej o funkcjonowaniu rachunku za bieżący i poprzednie lata lub tylko za poprzednie lata: 50–100 zł”.	11.10.2012
3815	31.07.2012	XVII AmC 5174/11	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Stowarzyszenie „Towarzystwo Lexus” z siedzibą w Poznaniu	Krakowski Bank Spółdzielczy w Krakowie	„Wysłanie upomnienia z tytułu nieterminowej spłaty do Kredytobiorców i innych osób będących dłużnikami Banku z tytułu zabezpieczenia: 5,00 zł”.	16.10.2012
3818	31.07.2012	XVII AmC 5177/11	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Stowarzyszenie „Towarzystwo Lexus” z siedzibą w Poznaniu	Krakowski Bank Spółdzielczy w Krakowie	„Likwidacja rachunku po upływie 6 miesięcy od założenia: 10–20 zł”.	16.10.2012
3819	31.07.2012	XVII AmC 5178/11	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Stowarzyszenie „Towarzystwo Lexus” z siedzibą w Poznaniu	Krakowski Bank Spółdzielczy w Krakowie	„Dokonanie blokady środków na rachunku bieżącym z tytułu zabezpieczenia kredytu udzielonego przez inny bank: 1% minimum 10 zł maximum 100 zł”.	16.10.2012
3820	31.07.2012	XVII AmC 5179/11	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Stowarzyszenie „Towarzystwo Lexus” z siedzibą w Poznaniu	Krakowski Bank Spółdzielczy w Krakowie	„Wydanie opinii bankowej o funkcjonowaniu rachunku za bieżący rok: 20–50 zł”.	16.10.2012
3851	09.07.2012	XVII AmC 5243/11	Sąd Okręgowy w Warszawie – XVII Wydział SOKiK	Stowarzyszenie „Towarzystwo Lexus” z siedzibą w Poznaniu	Spółdzielczy Bank Ludowy w Elblągu	„Za realizację tytułu wykonawczego lub dokumentu mającego moc takiego tytułu z rachunków bankowych – 0,5% kwoty zajętej”.	17.10.2012

Lp. (według rejestru NKU)	Data wydania wyroku	Sygnatura akt	Nazwa i siedziba sądu, który wydał wyrok	Powód	Pozwani	Postanowienie wzorca umowy uznane za niedozwolone	Data dokonania wpisu
3852	04.07.2012	XVII AmC 5205/11	Sąd Okręgowy w Warszawie – XVII Wydział SOKiK	Stowarzyszenie „Towarzystwo Lexus” z siedzibą w Poznaniu	Bank Spółdzielczy w Kadzidle	„Opłata za sporządzenie i wysłanie lub dorę- czenie wezwania do zapłaty raty (rat) kredytu lub odsetek – od każdego wezwania – 20 zł”.	17.10.2012
3978	19.07.2012	XVII AmC 5242/11	Sąd Okręgowy w Warszawie – XVII Wydział SOKiK	Stowarzyszenie „Towarzystwo Lexus” z siedzibą w Poznaniu	Spółdzielczy Bank Ludowy w Elblagu	„Za dokonanie blokady wkładów na r-ku loka- ty terminowej lub na r-ku oszczędnościowo- rozliczeniowym z tytułu zabezpieczenia kre- dytu udzielonego przez inny bank – 20,0 zł”.	15.11.2012
4182	06.09.2012	XVII AmC 5380/11	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Paweł Cierkoński	Kredyt Bank S.A. z siedzibą w Warszawie	„Opłata manipulacyjna za obsługę zadłużenia opóźnionego – 40 PLN”.	16.01.2013
4183	06.09.2012	XVII AmC 5380/11	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Paweł Cierkoński	Kredyt Bank S.A. z siedzibą w Warszawie	„Wysyłka monitu do posiadacza karty – od każdego monitu – 15 PLN”.	16.01.2013
4222	23.08.2012	VI ACa 404/12	Sąd Apelacyjny w Warszawie – VI Wydział Cywilny	Stowarzyszenie „Towarzystwo Lexus” z siedzibą w Poznaniu	Bank Spółdzielczy Czechowice-Dzie- dzice-Bestwina z siedzibą w Czecho- wicach-Dziedzicach	„przy zamknięciu ROR Posiadacz obowią- zany jest zwrócić Bankowi karty płatnicze. Jeżeli nie może ich zwrócić, powinien złożyć wyjaśnienia uzasadniające fakt niezwróce- nia kart płatniczych oraz oświadczenie, że poniesie wszelkie konsekwencje wynikające z tego faktu”.	01.02.2013
4288	13.12.2011	XVII AmC 2718/10	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Wiktor Stachwinka	Bank BPH S.A. z/s w Krakowie	„Opłaty za podjęte przez Bank czynności windykacyjne: a) Opłata za obsługę nietermin- nowej spłaty 45 zł”.	22.02.2013
5455	24.08.2012	XVII AmC 1089/11	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Paweł Cierkoński	Deutsche Bank PBC Spółka Akcyjna w Warszawie	„Opłata za administrowanie zaległościami w spłacie zadłużenia – 40 zł”.	27.11.2013
5456	24.08.2012	XVII AmC 1089/11	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Paweł Cierkoński	Deutsche Bank PBC spółka akcyjna w Warszawie	„Opłata za wysłanie monitu listownego – 20 zł”.	27.11.2013

Lp. (według rejestr NKU)	Data wydania wyroku	Sygnatura akt	Nazwa i siedziba sądu, który wydał wyrok	Powód	Pozwani	Postanowienie wzorca umowy uznane za niedozwolone	Data dokonania wpisu
5499	28.05.2012	XVII AmC 2575/11	Sąd Okręgowy w Warszawie – XVII Wydział SOKiK	Stowarzyszenie „Towarzystwo Lexus” z siedzibą w Poznaniu	Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo- Kredytowa im. św. Jana z Kęt w Rumi	„Opłata za wizytę windykatora: 75 zł”.	08.01.2014
5914	15.02.2013	XVII AmC 1617/12	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Stowarzyszenie „Towarzystwo Lexus” z siedzibą w Poznaniu	BNP Paribas Bank Polska S.A. w Warszawie	„Bezpośrednia wizyta w miejscu zamieszkania lub miejscu pracy klienta, stosowana w przypadkach nieterminowej spłaty raty kredytu/pożyczki (dla zadłużenia utrzymującego się powyżej 30 dni) – 50,00 zł”.	19.12.2014
6046	18.02.2015	XVII AmC 3477/13	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Prezes UOKiK – Delegatura w Katowicach	Getin Noble Bank S.A. z siedzibą w Warszawie	„Poniżej określone zostały rodzaje czynności oraz wysokość opłat pobieranych przez Bank za ich wykonanie według stanu na dzień zawarcia Umowy: 1) zmiana harmonogramu spłat kredytu (z wyłączeniem pkt. a) 2,0% nie mniej, niż 25 zł; 2) zmiana harmonogramu spłat pożyczki (z wyłączeniem pkt. a) 2,0% nie mniej niż 25 zł; 3) zmiana stopy oprocentowania kredytu ze stałej na zmienną (lub odwrotnie) 2,0% nie mniej niż 50 zł; 4) zmiana stopy oprocentowania pożyczki ze stałej na zmienną (lub odwrotnie) 2,0% nie mniej niż 50 zł”.	30.04.2015
6195	19.03.2013	XVII AmC 5637/11	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Dorota Ciborowska	Bank Polska Kasa Opieki S.A. z siedzibą w Warszawie	„Za wykonanie czynności związanych z udzieleniem i obsługą kredytu Bank pobiera prowizję i opłaty określone w <i>Taryfie prowizji i opłat bankowych dla klientów detalicznych</i> dostępnej w jednostkach Banku”.	23.11.2015

Źródło: opracowanie własne na podstawie rejestru niedozwolonych klauzul umownych (<https://www.rejestr.uokik.gov.pl/>) [dostęp 31.12.2022].

Tabela A.4. Niedozwolone klauzule umowne dotyczące uprawnienia banku do dowolnej zmiany treści umowy lub wzorca umownego, w tym w zakresie zmiany opłat i prowizji (tzw. klauzule modyfikacyjne) oraz sposobu informowania o dokonanych zmianach (fikcja doręczenia wzorca) wpisane do rejestru NKU

Lp. według rejestru NKU)	Data wydania wyroku	Sygnatura akt	Nazwa i siedziba sądu, który wydał wyrok	Powód	Pozwani	Postanowienie wzorca umowy uznane za niedozwolone	Data dokonania wpisu
93	24.04.2003	XVII AmC 33/02	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Prezes UOKiK	Bank Przemysłowo-Handlowy PBK S.A.	„Bank zastrzegł sobie prawo zmiany niniejszego regulaminu” (§ 63 Regulaminu rachunków oszczędnościowych <i>a vista</i> i terminowych i § 57 Regulaminu rachunków oszczędnościowo-rozliczeniowych)”. „Bank będzie informował posiadacza rachunku o zmianach w cenniku usług. Stawki prowizji i opłat podawane są do wiadomości w oddziałach Banku lub za pośrednictwem usługi telefonicznej”.	20.08.2004
712	05.06.2003	XVII AmC 39/02	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Prezes UOKiK	Bank Millennium S.A. z siedzibą w Warszawie	„Bank będzie informował posiadacza rachunku o zmianach w cenniku usług. Stawki prowizji i opłat podawane są do wiadomości w oddziałach Banku lub za pośrednictwem usługi telefonicznej”.	18.04.2006
1208	05.06.2007	XVII AmC 88/06	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Miejski Rzecznik Konsumentów w Lublinie	Dominet Bank S.A. z siedzibą w Lublinie	„Zmiany w Regulaminie Bank ogłasza w sposób ogólnodostępny w Placówkach terenowych Banku”.	20.07.2007
1746	27.07.2009	XVII AmC 815/09	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Stowarzyszenie „Towarzystwo Lexus” z siedzibą w Poznaniu	Powiatowy Bank Spółdzielczy w Gostyniu	„Pisemne zawiadomienie o dokonanych zmianach uważa się za doręczone po upływie 14 dni od daty wysłania na ostatni podany przez Klienta adres do korespondencji”.	30.10.2009
1837	25.11.2009	XVII AmC 1186/09	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Stowarzyszenie „Towarzystwo Lexus” z siedzibą w Poznaniu	Bank Spółdzielczy w Konopiskach	„Zmiany w Tabeli opłat i prowizji za czynności bankowe nie stanowią zmian warunków Umowy”.	26.01.2010

Lp. według rejestru NКУ)	Data wydania wyroku	Sygnatura akt	Nazwa i siedziba sądu, który wydał wyrok	Powód	Pozwani	Postanowienie wzorca umowy uznane za niedozwolone	Data dokonania wpisu
1838	25.11.2009	XVII AmC 1186/09	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Stowarzyszenie „Towarzystwo Lexus” z siedzibą w Poznaniu	Bank Spółdzielczy w Konopiskach	„O zmianach dotyczących: wysokości stawek pobieranych prowizji i opłat za czynności i usługi bankowe w trakcie trwania Umowy Bank informuje Posiadacza przez zamieszczenie informacji w placówkach Banku, na wyciągach bankowych bądź wydrukach transakcji, a Posiadacz wyraża na to zgodę”.	26.01.2010
2093	19.05.2010	XVII AmC 607/10	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Stowarzyszenie „Towarzystwo Lexus” z siedzibą w Poznaniu	Bank Spółdzielczy w Skoczowie	„Wysokość opłaty za usługę może ulec zmianie. Zmiana wysokości opłaty za usługę nie stanowi zmiany Regulaminu”.	08.11.2010
2189	28.10.2010	XVII AmC 2046/09	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Ewa Hellmann	Bank Gospodarstwa Krajowego w Warszawie	„Regulamin uważa się za skutecznie doręczony [...], a w przypadku nieodebrania Regulaminu wysłanego na ostatni znany Bankowi adres Posiadacza rachunku – w dniu pierwszego awizowania” [§ 56 ust. 2 Regulaminu].	22.02.2011
2262	18.01.2011	XVII AmC 1831/09	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Stowarzyszenie „Towarzystwo Lexus” z siedzibą w Poznaniu	Bank Spółdzielczy w Wodzisławiu Śląskim	„Bank zastrzega sobie możliwość zmiany wysokości stawek pobieranych prowizji i opłat w trakcie Umowy. Zmiana wysokości stawek prowizji i opłat przez Bank nie stanowi zmiany warunków Umowy” [§ 17].	11.04.2011
2267	14.10.2010	XVII AmC 1502/09	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Stowarzyszenie „Towarzystwo Lexus” z siedzibą w Poznaniu	Gospodarczy Bank Spółdzielczy Radków z/s w Nowej Rudzie	„Zmiana wysokości stawek prowizji i opłat przez Bank nie stanowi zmiany warunków Umowy”.	11.04.2011
2270	14.10.2010	XVII AmC 1501/09	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Stowarzyszenie „Towarzystwo Lexus” z siedzibą w Poznaniu	Gospodarczy Bank Spółdzielczy Radków z/s w Nowej Rudzie	„Bank zastrzega sobie możliwość zmiany wysokości stawek pobieranych prowizji i opłat w trakcie trwania Umowy”.	11.04.2011

Lp. według rejestru NКУ)	Data wydania wyroku	Sygnatura akt	Nazwa i siedziba sądu, który wydał wyrok	Powód	Pozwani	Postanowienie wzorca umowy uznane za niedozwolone	Data dokonania wpisu
2286	21.10.2010	XVII AmC 1809/09	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Stowarzyszenie „Towarzystwo Lexus” z siedzibą w Poznaniu	Pobiedzisko-Gośliński Bank Spółdzielczy w Pobiedziskach	„Bank zastrzega sobie prawo do wprowadzania zmian do niniejszego Regulaminu”.	12.04.2011
2359	10.02.2011	XVII AmC 729/10	Sąd Okręgowy w Warszawie – XVII Wydział SOKiK	Stowarzyszenie „Towarzystwo Lexus” z siedzibą w Poznaniu	Bank Spółdzielczy w Czarnym Dunajcu	„Bank zastrzega sobie prawo dokonywania zmiany stawek opłat i prowizji w czasie trwania umowy bez konieczności wypowiedzenia jej w tej części. Zmiana stawek opłat i prowizji nie stanowi zmiany umowy”.	14.06.2011
2494	09.07.2010	XVII AmC 515/10	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Stowarzyszenie „Towarzystwo Lexus” z siedzibą w Poznaniu	Bank Spółdzielczy w Karczewie	„Bank zastrzega sobie prawo zmiany wysokości opłat i prowizji, o których mowa w ust. 1 w czasie trwania Umowy bez konieczności wypowiedziania”.	13.09.2011
2495	09.07.2010	XVII AmC 516/10	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Stowarzyszenie „Towarzystwo Lexus” z siedzibą w Poznaniu	Bank Spółdzielczy w Karczewie	„Stawki opłat i prowizji mogą ulec zmianie w szczególności w przypadku [...]”.	13.09.2011
2497	09.07.2010	XVII AmC 518/10	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Stowarzyszenie „Towarzystwo Lexus” z siedzibą w Poznaniu	Bank Spółdzielczy w Karczewie	„Bank zastrzega sobie prawo do zmiany obsługi Użytkownika, w tym: czasu dostępnosci BS SMS, czasu realizacji dyspozycji lub czasowego zawieszenia obsługi, w przypadku wystąpienia sytuacji awaryjnych. Jeżeli awaria nastąpiła z przyczyn niezależnych od Banku, to Bank zwolniony jest z odpowiedzialności za skutki wynikłe z ograniczeń w obsłudze”.	13.09.2011

Lp. według rejestru NKU)	Data wydania wyroku	Sygnatura akt	Nazwa i siedziba sądu, który wydał wyrok	Powód	Pozwani	Postanowienie wzorca umowy uznane za niedozwolone	Data dokonania wpisu
2498	09.07.2010	XVII AmC 519/10	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Stowarzyszenie „Towarzystwo Lexus” z siedzibą w Poznaniu	Bank Spółdzielczy w Karczewie	„Bank zastrzegł sobie prawo dokonywania zmian w Regulaminie świadczenia usługi, które podawane są do wiadomości poprzez wywieszenie ich na tablicy ogłoszeń w Banku i przekazywane Posiadaczowi rachunku na zasadach określonych jak dla rachunków ROR i RB”.	13.09.2011
2596	09.06.2011	XVII AmC 708/10	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Stowarzyszenie „Towarzystwo Lexus” z siedzibą w Poznaniu	Bank Spółdzielczy w Legionowie z siedzibą w Legionowie	„Bank zastrzegł sobie prawo zmiany postanowień Regulaminu”.	11.10.2011
2667	16.06.2011	XVII AmC 1460/10	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Stowarzyszenie „Towarzystwo Lexus” z siedzibą w Poznaniu	Krakowski Bank Spółdzielczy z siedzibą w Krakowie	„O wprowadzonych do Regulaminu zmianach Bank powiadamia Posiadacza Rachunku, przesyłając informację o zmianach do Regulaminu lub Regulamin uwzględniający zmiany, listem zwykłym na ostatnio wskazany adres do korespondencji”.	02.11.2011
2781	19.05.2011	XVII AmC 1453/10	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Stowarzyszenie „Towarzystwo Lexus” z siedzibą w Poznaniu	Krakowski Bank Spółdzielczy z siedzibą w Krakowie	„Bank zastrzegł sobie możliwość zmiany wysokości stawek pobieranych prowizji i opłat w trakcie trwania Umowy”.	03.01.2012
2782	19.05.2011	XVII AmC 1453/10	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Stowarzyszenie „Towarzystwo Lexus” z siedzibą w Poznaniu	Krakowski Bank Spółdzielczy z siedzibą w Krakowie	„Zmiana wysokości stawek prowizji i opłat przez Bank nie stanowi zmiany warunków Umowy”.	03.01.2012
2802	12.08.2011	XVII AmC 2360/10	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Stowarzyszenie „Towarzystwo Lexus” z siedzibą w Poznaniu	Bank Spółdzielczy w Szubinie	„[...] oprocentowanie w trakcie trwania umowy może ulec zmianie”.	22.02.2012

Lp. według rejestru NКУ)	Data wydania wyroku	Sygnatura akt	Nazwa i siedziba sądu, który wydał wyrok	Powód	Pozwani	Postanowienie wzorca umowy uznane za niedozwolone	Data dokonania wpisu
2855	14.11.2011	XVII AmC 1647/10	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Stowarzyszenie „Towarzystwo Lexus” z siedzibą w Poznaniu	Bank Spółdzielczy w Wilamowicach	„Bank zastrzeżę sobie zmiany postanowień niniejszego Regulaminu” (§ 26 ust. 1 regulaminu).	27.02.2012
2938	29.07.2010	XVII AmC 1321/09	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Stowarzyszenie „Towarzystwo Lexus” z siedzibą w Poznaniu	Gośliński Bank Spółdzielczy w Pobiedziskach	„Zmiana wysokości stawek prowizji i opłat przez Bank nie stanowi zmiany warunków Umowy”.	01.03.2012
2953	09.11.2010	XVII AmC 1562/10	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Stowarzyszenie „Towarzystwo Lexus” z siedzibą w Poznaniu	Bank Spółdzielczy w Zawadzkiem	„O zmianach oprocentowania kredytu Bank będzie informował Kredytobiorcę i Poręczycieli przez wywieszenie informacji na tablicy ogłoszeń w siedzibie Centrali i Oddziałów”.	23.03.2012
2954	09.11.2010	XVII AmC 1563/10	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Stowarzyszenie „Towarzystwo Lexus” z siedzibą w Poznaniu	Bank Spółdzielczy w Zawadzkiem	„Bank zastrzeżę sobie prawo dokonania zmiany stawek opłat i prowizji w czasie trwania umowy kredytu, bez konieczności wypowiedzenia jej w tej części”.	23.03.2012
3180	14.12.2010	XVII AmC 426/09	Sąd Okręgowy w Warszawie – XVII Wydział SOKiK	Prezes UOKiK	Bank Millennium Spółka Akcyjna w Warszawie	„Bank zastrzeżę sobie prawo do zmiany Regulaminu, w szczególności w przypadku wprowadzania nowych przepisów prawnych lub ich zmiany oraz dostosowania do koniecznych zmian wprowadzonych w obowiązującym w Banku systemie informatycznym”.	15.05.2012
3430	27.04.2012	XVII AmC 888/11	Sąd Okręgowy w Warszawie – XVII Wydział SOKiK	Stowarzyszenie „Towarzystwo Lexus” z siedzibą w Poznaniu	Bank Spółdzielczy w Nowym Stawie	„Wysokość obowiązującego oprocentowania środków zgromadzonych na UNIKONTACH oraz zmiany tej wysokości podawane są do wiadomości w komunikatach wywieszanych w lokalach Banku”.	31.07.2012

Lp. według rejestru NKU)	Data wydania wyroku	Sygnatura akt	Nazwa i siedziba sądu, który wydał wyrok	Powód	Pozwani	Postanowienie wzorca umowy uznane za niedozwolone	Data dokonania wpisu
3432	27.04.2012	XVII AmC 892/11	Sąd Okręgowy w Warszawie – XVII Wydział SOKiK	Stowarzyszenie „Towarzystwo Lexus” z siedzibą w Poznaniu	Bank Spółdzielczy w Nowym Stawie	„W komunikatach podawane są do wiadomości Posiadaczy UNIKONTA m.in. [...] informacje dotyczące zmian w Regulaminie wynikających ze zmian powszechnie obowiązujących przepisów prawa”.	31.07.2012
3509	21.04.2011	XVII AmC 1448/10	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Stowarzyszenie „Towarzystwo Lexus” z siedzibą w Poznaniu	Krakowski Bank Spółdzielczy z siedzibą w Krakowie	„Krakowski Bank Spółdzielczy zastrzega sobie prawo do zmiany Regulaminu”.	06.08.2012
3724	05.06.2012	XVII AmC 893/11	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Stowarzyszenie „Towarzystwo Lexus” z siedzibą w Poznaniu	Bank Spółdzielczy w Nowym Stawie	„Zmiany Regulaminu, wynikające ze zmian powszechnie obowiązujących przepisów prawa, nie wymagają wypowiedzenia warunków umowy i Regulaminu, a informacje o tych zmianach Bank zamieszcza w Komunikatach wywieszonych w lokalach Banku”.	14.09.2012
3948	22.02.2012	XVII AmC 3526/10	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Stowarzyszenie „Towarzystwo Lexus” z siedzibą w Poznaniu	Spółdzielczy Bank Ludowy w Elblągu	„Zmiany w Taryfie prowizji i opłat za czynności bankowe oraz za inne czynności obowiązujące w Spółdzielczym Banku Ludowym w Elblągu nie stanowią zmiany warunków umowy”.	09.11.2012
3955	22.02.2012	XVII AmC 3534/10	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Stowarzyszenie „Towarzystwo Lexus” z siedzibą w Poznaniu	Spółdzielczy Bank Ludowy w Elblągu	„O zmianie opłat i prowizji Bank powiadamia w sposób zwyczajowo przyjęty”.	09.11.2012
4176	23.02.2011	XVII AmC 1317/09	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Marian Sagan	Euro Bank S.A. we Wrocławiu	„Zmiany postanowień niniejszej umowy wymagają formy pisemnej pod rygorem nieważności i będą wprowadzane aneksem za zgodą stron niniejszej Umowy za wyjątkiem zmian dotyczących Regulaminu, Tabeli opłat i prowizji i Tabeli oprocentowania oraz pakietu Konta”.	10.01.2013

Lp. według rejestru NKU)	Data wydania wyroku	Sygnatura akt	Nazwa i siedziba sądu, który wydał wyrok	Powód	Pozwani	Postanowienie wzorca umowy uznane za niedozwolone	Data dokonania wpisu
4294	28.07.2011	XVII AmC 1465/10	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Stowarzyszenie „Towarzystwo Lexus” z siedzibą w Poznaniu	Krakowski Bank Spółdzielczy z siedzibą w Krakowie	„Zmiany wprowadzone aktami prawnymi wyższego rzędu nie wymagają wypowiedzenia warunków niniejszego Regulaminu i zawartych umów, a informacje o zmianach zamieszczane są w komunikatach wywieszanych w placówkach Banku”.	22.02.2013
4793	22.02.2012	XVII AmC 3525/10	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Stowarzyszenie „Towarzystwo Lexus” z siedzibą w Poznaniu	Spółdzielczy Bank Ludowy w Elblągu	„Bank zastrzega sobie możliwość zmiany wysokości stawek pobieranych prowizji i opłat w trakcie trwania umowy rachunku bankowego, ogłaszanej poprzez zamieszczenie komunikatów na tablicach ogłoszeń znajdujących się w lokalach Banku”.	06.06.2013
4795	10.11.2011	XVII AmC 882/11	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Stowarzyszenie „Towarzystwo Lexus” z siedzibą w Poznaniu	Bank Spółdzielczy w Ostrołęce	„W komunikatach podawane są do wiadomości Posiadaczy UNIKONTA m.in.: [...] informacje dotyczące zmian w Regulaminie, wynikających ze zmian powszechnie obowiązujących przepisów prawa”.	06.06.2013
4869	15.02.2013	XVII AmC 1626/12	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Stowarzyszenie „Towarzystwo Lexus” z siedzibą w Poznaniu	BNP Paribas Bank Polska S.A. w Warszawie	„Bank może jednostronnie dokonać zmiany Regulaminu z ważnych przyczyn, do których w szczególności należą [...] (§12 ust.1 regulaminu wydawania kart debetowych i przedpłaconych dla Klientów indywidualnych BNP Paribas Polska S.A.)”.	14.06.2013
5893	18.09.2014	XVII AmC 1673/13	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Prezes UOKiK	Sygnia Banque Societe Anonyme S.A. z siedzibą w Paryżu Oddział w Polsce z siedzibą w Warszawie	„Bank jest uprawniony do zmiany Regulaminu w przypadku: [...] zmiany oferty Banku, w szczególności rozszerzenia zakresu usług lub produktów albo ulepszenia istniejących usług lub produktów”.	05.12.2014

Lp. według rejestru NKU)	Data wydania wyroku	Sygnatura akt	Nazwa i siedziba sądu, który wydał wyrok	Powód	Pozwani	Postanowienie wzorca umowy uznane za niedozwolone	Data dokonania wpisu
6047	18.02.2015	XVII/AmC 3477/13	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Prezes UOKiK	Getin Noble Bank S.A. z siedzibą w Warszawie	<p>„Zmiana wysokości opłat lub zasad ich stosowania i naliczania, wprowadzenie opłat za czynności dotychczas nieujęte w Tabeli jest możliwe z ważnych przyczyn, za którą uznaje się:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) zmianę miesięcznego wskaźnika cen i usług konsumpcyjnych (pot. Inflacji) publikowanego przez GUS o wartość nie mniejszą niż 0,2 punktu procentowego; 2) zmianę w ofercie Banku dotyczącą stosunku prawnego wiążącego Bank z Kredytobiorcą polegającą na udostępnieniu nowych produktów i usług, zmianie zakresu przedmiotowych usług lub produktów albo na rezygnacji z prowadzenia niektórych usług lub produktów; 3) zmianę o więcej niż 10% dotychczasowych cen usług świadczonych przez podmioty zewnętrzne, które to usługi są niezbędne do wykonywania czynności przez Bank”. 	30.04.2015

Lp. według rejestru NKU)	Data wydania wyroku	Sygnatura akt	Nazwa i siedziba sądu, który wydał wyrok	Powód	Pozwani	Postanowienie wzorca umowy uznane za niedozwolone	Data dokonania wpisu
6117	19.03.2015	XVII AmC 3506/13	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Prezes UOKiK	Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski S.A. w Warszawie	„Za czynności wykonane na zlecenie Pożyczkobiorcy PKO BP pobiera prowizje i opłaty bankowe przewidziane w <i>Taryfie prowizji i opłat bankowych w Powszechnej Kasie Oszczędności Banku Polskim Spółce Akcyjnej</i> , zwanej dalej »Taryfą«, które mogą ulegać zmianom w zależności od: 1. zmiany poziomu inflacji w wysokości podawanej do publicznej wiadomości przez Główny Urząd Statystyczny. 2. zmiany kosztów obsługi poczty, w szczególności zmiany cen połączeń telekomunikacyjnych, usług pocztowych, rozliczeń międzybankowych, zmiany opłat ponoszonych w związku z wykonywaniem umowy za pośrednictwem przedsiębiorców współpracujących z PKO BP S.A. oraz w wyniku wprowadzenia nowych przepisów prawnych”.	03.09.2015
6122	26.05.2015	XVII AmC 2615/14	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Prezes UOKiK	Raiffeisen Bank Pol- ska Spółka Akcyjna w Warszawie	„Marża Banku ulega zmianie w przypadku nałożenia na Bank, przez przepisy prawa powszechnie obowiązującego, obowiązku tworzenia/odprowadzania/utrzymywania szczególnych rezerw, funduszy specjalnych, depozytów lub opłat wynikających z udzielenia przez Bank Kredytu. Zmiana może być dokonana proporcjonalnie do zmian wprowadzonych ww. przepisami”.	03.09.2015

Lp. według rejestru NKU)	Data wydania wyroku	Sygnatura akt	Nazwa i siedziba sądu, który wydał wyrok	Powód	Pozwani	Postanowienie wzorca umowy uznane za niedozwolone	Data dokonania wpisu
6192	19.03.2013	XVII AmC 5637/11	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Dorota Ciborowska	Bank Polska Kasa Opieki S.A. z siedzibą w Warszawie	„Całkowity koszt kredytu może ulec zmianie w przypadku zmian wysokości prowizji i opłat bankowych, pobieranych przez bank, za czynności bankowe związane z obsługą kredytu”.	23.11.2015
6196	19.03.2013	XVII AmC 5637/11	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Dorota Ciborowska	Bank Polska Kasa Opieki S.A. z siedzibą w Warszawie	„Bank zastrzega sobie prawo do dokonania zmiany niniejszego Regulaminu, przy zaistnieniu przynajmniej jednej z wymienionych niżej przyczyn: 1) zmiany powszechnie obowiązujących przepisów prawa mających wpływ na treść niniejszego Regulaminu, 2) zmiany oferty Banku, w tym rezygnacji z oferowania usług, których dotyczy niniejszy Regulamin, 3) dostosowania do najlepszych krajowych i międzynarodowych praktyk na rynku bankowym, 4) przekształceń organizacyjnych w Banku”.	23.11.2015

Źródło: opracowanie własne na podstawie rejestru niedozwolonych klauzul umownych (<https://www.rejestr.uokik.gov.pl/>) [dostęp 31.12.2022].

Tabela A.5. Niedozwolone klauzule umowne dotyczące uprawnienia banku do rozwiązania umowy (zwłaszcza wypowiedzenia) z przyczyn niedookreślonych lub niejednoznacznie określonych wpisane do rejestru NKU

Lp. (według rejestru NKU)	Data wydania wyroku	Sygnatura akt	Nazwa i siedziba sądu, który wydał wyrok	Powód	Pozwani	Postanowienie wzorca umowy uznane za niedozwolone	Data dokonania wpisu
268	29.12.2004	XVII AmC 92/03	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Prezes UOKiK	Kredyt Bank S.A. w Warszawie	„Bank może wypowiedzieć umowę kredytu w całości lub w części, w szczególności z powodu: 1) niesplacenia w terminie należności, o których mowa w § 13 ust. 1, 2) zagrożenia terminowej spłaty kredytu z powodu złej sytuacji finansowo majątkowej Kredytobiorcy, 3) znacznego obniżenia się realnej wartości złozonego zabezpieczenia lub utraty tego zabezpieczenia, 4) niedotrzymania innych warunków umowy kredytu”.	22.02.2005
1657	16.05.2008	XVII AmC 27/08	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Tomasz Kałużny	Bank Handlowy w Warszawie S.A.	„Niniejsza Umowa ulega automatycznemu rozwiązaniu na skutek ustania z jakichkolwiek przyczyn stosunku pracy między Bankiem, a Panem [...]”.	21.09.2009
1658	16.05.2008	XVII AmC 27/08	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Tomasz Kałużny	Bank Handlowy w Warszawie S.A.	„W przypadku automatycznego rozwiązania Umowy na skutek ustania stosunku pracy między Bankiem a Kredytobiorcą. Kredytobiorca będzie zobowiązany do zwrotu kwoty kredytu, wraz z odsetkami i innymi świadczeniami dodatkowymi w terminie 3 miesięcy od daty, w której ten stosunek ustał”.	21.09.2009
1928	10.12.2009	XVII AmC 1582/09	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Stowarzyszenie „Towarzystwo Lexus” z siedzibą w Poznaniu	Bank Spółdzielczy z siedzibą w Białej	„Bank może wypowiedzieć Umowę tylko z ważnych powodów, a w szczególności [...]”.	13.05.2010

Lp. (według rejestracji NKU)	Data wydania wyroku	Sygnatura akt	Nazwa i siedziba sądu, który wydał wyrok	Powód	Pozwani	Postanowienie wzorca umowy uznane za niedozwolone	Data dokonania wpisu
2151	29.11.2010	XVII AmC 1456/09	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Stowarzyszenie „Towarzystwo Lexus” w Poznaniu	Bank Spółdzielczy w Sławnie z siedzibą w Sławnie	„Bank może wypowiedzieć Umowę [...], gdy Posiadacz [...] naruszył postanowienia umowy kredytu związanej z prowadzonym rachunkiem”.	04.02.2011
2152	29.11.2010	XVII AmC 1457/09	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Stowarzyszenie „Towarzystwo Lexus” z siedzibą w Poznaniu	Bank Spółdzielczy w Sławnie z siedzibą w Sławnie	„Bank może wypowiedzieć Umowę tylko z ważnych powodów, a w szczególności [...]”.	04.02.2011
2271	14.10.2010	XVII AmC 1499/09	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Stowarzyszenie „Towarzystwo Lexus” z siedzibą w Poznaniu	Gospodarzy Bank Spółdzielczy Radków z siedzibą w Nowej Rudzie	„Bank może wypowiedzieć Umowę [...] gdy Posiadacz [...] naruszył postanowienia umowy kredytu związanej z prowadzeniem Rachunku”.	11.04.2011
2272	14.10.2010	XVII AmC 1498/09	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Stowarzyszenie „Towarzystwo Lexus” z siedzibą w Poznaniu	Gospodarzy Bank Spółdzielczy Radków z siedzibą w Nowej Rudzie	„Bank może wypowiedzieć Umowę [...] gdy Posiadacz [...] popełnił [...] czyn prowadzą- cy do utraty zaufania Banku do Posiadacza”.	11.04.2011
2456	05.11.2010	XVII AmC 1374/09	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Stowarzyszenie „Towarzystwo Lexus” z siedzibą w Poznaniu	Bank Spółdzielczy w Słupcy	„Bank może wypowiedzieć Umowę [...] gdy Posiadacz rachunku naruszył postanowienia umowy kredytu związanej z prowadzeniem Rachunku”.	19.07.2011
2554	28.04.2011	XVII AmC 757/10	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Stowarzyszenie „Towarzystwo Lexus” z siedzibą w Poznaniu	Bank Spółdzielczy w Mrągowie	„Bank może wypowiedzieć umowę z waż- nych przyczyn, w szczególności [...]”.	21.09.2011
2558	02.06.2011	XVII AmC 3344/10	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Jarosław Knić	Allianz Bank Polska S.A. w Warszawie	„Za niedotrzymanie warunków udzielenia Kredytu uważa się w szczególności [...]”.	21.09.2011

Lp. (według rejestracji NKU)	Data wydania wyroku	Sygnatura akt	Nazwa i siedziba sądu, który wydał wyrok	Powód	Pozwani	Postanowienie wzorca umowy uznane za niedozwolone	Data dokonania wpisu
2598	09.06.2011	XVII AmC 712/10	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Stowarzyszenie „Towarzystwo Lexus” z siedzibą w Poznaniu	Bank Spółdzielczy w Legionowie z sie- dzibą w Legionowie	„Bank może wypowiedzieć Umowę z zachowaniem 30-dniowego okresu wypowiedzenia i tylko z ważnych powodów, a w szczególności [...]”.	11.10.2011
2668	16.06.2011	XVII AmC 1462/10	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Stowarzyszenie „Towarzystwo Lexus” z siedzibą w Poznaniu	Krakowski Bank Spółdzielczy z sie- dzibą w Krakowie	„Bank może wypowiedzieć Umowę tylko z ważnych powodów, a w szczególności, gdy Posiadacz: 1) popełnił [...] inny czyn prowadzący do utraty zaufania Banku do Posiadacza [...]”.	02.11.2011
3131	27.01.2012	XVII AmC 3231/10	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Jarosław Knić	Raiffeisen Bank Polska Spółka Akcyjna w Warszawie	„Bank może, z ważnych powodów, rozwiązać Umowę Karty, z zachowaniem 31-dniowego okresu wypowiedzenia lub dokonać zastrzeżenia i zażądać zwrotu karty w trybie natychmiastowym. Za ważne powody uważa się: [...] naruszenie przepisów prawa przez Użytkownika Karty”.	08.05.2012
3132	26.01.2012	XVII AmC 3511/10	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Prezes UOKiK	Bank Gospodarki Żywnościowej S.A. z siedzibą w War- szawie	„Umowa może zostać wypowiedziana przez Bank BGŻ z ważnych przyczyn, w przypadku: [...] wycofania Karty z oferty Banku BGŻ”.	08.05.2012
3951	22.02.2012	XVII AmC 3530/10	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Stowarzyszenie „Towarzystwo Lexus” z siedzibą w Poznaniu	Spółdzielczy Bank Ludowy w Elblągu	„Rozwiązanie umowy rachunku bankowego za uprzednim 30-dniowym okresem wypowiedzenia, może być dokonane przez [...] Bank z ważnych przyczyn, a w szczególności [...]”.	09.11.2012

Lp. (według rejestracji NKU)	Data wydania wyroku	Sygnatura akt	Nazwa i siedziba sądu, który wydał wyrok	Powód	Pozwani	Postanowienie wzorca umowy uznane za niedozwolone	Data dokonania wpisu
4172	23.02.2011	XVII AmC 1317/09	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Marian Sagan	Euro Bank S.A. we Wrocławiu	„Umowa konta może być wypowiedziana przez każdą ze stron, w formie pisemnej pod rygorem nieważności, z zachowaniem 14-dniowego okresu wypowiedzenia, z tym zastrzeżeniem, iż Bank może wypowiedzieć umowę tylko z ważnych przyczyn, do których zalicza się w szczególności: [...]”.	10.01.2013
4674	02.03.2012	XVII AmC 3682/10	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Prezes UOKiK	Bank Handlowy w Warszawie Spółka Akcyjna z siedzibą w Warszawie	„Bankowi przysługuje prawo do wypowiedzenia Umowy [...] w przypadkach określonych w bezwzględnie obowiązujących przepisach prawa, w szczególności w razie a) [...]; b) naruszenia przez Klienta istotnych postanowień umowy [...]”.	22.05.2013
4675	02.03.2012	XVII AmC 3682/10	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Prezes UOKiK	Bank Handlowy w Warszawie Spółka Akcyjna z siedzibą w Warszawie	„W przypadku wypowiedzenia Umowy Klient nie może zwiększać swojego zadłużenia wobec Banku z tytułu Umowy, niezwłocznie zwraca Kartę Główną wraz z Kartami Dodatkowymi lub niszczy w sposób uniemożliwiający dalsze ich używanie [...]”.	22.05.2013
6017	22.01.2015	XVII AmC 1277/13	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Prezes UOKiK	Bank Zachodni WBK S.A. we Wrocławiu	„W przypadku wystąpienia co najmniej jednego ze zdarzeń, o których mowa w § 11 OWKG, Bank ma prawo odmówić wypłaty kredytu, wypowiedzieć umowę kredytową lub obniżyć kwotę przyznanego kredytu [...] (§ 11 ust. 1 pkt 4) gdy nastąpiło znaczne obniżenie realnej wartości złożonego zabezpieczenia lub utrata tego zabezpieczenia”.	27.03.2015

Lp. (według rejstru NKU)	Data wydania wyroku	Sygnatura akt	Nazwa i siedziba sądu, który wydał wyrok	Powód	Pozwani	Postanowienie wzorca umowy uznane za niedozwolone	Data dokonania wpisu
6070	24.08.2012	XVII AmC 2600/11	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Marta Kasztelan, Robert Sowiński	BRE Bank Spółka Akcyjna z siedzibą w Warszawie	„Bank może wypowiedzieć Umowę równieź w przypadku: [...] 2) zagrożenia terminowej spłaty Kredytu z powodu złego stanu majątkowego Kredytobiorcy, 3) znacznego obniżenia realnej wartości złożonego zabezpieczenia, o ile Kredytobiorca nie ustanowi dodatkowego zabezpieczenia Kredytu, 4) ustanawiania na nieruchomości/ograniczonym prawie rzeczowym, o której/ym mowa w § 2 jakiegokolwiek ograniczonego prawa rzeczowego ani innych obciążeń na rzecz osób trzecich; jeżeli pogarsza to stan zabezpieczeń Kredytu, 5) zbycia przez Kredytobiorcę nieruchomości/ograniczonego prawa rzeczowego, o której/ym mowa w § 2; jeżeli pogarsza to stan zabezpieczeń Kredytu, 6) wypowiedzenia Umowy rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowego eKonto, 7) naruszenia przez Kredytobiorcę innych warunków i obowiązków określonych w Umowie”.	12.06.2015
6118	19.03.2015	XVII AmC 3506/13	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Prezes UOKiK	Powszechna Kasa Oszczędności i Bank Polski S.A. w Warszawie	„PKO BP S.A. może rozwiązać umowę bez wypowiedzenia w przypadku stwierdzenia, że informacje podane we wniosku o udzielenie pożyczki lub dokumenty, na podstawie których podjęto decyzję o udzieleniu pożyczki, nie są zgodne ze stanem faktycznym lub prawnym. 2. W przypadku rozwiązania umowy, Pożyczkobiorca ma obowiązek spłaty całości zadłużenia wynikającego z umowy zadłużenia w terminie 7 dni”.	03.09.2015

Źródło: opracowanie własne na podstawie rejestru niedozwolonych klauzul umownych (<https://www.rejestr.uokik.gov.pl/>) [dostęp 31.12.2022].

Tabela A.6. Inne niż wskazane w tabelach (A.1–A.5) niedozwolone klauzule umowne (w tym wyłączające odpowiedzialność banku) wpisane do rejestru NKU

Lp. (według rejestru NKU)	Data wydania wyroku	Sygnatura akt	Nazwa i siedziba sądu, który wydał wyrok	Powód	Pozwani	Postanowienie wzorca umowy uznane za niedozwolone	Data dokonania wpisu
29	30.09.2002	XVII Amc 47/01	Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Antymonopolowy	Prezes UOKiK	Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski S.A. w Warszawie	„Jeżeli po zakończeniu procesu reklamacyjnego reklamacja Posiadacza karty nie została w całości lub części uznana, PKO BP S.A. ma prawo do obciążenia rachunku kosztami jej wyjaśnienia”.	29.11.2002
30	30.09.2002	XVII Amc 47/01	Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Antymonopolowy	Prezes UOKiK	Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski S.A. w Warszawie	„Jeżeli po zakończeniu procesu reklamacji reklamacja posiadacza karty nie została w całości lub części uwzględniona, PKO BP S.A. ma prawo do obciążenia rachunku kwotą należnych opłat z datą obciążenia”.	29.11.2002
31	30.09.2002	XVII Amc 47/01	Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Antymonopolowy	Prezes UOKiK	Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski S.A. w Warszawie	„Jeżeli po zakończeniu postępowania reklamacyjnego reklamacja Posiadacza karty nie została w całości lub części uznana, PKO BP S.A. ma prawo do obciążenia rachunku kwotą należnych opłat”.	29.11.2002
33	30.09.2002	XVII Amc 47/01	Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Antymonopolowy	Prezes UOKiK	Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski S.A. w Warszawie	„W przypadku gdy posiadacz rachunku zobowiązał się do odbierania korespondencji i wyciągów w Oddziale PKO – bp, korespondencję nieodebraną przez 30 dni uznaje się za doręczoną”.	29.11.2002
157	05.01.2004	XVII Amc 131/03	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Prezes UOKiK	Kredyt Bank S.A. w Warszawie	„Nadpłaty w kwotach nieprzekraczających 15 zł nie podlegają zwrotowi”.	18.11.2004
1140	30.01.2006	XVII AmC 101/04	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Prezes UOKiK	Bank Polski Kasa Opieki S.A. w Warszawie	„Jednostka Banku uzależnia udzielenie kredytu od [...] posiadania przez Wnioskodawcę rachunku bankowego w jednostce Banku, która udziela kredytu”.	24.04.2007

Lp. (według rejestracji NKU)	Data wydania wyroku	Sygnatura akt	Nazwa i siedziba sądu, który wydał wyrok	Powód	Pozwani	Postanowienie wzorca umowy uznane za niedozwolone	Data dokonania wpisu
1141	30.01.2006	XVII AmC 101/04	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Prezes UOKiK	Bank Polski Kasa Opieki S.A. w Warszawie	„Uruchomienie kredytu następuje po: [...] założeniu przez Kredytobiorcę rachunku w jednostce Banku, która udziela kredytu”.	24.04.2007
1357	22.12.2004	XVII AmC 130/03	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Prezes UOKiK	AIG Bank Polska SA w Warszawie	„Sądem właściwym do rozpoznania sporów mogących wynikać z niniejszej Umowy jest właściwy z uwagi na miejsce wykonania umowy Sąd Rejonowy dla Wrocławia-Śródmieście właściwość ta dotyczy również postępowania o nadanie klauzuli wykonalności bankowemu tytułowi egzekucyjnemu”.	12.03.2008
1591	31.03.2008	XVII AmC 309/07	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Stowarzyszenie „Towarzystwo Lexus” w Zielonej Górze	Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski S.A. w Warszawie	„W przypadku poniesienia przez Klienta szkody wynikłej z zawinionej przez Bank niemożności realizacji dyspozycji Klienta, Bank ponosi odpowiedzialność jedynie za rzeczywistą szkodę (z wyłączeniem utraconych korzyści)”.	13.05.2009
1681	30.06.2009	XVII AmC 513/09	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Sławomir Mistewicz	Fortis Bank Polska S.A. z siedzibą w Warszawie	„Wszelka korespondencja wysłana przez Bank do Kredytobiorcy pocztą lub kurierem na ostatni podany przez niego adres do korespondencji (adres zameldowania, w przypadku gdy Kredytobiorca nie podał adresu do korespondencji), będzie uważana za doręczoną”.	23.09.2009
1747	27.07.2009	XVII AmC 816/09	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Stowarzyszenie „Towarzystwo Lexus” z siedzibą w Poznaniu	Powiatowy Bank Spółdzielczy w Gostyniu	„Wszelkie spory wynikłe pomiędzy bankiem a Klientem rozstrzygają sądy powszechne właściwe dla siedziby Banku”.	30.10.2009

Lp. (według rejestru NKU)	Data wydania wyroku	Sygnatura akt	Nazwa i siedziba sądu, który wydał wyrok	Powód	Pozwani	Postanowienie wzorca umowy uznane za niedozwolone	Data dokonania wpisu
1804	20.02.2009	XVII AmC 96/08	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Prezes UOKiK	Bank BPH S.A. w Krakowie	„W momencie całkowitej spłaty pożyczki Bank dokonuje rozliczenia pożyczki, przy czym nie podlegają zwrotowi nadpłaty/niedopłaty kapitału i odsetek nieprzekraczające równowartości pięciokrotnej opłaty pocztowej za list polecony”.	21.12.2009
1836	25.11.2009	XVII AmC 1186/09	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Stowarzyszenie „Towarzystwo Lexus” z siedzibą w Poznaniu	Bank Spółdzielczy w Konopiskach	„Odpowiedzialność odszkodowawcza Banku za opóźnienie realizacji zlecenia płatna jest na piśmenny wniosek Posiadacza w granicach rzeczywistej udowodnionej szkody powstałej z tego tytułu, ograniczonej do kwoty zł 1.500.00”.	26.01.2010
1868	11.01.2010	XVII AmC 779/09	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Stowarzyszenie „Towarzystwo Lexus” z siedzibą w Poznaniu	Bank Spółdzielczy w Gogolinie	„W przypadku gdy odmowa nastąpi z przyczyn niezależnych od Banku, Bank zważniony będzie od odpowiedzialności za skutki wynikię z ograniczeń w obsłudze”.	30.03.2010
1880	07.01.2010	XVII AmC 709/09	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Stowarzyszenie „Towarzystwo Lexus” z siedzibą w Poznaniu	Bank Spółdzielczy w Białej z siedzibą w Białej	„W okresie wypowiedzenia Bank blokuje dostęp Klienta do Rachunku”.	30.03.2010
1901	19.02.2010	XVII AmC 748/09	Sąd Okręgowy w Warszawie – XVII Wydział SOKiK	Stowarzyszenie „Towarzystwo Lexus” z siedzibą w Poznaniu	Bank Spółdzielczy w Konopiskach	„Bank nie odpowiada za wady transmisji danych zaistniałe z przyczyn niezależnych od Banku”.	21.04.2010
1902	19.02.2010	XVII AmC 748/09	Sąd Okręgowy w Warszawie – XVII Wydział SOKiK	Stowarzyszenie „Towarzystwo Lexus” z siedzibą w Poznaniu	Bank Spółdzielczy w Konopiskach	„Bank nie odpowiada za opóźnienia wynikające z awarii systemów informatycznych, systemów zasilania, łączy telekomunikacyjnych, powstałe z przyczyn niezależnych od Banku”.	21.04.2010

Lp. (według rejestrów NKU)	Data wydania wyroku	Sygnatura akt	Nazwa i siedziba sądu, który wydał wyrok	Powód	Pozwani	Postanowienie wzorca umowy uznane za niedozwolone	Data dokonania wpisu
1904	19.02.2010	XVII AmC 748/09	Sąd Okręgowy w Warszawie – XVII Wydział SOKiK	Stowarzyszenie „Towarzystwo Lexus” z siedzibą w Poznaniu	Bank Spółdzielczy w Konopiskach	„W okresie wypowiedzenia Bank blokuje dostęp Klienta do Rachunku”.	21.04.2010
1905	19.02.2010	XVII AmC 748/09	Sąd Okręgowy w Warszawie – XVII Wydział SOKiK	Stowarzyszenie „Towarzystwo Lexus” z siedzibą w Poznaniu	Bank Spółdzielczy w Konopiskach	„Wszelkie spory wynikłe pomiędzy Bankiem a Klientami rozstrzygają sądy powszechne właściwe dla siedziby Banku”.	21.04.2010
1907	29.01.2010	XVII AmC 692/09	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Stowarzyszenie „Towarzystwo Lexus” z siedzibą w Poznaniu	Bank Spółdzielczy w Czyżewie	„W okresie wypowiedzenia Bank blokuje dostęp Użytkownika do rachunku”.	21.04.2010
1933	15.02.2010	XVII AmC 741/09 – 747/09	Sąd Okręgowy w Warszawie – XVII Wydział SOKiK	Stowarzyszenie „Towarzystwo Lexus” z siedzibą w Poznaniu	Bank Spółdzielczy w Jabłonce	„Bank ma prawo do odmowy uruchomienia Usługi Bankowości Internetowej bez podania przyczyny”.	13.05.2010
1934	15.02.2010	XVII AmC 741/09 – 747/09	Sąd Okręgowy w Warszawie – XVII Wydział SOKiK	Stowarzyszenie „Towarzystwo Lexus” z siedzibą w Poznaniu	Bank Spółdzielczy w Jabłonce	„Bank nie odpowiada za ewentualne skutki wadliwego działania lub niezgodnego z pra- wem wykorzystania łączy telekomunikacyj- nych znajdujących się poza dyspozycją Banku i szkody przez nie wywołane”.	13.05.2010
1951	24.02.2010	XVII AmC 787/09	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Stowarzyszenie „Towarzystwo Lexus” z siedzibą w Poznaniu	Bank Spółdzielczy w Gryficach	„Bank nie ponosi odpowiedzialności za opóźnienia lub nieprawidłowości, które mogą zaistnieć z przyczyn niezależnych od Banku”.	25.05.2010
1952	24.02.2010	XVII AmC 787/09	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Stowarzyszenie „Towarzystwo Lexus” z siedzibą w Poznaniu	Bank Spółdzielczy w Gryficach	„Bank nie odpowiada za wady transmisji danych zaistniałe z przyczyn niezależnych od Banku”.	25.05.2010

Lp. (według rejestrów NKU)	Data wydania wyroku	Sygnatura akt	Nazwa i siedziba sądu, który wydał wyrok	Powód	Pozwani	Postanowienie wzorca umowy uznane za niedozwolone	Data dokonania wpisu
1953	24.02.2010	XVII AmC 787/09	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Stowarzyszenie „Towarzystwo Lexus” z siedzibą w Poznaniu	Bank Spółdzielczy w Gryficach	„Bank nie odpowiada za powstałe z przyczyn niezależnych od Banku opóźnienia wynikające z awarii systemów informatycznych, systemów zasilania, łączy telekomunikacyjnych, opóźnienia wynikające z działania telekomunikacji oraz Poczty Polskiej”.	25.05.2010
1954	24.02.2010	XVII AmC 787/09	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Stowarzyszenie „Towarzystwo Lexus” z siedzibą w Poznaniu	Bank Spółdzielczy w Gryficach	„Pisemne zawiadomienie o dokonanych zmianach wraz z podaniem dnia ich wejścia w życie uważa się za doręczone po upływie 14 dni od daty wysłania na ostatni podany przez Klienta adres do korespondencji”.	25.05.2010
1960	02.03.2010	XVII AmC 484/09	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Stowarzyszenie „Towarzystwo Lexus” z siedzibą w Poznaniu	Bank Millennium Spółka Akcyjna z siedzibą w War- szawie	„Bank nie odpowiada za straty spowodowane okolicznościami niezależnymi od Banku, takimi jak [...] opóźnienia wynikające z wad transmisji, awarii systemów komputerowych, systemów telekomunikacyjnych i teletransmisji danych, systemów zasilania oraz opóźnień wynikłych z działania poczty lub telekomunikacji”.	07.06.2010
1961	02.03.2010	XVII AmC 485/09	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Stowarzyszenie „Towarzystwo Lexus” z siedzibą w Poznaniu	Bank Millennium Spółka Akcyjna z siedzibą w War- szawie	„Bank nie odpowiada za straty spowodowane okolicznościami niezależnymi od Banku takimi jak [...] wadliwe działanie bankomatów i innych urządzeń akceptujących karty”.	07.06.2010
1962	02.03.2010	XVII AmC 483/09	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Stowarzyszenie „Towarzystwo Lexus” z siedzibą w Poznaniu	Bank Millennium Spółka Akcyjna z siedzibą w War- szawie	„W przypadku nieterminowej realizacji dyspozycji Posiadacza rachunku, Bank zapłaci odszkodowanie w wysokości odpowiadającej odsetkom od zadłużenia przeterminowanego, określonym w Cenniku usług, należnym od kwoty dyspozycji, za każdy dzień zwłoki”.	07.06.2010

Lp. (według rejestrów NKU)	Data wydania wyroku	Sygnatura akt	Nazwa i siedziba sądu, który wydał wyrok	Powód	Pozwani	Postanowienie wzorca umowy uznane za niedozwolone	Data dokonania wpisu
2094	19.05.2010	XVII AmC 609/10	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Stowarzyszenie „Towarzystwo Lexus” z siedzibą w Poznaniu	Bank Spółdzielczy w Skoczowie	„Bank nie ponosi odpowiedzialności za następstwa wyniku z uzyskania przez osoby postronne informacji dostępnych za pośred- nictwem usług bankowej »BANKOFON-in- formacja«”.	08.11.2010
2095	19.05.2010	XVII AmC 608/10	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Stowarzyszenie „Towarzystwo Lexus” z siedzibą w Poznaniu	Bank Spółdzielczy w Skoczowie	„Bank nie ponosi odpowiedzialności za zakłócenia w działaniu usługi wynikłe z winy operatora telefonii stacjonarnej, za pośrednic- twem której świadczona jest w/w usługa”.	08.11.2010
2126	21.10.2010	XVII AmC 2011/09	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Stowarzyszenie „Towarzystwo Lexus” z siedzibą w Poznaniu	Bank Ochrony Środowiska Spółka Akcyjna w Warszawie	„Wszelkie spory i roszczenia związane z Loterią rozstrzygać będzie sąd powszechny właściwy dla siedziby Organizatora”.	11.01.2011
2127	14.10.2010	XVII AmC 1787/09	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Ewa Górecka	Bank Zachodni WBK we Wrocławiu	„W razie nieinformowania Banku o zmia- nie danych adresowych wskazanych w Um- owie i Karcie Identyfikacyjnej, wyciągi banko- we oraz wszelkie zawiadomienia i dokumenty związane z prowadzonym kontem, po upływie 14 dni od ich nadania uznaje się za skutecznie doreczone”.	11.01.2011
2190	28.10.2010	XVII AmC 2047/09	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Ewa Hellmann	Bank Gospodarstwa Krajowego w Warszawie	„Sądem właściwym dla rozstrzygnięcia sporów wynikłych z umowy rachunku jest sąd właści- wy dla miejsca siedziby oddziału prowadzą- cego rachunek” [§ 61 ust. 2 Regulaminu].	22.02.2011
2194	02.09.2010	XVII AmC 1200/09	Sąd Okręgowy w Warszawie – XVII Wydział SOKiK	Stowarzyszenie „Towarzystwo Lexus” z siedzibą w Poznaniu	Bank Zachodni WBK Spółka Akcyj- na we Wrocławiu	„Sądem właściwym do rozpatrywania wszel- kich sporów wynikłych w związku z loterią jest sąd właściwy ze względu na siedzibę Organizatora”.	22.02.2011

Lp. (według rejestru NKU)	Data wydania wyroku	Sygnatura akt	Nazwa i siedziba sądu, który wydał wyrok	Powód	Pozwani	Postanowienie wzorca umowy uznane za niedozwolone	Data dokonania wpisu
2259	11.12.2009	XVII AmC 507/09	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Stowarzyszenie „Towarzystwo Lexus” z siedzibą w Poznaniu	Kredyt Bank S.A. z siedzibą w War- szawie	„Kredytobiorca zobowiązany będzie do poniesienia kosztów w związku z niewykona- niem przez niego zobowiązań wynikających z Umowy, w tym [...] kosztów związanych z pozasądowym dochodzeniem przez Bank wierzytelności wynikających z Umowy – w wysokości nie wyższej niż 20% każdorazo- wej kwoty zadłużenia przeterminowanego wg stanu na dzień zlecenia przez Bank pozasądo- wego dochodzenia wierzytelności”.	11.04.2011
2260	11.12.2009	XVII AmC 507/09	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Stowarzyszenie „Towarzystwo Lexus” z siedzibą w Poznaniu	Kredyt Bank S.A. z siedzibą w War- szawie	„[...] Niezawiadomienie Banku o powyż- szych zmianach powoduje, że oświadczenia Banku kierowane do Posiadacza rachunku według danych przedłożonych Bankowi będą traktowane za prawidłowo doręczone”.	11.04.2011
2261	26.10.2010	XVII AmC 1259/09	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Stowarzyszenie „Towarzystwo Lexus” z siedzibą w Poznaniu	Euro Bank S.A. z siedzibą we Wro- clawiu	„W przypadku nieterminowej realizacji dys- pozycji Posiadacza, w szczególności niedo- trzymania przez Bank terminów wskazanych w § 20, Bank zapłaci na żądanie Posiadacza odszkodowanie w wysokości aktualnego oprocentowania środków na Rachunku za czas opóźnienia liczone od kwoty, na jaką opiewała dyspozycja”.	11.04.2011
2333	14.01.2010	XVII AmC 471/09	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Stowarzyszenie „Towarzystwo Lexus” z siedzibą w Poznaniu	Bank Ochrony Środowiska S.A. w Warszawie	„W przypadku nieuznania reklamacji Bank ma prawo obciążenia Rachunku kosztami związanymi z jej rozpatrzeniem”.	10.06.2011

Lp. (według rejestracji NKU)	Data wydania wyroku	Sygnatura akt	Nazwa i siedziba sądu, który wydał wyrok	Powód	Pozwani	Postanowienie wzorca umowy uznane za niedozwolone	Data dokonania wpisu
2334	14.01.2010	XVII AmC 471/09	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Stowarzyszenie „Towarzystwo Lexus” z siedzibą w Poznaniu	Bank Ochrony Środowiska S.A. w Warszawie	„W przypadku niezawiadomienia Banku o zmianie danych osobowych i zwrotu do Banku pozostawiającej korespondencji, Placówka Banku pozostawia ją w aktach ze skutkiem doręczenia”.	10.06.2011
2335	14.01.2010	XVII AmC 471/09	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Stowarzyszenie „Towarzystwo Lexus” z siedzibą w Poznaniu	Bank Ochrony Środowiska S.A. w Warszawie	„Korespondencję wystaną listem zwykłym uznaje się za doręczoną najpóźniej szóstego dnia roboczego liczonego od daty jej nadania w urzędzie pocztowym”.	10.06.2011
2336	11.01.2011	VI ACa 528/10	Sąd Apelacyjny w Warszawie – VI Wydział Cywilny	Stowarzyszenie „Towarzystwo Lexus” z siedzibą w Poznaniu	Bank Ochrony Środowiska S.A. w Warszawie	„Bank nie odpowiada za szkody powstałe z przyczyn niezależnych od Banku, a w szczególności spowodowane: [...] wadliwym działaniem lub niezgodnym z prawem wykorzystaniem łączy telekomunikacyjnych znajdujących się poza dyspozycją Banku”.	10.06.2011
2337	11.01.2011	VI ACa 528/10	Sąd Apelacyjny w Warszawie – VI Wydział Cywilny	Stowarzyszenie „Towarzystwo Lexus” z siedzibą w Poznaniu	Bank Ochrony Środowiska S.A. w Warszawie	„Bank nie odpowiada za szkody powstałe z przyczyn niezależnych od Banku, w szczególności spowodowane: [...] opóźnieniami spowodowanymi awarią systemów komputerowych, systemów zasilania, łączy telekomunikacyjnych”.	10.06.2011
2360	10.02.2011	XVII AmC 730/10	Sąd Okręgowy w Warszawie – XVII Wydział SOKiK	Stowarzyszenie „Towarzystwo Lexus” z siedzibą w Poznaniu	Bank Spółdzielczy w Czarnym Dunajcu	„Wszelkie pisma kierowane przez Bank do posiadacza rachunku według ostatnich danych i na ostatni wskazany przez niego adres uważa się za skutecznie doręczone”.	14.06.2011

Lp. (według rejestru NKU)	Data wydania wyroku	Sygnatura akt	Nazwa i siedziba sądu, który wydał wyrok	Powód	Pozwani	Postanowienie wzorca umowy uznane za niedozwolone	Data dokonania wpisu
2496	09.07.2010	XVII AmC 517/10	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Stowarzyszenie „Towarzystwo Lexus” z siedzibą w Poznaniu	Bank Spółdzielczy w Karczewie	„Bank odpowiada wyłącznie za powstanie z winy Banku rzeczywiste i udowodnione straty spowodowane przez nieprawidłowe lub nieterminowe realizowanie przez Bank zleceń, złożonych za pośrednictwem BS SMS zgodnie z Umową oraz z niniejszym Regulaminem”.	13.09.2011
2528	27.04.2011	XVII AmC 78/11	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Prezes UOKiK	Lukas Bank S.A. we Wrocławiu	„Posiadacz rachunku kredytowego oświadcza, że nie będzie korzystał z prawa do wzajemnego potrącania swoich wierzytelności wobec Banku z jakiegokolwiek tytułu do momentu całkowitej spłaty zadłużenia wraz z odsetkami i innymi kosztami. Oświadczenie to nie uchybia uprawnieniu z art. 10 ustawy o kredycie konsumenckim”.	19.09.2011
2908	27.07.2009	XVII AmC 314/09	Sąd Okręgowy w Warszawie – XVII Wydział SOKiK	Stowarzyszenie „Towarzystwo Lexus” z siedzibą w Poznaniu	BRE Bank Spółka Akcyjna w Warsza- wie	„Posiadacz rachunku oświadcza, że w zakresie roszczeń mBanku wynikających z niniejszej Umowy dobrowolnie poddaje się egzekucji prowadzonej według przepisów Kodeksu postępowania cywilnego do wysokości 30.000 zł (trzydziestu tysięcy zł) obejmujących kwotę długu wraz z odsetkami oraz koszty sądowe i wszelkie inne koszty i wydatki niezbędne do celowego dochodzenia praw przez mBank”.	29.02.2012

Lp. (według rejestracji NKU)	Data wydania wyroku	Sygnatura akt	Nazwa i siedziba sądu, który wydał wyrok	Powód	Pozwani	Postanowienie wzorca umowy uznane za niedozwolone	Data dokonania wpisu
2909	27.07.2009	XVII AmC 314/09	Sąd Okręgowy w Warszawie – XVII Wydział SOKiK	Stowarzyszenie „Towarzystwo Lexus” z siedzibą w Poznaniu	BRE Bank Spółka Akcyjna w Warsza- wie	„Posiadacz rachunku oświadcza, że w za- kresie rozszczeń MultiBanku wynikających z niniejszej Umowy dobrowolnie poddaje się egzekucji prowadzonej według przepisów Ko- deksu postępowania cywilnego do wysokości 10.000 zł, obejmujących kwotę długu wraz z odsetkami oraz koszty sądowe i wszelkie inne koszty i wydatki niezbędne do celowego dochodzenia praw MultiBanku”.	29.02.2012
2915	10.12.2010	XVII AmC 1264/09	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Stowarzyszenie „Towarzystwo Lexus” z siedzibą w Poznaniu	Deutsche Bank PBC S.A. z siedzibą w Warszawie	„Z tytułu naprawienia szkody wynikłej z nie- prawidłowego lub nieterminowego wykona- nia dyspozycji, bank zapłaci Posiadaczowi zryczałtowane odszkodowanie za każdy i wszystkie przypadki w wysokości jednokrot- ności odsetek w wysokości karnej stopy pro- centowej obowiązującej w Banku należnych od kwoty dyspozycji za każdy dzień zwłoki jej/ich realizacji, w żadnym wypadku jednak nieprzekraczające łącznie kwoty 100 000 zł (słownie: sto tysięcy złotych)”.	29.02.2012
3018	09.04.2010	XVII AmC 959/09	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Monika Kuzbínska, Mariusz Kuzbínski	Gospodarczy Bank Spółdzielczy w Barlinku	„Kredytobiorca zobowiązuje się do spo- rządzenia na żądanie Banku na swój koszt operatu szacunkowego kredytowanej nieru- chomości”.	11.04.2012
3763	08.02.2011	XVII AmC 1266/09	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Stowarzyszenie „Towarzystwo Lexus” z siedzibą w Poznaniu	Deutsche Bank PBC SA z siedzibą w Warszawie	„Potracenie przez Posiadacza wiarytelności wobec Banku nabytych wobec osób trzecich z wiarytelności Banku wobec Posiadacza wynikającymi z Umowy o Prowadzenie Ra- chunków jest wyłączone”.	01.10.2012

Lp. (według rejestr NKU)	Data wydania wyroku	Sygnatura akt	Nazwa i siedziba sądu, który wydał wyrok	Powód	Pozwani	Postanowienie wzorca umowy uznane za niedozwolone	Data dokonania wpisu
3764	08.02.2011	XVII AmC 1267/09	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Stowarzyszenie „Towarzystwo Lexus” z siedzibą w Poznaniu	Deutsche Bank PBC SA z siedzibą w Warszawie	„Wszelkie wierzytelności Posiadacza z jakiegokolwiek tytułu względem Banku wynikające z umowy o Prowadzenie Rachunków, względnie związane z jej przedmiotem, jej zawarciem, wykonaniem, podlegają przelewowi (cesji) na rzecz jakichkolwiek osób trzecich wyłącznie po uprzedniej zgodzie Banku wyrażonej w formie pisemnej pod rygorem nieważności”.	01.10.2012
4171	23.02.2011	XVII AmC 1317/09	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Marian Sagan	Euro Bank S.A. we Wrocławiu	„Bank odpowiada wyłącznie za rzeczywiste i udowodnione straty Posiadacza spowodowane przez nieterminowe lub nieprawidłowe wykonanie jego dyspozycji”.	10.01.2013
4867	15.02.2013	XVII AmC 1620/12	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Stowarzyszenie „Towarzystwo Lexus” z siedzibą w Poznaniu	BNP Paribas Bank Polska S.A. w Warszawie	„Bank nie ponosi odpowiedzialności za ewentualne szkody powstałe w wyniku zaistnienia okoliczności niezależnych od Banku”.	14.06.2013
5644	10.12.2013	VI ACa 650/13	Sąd Apelacyjny w Warszawie – VI Wydział Cywilny	Marek Kolasa	Bank Gospodarki Żywnościowej S.A. w Warszawie	„Wszystkie roszczenia (zarówno pieniężne, jak i niepieniężne) oraz spory wynikające z, lub pozostające w związku z Umową Ramową mogą być dochodzone przed sądami powszechnymi, według właściwości ogólnej”.	16.05.2014
6121	19.03.2015	XVII AmC 3506/13	Sąd Okręgowy w Warszawie – SOKiK	Prezes UOKiK	Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski S.A. w Warszawie	„Pożyczkobiorca zobowiązuje się do dostarczenia do PKO BP S.A. informacji i dokumentów niezbędnych do oceny zdolności kredytowej w trakcie trwania umowy w przypadku zaistnienia co najmniej jednej z poniższych przesłanek: 1) wystąpienia zaległości w spłacie przez Pożyczkobiorcę zobowiązań wobec PKO BP S.A., innych banków, lub instytucji finansowych”.	03.09.2015

Źródło: opracowanie własne na podstawie Rejestru niedozwolonych klauzul umownych (<https://www.rejestr.uokik.gov.pl/>) [dostęp 31.12.2022].

Tabela A.7. Niedozwolone klauzule umowne stwierdzone w decyzjach Prezesa UOKiK wydanych wobec banków w latach 2016–2022²⁸⁵

Numer decyzji Prezesa UOKiK	Nazwa podmiotu	Treść klauzuli	Oznaczenie wzorca
DOZIK-9/2020 z 3 sierpnia 2020 r.	Deutsche Bank Polska Spółka Akcyjna z siedzibą w Warszawie	<p>Klauzule kosztowe (opłaty) dotyczące odpłatności za usługi banku</p> <p>„Wystawienie na wniosek Kredytobiorcy/Pożyczkobiorcy zaświadczenia o zapłaconych łącznych odsetkach od Kredytu/Pożyczki do Urzędu Skarbowego (jednorazowo) – 50 zł za każdy rok podatkowy”.</p>	<p>Pkt 2.18 Tabeli przewidzianej za czynności bankowe i opłat za inne czynności wykonywane przez Deutsche Bank Polska S.A. – DLA OSÓB FIZYCZNYCH – nieprowadzących działalności gospodarczej; Kredyty mieszkaniowe, konsolidacyjne i pożyczki hipoteczne; obowiązuje od 15 listopada 2016 r.; pkt 1.23 Tabeli przewidzianej za czynności bankowe i opłat za inne czynności wykonywane przez Deutsche Bank Polska S.A. – DLA KREDYTÓW MIESZKANIOWYCH, KONSOLIDACYJNYCH I POŻYCZEK HIPOTECZNYCH UDZIELANYCH OSOBOM FIZYCZNYM – nieprowadzącym działalności gospodarczej; obowiązuje od 22 lipca 2017 r.</p>
		<p>„Wystawienie na wniosek Kredytobiorcy/Pożyczkobiorcy zaświadczenia/oświadczenia do udzielonego Kredytu/Pożyczki: wg stanu na dzień sporządzenia/na wskazany dzień i/lub za wskazany okres (opłata łączna pobierana jednorazowo za każdy dokument) – 150 zł za okres pierwszych 12 miesięcy + 50 zł za każde kolejne rozpoczęte 12 miesięcy”.</p>	<p>Pkt 2.20 Tabeli przewidzianej za czynności bankowe i opłat za inne czynności wykonywane przez Deutsche Bank Polska S.A. – DLA OSÓB FIZYCZNYCH – nieprowadzących działalności gospodarczej; Kredyty mieszkaniowe, konsolidacyjne i pożyczki hipoteczne; obowiązuje od 15 listopada 2016 r.; pkt 1.25 Tabeli przewidzianej za czynności bankowe i opłat za inne czynności wykonywane przez Deutsche Bank Polska S.A. – DLA KREDYTÓW MIESZKANIOWYCH, KONSOLIDACYJNYCH I POŻYCZEK HIPOTECZNYCH UDZIELANYCH OSOBOM FIZYCZNYM – nieprowadzącym działalności gospodarczej; obowiązuje od 22 lipca 2017 r.</p>

²⁸⁵ Na potrzeby sporządzenia tej tabeli uwzględniono wszystkie (w sumie 15) decyzje Prezesa UOKiK wydane wobec banków w sprawach o uznanie postanowień wzorca za niedozwolone w okresie od 17.04.2016 r. do 31.12.2022 r. Pominięto jednak w niej tzw. kredytowe klauzule *spreadowe*, z uwagi na to, że nie będą one dotyczyły rachunków bankowych, w formie których prowadzone są analizowane produkty finansowe IKE i IKZE. Wykaz wszystkich decyzji, które zostały wydane w latach 2016–2022 wobec banków z określeniem ich rodzaju, jak i rodzaju usługi bankowej, której dotyczą (bez ich przytaczania i szczegółowej charakterystyki), zawiera tabela nr 8 w rozdziale III.

Numer decyzji Prezesa UOKiK	Nazwa podmiotu	Treść klauzuli	Oznaczenie wzorca
DOZIK-9/2020 z 3 sierpnia 2020 r.	Deutsche Bank Polska Spółka Akcyjna z siedzibą w Warszawie	„Wystawienie na wniosek Kredytobiorcy/Pożyczkobiorcy zaświadczenia o kosztach z tyt. braku ustanowienia zabezpieczenia hipotecznego (jednorazowo) – 200 zł za okres pierwszych 12 miesięcy + 100 zł za każde kolejne rozpoczęte 12 miesięcy”.	Pkt 2.21 Tabeli przewidziji za czynności bankowe i opłat za inne czynności wykonywane przez Deutsche Bank Polska S.A. – DLA OSÓB FIZYCZNYCH – nieprowadzących działalności gospodarczej; Kredyty mieszkaniowe, konsolidacyjne i pożyczki hipoteczne; obowiązuje od 15 listopada 2016 r.;
		„Sporządzenie na wniosek Kredytobiorcy/Pożyczkobiorcy szczegółowej historii spłat Kredytu/Pożyczki lub wpłat na rachunek Kredytu/Pożyczki (np. z wyszczególnieniem kwoty kapitału i odsetek, ze wskazaniem dat spłaty dla rat Kredytu), jednorazowo – 200 zł za okres pierwszych 12 miesięcy + 100 zł za każde kolejne rozpoczęte 12 miesięcy”.	pkt 1.26 Tabeli przewidziji za czynności bankowe i opłat za inne czynności wykonywane przez Deutsche Bank Polska S.A. – DLA KREDYTÓW MIESZKANIOWYCH, KONSOLIDACYJNYCH I POŻYCZEK HIPOTECZNYCH UDZIELANYCH OSOBOM FIZYCZNYM – nieprowadzącym działalności gospodarczej; obowiązuje od 22 lipca 2017 r.
		„Sporządzenie na wniosek Kredytobiorcy/Pożyczkobiorcy szczegółowej historii spłat Kredytu/Pożyczki lub wpłat na rachunek Kredytu/Pożyczki (np. z wyszczególnieniem kwoty kapitału i odsetek, ze wskazaniem dat spłaty dla rat Kredytu), jednorazowo – 200 zł za okres pierwszych 12 miesięcy + 100 zł za każde kolejne rozpoczęte 12 miesięcy”.	Pkt 2.23 Tabeli przewidziji za czynności bankowe i opłat za inne czynności wykonywane przez Deutsche Bank Polska S.A. – DLA OSÓB FIZYCZNYCH – nieprowadzących działalności gospodarczej; Kredyty mieszkaniowe, konsolidacyjne i pożyczki hipoteczne; obowiązuje od 15 listopada 2016 r.;
		„Sporządzenie na wniosek Kredytobiorcy/Pożyczkobiorcy szczegółowej historii spłat Kredytu/Pożyczki lub wpłat na rachunek Kredytu/Pożyczki (np. z wyszczególnieniem kwoty kapitału i odsetek, ze wskazaniem dat spłaty dla rat Kredytu), jednorazowo – 50 zł za każde kolejne rozpoczęte 12 miesięcy”.	pkt 1.28 Tabeli przewidziji za czynności bankowe i opłat za inne czynności wykonywane przez Deutsche Bank Polska S.A. – DLA KREDYTÓW MIESZKANIOWYCH, KONSOLIDACYJNYCH I POŻYCZEK HIPOTECZNYCH UDZIELANYCH OSOBOM FIZYCZNYM – nieprowadzącym działalności gospodarczej; obowiązuje od 22 lipca 2017 r.
			Pkt 1.18 Tabeli przewidziji za czynności bankowe i opłat za inne czynności wykonywane przez Deutsche Bank Polska S.A. – DLA OSÓB FIZYCZNYCH – nieprowadzących działalności gospodarczej; Kredyty, pożyczki – z wyłączeniem kredytu mieszkaniowego i konsolidacyjnego, pożyczki hipotecznej, kredytu mieszkaniowego z dotacją NFOŚiGW, kredytu mieszkaniowego z programem „Mieszkanie dla Młodych” oraz kredytu mieszkaniowego „Rodzina na Swoim”; obowiązuje od dnia 15 listopada 2016 r.

Numer decyzji Prezesa UOKiK	Nazwa podmiotu	Treść klauzuli	Oznaczenie wzorca
DOZIK-9/2020 z 3 sierpnia 2020 r.	Deutsche Bank Polska Spółka Akcyjna z siedzibą w Warszawie	<p>Klauzula modyfikacyjna</p> <p>„Bank jest uprawniony do zmiany Tabeli Opłat i Prowizji, w tym do zmiany wysokości opłat lub prowizji oraz wprowadzenia opłat lub prowizji za czynności dotychczas nieujęte w Tabeli Opłat i Prowizji, jeżeli wystąpi co najmniej jedna z następujących ważnych przyczyn:</p> <p>a) zmiana któregokolwiek wskaźnika wzrostu cen towarów i usług konsumpcyjnych ogłoszanego przez Główny Urząd Statystyczny o co najmniej 0,2 punktu procentowego w stosunku do wskaźnika ogłoszonego przez Główny Urząd Statystyczny za analogiczny okres roku poprzedniego, jeżeli zmiana ta miała miejsce nie później niż 4 miesiące przed ogłoszeniem przez Bank zmiany w Tabeli Opłat i Prowizji;</p> <p>b) zmiana stawek opodatkowania lub wprowadzenie nowych podatków lub opłat o charakterze obowiązkowym lub podatkowym, powodująca zmianę kosztów świadczenia przez Bank usługi, której dotyczy zmiana w Tabeli Opłat i Prowizji, o co najmniej 0,2 punktu procentowego, jeżeli zmiana stawek opodatkowania lub wprowadzenie nowych podatków lub opłat o charakterze obowiązkowym lub podatkowym miało miejsce nie później niż 4 miesiące przed ogłoszeniem przez Bank zmiany w Tabeli Opłat i Prowizji;</p> <p>c) zmiana przeciętnego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw ogłoszanego przez Główny Urząd Statystyczny o co najmniej 0,2 punktu procentowego, jeżeli ta zmiana miała miejsce nie później niż 4 miesiące przed ogłoszeniem przez Bank zmiany w Tabeli Opłat i Prowizji;</p> <p>d) wydanie orzeczenia sądu powszechnego lub wydanie decyzji, zalecenia rekomendacji lub innego wiążącego Bank aktu przez organ administracji publicznej, skutkujące koniecznością wprowadzenia zmian w Tabeli Opłat i Prowizji;</p>	<p>§ 66 ust. 5 Regulaminu prowadzenia rachunków bankowych, świadczenia usług bankowości elektronicznej oraz wydawania i używania debetowych kart płatniczych w Idea Bank S.A. dla klientów indywidualnych, obowiązującego od 23 marca 2019 r.;</p> <p>§ 67 ust. 5 Regulaminu prowadzenia rachunków bankowych, świadczenia usług bankowości elektronicznej oraz wydawania i używania debetowych kart płatniczych w Idea Bank S.A. dla klientów indywidualnych, obowiązującego od 18 kwietnia 2018 r. do 22 marca 2019 r.;</p> <p>§ 59 ust. 5 Regulaminu prowadzenia rachunków bankowych, świadczenia usług bankowości elektronicznej oraz wydawania i używania debetowych kart płatniczych w Idea Bank S.A. oddział Lion's Bank w Warszawie dla klientów indywidualnych, obowiązującego od 23 marca 2019 r.;</p> <p>§ 60 ust. 5 Regulaminu prowadzenia rachunków bankowych, świadczenia usług bankowości elektronicznej oraz wydawania i używania debetowych kart płatniczych w Idea Bank S.A. oddział Lion's Bank w Warszawie dla klientów indywidualnych, obowiązującego od 12 października 2018 r.</p>

Numer decyzji Prezesa UOKiK	Nazwa podmiotu	Treść klauzuli	Oznaczenie wzorca
DOZIK-9/2020 z 3 sierpnia 2020 r.	Deutsche Bank Polska Spółka Akcyjna z siedzibą w Warszawie	<p>e) wprowadzenie nowych usług lub produktów, z tym że zmiana Tabeli Opłat i Prowizji będzie dotyczyła jedynie tych nowych usług lub produktów, korzystanie z nich nie będzie dla Posiadacza Rachunku obowiązkowe, a niekorzystanie nie będzie wiązało się dla Posiadacza Rachunku z kosztami;</p> <p>f) zmiana zakresu świadczenia dotychczasowych usług lub produktów, która powoduje zmianę kosztów świadczenia tych usług lub produktów o co najmniej 1%, z tym że zmiana Tabeli Opłat i Prowizji będzie dotyczyła jedynie tych zmienionych usług lub produktów, a kierunek zmian wysokości opłat będzie zgodny z kierunkiem zmian kosztów i nie przekroczy jednokrotności tej zmiany i nastąpi nie później niż w ciągu 4 miesięcy od zmiany zakresu świadczenia dotychczasowych usług lub produktów;</p> <p>g) wprowadzenie nowych przepisów prawa określających zasady świadczenia usług lub wykonywania czynności przez Bank lub określających obowiązki Banku związane ze świadczeniem tych usług lub wykonywaniem czynności, skutkujące koniecznością wprowadzenia zmian w Tabeli Opłat i Prowizji;</p> <p>h) wprowadzenie, zmiana lub uchylenie powszechnie obowiązujących przepisów prawa, uchwał, decyzji, rekomendacji lub innych aktów wydawanych przez właściwe urzędy lub organy administracji publicznej, wydania orzeczeń sądowych, o ile w ich wyniku i w celu dostosowania się do nich, konieczna stała się zmiana postanowień Tabeli Opłat i Prowizji. Zmiany wysokości opłat lub prowizji mogą być dokonane wyłącznie zgodnie z kierunkiem zmiany wskaźnika, stawki lub innego kosztu Banku, na który Bank powołuje się jako podstawę zmiany”.</p>	

Numer decyzji Prezesa UOKiK	Nazwa podmiotu	Treść klauzuli	Oznaczenie wzorca
RLU-1/2020 z 10 lipca 2020 r. ²⁸⁶	Idea Bank S.A. z siedzibą w Warszawie	<p>Klauzula modyfikacyjna</p> <p>„Bank jest uprawniony do zmiany Regulaminu, jeżeli wystąpi co najmniej jedna z następujących ważnych przyczyn: a) zmiana stanu prawnego skutkująca koniecznością wprowadzenia zmian w Regulaminie, b) wydanie orzeczenia sądu powszechnego lub wydanie decyzji, zalecenia, rekomendacji lub innego wiążącego Bank aktu przez organ administracji publicznej, skutkujący koniecznością wprowadzenia zmian w Regulaminie, c) wprowadzenie nowych produktów lub usług, przy czym zmiana Regulaminu może dotyczyć jedynie wprowadzenia postanowień lub zmiany postanowień związanych z tymi produktami lub usługami, korzystanie z nich nie będzie dla Posiadacza Rachunku obowiązkowe, a niekorzystanie nie będzie wiązało się dla Posiadacza Rachunku z kosztami, d) poprawa przez Bank istniejących funkcji lub świadczonych usług w celu zwiększenia poziomu bezpieczeństwa, ochrony danych osobowych lub polepszenia użyteczności udostępnianych funkcji i usług świadczonych przez Bank, przy czym zmiana Regulaminu może dotyczyć jedynie wprowadzenia postanowień lub zmiany postanowień związanych z tymi funkcjami lub usługami, e) rezygnacja z niektórych funkcji lub usług lub zmiana istniejących funkcji lub usług świadczonych przez Bank ze względu na dalszą niemożność świadczenia danej usługi w dotychczasowej formie lub udostępniania funkcji w dotychczasowej formie, spowodowaną wycofaniem usługi z oferty Banku albo ustaniem umowy Banku z podmiotem, z którego usług Bank korzystał, świadcząc daną usługę lub udostępniając daną funkcję,</p>	<p>§ 75 ust. 1 Regulaminu prowadzenia rachunków bankowych, świadczenia usług bankowości elektronicznej oraz wydawania i używania debetowych kart płatniczych w Idea Bank S.A. dla klientów indywidualnych, obowiązującego od 23 marca 2019 r.;</p> <p>§ 76 ust. 1 Regulaminu prowadzenia rachunków bankowych, świadczenia usług bankowości elektronicznej oraz wydawania i używania debetowych kart płatniczych w Idea Bank S.A. dla klientów indywidualnych, obowiązującego od 8 czerwca 2018 r. do 22 marca 2019 r.;</p> <p>§ 75 ust. 1 Regulaminu prowadzenia rachunków bankowych, świadczenia usług bankowości elektronicznej oraz wydawania i używania debetowych kart płatniczych w Idea Bank S.A. dla klientów indywidualnych, obowiązującego od 18 kwietnia 2018 r. do 7 czerwca 2018 r.;</p> <p>§ 73 ust. 1 Regulaminu prowadzenia rachunków bankowych, świadczenia usług bankowości elektronicznej oraz wydawania i używania debetowych kart płatniczych w Idea Bank S.A. dla klientów indywidualnych, obowiązującego od 31 marca 2017 r. do 17 kwietnia 2018 r.;</p> <p>§ 70 ust. 1 Regulaminu prowadzenia rachunków bankowych, świadczenia usług bankowości elektronicznej oraz wydawania i używania debetowych kart płatniczych w Idea Bank S.A. dla klientów indywidualnych, obowiązującego od 8 listopada 2016 r. do 30 marca 2017 r.;</p> <p>§ 67 ust. 1 Regulaminu prowadzenia rachunków bankowych, świadczenia usług bankowości elektronicznej oraz wydawania i używania debetowych kart płatniczych w Idea Bank S.A.</p>

²⁸⁶ W decyzji tej znajdowały się podobnego typu lub wręcz jednakowe niedozwolone postanowienia umowne zawierające klauzule modyfikacyjne zamieszczone nie tylko w regulaminach (wzorcach umów) dotyczących rachunków, lecz także różnego rodzaju kredytów konsumentek oferowanych przez bank, kart kredytowych, kart debetowych.

Numer decyzji Prezesa UOKiK	Nazwa podmiotu	Treść klauzuli	Oznaczenie wzorca
RLU-1/2020 z 10 lipca 2020 r.	Idea Bank S.A. z siedzibą w Warszawie	<p>przy czym zmiana Regulaminu może dotyczyć jedynie wprowadzenia, usunięcia lub zmiany postanowień związanych z tymi funkcjami lub usługami, f) konieczność doprecyzowania postanowień Regulaminu lub wprowadzenia zmian redakcyjnych, które nie będą miały niekorzystnego wpływu na treść praw i obowiązków Posiadacza Rachunku”.</p>	<p>oddział Lion's Bank w Warszawie dla klientów indywidualnych obowiązującego od 23 marca 2019 r.;</p> <p>§ 68 ust. 1 Regulaminu prowadzenia rachunków bankowych, świadczenia usług bankowości elektronicznej oraz wydawania i używania debetowych kart płatniczych w Idea Bank S.A.</p> <p>oddział Lion's Bank w Warszawie dla klientów indywidualnych obowiązującego od 12 października 2018 r. do 22 marca 2019 r.;</p> <p>§ 67 ust. 1 Regulaminu prowadzenia rachunków bankowych, świadczenia usług bankowości elektronicznej oraz wydawania i używania debetowych kart płatniczych w Idea Bank S.A.</p> <p>oddział Lion's Bank w Warszawie dla klientów indywidualnych obowiązującego od 31 marca 2017 r. do 11 października 2018 r.;</p> <p>§ 66 ust. 1 Regulaminu prowadzenia rachunków bankowych, świadczenia usług bankowości elektronicznej oraz wydawania i używania debetowych kart płatniczych w Idea Bank S.A.</p> <p>oddział Lion's Bank w Warszawie dla klientów indywidualnych obowiązującego od 8 listopada 2016 r. do 30 marca 2017 r.;</p> <p>§ 65 ust. 1 Regulaminu prowadzenia rachunków bankowych, świadczenia usług bankowości elektronicznej oraz wydawania i używania debetowych kart płatniczych w Idea Bank S.A.</p> <p>oddział Lion's Bank w Warszawie dla klientów indywidualnych obowiązującego od 1 lipca 2016 r. do 7 listopada 2016 r.;</p> <p>§ 64 ust. 1 Regulaminu prowadzenia rachunków bankowych, świadczenia usług bankowości elektronicznej oraz wydawania i używania debetowych kart płatniczych w Idea Bank S.A.</p> <p>oddział Lion's Bank w Warszawie dla klientów indywidualnych obowiązującego od 9 listopada 2015 r. do 30 czerwca 2016 r.</p>

Numer decyzji Prezesa UOKiK	Nazwa podmiotu	Treść klauzuli	Oznaczenie wzorca
RLU-1/2020 z 10 lipca 2020 r. ²⁸⁷	Idea Bank S.A. z siedzibą w Warszawie	<p>Klauzula modyfikacyjna dotycząca odpłatności za usługi bankowe</p> <p>„Bank jest uprawniony do zmiany Tabeli Opłat i Prowizji, w tym do zmiany wysokości opłat lub prowizji oraz wprowadzenia opłat lub prowizji za czynności dotychczas nieujęte w Tabeli Opłat i Prowizji, jeżeli wystąpi co najmniej jedna z następujących ważnych przyczyn:</p> <p>a) zmiana któregośkolwiek wskaźnika wzrostu cen towarów i usług konsumpcyjnych ogłaszanego przez Główny Urząd Statystyczny o co najmniej 0,2 punktu procentowego w stosunku do wskaźnika ogłoszonego przez Główny Urząd Statystyczny za analogiczny okres roku poprzedniego, jeżeli zmiana ta miała miejsce nie później niż 3 miesiące przed ogłoszeniem przez Bank zmiany w Tabeli Opłat i Prowizji;</p> <p>b) zmiana stawek opodatkowania lub wprowadzenie nowych podatków lub opłat o charakterze obowiązkowym lub podatkowym, powodująca zmianę kosztów świadczenia przez Bank usługi, której dotyczy zmiana w Tabeli Opłat i Prowizji o co najmniej 0,2 punktu procentowego, jeżeli zmiana stawek opodatkowania lub wprowadzenie nowych podatków lub opłat o charakterze obowiązkowym lub podatkowym miało miejsce nie później niż 3 miesiące przed ogłoszeniem przez Bank zmiany w Tabeli Opłat i Prowizji;</p> <p>c) wydanie orzeczenia sądu powszechnego lub wydanie decyzji, zalecenia rekomendacji lub innego, wiążącego Bank aktu przez organ administracji publicznej, skutkującego koniecznością wprowadzenia zmian w Tabeli Opłat i Prowizji;</p>	<p>§ 65 ust. 1 Regulaminu prowadzenia rachunków bankowych, świadczenia usług bankowości elektronicznej oraz wydawania i używania debetowych kart płatniczych w Idea Bank S.A. dla klientów indywidualnych, obowiązującego od 31 marca 2017 r. do 17 kwietnia 2018 r.;</p> <p>§ 62 ust. 5 Regulaminu prowadzenia rachunków bankowych, świadczenia usług bankowości elektronicznej oraz wydawania i używania debetowych kart płatniczych w Idea Bank S.A. dla klientów indywidualnych, obowiązującego od 8 listopada 2016 r. do 30 marca 2017 r., bez ostatniego zdania;</p> <p>§ 60 ust. 5 Regulaminu prowadzenia rachunków bankowych, świadczenia usług bankowości elektronicznej oraz wydawania i używania debetowych kart płatniczych w Idea Bank S.A. dla klientów indywidualnych, obowiązującego od 22 marca 2016 r. do 7 listopada 2016 r., bez ostatniego zdania;</p> <p>§ 59 ust. 5 Regulaminu prowadzenia rachunków bankowych, świadczenia usług bankowości elektronicznej oraz wydawania i używania debetowych kart płatniczych w Idea Bank S.A. oddział Lion's Bank w Warszawie dla klientów indywidualnych, obowiązującego od 31 marca 2017 r.;</p> <p>§ 58 ust. 5 Regulaminu prowadzenia rachunków bankowych, świadczenia usług bankowości elektronicznej oraz wydawania i używania debetowych kart płatniczych w Idea Bank S.A. oddział Lion's Bank w Warszawie dla klientów indywidualnych, obowiązującego od 8 listopada 2016 r., bez ostatniego zdania;</p> <p>§ 56 ust. 5 Regulaminu prowadzenia rachunków bankowych, świadczenia usług bankowości elektronicznej oraz wydawania i używania debetowych kart płatniczych w Idea Bank S.A.</p>

Numer decyzji Prezesa UOKiK	Nazwa podmiotu	Treść klauzuli	Oznaczenie wzorca
RLU-1/2020 z 10 lipca 2020 r. ²⁸⁸	Idea Bank S.A. z siedzibą w Warszawie	<p>d) wprowadzenie nowych usług lub produktów, z tym że zmiana Tabeli Opłat i Prowizji będzie dotyczyła jedynie tych nowych usług lub produktów, korzystanie z nich nie będzie dla Posiadacza Rachunku obowiązkowe, a niekorzystanie nie będzie wiązało się dla Posiadacza Rachunku z kosztami;</p> <p>e) zmiana zakresu świadczenia dotychczasowych usług lub produktów, która powoduje zmianę kosztów świadczenia tych usług lub produktów o co najmniej 1%, z tym że zmiana Tabeli Opłat i Prowizji będzie dotyczyła jedynie tych zmienionych usług lub produktów, a kierunek zmian wysokości opłat będzie zgodny z kierunkiem zmian kosztów i nie przekroczy jednokrotności tej zmiany;</p> <p>f) wprowadzenie nowych przepisów prawa określających zasady świadczenia usług lub wykonywania czynności przez Bank lub określających obowiązki Banku związane ze świadczeniem tych usług lub wykonywaniem czynności; skutkujące koniecznością wprowadzenia zmian w Tabeli Opłat i Prowizji”.</p> <p>Zmiany wysokości opłat lub prowizji mogą być dokonane wyłącznie zgodnie z kierunkiem zmiany wskaźnika, stawki lub innego kosztu Banku, na który Bank powołuje się jako podstawę zmiany.</p>	<p>oddział Lion's Bank w Warszawie dla klientów indywidualnych, obowiązującego od 1 lipca 2016 r. do 7 listopada 2016 r., bez ostatniego zdania;</p> <p>§ 55 ust. 5 Regulaminu prowadzenia rachunków bankowych, świadczenia usług bankowości elektronicznej oraz wydawania i używania debetowych kart płatniczych w Idea Bank S.A. oddział Lion's Bank w Warszawie dla klientów indywidualnych, obowiązującego od 9 listopada 2015 r. do 30 czerwca 2016 r., bez ostatniego zdania.</p>

Numer decyzji Prezesa UOKiK	Nazwa podmiotu	Treść klauzuli	Oznaczenie wzorca
DOZIK-9/2018 z 31 grudnia 2018 r.	Deutsche Bank Polska Spółka Akcyjna z siedzibą w Warszawie	<p>Klauzula modyfikacyjna dotycząca odpłatności za usługi bankowe</p> <p>„Poza okolicznościami przewidzianymi w pozostałych Warunkach Kredytu oraz przy uwzględnieniu postanowień pkt 1.4.2.3. Regulaminu Kredytowego, Bank jest uprawniony do zmiany – nie częściej niż raz w miesiącu kalendarzowym – wysokości Opłat i Prowizji określonych Tabeli Prowizji i Opłat na podstawie i w stosunku do: a) Wzrostu inflacji w stopniu ogłaszanym przez GUS, co najmniej o 0,1%, b) Zmiany wskaźnika cen dóbr inwestycyjnych publikowanych przez GUS, co najmniej o 0,1%, c) Wzrostu rzeczywistych kosztów obsługi danej usługi na skutek niezależnych od Banku czynników zewnętrznych, w szczególności: wzrostu cen opłat pocztowych i telekomunikacyjnych, rozliczeń międzybankowych koniecznych do wykonania danej usługi, energii, wejście w życie nowych regulacji prawnych powodujących wzrost kosztów świadczonej usługi o co najmniej 1%, d) Zmiany stóp procentowych kredytów udzielanych bankom przez Narodowy Bank Polski o co najmniej 0,01%, e) Zmiany poziomu rezerw obowiązkowych ustalonych przez Narodowy Bank Polski lub wysokości ich ewentualnego oprocentowania, co najmniej o 0,01%, f) Zmiany stawek oprocentowania lokat na rynku międzybankowym (międzybankowymi stóp referencyjnych, wywołanych czynnikami regulacyjnymi), co najmniej o 0,01%, g) Zmiany wysokości obowiązkowych opłat wnoszonych przez banki na rzecz Bankowego Funduszu Gwarancyjnego, co najmniej o 0,01%, h) Zmiany rentowności instrumentów rynku pieniężnego i kapitałowego (w tym np. bonów skarbowych i obligacji Skarbu Państwa), co najmniej o 0,01%”.</p>	<p>Postanowienie umowne stosowane w następujących wzorcach umów:</p> <p>Regulamin Produktowy dla kredytu mieszkaniowego i kredytu konsolidacyjnego Deutsche Bank Polska S.A. z dnia 27 listopada 2015 r. (obowiązujący dla umów zawartych na podstawie decyzji kredytowych wydanych od dnia 27 listopada 2015 r. do dnia 3 lipca 2016 r.);</p> <p>Regulamin Produktowy dla kredytu mieszkaniowego i kredytu konsolidacyjnego z dnia 4 lipca 2016 r. (obowiązujący dla umów zawartych od dnia 1 sierpnia 2008 r. do dnia 21 lipca 2017 r.);</p> <p>Regulamin Produktowy dla kredytu mieszkaniowego i kredytu konsolidacyjnego z dnia 9 kwietnia 2018 r. (obowiązujący dla umów zawartych od dnia 9 kwietnia 2018 r. do dnia dzisiejszego).</p>

Numer decyzji Prezesa UOKiK	Nazwa podmiotu	Treść klauzuli	Oznaczenie wzorca
DOZIK-9/2018 z 31 grudnia 2018 r.	Deutsche Bank Polska Spółka Akcyjna z siedzibą w Warszawie	<p>Klauzula <i>spreadowa</i>²⁸⁹</p> <p>A. „Kursy wymiany walut w Tabeli Kursów ustalane są przez Bank w każdym Dniu Roboczym w oparciu o średni kurs z rynku walutowego (FOREX), ustalany najpóźniej do godziny 9,30 czasu obowiązującego w Polsce («Kurs Bazowy»).</p> <p>Kurs kupna ustalany jest w oparciu o wzór: Kurs Kupna = $2 * \text{Kurs Bazowy} / (2 + \text{Spread Walutowy})$ wyrażony w procentach), a kurs sprzedaży w oparciu o wzór: Kurs Sprzedaży = $\text{Kurs Bazowy} + (\text{Spread Walutowy})$ wyrażony w procentach</p> <p>*Kurs Kupna)/2. Wartość <i>Spreadu</i> Walutowego wyrażonego w procentach na dzień zawarcia Umowy wynosi dla waluty CHF: [...], Euro: [...], USD: [...], GBP: [...] i może ona ulec zmianie w drodze jednostronnego oświadczenia Banku na zasadach określonych w punkcie 5.4 poniżej. <i>Spread</i> Walutowy wyrażony w procentach jest równy stosunkowi <i>spreadu</i> walutowego wyrażonego kwotowo, stanowiącego różnicę pomiędzy kursem sprzedaży a kursem kupna waluty obcej określonych w Tabeli Kursów («<i>Spread</i> Walutowy») do kursu kupna” w zw. z: [5.4]. B. „Bank jest uprawniony do zmiany – nie częściej niż raz w miesiącu kalendarzowym – wysokości <i>Spreadu</i> Walutowego wyrażonego w procentach na podstawie przesłanek określonych w punkcie 4.7. Regulaminu Produktowego, o wartości wyrażonej w punktach procentowych zmiana określonych w tym postanowieniu podstaw”.</p>	<p>Wzorzec Umowy kredytu mieszkaniowego i konsolidacyjnego z dnia 4 stycznia 2016 r.;</p> <p>wzorzec Umowy kredytu mieszkaniowego i konsolidacyjnego z dnia 25 maja 2018 r.;</p> <p>wzorzec aneksu (dla umów zawartych od dnia 1 kwietnia 2009 r.);</p> <p>wzorzec aneksu (dla umów zawartych od dnia 1 sierpnia 2008 r. do dnia 31 marca 2009 r.);</p> <p>wzorzec aneksu (dla umów zawartych od dnia 1 stycznia 2003 r. do dnia 31 lipca 2008 r.);</p> <p>wzorzec aneksu obowiązującego (dla umów zawartych z DB 24 w latach 2001–2002).</p>

²⁸⁹ W tabeli została uwzględniona wyjątkowo klauzula *spreadowa* jako ta, która również dotyczy odpłatności za usługi bankowe, z uwagi na to, że klauzule abuzywne zostały stwierdzone we wzorcu tego banku w tej samej decyzji i były to klauzule modyfikacyjne. W tabeli pominięto jednak inne tego typu klauzule, które zostały stwierdzone w decyzjach wydanych wobec banków, z uwagi na to, że nie będą one dotyczyć rachunków bankowych, w formie których prowadzone są analizowane produkty finansowe IKE i IKZE. Wykaz wszystkich decyzji, które zostały wydane w latach 2016–2022 wobec banków zawiera tabela nr 8 w rozdziale III.

Numer decyzji Prezesa UOKiK	Nazwa podmiotu	Treść klauzuli	Oznaczenie wzorca
<p>RLU-2/2020 z 23 października 2020 r.²⁹⁰</p>	<p>Getin Noble Bank S.A. z siedzibą w Warszawie</p>	<p>Klauzula modyfikacyjna</p> <p>„Bank zastrzega sobie prawo zmiany Regulaminu rachunków z ważnych przyczyn, za które uznaje się:</p> <ol style="list-style-type: none"> zmianę powszechnie obowiązujących przepisów, jeżeli w wyniku tej zmiany Bank jest prawnie zobowiązany do zmiany Regulaminu rachunków; wyrok sądowy lub decyzję administracyjną, jeżeli Regulamin rachunków zawiera postanowienia analogiczne do poddanych ocenie sądu lub organu, które ze względu na treść wyroku lub decyzji wymagają zmiany Regulaminu rachunków; rekomendację wydaną przez organ nadzoru nad działalnością Banku albo urzędową lub sądową interpretację przepisów, jeżeli dotyczą materii objętej Regulaminem rachunków i w wyniku ich wydania zaistnieje potrzeba zmiany Regulaminu rachunków, której celem jest dostosowanie treści Regulaminu rachunków do wydanej rekomendacji albo urzędowej, lub konieczność dokonania korekty oczywistych omyłek lub błędów pisarskich albo uzupełnienia luk lub nieścisłości w Regulaminie rachunków nie dających się usunąć w wyniku wykładni jego postanowień; zmiany oferty Banku polegającej na rozszerzeniu zakresu usług lub produktów, o ile zapewni to należyte wykonanie Umowy oraz nie będzie prowadziło do zwiększenia obciążeń finansowych Posiadacza z tytułu Umowy oraz nie będzie naruszało jego interesu”. 	<p>§ 27 ust. 5 Regulaminu rachunków bankowych, kart debetowych oraz bankowości elektronicznej w Getin Noble Bank S.A. dla osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej – wersja obowiązująca od 1 stycznia 2017 r.</p>

²⁹⁰ W decyzji tej znajdowały się podobnego typu lub wręcz jednakowe niedozwolone postanowienia umowne zawierające klauzule modyfikacyjne zamieszczone nie tylko w regulaminach (wzorcach umów) dotyczących rachunków, lecz także różnego rodzaju kredytów konsumenckich oraz kart kredytowych oferowanych przez bank.

Numer decyzji Prezesa UOKiK	Nazwa podmiotu	Treść klauzuli	Oznaczenie wzorca
RLU-2/2020 z 23 października 2020 r. ²⁹¹	Getin Noble Bank S.A. z siedzibą w Warszawie	<p>Klauzula modyfikacyjna</p> <p>„Bank zastrzega sobie prawo zmiany Regulaminu rachunków z ważnych przyczyn, za które uznaje się:</p> <ol style="list-style-type: none"> zmianę powszechnie obowiązujących przepisów, jeżeli w wyniku tej zmiany Bank jest prawnie zobowiązany do zmiany Regulaminu rachunków; wyrok sądowy lub decyzję administracyjną, jeżeli Regulamin rachunków zawiera postanowienia analogiczne do poddanych ocenie sądu lub organu, które ze względu na treść wyroku lub decyzji wymagają zmiany Regulaminu rachunków; rekomendację wydaną przez organ nadzoru nad działalnością Banku albo urzędową lub sądową interpretację przepisów, jeżeli dotyczą materii objętej Regulaminem rachunków i w wyniku ich wydania zaistnieje potrzeba zmiany Regulaminu rachunków, której celem jest dostosowanie treści Regulaminu rachunków do wydanej rekomendacji albo urzędowej lub sądowej interpretacji przepisów; zmianę w systemach informatycznych wykorzystywanych przez Bank, usprawniającą ich funkcjonowanie, jeżeli zakres przedmiotowy tej zmiany pozostaje w związku z treścią Regulaminu rachunków i powoduje konieczność modyfikacji jego brzmienia; konieczność dokonania korekty oczywistych omyłek lub błędów pisarskich albo uzupełnienia luk lub nieścisłości w Regulaminie rachunków nie dających się usunąć w wyniku wykładni jego postanowień; zmiany zakresu usług i funkcjonalności, oferowanych przez Bank w Bankowości Elektronicznej, o ile zapewni to należyte wykonanie Umowy o Bankowość Elektroniczną oraz nie będzie naruszało interesu Użytkownika BE”. 	VIII § 5 ust. 3 Regulaminu rachunków bankowych, kart debetowych oraz bankowości elektronicznej w Getin Noble Bank S.A. dla osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej – wersja obowiązująca od 1 kwietnia 2016 r. do 31 grudnia 2016 r.

²⁹¹ *Ibidem.*

Numer decyzji Prezesa UOKiK	Nazwa podmiotu	Treść klauzuli	Oznaczenie wzorca
RLU-2/2020 z 23 października 2020 r. ²⁹²	Getin Noble Bank S.A. z siedzibą w Warszawie	<p>Klauzula modyfikacyjna dotycząca odpłatności za usługi bankowe</p> <p>„Zmiana wysokości opłat lub prowizji albo zasad ich stosowania i naliczania, wprowadzenie opłat lub prowizji za czynności dotychczas nieujęte w TOiP1 albo rezygnacja z opłat lub prowizji za czynności dotychczas ujęte w TOiP są możliwe z ważnych przyczyn, za które uznaje się:</p> <p>a) wprowadzenie nowych lub zmianę powszechnie obowiązujących przepisów, o ile istnieje związek przyczynowo-skutkowy między wprowadzeniem nowych lub zmianą przepisów a zmianą kosztów wykonywania czynności przez Bank;</p> <p>b) wydanie rekomendacji lub zaleceń przez organ nadzoru nad działalnością Banku, urzędowej lub sądowej interpretacji powszechnie obowiązujących przepisów albo wydanie wyroku sądowego lub decyzji administracyjnej przez uprawniony organ, o ile istnieje związek przyczynowo-skutkowy między wydaniem rekomendacji lub zaleceń organu nadzoru, urzędowej lub sądowej interpretacji przepisów albo wyroku lub decyzji administracyjnej a zmianą kosztów wykonywania czynności przez Bank;</p> <p>c) zmianę cen usług świadczonych na rzecz Banku przez podmioty trzecie na podstawie umów, których Bank jest stroną, a które to usługi są świadczone w celu wykonania przez Bank umowy zawartej z Klientem, do której zastosowanie ma TOiP, powodujących wzrost ponoszonych przez Bank kosztów wykonywania tej umowy. Zmiana opłat i prowizji z powyższej przyczyny nastąpi wyłącznie w przypadku gdy przeprowadzona analiza poziomu cen usług świadczonych na rzecz Banku wykaże zmianę kosztu tych usług o co najmniej 10% w stosunku do cen tych usług w okresie 6 miesięcy wstecz od dnia analizy;</p>	§ 8 ust. 5 pkt d), § 8 ust. 6–9 Regulaminu rachunków bankowych, kart debetowych oraz bankowości elektronicznej w Getin Noble Bank S.A. dla osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej – wersja obowiązująca od 1 stycznia 2017 r.

²⁹² *Ibidem.*

Numer decyzji Prezesa UOKiK	Nazwa podmiotu	Treść klauzuli	Oznaczenie wzorca
RLU-2/2020 z 23 października 2020 r.	Getin Noble Bank S.A. z siedzibą w Warszawie	<p>d) zmianę stopy inflacji (miesięcznego wskaźnika cen towarów i usług konsumpcyjnych publikowanego przez GUS w ujęciu odnoszącym się do poprzedniego miesiąca) o minimum 0,1 punktu procentowego.</p> <p>6. Zmiany spowodowane wystąpieniem co najmniej jednego z czynników opisanych w ust. 5 będą polegać na podwyższeniu lub obniżeniu wysokości opłat lub prowizji zgodnie z kierunkiem zmian tego czynnika / tych czynników. Podwyższenie opłaty lub prowizji nie może przekroczyć odpowiednio trzykrotności dotychczasowej wysokości opłaty lub prowizji. W przypadku podwyższenia opłaty lub prowizji, których wysokość do tej pory wynosiła: a) 0 zł – opłata w wyniku podwyższenia nie może przekroczyć 200 zł, b) 0% – prowizja w wyniku podwyższenia nie może wynosić więcej niż 5% kwoty stanowiącej podstawę jej obliczenia. W przypadku wprowadzenia nowej opłaty lub prowizji, jej wysokość nie może przekroczyć 200 zł lub 5% kwoty stanowiącej podstawę jej obliczenia.</p> <p>7. Bank będzie dokonywał zmian opłat lub prowizji adekwatnie do rodzaju i rozmiaru zmiany czynników, które wystąpiły i stanowiły przyczynę wprowadzenia zmian wysokości opłat lub prowizji.</p> <p>8. Zmiany TOiP na podstawie przesłanek, o których mowa w ust. 5 lit c) i d), będą dokonywane nie częściej niż raz na 4 miesiące od wejścia w życie poprzedniej zmiany opłat lub prowizji dokonanej przez Bank”.</p>	

Numer decyzji Prezesa UOKiK	Nazwa podmiotu	Treść klauzuli	Oznaczenie wzorca
RLU-2/2020 z 23 października 2020 r. ²⁹³	Getin Noble Bank S.A. z siedzibą w Warszawie	<p>Klauzula modyfikacyjna dotycząca odpłatności za usługi bankowe</p> <p>„Zmiana wysokości opłat lub prowizji albo zasad ich stosowania i naliczania, wprowadzenie opłat lub prowizji za czynności dotychczas nieuwjęte w TOiP albo rezygnacja z opłat lub prowizji za czynności dotychczas ujęte w TOiP są możliwe z ważnych przyczyn, za które uznaje się:</p> <ol style="list-style-type: none"> zmianę powszechnie obowiązujących przepisów, o ile istnieje związek przyczynowo-skutkowy między zmianą przepisów a zmianą kosztów wykonywania czynności przez Bank; wydanie rekomendacji przez organ nadzoru nad działalnością Banku, urzędowej lub sądowej interpretacji powszechnie obowiązujących przepisów albo wydanie wyroku sądowego lub decyzji administracyjnej przez uprawniony organ, o ile istnieje związek przyczynowo-skutkowy między wydaniem rekomendacji, urzędowej lub sądowej interpretacji przepisów albo wyroku lub decyzji administracyjnej a zmianą kosztów wykonywania czynności przez Bank; zmianę cen energii elektrycznej, taryf pocztowych, telekomunikacyjnych lub rozliczeń międzybankowych, o ile istnieje związek przyczynowo-skutkowy między zmianą tych cen a zmianą kosztów wykonywania czynności przez Bank; jeżeli stopa inflacji (miesięczny wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych publikowany przez GUS w ujęciu odnoszącym się do analogicznego miesiąca poprzedniego roku) zmieni się o minimum 0,1 punktu procentowego, Bank może obniżyć wysokość opłaty lub prowizji określonej w okresie obowiązywania umowy rachunku, ze względu na zmianę konkurencyjności na rynku usług finansowych”. 	II § 7 ust. 5 pkt d Regulaminu rachunków bankowych, kart debetowych oraz bankowości elektronicznej w Getin Noble Bank S.A. dla osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej – wersja obowiązująca od 1 kwietnia 2016 r. do 31 grudnia 2016 r.

Numer decyzji Prezesa UOKiK	Nazwa podmiotu	Treść klauzuli	Oznaczenie wzorca
RLU-2/2020, z 23 października 2020 r. ²⁹⁴	Getin Noble Bank S.A. z siedzibą w Warszawie	<p>Klauzula modyfikacyjna dotycząca odpłatności za usługi bankowe</p> <p>„Zmiana wysokości opłat lub prowizji albo zasad ich stosowania i naliczania, wprowadzenie opłat lub prowizji za czynności dotychczas nieuwjęte w TOiP albo rezygnacja z opłat lub prowizji za czynności dotychczas ujęte w TOiP, są możliwe z ważnych przyczyn, za które uznaje się:</p> <p>a) wprowadzenie nowych lub zmianę powszechnie obowiązujących przepisów, o ile istnieje związek przyczynowo-skutkowy między wprowadzeniem nowych lub zmianą przepisów, a zmianą kosztów wykonywania czynności przez Bank;</p> <p>b) wydanie rekomendacji lub zaleceń przez organ nadzoru nad działalnością Banku, urzędowej lub sądowej interpretacji powszechnie obowiązujących przepisów albo wydanie wyroku sądowego lub decyzji administracyjnej przez uprawniony organ, o ile istnieje związek przyczynowo-skutkowy między wydaniem rekomendacji lub zaleceń organu nadzoru a urzędową lub sądową interpretacją przepisów, albo wyroku lub decyzji administracyjnej a zmianą kosztów wykonywania czynności przez Bank;</p> <p>c) zmianę cen usług świadczonych na rzecz Banku przez podmioty trzecie na podstawie umów (których Bank jest stroną, a które to usługi są świadczone w celu wykonania przez Bank umowy zawartej z Kredytobiorcą, do której zastosowanie ma TOiP), powodujących wzrost ponoszonych przez Bank kosztów wykonywania tej umowy. Zmiana opłat i prowizji z powyższej przyczyny nastąpi wyłącznie w przypadku, gdy przeprowadzona analiza poziomu cen usług świadczonych na rzecz Banku wykaże zmianę kosztu tych usług o co najmniej 10% w stosunku do cen tych usług w okresie 6 miesięcy wstecz od dnia analizy;</p>	§ 6 ust. 3–6 Umowy o kartę kredytową Getin Noble Bank S.A. – wersja obowiązująca od 8 sierpnia 2018 r.

²⁹⁴ *Ibidem.*

Numer decyzji Prezesa UOKiK	Nazwa podmiotu	Treść klauzuli	Oznaczenie wzorca
RLU-2/2020, z 23 października 2020 r. ²⁹⁵	Getin Noble Bank S.A. z siedzibą w Warszawie	<p>d) zmianę stopy inflacji (miesięcznego wskaźnika cen towarów i usług konsumpcyjnych publikowanego przez GUS w ujęciu odnoszącym się do poprzedniego miesiąca) o minimum 0,1 punktu procentowego.</p> <p>4. Zmiany spowodowane wystąpieniem co najmniej jednego z czynników opisanych w ust. 3 będą polegać na podwyższeniu lub obniżeniu wysokości opłat lub prowizji zgodnie z kierunkiem zmian tego czynnika / tych czynników. Podwyższenie opłaty lub prowizji nie może przekroczyć odpowiednio trzykrotności dotychczasowej wysokości opłaty lub prowizji. W przypadku podwyższenia opłaty lub prowizji, których wysokość do tej pory wynosiła:</p> <ul style="list-style-type: none"> – 0 zł – opłata w wyniku podwyższenia nie może przekroczyć 200 zł, – 0% – prowizja w wyniku podwyższenia nie może wynosić więcej niż 5% kwoty stanowiącej podstawę jej obliczenia. <p>W przypadku wprowadzenia nowej opłaty lub prowizji, jej wysokość nie może przekroczyć 200 zł lub 5% kwoty stanowiącej podstawę jej obliczenia.</p> <p>5. Bank będzie dokonywał zmian opłat lub prowizji adekwatnie do rodzaju i rozmiaru zmiany czynników, które wystąpiły i stanowiły przyczynę wprowadzenia zmian wysokości opłat lub prowizji.</p> <p>6. Zmiany TOiP na podstawie przesłanek, o których mowa w ust. 3 lit c) i d), będą dokonywane nie częściej niż raz na 4 miesiące od wejścia w życie poprzedniej zmiany opłat lub prowizji dokonanej przez Bank”.</p>	

²⁹⁵ *Ibidem.*

Numer decyzji Prezesa UOKiK	Nazwa podmiotu	Treść klauzuli	Oznaczenie wzorca
DOZIK-4/2018 z 2 października 2018 r. ²⁹⁶	mBank S.A. z siedzibą w Warszawie	<p>Klauzule dotyczące odpłatności za usługi bankowe i harmonogramu spłat</p> <p>„Terminy oraz czas, na który zawarto Umowę, wskazane w ust. 1 wyznaczone zostały przy przyjęciu założenia, że wypłata Kredytu następuje do dnia #max. data uruchomienia kredytu#. Jeżeli termin wypłaty Kredytu przypadnie po dniu, o którym mowa w zdaniu poprzednim, nowe terminy spłat oraz czas, na który zawarto Umowę określać będzie Harmonogram spłat Kredytu, dalej jako Harmonogram”.</p> <p>„Realna, rzeczywista roczna stopa oprocentowania, całkowita kwota do zapłaty przez Kredytobiorcę oraz całkowity koszt kredytu mogą różnić się od wskazanych powyżej, z uwagi na sposób wypłaty i spłaty Kredytu, zmianę stóp procentowych, opłat i prowizji obowiązujących w okresie trwania umowy”²⁹⁷.</p>	<p>W odniesieniu do:</p> <ul style="list-style-type: none"> – umowy kredytu gotówkowego – stosowanej dla Klientów Private Bankingu mBanku – § 2 ust. 2 wzorca umowy; – umowy/potwierdzenia zawarcia umowy kredytu gotówkowego – stosowanych dla Klientów Orange Finance – § 2 ust. 2 wzorca umowy; – umowy/potwierdzenia zawarcia umowy kredytu samochodowego online – stosowanych dla Klientów mBanku – § 5 ust. 2 wzorca umowy – umowy kredytu samochodowego – stosowanej dla Klientów mBanku – § 5 ust. 2 wzorca umowy; – umowy kredytu gotówkowego – stosowanej dla Klientów Private Bankingu mBanku – § 9 ust. 4 wzorca umowy stosowanych dla Klientów Orange Finance – § 9 ust. 4 wzorca umowy; – umowy kredytu odnawialnego – stosowanej dla Klientów Private Bankingu mBanku – § 10 ust. 4 wzorca umowy; – umowy kredytu odnawialnego/potwierdzenia zawarcia umowy – stosowanych dla Klientów Orange Finance – § 10 ust. 4 wzorca umowy; – umowy/potwierdzenia zawarcia umowy kredytu samochodowego online – stosowanych dla Klientów mBanku – § 13 ust. 4 wzorca umowy; – umowy kredytu samochodowego – stosowanej dla Klientów mBanku – § 12 ust. 4 wzorca umowy; – umowy kredytu samochodowego – stosowanej dla Klientów mBanku (niska rata) – § 12 ust. 4 wzorca umowy; – umowy kredytu gotówkowego – stosowanej dla Klientów Private Bankingu mBanku;

²⁹⁶ *Ibidem*.²⁹⁷ Decyzja Prezesa UOKiK, Warszawa, dnia 2 października 2018 r., DOZIK-611-502/16/MJO.

Numer decyzji Prezesa UOKiK	Nazwa podmiotu	Treść klauzuli	Oznaczenie wzorca
DOZIK-4/2018 z 2 października 2018 r.	mBank S.A. z siedzibą w Warszawie		<ul style="list-style-type: none"> - umowy/potwierdzeniu zawarcia umowy kredytu gotówkowego – stosowanych dla Klientów Orange Finance; - umowy kredytu odnawialnego – stosowanej dla Klientów Private Bankingu mBanku; - umowy kredytu odnawialnego/potwierdzeniu zawarcia umowy – stosowanych dla Klientów Orange Finance; - umowy/potwierdzeniu zawarcia umowy o korzystanie z karty kredytowej – stosowanych dla Klientów Private Bankingu mBanku; - umowy/potwierdzeniu zawarcia umowy o korzystanie z karty kredytowej – stosowanych dla Klientów Orange Finance; - umowy/potwierdzeniu zawarcia umowy kredytu samochodowego online – stosowanych dla Klientów mBanku; - umowy kredytu samochodowego – stosowanej dla Klientów mBanku; - umowy kredytu samochodowego – stosowanej dla Klientów mBanku (niska rata).

Numer decyzji Prezesa UOKiK	Nazwa podmiotu	Treść klauzuli	Oznaczenie wzorca
DOZIK-2/2022 z 27 stycznia 2022 r.	ING Bank Śląski S.A. z siedzibą w Katowicach	<p>Klauzula dotycząca dysponowania środkami po śmierci współosiadacza rachunku bankowego</p> <p>„W przypadku otrzymania przez Bank wiarygodnego dokumentu potwierdzającego:</p> <p>[...] 2. śmierć jednego ze współosiadaczy wspólnego rachunku – połowę środków zgromadzonych na rachunku Bank wypłaci drugiemu współosiadaczowi. Pozostałą część środków zgromadzonych na rachunku Bank wypłaci zapisobiercy windykacyjnemu, a jeśli nie ustanowiono zapisobiercy windykacyjnego – spadkobiercy/om, po uprzednim przedstawieniu prawomocnego postanowienia sądu o stwierdzeniu nabycia spadku lub zarejestrowanego aktu poświadczenia dziedziczenia sporządzonego przez notariusza, a w przypadku, gdy nie ustanowiono zapisobiercy windykacyjnego i jest więcej niż jeden spadkobierca, po złożeniu dodatkowo w Banku przez wszystkich uprawnionych oświadczenia o działale spadku w zakresie środków zdeponowanych na rachunku albo doręczeniu dokonanego już działu spadku lub częściowego działu spadku w zakresie środków zdeponowanych na rachunku/rachunkach, w formie aktu notarialnego lub orzeczenia sądu”.</p>	<p>„Regulamin świadczenia przez ING Bank Śląski S.A. usług w ramach prowadzenia rachunków oszczędnościowo-rozliczeniowych oraz rachunków oszczędnościowych dla osób fizycznych”, stosowane przez ING Bank Śląski Spółkę Akcyjną z siedzibą w Katowicach, o treści: „§ 87 ust. 2 pkt 2”.</p>

Źródło: opracowanie własne na podstawie Wykazu decyzji Prezesa UOKiK w sprawach stosowania niedozwolonych klauzul umownych (https://decyzje.uokik.gov.pl/bp/dec_prez.nsf) [dostęp 31.12.2022 r].

Tabela A.8. Postanowienia w badanych bankowych wzorcach umownych IKE i IKZE²⁹⁸ podejrzane o abuzywność z uwagi na ich podobieństwo lub tożsamość do stwierdzonych niedozwolonych klauzul umownych na podstawie wpisów do rejestru NKU oraz decyzji Prezesa UOKiK

Oznaczenie wzorca	Treść klauzuli w dosłownym jej brzmieniu z wzorca ze wskazaniem jej istoty (czego dotyczy)
Regulamin otwierania i prowadzenia rachunku oszczędnościowego IKE dla osób fizycznych w ramach bankowości detalicznej XXX	<p style="text-align: center;">Bank 1</p> <p>Klauzule dotyczące przesłanek zmiany wysokości oprocentowania (niedostatecznie sprecyzowana klauzula modyfikacyjna)</p> <p>„§ 21 [...]”</p> <p>2. Wysokość oprocentowania Rachunku IKE określona w dniu zawarcia Umowy może zostać zmieniona przez Bank w okresie obowiązywania Umowy etapowo lub jednorazowo w terminie 12 miesięcy w przypadku wystąpienia co najmniej jednej z niżej wskazanych okoliczności:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) gdy zmianie ulegnie co najmniej jedna ze stóp procentowych ustalanych lub ogłaszanych przez Narodowy Bank Polski (NBP), w tym Radę Polityki Pieniężnej, takich jak: <ol style="list-style-type: none"> a) stopa referencyjna, b) stopa lombardowa, c) stopa redyskonta weksli, d) stopa depozytowa, 2) gdy zmianie ulegnie którykolwiek ze wskaźników wzrostu cen towarów i usług konsumpcyjnych, ogłaszanych przez Główny Urząd Statystyczny (GUS) o co najmniej 0,3 punktu procentowego w stosunku do poprzednio ogłaszanych wskaźników za analogiczny okres (roczny, kwartalny lub miesięczny), 3) gdy zmianie ulegnie stopa WIBOR/LIBOR/EURIBOR dla jednomiesięcznych lokat na rynku międzybankowym, o co najmniej 0,002 punktu procentowego w stosunku do poprzednio ogłoszonej stopy WIBOR/LIBOR/EURIBOR przyjętej na koniec dnia roboczego w porównaniu do jakiegokolwiek dnia roboczego w okresie poprzednich 6 miesięcy, 4) gdy zmianie ulegnie poziom rezerw obowiązkowych lub odpisów ustalonych przez Radę Polityki Pieniężnej, lub inny właściwy organ, 5) gdy zmianie ulegnie oprocentowanie obligacji emitowanych przez Skarb Państwa, 6) gdy Bank będzie zobowiązany do utworzenia rezerw lub odpisów nieprzewidzianych w przepisach prawa na dzień zawarcia Umowy, lub do zapłaty obowiązkowych opłat, podatków lub innych kosztów, do zapłaty których nie był zobowiązany w dniu zawarcia Umowy. <p>3. Zmiana wysokości oprocentowania Rachunków będąca następstwem wystąpienia okoliczności wymienionej w ust. 2 pkt 1 następuje w zakresie do czterokrotności zmiany parametrów wskazanych w ust. 2 pkt 1 oraz w tym kierunku, w którym nastąpiła zmiana danej okoliczności.</p> <p>4. Zmiana wysokości oprocentowania Rachunków będąca następstwem wystąpienia okoliczności wymienionej w ust. 2 pkt 2 następuje w zakresie do jednego punktu procentowego oraz w tym kierunku, w którym nastąpiła zmiana danej okoliczności”.</p>

²⁹⁸ Autorki w tym miejscu zanonimizowały banki, których wzorce, pozyskane z ich stron internetowych, zostały poddane badaniu pod kątem stosowania w nich niedozwolonych klauzul umownych, z uwagi na ich podobieństwo lub tożsamość z tymi już stwierdzonymi w decyzjach Prezesa UOKiK lub wpisanymi do rejestru NKU. Nazwy banków w tytułach i treści analizowanych dokumentów, nazwy instytucji z nimi współpracujących oraz nazwy własne produktów zastąpione zostały znakami „XXX”. Jeśli jednak pewne podmioty, zwłaszcza organy ochrony, będą tym zainteresowane, informacjami takimi Autorki dysponują.

Oznaczenie wzorca	Treść klauzuli w dosłownym jej brzmieniu z wzorca ze wskazaniem jej istoty (czego dotyczy)
Regulamin otwierania i prowadzenia rachunku oszczędnościowego IKE dla osób fizycznych w ramach bankowości detalicznej XXX	<p>Klauzule dotyczące przesłanek zmiany taryfy opłat i prowizji z przyczyn niedostatecznie sprecyzowanych z zastrzeżeniem, że nie stanowi zmiany umowy (wadliwie skonstruowana klauzula modyfikacyjna – klauzula uprawniająca do dokonywania zmian)</p> <p>„§ 23 [...]”</p> <p>4. Taryfa może ulec zmianie w przypadku wystąpienia co najmniej jednej z niżej wskazanych okoliczności:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) gdy zmianie ulegnie którykolwiek ze wskaźników wzrostu cen towarów i usług konsumpcyjnych, ogłaszany przez Główny Urząd Statystyczny (GUS) o co najmniej 0,3 punktu procentowego w stosunku do poprzednio ogłaszanych wskaźników za analogiczny okres (roczny, kwartalny lub miesięczny), 2) gdy zmianie ulegną ceny energii, ceny połączeń telekomunikacyjnych, usług pocztowych, rozliczeń międzybankowych o co najmniej 1% w stosunku do poprzednio obowiązującej ceny w analogicznym okresie (rocznym, kwartalnym lub miesięcznym), 3) gdy zmianie ulegną powszechnie obowiązujące przepisy prawa określające zasady świadczenia usług lub wykonywania czynności przez Bank lub określające obowiązki Banku związane ze świadczeniem tych usług lub wykonywaniem czynności, 4) gdy Bank będzie zobowiązany do podwyższenia kapitałów Banku, w tym kapitału zakładowego, funduszy własnych, funduszu rezerwowego do podwyższenia których nie był zobowiązany w dniu zawarcia Umowy, 5) gdy Bank będzie zobowiązany do utworzenia rezerw lub odpisów nieprzewidzianych w przepisach prawa na dzień zawarcia Umowy, lub do zapłaty obowiązkowych opłat, podatków lub innych kosztów do zapłaty których nie był zobowiązany w dniu zawarcia Umowy, 6) gdy Bank będzie zobowiązany do utworzenia rezerw lub odpisów nieprzewidzianych w przepisach prawa na dzień zawarcia Umowy, lub do zapłaty obowiązkowych opłat, podatków lub innych kosztów do zapłaty których nie był zobowiązany w dniu zawarcia Umowy, 7) w przypadku wprowadzenia nowych produktów i usług, które dotychczas nie były świadczone przez Bank lub w przypadku zmiany, zgodnej z zasadami określonymi w Umowie lub w niniejszym Regulaminie, funkcjonalności produktów i usług oferowanych przez Bank. [...]” <p>7. Zmiana Taryfy dokonana zgodnie z postanowieniami niniejszego paragrafu nie stanowi zmiany Umowy”.</p>
	<p>Klauzule dotyczące przesłanek zmiany Regulaminu z ważnych powodów (niedostatecznie sprecyzowana klauzula modyfikacyjna)</p> <p>„§ 26</p> <p>1. Bank może dokonywać zmian Regulaminu z ważnych przyczyn. Za ważne przyczyny uznaje się:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) wprowadzenie nowych lub zmianę istniejących powszechnie obowiązujących przepisów prawa dotyczących usług świadczonych przez Bank na podstawie Umowy oraz niniejszego Regulaminu; 2) zmiany lub pojawienie się nowych interpretacji powszechnie obowiązujących przepisów prawa na skutek orzeczeń sądów albo decyzji, rekomendacji lub zaleceń Narodowego Banku Polskiego, Komisji Nadzoru Finansowego lub innych organów władzy i administracji publicznej wpływających na postanowienia niniejszego Regulaminu; 3) zmiany produktów i usług do warunków rynkowych związanych z postępowem technicznym, technologicznym i informatycznym, wpływających na postanowienia niniejszego Regulaminu; 4) dostosowanie produktów i usług do zmian wprowadzanych w funkcjonującym w Banku systemie informatycznym, dotyczących Umowy lub niniejszego Regulaminu; 5) rozszerzenie lub zmianę funkcjonalności istniejących produktów i usług wpływającą na zmianę niniejszego Regulaminu; 6) zmiany w zakresie usług świadczonych przez Bank na podstawie Umowy i niniejszego Regulaminu wpływające na postanowienia niniejszego Regulaminu oraz zmianę oferty Banku”.

Oznaczenie wzorca	Treść klauzuli w dosłownym jej brzmieniu z wzorca ze wskazaniem jej istoty (czego dotyczy)
Taryfa prowizji i opłat bankowych dla osób fizycznych w ramach bankowości detalicznej XXX	<p>Klauzule przewidujące różnego rodzaju opłaty (podstawy do ich pobierania) związane prowadzeniem Rachunku IKE</p> <p>„II. Rachunki oszczędnościowe [...]</p> <p>4. Rachunek IKE</p> <p>b) sporządzenie i wysłanie cyklicznego wyciągu miesięcznego w formie papierowej 5 zł</p> <p>a) przyjęcie dyspozycji ustanowienia osoby/ób uposażonej/ych do Rachunku IKE 15 zł</p> <p>b) zmiana osoby/ób uposażonej/ych do Rachunku IKE 15 zł</p> <p>c) odwołanie osoby/ób uposażonej/ych do Rachunku IKE 15 zł</p> <p>d) realizacja dyspozycji zwrotu środków z XXX 200 zł</p> <p>Jeżeli dyspozycja zostanie złożona przed upływem 12-to miesięcznego terminu obowiązywania Umowy o prowadzenie Rachunku IKE w XXX.</p> <p>e) realizacja dyspozycji wypłaty środków z XXX 200 zł</p> <p>Jeżeli dyspozycja zostanie złożona przed upływem 12-to miesięcznego terminu obowiązywania Umowy o prowadzenie Rachunku IKE w XXX.</p> <p>f) realizacja dyspozycji wypłaty transferowej środków z XXX 2 200 zł</p> <p>Jeżeli dyspozycja zostanie złożona przed upływem 12-to miesięcznego terminu obowiązywania Umowy o prowadzenie Rachunku IKE w XXX.</p> <p>g) realizacja dyspozycji wypłaty transferowej środków z XXX 50 zł</p> <p>Jeżeli dyspozycja zostanie złożona przed upływem 12-to miesięcznego terminu obowiązywania Umowy o prowadzenie Rachunku IKE w XXX i jest realizowana na indywidualne konto emerytalne instytucji finansowych, z którymi XXX podpisał Umowę o współpracę. Na dzień 1 września 2004 są to następujące instytucje finansowe: XXX i XXX.</p> <p>Opłaty za dokumenty w wersji papierowej wydawane na życzenie Klienta</p> <p>Dokumenty dotyczą produktów depozytowych, kredytowych, kartowych, ubezpieczeniowych i oszczędnościowo-inwestycyjnych oferowanych osobom fizycznym.</p> <p>Dokumenty o charakterze zaświadczeń (Dokumenty stwierdzające stan faktyczny posiadanych przez Klienta produktów</p> <p>Opłata za każdy wydany dokument. Jeden dokument może dotyczyć jednego produktu 40 zł</p> <p>Duplikaty/kopie (Duplikaty lub kopie dokumentów dotyczących posiadanych przez Klienta produktów)</p> <p>Opłata za każdy wydany dokument, bez względu na liczbę stron: 80 zł</p> <p>Dokumenty o charakterze opinii (Dokumenty zawierające informację na temat obsługi posiadanych przez Klienta produktów)</p> <p>Opłata za każdy wydany dokument obejmujący okres 12 miesięcy, który zawiera: a) opinię o jednym produkcie albo b) opinię o Kliencie: 80 zł.</p> <p>Dokumenty niestandardowe (Dokumenty zawierające informacje nie występujące w standardowych formularzach wykorzystywanych przez Bank)</p> <p>Opłata za każdy wydany dokument: 100 zł</p> <p>Inne opłaty i prowizje</p> <p>Przyjęcie/zmiana/odwołanie dyspozycji na wypadek śmierci 15 zł”.</p>

Oznaczenie wzorca	Treść klauzuli w dosłownym jej brzmieniu z wzorca ze wskazaniem jej istoty (czego dotyczy)
Umowa o prowadzenie rachunku oszczędnościowego indywidualnego konta emerytalnego	<p>Klauzule dotyczące fikcji zakomunikowania treści wzorca, doręczenia i wprowadzenia zmian wzorca</p> <p>„§ 5 [...]”</p> <p>3. Zmiana wysokości oprocentowania Rachunku IKE zgodnie z postanowieniami Regulaminu nie stanowi zmiany Umowy.</p> <p>§ 6 [...]”</p> <p>3. Zmiana wysokości opłat i prowizji zgodnie z postanowieniami Regulaminu nie stanowi zmiany Umowy”.</p> <p>„§ 8</p> <p>1. Integralną część Umowy Ramowej stanowi:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) «Regulamin otwierania i prowadzenia rachunku oszczędnościowego Indywidualnego Konta Emerytalnego dla osób fizycznych w ramach bankowości detalicznej XXX», 2) «Regulamin otwierania i prowadzenia bankowych rachunków dla osób fizycznych w ramach bankowości detalicznej XXX», 3) «Regulamin przyjmowania i rozpatrywania reklamacji w ramach bankowości detalicznej XXX», 4) «Taryfa prowizji i opłat bankowych dla osób fizycznych w ramach bankowości detalicznej XXX», 5) «Tabele stóp procentowych dla osób fizycznych w ramach bankowości detalicznej XXX». <p>2. Bank oświadcza, że przed zawarciem Umowy udostępnił Klientowi dokumenty wymienione w ust. 1 w postaci elektronicznej przez zamieszczenie ich na stronie internetowej Banku.</p> <p>3. Klient oświadcza, że przed zawarciem Umowy zostały mu udostępnione w sposób umożliwiający ich przechowywanie i odtwarzanie w zwykłym toku czynności dokumenty, o których mowa w ust. 1”.</p>

Oznaczenie wzorca	Treść klauzuli w dosłownym jej brzmieniu z wzorca ze wskazaniem jej istoty (czego dotyczy)
Regulamin indywidualnego konta zabezpieczenia emerytalnego	<p style="text-align: center;">Bank 2</p> <p>Klauzule dotyczące fikcji zakomunikowania treści wzorca, doręczenia i wprowadzenia zmian wzorca oraz dalszych skutków</p> <p>„§ 8</p> <p>1. Aktualna treść Regulaminu jest udostępniana na tablicy ogłoszeń w placówkach Banku oraz na stronie internetowej Banku. [...].</p> <p>5. Bank zawiadamia posiadacza rachunku IKZE o zmianach Regulaminu, w sposób z nim uzgodniony i określony w rozdziale z postanowieniami końcowymi w Regulaminie świadczenia przez XXX usług w ramach prowadzenia rachunków oszczędnościowo-rozliczeniowych oraz rachunków oszczędnościowych dla osób fizycznych. Jeżeli w terminie 14 dni od otrzymania powiadomienia posiadacz rachunku IKZE nie złoży pisemnego oświadczenia o braku akceptacji zmian, uważa się je za przyjęte. Złożenie oświadczenia o braku akceptacji zmian jest równoznaczne z rozwiązaniem umowy dokonanym z dniem poprzedzającym dzień wejścia w życie proponowanych zmian. Skutkiem rozwiązania umowy jest zamknięcie rachunku IKZE przez Bank”.</p> <p>„§ 21 [...]</p> <p>18. Bank zawiadamia posiadacza rachunku oszczędnościowego o obniżeniu oprocentowania środków zgromadzonych na rachunku oszczędnościowym w sposób z nim uzgodniony i określony w § 93 ust. 4 i 5, nie później niż dwa miesiące przed proponowaną datą wejścia w życie zmian. Jeżeli przed proponowaną datą wejścia w życie zmian posiadacz rachunku oszczędnościowego nie złoży pisemnego sprzeciwu wobec tych zmian, uznaje się, że posiadacz rachunku wyraził na nie zgodę. Posiadacz rachunku oszczędnościowego ma prawo przed datą proponowanego wejścia w życie zmian wypowiedzieć umowę ze skutkiem natychmiastowym bez ponoszenia opłat. W przypadku, gdy posiadacz rachunku oszczędnościowego złoży sprzeciw, ale nie dokona wypowiedzenia umowy ze skutkiem natychmiastowym, umowa wygasa z dniem poprzedzającym dzień wejścia w życie proponowanych zmian, bez ponoszenia opłat. Posiadacz rachunku oszczędnościowego zobowiązany jest do natychmiastowego uiszczenia wszelkich należnych Bankowi opłat i prowizji – najpóźniej w dacie rozwiązania / wygaśnięcia umowy, pod rygorem wszczęcia przez Bank postępowania egzekucyjnego”.</p> <p>Klauzule dotyczące przesłanek zmiany Regulaminu z ważnych powodów (nieodstatecznie sprecyzowana klauzula modyfikacyjna)</p> <p>„§ 8 [...]</p> <p>4. Bank zastrzega sobie prawo zmiany Regulaminu z ważnych przyczyn. Za ważne przyczyny uznaje się następujące przyczyny, których skutkiem jest konieczność zmiany Regulaminu w niezbędnym – wynikającym z danej przyczyny – zakresie:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) wprowadzenie nowych lub zmianę przepisów prawa określających zasady świadczenia przez Bank usług lub określających zasady korzystania z tych usług przez Oszczędniczającego; 2) wydanie decyzji, rekomendacji, zaleceń, stanowiska, orzeczenia lub innego dokumentu przez organ nadzorczy lub inny uprawniony podmiot, określającego zasady świadczenia przez Bank usług lub określającego zasady korzystania z tych usług przez Oszczędniczającego w ramach zawartej z nim umowy; 3) rozszerzenie, zmianę lub ograniczenie funkcjonalności usług, zmianę zasad korzystania z usług przez Oszczędniczającego, wprowadzenie nowych usług, rezygnację z wykonywania niektórych czynności będących przedmiotem usług świadczonych przez Bank w ramach zawartej z Oszczędniczającym umowy;

Oznaczenie wzorca	Treść klauzuli w dosłownym jej brzmieniu z wzorca ze wskazaniem jej istoty (czego dotyczy)
<p>Regulamin świadczenia przez XXX usług w ramach prowadzenia rachunków płatniczych dla osób fizycznych (obowiązuje od 6 sierpnia 2018 r.)</p>	<p>4) zmiany w systemie informatycznym Banku wynikające z:</p> <ol style="list-style-type: none"> udoskonalenia systemów informatycznych Banku spowodowanych rozwojem technologicznym, obligatoryjnych zmian wprowadzonych w międzybankowych systemach rozliczeniowych w odniesieniu do uczestników tych systemów, zmian dostawców oprogramowania skutkujących zmianą funkcjonalności systemu informatycznego Banku, wpływające na usługi świadczone przez Bank lub zasady korzystania z tych usług przez Oszczędzającego w ramach zawartej z nim umowy”. <p>Klauzule dotyczące przesłanek zmiany wysokości oprocentowania (nieodstatecznie sprecyzowana klauzula modyfikacyjna)</p> <p>„§ 21 [...]”</p> <p>5. W przypadku rachunku prowadzonego w złotych polskich oprocentowanego wg zmiennej stopy procentowej, zmiany niżej wymienionych czynników bazowych (przesłanek zmiany), skutkują uprawnieniem Banku do podwyższenia lub obniżenia – w czasie trwania umowy rachunku – stopy procentowej przyjętej w dniu zawarcia umowy rachunku (ważne okoliczności zmiany stopy procentowej):</p> <ol style="list-style-type: none"> zmiana stopy referencyjnej Narodowego Banku Polskiego (NBP) stanowiącej czynnik dominujący, tj. czynnik stanowiący podstawę zmiany oprocentowania w przypadku rozbieżnego kierunku zmian czynników bazowych, rozumianego jako równoczesny wzrost jednego i spadek drugiego czynnika bazowego; zmiana stopy WIBOR dla jednomiesięcznych lokat na rynku międzybankowym (WIBOR 1M); zmiana ogólnego wskaźnika cen towarów i usług konsumpcyjnych, ogłaszanego przez Główny Urząd Statystyczny (GUS) za dany miesiąc, mierzonego w stosunku do analogicznego miesiąca roku poprzedniego. <p>6. Bank może podwyższyć oprocentowanie, o którym mowa w ust. 5:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) jednokrotnie lub stopniowo, łącznie nie mniej niż o 0,10 punktu procentowego w przypadku wzrostu stopy referencyjnej NBP o co najmniej 0,10 punktu procentowego lub wzrostu stopy WIBOR 1M o co najmniej 0,10 punktu procentowego, lub 2) jednokrotnie lub stopniowo, łącznie nie mniej niż o 0,10 punktu procentowego w przypadku wzrostu rocznego wskaźnika cen towarów i usług konsumpcyjnych, ogłaszanego przez GUS, o co najmniej 1 punkt procentowy. <p>7. Bank może obniżyć oprocentowanie, o którym mowa w ust. 5:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) jednokrotnie lub stopniowo, łącznie nie więcej niż o jednokrotność zmiany w przypadku spadku stopy referencyjnej NBP o co najmniej 0,10 punktu procentowego lub spadku stopy WIBOR 1M o co najmniej 0,10 punktu procentowego, lub 2) jednokrotnie lub stopniowo, łącznie nie więcej niż o jednokrotność zmiany w przypadku spadku rocznego wskaźnika cen towarów i usług konsumpcyjnych, ogłaszanego przez GUS, o co najmniej 1 punkt procentowy. [...] <p>11. W przypadkach nadzwyczajnych (np. analiza działań banków konkurencyjnych, szczególny interes Banku), Bank ma uprawnienie do podwyższenia oprocentowania pomimo braku zaistnienia przesłanek zmiany, o których mowa w ust. 5 i ust. 8.</p> <p>12. Bank dokonuje pomiaru wartości czynników bazowych w wybranych miesiącach danego roku kalendarzowego.</p> <p>13. Jeśli w dacie pomiaru czynników bazowych okaże się, że podlegały one zmianom w stosunku do ostatniego pomiaru, to w zależności od kierunku tych zmian Bank może podwyższyć lub obniżyć oprocentowanie.</p>

Oznaczenie wzorca	Treść klauzuli w dosłownym jej brzmieniu z wzorca ze wskazaniem jej istoty (czego dotyczy)
Regulamin świadczenia przez XXX usług w ramach prowadzenia rachunków płatniczych dla osób fizycznych (obowiązuje od 6 sierpnia 2018 r.)	<p>14. Zmiana oprocentowania dokonana przez Bank, o której mowa w ust. 6, ust. 7, ust. 9 oraz w ust. 10, stanowić będzie ukształtowanie nowej treści umowy w zakresie wysokości oprocentowania. Zmiana ta dokonuje się w trybie określonym w ust. 18 i nie wymaga zawarcia przez strony aneksu do umowy rachunku.</p> <p>15. W przypadku zaistnienia którejkolwiek z ważnych przyczyn do podwyższenia albo obniżenia oprocentowania, o których mowa w ust. 6, ust. 7, ust. 9 i ust. 10, Bank jest uprawniony do podjęcia decyzji – odpowiednio – o podwyższeniu albo obniżeniu oprocentowania, w ciągu 365 dni od dnia zaistnienia określonej przesłanki, będącej podstawą zmiany. Bank zastrzega sobie prawo dokonania zmiany, o której mowa w zdaniu poprzedzającym, w terminie do 180 dni od dnia podjęcia decyzji w tym zakresie.</p> <p>16. Wysokość oprocentowania środków zgromadzonych na rachunku oszczędnościowym oraz jego zmiany podawane są do wiadomości klientów na tablicy ogłoszeń w placówkach Banku, za pośrednictwem systemów bankowości elektronicznej oraz na stronie internetowej Banku.</p> <p>17. W przypadku rozbieżnego kierunku zmian czynników bazowych, rozumianego jako równoczesny wzrost jednego i spadek drugiego czynnika bazowego, podstawę zmiany oprocentowania stanowi czynnik dominujący, ustalony na podstawie całokształtu okoliczności zmian.</p> <p>18. Bank zawiadamia posiadacza rachunku oszczędnościowego o obniżeniu oprocentowania środków zgromadzonych na rachunku oszczędnościowym, w sposób z nim uzgodniony i określony w § 93 ust. 4 i 5, nie później niż dwa miesiące przed proponowaną datą wejścia w życie zmian. Jeżeli przed proponowaną datą wejścia w życie zmian posiadacz rachunku oszczędnościowego nie złoży pisemnego sprzeciwu wobec tych zmian, uznaje się, że posiadacz rachunku wyraził na nie zgodę. Posiadacz rachunku oszczędnościowego ma prawo przed datą proponowanego wejścia w życie zmian wypowiedzieć umowę ze skutkiem natychmiastowym bez ponoszenia opłat. W przypadku, gdy posiadacz rachunku oszczędnościowego złoży sprzeciw, ale nie dokona wypowiedzenia umowy ze skutkiem natychmiastowym, umowa wygasa z dniem poprzedzającym dzień wejścia w życie proponowanych zmian, bez ponoszenia opłat. Posiadacz rachunku oszczędnościowego zobowiązany jest do natychmiastowego uiszczenia wszelkich należnych Bankowi opłat i prowizji – najpóźniej w dacie rozwiązania / wygaśnięcia umowy, pod rygorem wszczęcia przez Bank postępowania egzekucyjnego”.</p>
	<p>Klauzule dotyczące przesłanek zmiany taryfy opłat i prowizji z przyczyn niedostatecznie sprecyzowanych (wadliwie sformułowana klauzula modyfikacyjna) oraz sposobu ich zakomunikowania</p> <p>„§ 82 [...]”</p> <p>2. W czasie trwania umowy Bank może dokonywać zmiany Tabeli opłat i prowizji, w tym wysokości opłat i prowizji za czynności związane z obsługą rachunku, a także za usługi udostępnione w ramach zawartej umowy, określonych w Tabeli opłat i prowizji, w przypadku wystąpienia ważnych przyczyn uzasadniających taką zmianę (ważne przyczyny), z zastrzeżeniem ust. 7.</p> <p>3. Bank jest uprawniony do podwyższenia wysokości opłat i prowizji, o nie więcej niż 200% dotychczas obowiązującej stawki, w przypadku zaistnienia przynajmniej jednej z niżej określonych ważnych przyczyn:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) wzrostu o co najmniej 0,30 punktu procentowego wskaźnika cen towarów i usług konsumpcyjnych, ogłaszanego przez Główny Urząd Statystyczny (GUS) za dany miesiąc, w stosunku do analogicznego miesiąca roku poprzedniego; 2) wzrostu o co najmniej 1% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw bez wypłat nagród z zysku, ogłaszanego przez GUS za dany miesiąc, w stosunku do analogicznego miesiąca roku poprzedniego;

Oznaczenie wzorca	Treść klauzuli w dosłownym jej brzmieniu z wzorca ze wskazaniem jej istoty (czego dotyczy)
Regulamin świadczenia przez XXX usług w ramach prowadzenia rachunków płatniczych dla osób fizycznych (obowiązuje od 6 sierpnia 2018 r.)	<p>Treść klauzuli w dosłownym jej brzmieniu z wzorca ze wskazaniem jej istoty (czego dotyczy)</p> <p>3) wprowadzenia nowych lub zmiany przepisów wpływających na zasady i sposób świadczenia przez Bank usług w ramach umowy zawartej z posiadaczem rachunku lub wpływających na zasady korzystania z tych usług przez posiadacza rachunku, powodujących wzrost ponoszonych przez Bank kosztów świadczenia tych usług;</p> <p>4) wydanie decyzji, rekomendacji, zaleceń, stanowiska, orzeczenia lub innego dokumentu przez organ nadzorczy lub inny uprawniony podmiot, określającego zasady świadczenia przez Bank usług lub określającego zasady korzystania z tych usług przez posiadacza rachunku w ramach zawartej z nim umowy, powodujących wzrost ponoszonych przez Bank kosztów świadczenia tych usług;</p> <p>5) podwyższenia cen usług świadczonych na rzecz Banku przez podmioty trzecie, na podstawie umów, których Bank jest stroną, a które to usługi są świadczone w celu wykonania przez Bank umów zawartych z posiadaczem rachunku / karty, powodujących wzrost ponoszonych przez Bank kosztów wykonywania tych umów, z zastrzeżeniem, że nowa stawka opłaty będzie skalkulowana na podstawie tych samych kryteriów, w oparciu o które została wyliczona opłata pierwotna;</p> <p>6) dodania nowego zakresu usługi (funkcji technicznych, informatycznych) i operacji dokonywanych przy ich użyciu, którymi posiadacz rachunku dysponował w dacie zawarcia umowy o tę usługę, jeżeli zmiana ta pociąga za sobą podwyższenie kosztów czynności wykonywanych dotąd w ramach umowy.</p> <p>4. Bank jest uprawniony do podwyższenia wysokości opłat i prowizji, których dotychczasowa wysokość wynosi 0 zł, w przypadku wystąpienia ważnych przyczyn uzasadniających taką zmianę (ważne przyczyny), o których mowa w ust. 3 pkt 1) – 6). W takim przypadku nie stosuje się ograniczenia wysokości zmiany, o której mowa w ust. 3, w zdaniu pierwszym.</p> <p>5. Bank jest uprawniony do obniżenia wysokości opłat i prowizji w każdym czasie, w tym także w przypadku zaistnienia przynajmniej jednej z niżej określonych ważnych przyczyn:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) spadku o co najmniej 1,50 punktu procentowego wskaźnika cen towarów i usług konsumpcyjnych, ogłoszanego przez GUS za dany miesiąc, w stosunku do analogicznego miesiąca roku poprzedniego, co najmniej w takim samym zakresie, w jakim wskaźnik ten uległ zmianie; 2) spadku o co najmniej 1,50% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw bez wypłat nagród z zysku, ogłoszanego przez GUS za dany miesiąc, w stosunku do analogicznego miesiąca roku poprzedniego, co najmniej w takim samym zakresie w jakim wynagrodzenie to uległo zmianie. <p>6. W przypadku zaistnienia którejkolwiek z ważnych przyczyn do podwyższenia albo obniżenia wysokości opłat i prowizji, Bank jest uprawniony do podjęcia decyzji – odpowiednio – o podwyższeniu albo obniżeniu wysokości opłat i prowizji, w ciągu 365 dni od dnia zaistnienia określonej przesłanki, będącej podstawą zmiany. Bank zastrzega sobie prawo dokonania zmiany, o której mowa w zdaniu poprzedzającym, w terminie do 180 dni od dnia podjęcia decyzji w tym zakresie.</p> <p>7. Bank jest uprawniony do wprowadzenia opłat lub prowizji w przypadku nowej usługi oraz nowej funkcjonalności w ramach dotychczasowej usługi, do tej pory nieoferowanej przez Bank albo oferowanej bezpłatnie i nieprzewidzianej w obowiązującej Tabeli opłat i prowizji. Jeżeli posiadacz rachunku musi korzystać z nowej usługi lub funkcjonalności, o której mowa w zdaniu pierwszym, w celu wykonywania umowy, Bank jest uprawniony do wprowadzenia opłat i prowizji w przypadku zaistnienia przynajmniej jednej z ważnych przyczyn, o których mowa w § 82 ust. 3 pkt 3) – 6) oraz w § 108 ust. 1 pkt 4).</p>

Oznaczenie wzorca	Treść klauzuli w dosłownym jej brzmieniu z wzorca ze wskazaniem jej istoty (czego dotyczy)
Regulamin świadczenia przez XXX usług w ramach prowadzenia rachunków płatniczych dla osób fizycznych (obowiązuje od 6 sierpnia 2018 r.)	<p>8. W przypadku gdy posiadacz rachunku w celu wykonywania umowy nie musi korzystać z nowej usługi lub funkcjonalności, o której mowa w ust. 7, nie znajduje zastosowania tryb powiadamiania, określony w ust. 12, a Bank informuje o wprowadzeniu opłaty lub prowizji na stronie internetowej Banku oraz na tablicy ogłoszeń w placówkach Banku. [...]</p> <p>11. Bank zastrzega sobie prawo do zmiany Tabeli opłat i prowizji, w zakresie innym niż związany z wysokością opłat i prowizji, w przypadku zaistnienia przynajmniej jednej z ważnych przyczyn określonych w § 108 ust. 1.</p> <p>12. O zmianach Tabeli opłat i prowizji Bank zawiadamia posiadacza rachunku, w zakresie tego rachunku i świadczonych do niego usług, w sposób z nim uzgodniony i określony w § 93 ust. 1 i 3–5, nie później niż dwa miesiące przed proponowaną datą wejścia w życie zmian. Jeżeli przed proponowaną datą wejścia w życie zmian posiadacz rachunku nie złoży pisemnego sprzeciwu wobec tych zmian, uznaje się, że posiadacz rachunku wyraził na nie zgodę. Posiadacz rachunku ma prawo przed datą proponowanego wejścia w życie zmian wypowiedzieć umowę ze skutkiem natychmiastowym bez ponoszenia opłat. W przypadku gdy posiadacz rachunku złoży sprzeciw, ale nie dokona wypowiedzenia umowy ze skutkiem natychmiastowym, umowa wygasa z dniem poprzedzającym dzień wejścia w życie proponowanych zmian, bez ponoszenia opłat. Posiadacz rachunku zobowiązany jest do natychmiastowej spłaty salda debetowego i uiszczenia wszelkich należnych Bankowi opłat i prowizji – najpóźniej w dacie rozwiązania / wygaśnięcia umowy, pod rygorem wszczęcia przez Bank postępowania egzekucyjnego, a w przypadku rozwiązania / wygaśnięcia umowy o kartę także do dopełnienia obowiązku wynikającego z § 76 ust. 2”.</p>
Tabela Opłat i Prowizji XXX dla osób fizycznych Tekst (jednolity stan na dzień 14 marca 2017 r.)	<p>Klauzule przewidujące różnego rodzaju opłaty (podstawy do ich pobierania) związane z prowadzeniem rachunków bankowych (w tym IKE)</p> <p>„Rozdział II. Rachunki Oszczędnościowe i rachunki lokat terminowych w złotych polskich (PLN) / walutach obcych</p> <p>1. Rachunki oszczędnościowe [...]</p> <p>1.8. Wpłata / wypłata transferowa / zwrot z Indywidualnego Konta Zabezpieczenia Emerytalnego (IKZE) w formie polecenia przelewu, złożonego w Oddziale Banku, przed upływem 12 miesięcy od dnia zawarcia umowy rachunku IKZE w PLN</p> <p>1.8.1. Wpłata 1% kwoty środków zgromadzonych na IKZE max. 300 PLN (pobierana jednorazowo w momencie wypłaty pierwszej raty)</p> <p>1.8.2. Wpłata transferowa 1% od kwoty środków transferowanych, min. 100 PLN max. 300 PLN</p> <p>1.8.3. Zwrot 1% od zwracanych środków, min. 100 PLN, max. 300 PLN [...]</p> <p>4. Pozostałe opłaty</p> <p>4.1. Nieodebrane uprzednio zgłoszonej wypłaty gotówki w PLN i walutach obcych 50 PLN</p> <p>4.2. Wydanie w Oddziale Banku potwierdzenia (duplikatu) wykonanej transakcji Klienta na rachunkach oszczędnościowych – opłata za szt. 5 PLN [...]</p> <p>4.4. Sporządzenie na życzenie Klienta zaświadczenia / opinii o rachunku oszczędnościowym / lokaty terminowej:</p> <p>a) za okres ostatnich 12 miesięcy 20 PLN za 1 rachunek</p> <p>b) za okres wcześniejszy niż 12 miesięcy (za każdy rozpoczęty rok kalendarzowy) 30 PLN za 1 rachunek</p> <p>4.5. Sporządzenie odpisu umów zawartych z Bankiem oraz innych dokumentów 10 PLN za stronę A4 max. 100 PLN”.</p>

Oznaczenie wzorca	Treść klauzuli w dosłownym jej brzmieniu z wzorca ze wskazaniem jej istoty (czego dotyczy)
	Bank 3
Regulamin rachunku oszczędnościowego XXXXXXX	<p>Klauzule dotyczące przesłanek zmiany wysokości oprocentowania (nieodstatecznie sprecyzowana klauzula modyfikacyjna)</p> <p>„§ 6 [...]”</p> <p>4. Wysokość oprocentowania środków na rachunkach XXX może być zmieniona w czasie trwania Umowy, na zasadach określonych w ust. 5 i 6, w przypadku wystąpienia zmiany wysokości stopy rezydenta weksli ustalonej przez Radę Polityki Pieniężnej.</p> <p>5. Wzrost wysokości wskaźnika, o którym mowa w ust. 4, skutkuje podwyższeniem stawki oprocentowania środków pieniężnych zgromadzonych na rachunkach, obliczonym zgodnie ze wzorem z ust. 7. Środki oprocentowane są według dotychczasowej stopy procentowej nie dłużej niż przez miesiąc kalendarzowy, następujący po miesiącu, w którym opublikowano dane o zmianie wskaźnika.</p> <p>6. W przypadku spadku wysokości wskaźnika, o którym mowa w ust. 4, Bank może podjąć decyzję o obniżeniu stawki oprocentowania środków pieniężnych zgromadzonych na rachunkach, obliczonym zgodnie ze wzorem z ust. 7, przy czym:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) decyzja Banku może być podjęta nie później niż do końca miesiąca kalendarzowego, następującego po miesiącu, w którym opublikowano dane o zmianie wskaźnika; 2) środki zgromadzone na rachunkach oprocentowane są według dotychczasowej stopy procentowej nie dłużej niż przez miesiąc kalendarzowy, następujący po miesiącu, w którym opublikowano dane o zmianie wskaźnika”. <p>Klauzula przewidująca tzw. opłatę likwidacyjną (manipulacyjną) związaną z prowadzeniem IKE</p> <p>„§ 7.</p> <p>1. W przypadku rozwiązania Umowy XXX wskutek dyspozycji wypłaty, wypłaty transferowej, zwrotu środków przed upływem roku od daty zawarcia Umowy, Oszczędzający ponosi opłatę w wysokości równej kwocie odsetek naliczonych za liczbę miesięcy, przez które prowadzony był rachunek, do dnia poprzedzającego dzień złożenia dyspozycji włącznie, jednak nie więcej niż 6 miesięcy według stopy określonej w § 6 ust. 1. Wysokość opłaty podawana jest również w Umowie XXX”.</p> <p>Klauzule dotyczące przesłanek zmiany taryfy opłat i prowizji z przyczyn niedostatecznie sprecyzowanych (wadliwie skonstruowana klauzula modyfikacyjna)</p> <p>„§ 30 [...]”</p> <p>2. Bank jest upoważniony do zmiany Taryfy opłat i prowizji polegającej na podwyższeniu stawek opłat i prowizji, która może nastąpić wyłączenie w przypadku zmiany przynajmniej jednej z niżej wymienionych przesłanek, w zakresie odpowiadającym skumulowanej wartości zmian poszczególnych wskaźników w okresie od dnia ostatniej zmiany Taryfy:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) wzrostu inflacji na podstawie danych publikowanych przez Prezesa GUS, co najmniej o 0,1%; 2) zmiany wskaźnika cen dóbr inwestycyjnych publikowanych przez Prezesa GUS, co najmniej o 0,1%; 3) wzrostu rzeczywistych kosztów obsługi danej usługi na skutek niezależnych od Banku czynników zewnętrznych, w szczególności: wzrostu cen opłat pocztowych i telekomunikacyjnych, rozliczeń międzybankowych koniecznych do wykonania danej usługi, wejście w życie nowych regulacji prawnych, zmian powszechnie obowiązujących przepisów prawa, wdrożenia rekomendacji KNF, zarządzeń Prezesa NBP, powodujących wzrost kosztów świadczonej usługi, co najmniej o 1%;

Oznaczenie wzorca	Treść klauzuli w dosłownym jej brzmieniu z wzorca ze wskazaniem jej istoty (czego dotyczy)
Regulamin rachunku oszczędnościowego XXXXXXX	<p>4) zmiany wysokości stopy redyskonta weksli, stopy referencyjnej lub stopy lombardowej publikowanej przez Narodowy Bank Polski, co najmniej o 0,01%;</p> <p>5) zmiany poziomu rezerw obowiązkowych ustalonych przez Narodowy Bank Polski lub wysokości ich ewentualnego oprocentowania, co najmniej o 0,01%;</p> <p>6) zmiany stawek referencyjnych oprocentowania lokat i kredytów na rynku międzybankowym WIBOR oraz WIBID dla okresów 3-miesięcznych (wywołana czynnikami regulacyjnymi), co najmniej o 0,01%;</p> <p>7) zmiany wysokości obowiązkowych opłat wnoszonych przez banki na rzecz Bankowego Funduszu Gwarancyjnego, co najmniej o 0,01%.</p> <p>3. Zmiany o których mowa w ust. 2 dokonywane będą nie częściej niż cztery razy w roku.</p> <p>4. Zmiana Taryfy opłat i prowizji polegająca na obniżeniu lub uchyleniu opłat lub prowizji w niej zawartych możliwa jest w każdym czasie i nie jest uzależniona od przesłanek określonych w ust. 2”.</p>
Taryfa opłat i prowizji bankowych XXX dla klientów indywidualnych	<p>Klauzule przewidujące różnego rodzaju opłaty (podstawy do ich pobierania) związane z prowadzeniem rachunków bankowych (w tym IKE)</p> <p>„RACHUNKI TAB. 2 Pozostałe rachunki bankowe [...]”</p> <p>7. Wyciąg z rachunku bankowego:</p> <p>7.2. duplikat wyciągu miesięcznego w placówce Banku 5 zł</p> <p>7.3. wyciąg dzienny/ tygodniowy/ dwutygodniowy wysłany pocztą 5 zł</p> <p>7.4. Sporządzenie kopii wyciągu/ dowodu księgowego/ potwierdzenia realizacji przekazu za dokument 10 zł</p> <p>8. Sporządzenie historii rachunku na wniosek Posiadacza:</p> <p>8.1. za każdy miesiąc roku bieżącego za dokument 3 zł, max. 20 zł za cały rok</p> <p>8.2. za każdy miesiąc roku poprzedniego 5 zł, max. 30 zł za cały rok</p> <p>9. Przyjęcie, zmiana lub odwołanie dyspozycji Posiadacza rachunku w sprawie przeznaczenia środków zgromadzonych na rachunku na wypadek jego śmierci za dokument 10 zł”.</p>

Oznaczenie wzorca	Treść klauzuli w dosłownym jej brzmieniu z wzorca ze wskazaniem jej istoty (czego dotyczy)
Ogólne warunki umowy indywidualnego konta emerytalnego	<p style="text-align: center;">Bank 4</p> <p>Klauzule dotyczące przesłanek zmiany wzorca w postaci ogólnych warunków umów (nieodstatecznie sprecyzowana klauzula modyfikacyjna)</p> <p>„§ 15</p> <p>1. Bank ma prawo dokonywania zmian w Ogólnych warunkach, jeśli wystąpi przynajmniej jedna z poniższych przyczyn:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) zmiana przepisów prawa regulujących sektor bankowy i/lub finansowy lub zmiana rekomendacji lub dobrych praktyk przez instytucje nadzorujące lub związane z sektorem bankowym wpływająca na wzajemne prawa i obowiązki stron umowy IKE; 2) wprowadzenie lub zmiana nazwy handlowej, zmiana zakresu i/lub sposobu świadczenia usług, do których stosują się zapisy Ogólnych warunków, poprzez wprowadzenie nowych produktów albo wycofanie lub zmianę cech dotychczasowych usług, przy czym w przypadku zmiany zakresu i/lub sposobu świadczenia usług lub jej cech albo wprowadzenia nowych produktów Posiadacz rachunku nie będzie zobowiązany do korzystania z takich usług i ponoszenia kosztów z takich tytułów, chyba, że na takie korzystanie wyrazi odrębną zgodę”. <p>Klauzule dotyczące przesłanek zmiany wysokości oprocentowania (nieodstatecznie sprecyzowana klauzula modyfikacyjna), terminu ich wprowadzenia i sposobu zakomunikowania</p> <p>„§ 15 [...]”</p> <p>2. Bank zastrzega sobie prawo do zmiany stopy procentowej IKE w trakcie trwania umowy IKE, jeżeli wystąpi co najmniej jedna z następujących przyczyn:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) zmiana w stawce WIBOR, EURIBOR lub WIBID, o co najmniej 0,001 punktu procentowego; 2) zmiana stopy rezerwy obowiązkowej od depozytów ustalonej przez Radę Polityki Pieniężnej, o co najmniej 0,001 punktu procentowego; 3) zmiana którejkolwiek z podstawowych stóp procentowych ustalanych przez NBP, o co najmniej 0,001 punktu procentowego; 4) zmiana którejkolwiek wskaźnika wzrostu cen i usług konsumpcyjnych ogłaszanego przez Główny Urząd Statystyczny, o co najmniej 0,001 punktu procentowego w stosunku do poprzednio ogłaszanych wskaźników za analogiczny okres (roczny, kwartalny lub miesięczny); 5) zobowiązanie Banku do utworzenia rezerw lub odpisów nieprzewidzianych w przepisach prawa w dacie zawarcia umowy, lub do zapłaty obowiązkowych opłat lub podatków, lub innych kosztów, do zapłaty których nie był zobowiązany w dacie zawarcia umowy. <p>3. Zmiana stopy procentowej IKE, jeżeli przyczyną zmiany jest jedna z przesłanek wskazanych w ust. 2 pkt 1–3, wchodzi w życie bez uprzedzenia z dniem wprowadzenia zmiany w Cenniku usług”.</p> <p>Klauzule dotyczące przesłanek zmiany wysokości opłat i prowizji nieodstatecznie sprecyzowanych (wadliwie skonstruowana klauzula modyfikacyjna), terminu ich wprowadzenia i sposobu zakomunikowania</p> <p>„§ 15 [...]”</p> <p>4. Bank zastrzega sobie prawo do dokonywania zmian Cennika usług w zakresie innym niż stopa procentowa, w trakcie trwania umowy IKE:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) w przypadku zmiany Ogólnych warunków zaakceptowanych przez Posiadacza rachunku; 2) poprzez wprowadzenie nowych pozycji oraz poprzez zmianę istniejących pozycji, jeśli wystąpi przynajmniej jedna z poniższych przyczyn:

Oznaczenie wzorca	Treść klauzuli w dosłownym jej brzmieniu z wzorca ze wskazaniem jej istoty (czego dotyczy)
Ogólne warunki umowy indywidualnego konta emerytalnego	<p>a) zmiana przepisów podatkowych lub rachunkowych, zmiana przepisów prawa regulujących sektor bankowy, zmiana rekomendacji instytucji nadzorujących lub związanych z sektorem bankowym wpływająca na wzajemne prawa i obowiązki stron umowy Rachunku bankowego,</p> <p>b) zmiana wysokości kosztów operacji i usług ponoszonych przez Bank związanych z obsługą IKE i powiązanych z nim usług, do których stosują się zapisy OWU,</p> <p>c) wprowadzenie lub zmiana nazwy handlowej produktów i usług wymienionych w Cenniku usług, a także zmianę ich cech, wprowadzenie nowych albo wycofanie produktów i usług, przy czym w przypadku wprowadzenia nowych produktów i usług, a także zmiany ich cech Posiadaacz rachunku nie będzie zobowiązany do korzystania z nich oraz ponoszenia związanych z nimi kosztów, chyba że na takie korzystanie wyrazi odrębną zgodę, przy czym zmiana odbywa się z zastosowaniem zasady, że wzrost lub spadek czynnika warunkującego zmianę Cennika usług powoduje odpowiednio wzrost lub spadek danej pozycji Cennika usług, a zmiana następuje w okresie nie późniejszym niż 6 miesięcy od zaistnienia przesłanki ją warunkującej i nie może być wyższa niż 200% w stosunku do dotychczasowej wysokości.</p> <p>5. Ograniczenie zmiany do 200% w stosunku do dotychczasowej wysokości wymienione w ust. 2 nie dotyczy przypadków, gdy do Cennika usług wprowadzane są nowe pozycje lub gdy dotychczasowa odpłatność wynosiła 0 PLN.</p> <p>6. W przypadku zmiany Ogólnych warunków i/lub Cennika usług, Bank przesyła Posiadaczowi rachunku tekst zmian.</p> <p>7. Zmienione Ogólne warunki wiążą Bank oraz Posiadacza rachunku po 14 dniach od dnia doręczenia tekstu zmian, chyba że Posiadaacz rachunku w tym okresie złoży pisemne wypowiedzenie umowy rachunku bankowego, zgodnie z trybem § 11”.</p>
Cennik usług – stopy procentowe	<p>Klauzula przewidująca tzw. opłatę likwidacyjną (manipulacyjną) związaną prowadzeniem IKE</p> <p>„Opłata za wypłatę środków przed terminem 12 miesięcy od dnia założenia IKE. Opłata manipulacyjna za wypłatę środków w wysokości:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) sumy wszystkich naliczonych odsetek w przypadku wycofania środków w okresie pierwszych 6 miesięcy od dnia założenia IKE, 2) połowy naliczonych odsetek w przypadku wycofania środków w okresie 6–12 miesięcy od dnia założenia IKE”.

Oznaczenie wzorca	Treść klauzuli w dosłownym jej brzmieniu z wzorca ze wskazaniem jej istoty (czego dotyczy)
Taryfa prowizji i opłat pobieranych przez XXX z tytułu wykonywanych czynności bankowych oraz opłat za wykonywanie innych czynności	<p style="text-align: center;">Bank 5</p> <p>Klauzula przewidująca tzw. opłatę likwidacyjną (manipulacyjną) związaną prowadzeniem IKE „Prowizje i opłaty pobierane za czynności bankowe od Klientów detalicznych na podstawie Umowy: Wniosk o Wypłatę transferową, Wypłatę i Zwrot [...]”</p> <p>6. Wypłata, wypłata w ratach, wypłata transferowa lub zwrot przed upływem 12 miesięcy od daty zawarcia Umowy 600,00 PLN. 7. Odwołanie złożonego wniosku o Wypłatę transferową, Wypłatę lub Zwrot (przed jego realizacją) 50,00 PLN. 8. Powtórna realizacja wypłaty lub zwrotu w formie przelewu, w przypadku gdy środki zostały zwrócone w związku z podaniem nieprawidłowego numeru rachunku 50,00 PLN. 9. Nieodebranie w uzgodnionym terminie przygotowanych do odbioru środków pieniężnych powyżej ustalonej kwoty (pobierana od całości środków przygotowanych do odbioru) 1,00%”.</p> <p>Klauzule przewidujące różnego rodzaju opłaty (podstawy do ich pobierania) związane prowadzeniem rachunków bankowych (w tym IKE) „Dyspozycje dotyczące Osób Uprawionych, spadkobierców i pełnomocników [...]”</p> <p>12. Udzielenie, zmiana lub odwołanie pełnomocnictwa do Rachunku IKE 20,00 PLN [...]”</p> <p>Wyciągi i potwierdzenia</p> <p>16. Miesięczny wyciąg z Rachunku IKE w formie papierowej przesyłany na adres korespondencyjny dodatkowo obok wyciągu w formie elektronicznej 6,00 PLN</p> <p>17. Historia Rachunku lub duplikat wyciągu z Rachunku IKE (za każdą stronę) 5,00 PLN.</p> <p>Potwierdzenia wykonania dyspozycji</p> <p>18. Potwierdzenie zrealizowania dyspozycji pieniężnej w formie papierowej w oddziale Banku, w przypadku gdy Posiadacz ma dostęp do Systemu P@net 10,00 PLN</p> <p>Inne opłaty</p> <p>19. Przyjęcie i wykonanie dyspozycji lub zmiana dyspozycji dotyczących blokady środków na Rachunku IKE z tytułu zabezpieczenia umów zawieranych przez Posiadacza (nie dotyczy umów, których jedną ze stron jest XXX) 100,00 PLN</p> <p>20. Sporządzenie i przesłanie listem na adres korespondencyjny Posiadacza informacji o odmowie wykonania zlecenia (opłata jednorazowa, pobierana w przypadku podania przez Wnioskującego nieprawidłowych danych, niedostarczenia wszystkich dokumentów niezbędnych do realizacji zlecenia lub nieprzekazania danych niezbędnych do wykonania operacji jeśli wniosek nie został złożony na formularzu Banku w ciągu 30 dni od daty otrzymania informacji od Banku o konieczności dokonania uzupełnień) 20,00 PLN</p> <p>21. Wyjaśnienie szczegółów płatności, potwierdzenie uznania rachunku odbiorcy oraz udzielenie innych wyjaśnień dotyczących płatności na wniosek Klienta (Prowizja nie jest pobierana, jeżeli stwierdzono błąd leżący po stronie XXX) 10,00 PLN</p> <p>22. Sporządzenie na wniosek Klienta zaświadczeń oraz innych pism związanych z obsługą Rachunku IKE 50,00 PLN</p> <p>23. Sporządzenie odpisów, potwierdzeń, dokumentów księgowych kserokopii dokumentu, duplikatów dokumentu (od każdego dokumentu) 60,00 PLN”.</p>

Oznaczenie wzorca	Treść klauzuli w dosłownym jej brzmieniu z wzorca ze wskazaniem jej istoty (czego dotyczy)
Umowa ramowa rachunku oszczędnościowego indywidualnego konta emerytalnego IKE (obowiązująca do 10 listopada 2016 r.)	<p>Klauzule dotyczące przesłanki zmiany wysokości opłat i prowizji niedostatecznie sprecyzowanych (wadliwie skonstruowana klauzula modyfikacyjna)</p> <p>„§ 21 [...]”</p> <p>2. Bank jest uprawniony do podwyższenia opłat lub prowizji w przypadku:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) wzrostu Wskaźnika cen towarów i usług konsumpcyjnych, jeżeli w okresie od dnia ustalenia wysokości prowizji lub opłaty do dnia podjęcia przez Bank decyzji o zaproponowaniu Posiadaczowi nowej stawki w tym zakresie wzrost ten wynosi co najmniej 2 procent, 2) wzrostu kosztów ponoszonych przez Bank na rzecz innych podmiotów w związku z wykonywaniem Umowy zawartej z Posiadaczem, jeżeli wynosi on co najmniej 2 procent, z uwzględnieniem ust. 3 i 4. 3. Zażalenie ważnej przyczyny, o której mowa w ust. 2, uprawnia Bank do podwyższenia prowizji lub opłat, na które dany czynnik ma wpływ. 4. Bank jest uprawniony do wprowadzenia nowych opłat lub prowizji za czynności związane z realizacją Umowy w związku z wprowadzeniem nowych produktów lub usług, albo dodaniem nowych rozwiązań w zakresie usług lub produktów oferowanych w ramach zawartej z Posiadaczem Umowy, zgodnie z Rozdziałem 8”. <p>Klauzule przewidujące różnego rodzaju opłaty (podstawy do ich pobierania) związane prowadzeniem rachunków bankowych (w tym IKE)</p> <p>„Rozdział 6. Opłaty i prowizje²⁹⁹”</p> <p>Rachunek IKE</p> <p>Wpłaty, wypłaty oraz zlecenia [...]”</p> <p>3. Wypłata, wypłata transferowa lub zwrot przed upływem 12 miesięcy od daty zawarcia umowy rachunku 200,00 PLN</p> <p>Inne</p> <p>4. Przyjęcie lub zmiana dyspozycji w zakresie określenia osób uprawnionych do wypłaty środków pieniężnych zgromadzonych na IKE po śmierci posiadacza rachunku 20,00 PLN</p> <p>Pozostałe czynności związane z obsługą kont osobistych i rachunków oszczędnościowych oraz lokat</p> <p>1. Przygotowanie środków pieniężnych do odbioru przez Klienta powyżej ustalonej kwoty bez wcześniejszego pisemnego zgłoszenia w Banku – niepobierana, jeśli wypłata dokonywana jest z lokaty terminowej następnego dnia roboczego po upływie okresu lokacyjnego – pobierana od całości środków przygotowanych do odbioru 0,20%, max. 100,00 PLN</p> <p>2. Nieodebranie w uzgodnionym terminie przygotowanych do odbioru środków pieniężnych powyżej ustalonej kwoty – pobierana od całości środków przygotowanych do odbioru 1,00%</p> <p>3. Dodatkowa opłata za przelew pilny (realizacja w dniu złożenia), złożony:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) w oddziale po godzinie 13:30 5,00 PLN 2) w systemie bankowości internetowej lub telefonicznej po godzinie 14:00 5,00 PLN [...]

²⁹⁹ Jest elementem umowy w formie tabeli i nie stanowi odrębnego wzorca w postaci Tabeli opłat i prowizji (przypis własny).

Oznaczenie wzorca	Treść klauzuli w dosłownym jej brzmieniu z wzorca ze wskazaniem jej istoty (czego dotyczy)
Umowa ramowa rachunku oszczędnościowego indywidualnego konta emerytalnego IKE (obowiązująca do 10 listopada 2016 r.)	<p style="text-align: center;">Treść klauzuli w dosłownym jej brzmieniu z wzorca ze wskazaniem jej istoty (czego dotyczy)</p> <p>4. Zlecenie realizowane za pośrednictwem systemu SORBNET, bezpośrednio do NBP dla zleceń:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) w kwocie równej lub większej niż 1.000.000 PLN 15,00 PLN 2) w kwocie mniejszej niż 1.000.000 PLN 30,00 PLN <p>5. Odwołanie dyspozycji realizacji przelewu 10,00 PLN</p> <p>Wyciągi i potwierdzenia [...]</p> <p>7. Wyciąg miesięczny w formie papierowej dla:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) posiadaczy systemu bankowości internetowej 6,00 PLN 2) osób otrzymujących wyciągi na adres poczty elektronicznej 6,00 PLN <p>8. Wyciąg po każdej zmianie stanu rachunku: (opłata jest pobierana jednorazowo na koniec danego cyklu prowizyjnego łącznie za wszystkie płatne wyciągi sporządzone w tym cyklu)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) pierwszy 0,00 PLN 2) każdy kolejny 6,00 PLN <p>9. Duplikat wyciągu, o którym mowa w pkt 6–8 15,00 PLN</p> <p>10. Historia operacji na rachunku:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) w roku bieżącym 30,00 PLN 2) w latach ubiegłych (opłata pobierana jest za dokument, jeśli dokument dotyczy kilku lat, pobierana jest jedna opłata, jeśli Klient oczekuje odrębnych dokumentów na poszczególne lata, liczba opłat jest zgodna z liczbą dokumentów) 50,00 PLN <p>11. Wydanie potwierdzenia wykonania przelewu złożonego za pośrednictwem systemu bankowości telefonicznej lub internetowej 5,00 PLN</p> <p>12. Wydanie, na wniosek klienta, dokumentu o charakterze opinii lub zaświadczenia o posiadaniu rachunku bankowego, wysokości salda na rachunku, itp. (opłata jednorazowa, niezależnie od liczby posiadanych przez klienta rachunków) 50,00 PLN</p> <p>13. Przygotowanie odpisu dokumentu księgowego:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) dokument z ostatnich 12 miesięcy 20,00 PLN 2) dokument sprzed 12 miesięcy 30,00 PLN <p>14. Opłata za odzyskanie środków pieniężnych (opłata jednorazowa, pobierana w przypadku podania przez Klienta nieprawidłowego unikatowego identyfikatora) 50,00 PLN</p> <p>15. Prześledzenie na życzenie Klienta prawidłowo wykonanej przez Bank transakcji (nie dotyczy sytuacji podania nieprawidłowego identyfikatora) 50,00 PLN</p> <p>Inne</p> <p>16. Przyjęcie, odwołanie lub zmiana pełnomocnictwa (opłaty nie pobiera się: – jeśli pełnomocnicy ustanawiani są przy zawarciu umowy – przy ustanawianiu pełnomocnictwa w Planie Senior) (odwołanie pełnomocnika i wskazanie innego traktowane jest jako zmiana – pobierana jest tylko jedna opłata) 20,00 PLN.</p> <p>17. Przyjęcie lub zmiana dyspozycji wkładem na wypadek śmierci (w przypadku złożenia dyspozycji jednocześnie na kilku rachunkach pobierana jest tylko jedna opłata) 20,00 PLN</p>

Oznaczenie wzorca	Treść klauzuli w dosłownym jej brzmieniu z wzorca ze wskazaniem jej istoty (czego dotyczy)
Umowa ramowa rachunku oszczędnościowego indywidualnego konta emerytalnego IKE (obowiązująca do 10 listopada 2016 r.)	<p>18. Realizacja dyspozycji wkładem na wypadek śmierci 10,00 PLN</p> <p>19. Weryfikacja uprawnień spadkobiercy/spadkobierców do dysponowania rachunkiem bankowym 10,00 PLN</p> <p>20. Przekształcenie rachunku wspólnego na indywidualny lub indywidualny na wspólny (opłata nie jest pobierana, jeżeli przekształcenie rachunku wspólnego na indywidualny spowodowane jest śmiercią jednego z współposiadaczy rachunku lub w przypadku przekształcenia rachunku wspólnego prowadzonego wcześniej na rzecz osoby małoletniej i jej przedstawiciela ustawowego, jeżeli od osiągnięcia pełnoletności przez osobę małoletnią nie minęło więcej niż 3 miesiące) 20,00 PLN</p> <p>21. Blokada środków na rachunku, na wniosek klienta, z tytułu zabezpieczenia kredytu udzielonego przez inny bank lub innych tytułów na rzecz banków i osób 40,00 PLN</p> <p>22. Wysłanie listem na adres do korespondencji informacji o odmowie wykonania zlecenia płatniczego 5,00 PLN”.</p> <p>Klauzule dotyczące przesłanek zmiany wysokości oprocentowania (niedostatecznie sprecyzowana klauzula modyfikacyjna), terminu ich wprowadzenia i sposobu zakomunikowania</p> <p>„§ 24</p> <p>1. W czasie trwania Umowy może nastąpić podwyższenie lub obniżenie wysokości oprocentowania, jeżeli nastąpiła zmiana czynników, o których mowa w ust. 4, z zastrzeżeniem ust. 3.</p> <p>2. O obniżeniu oprocentowania Bank informuje Posiadacza zgodnie z trybem, o którym mowa w Rozdziale 8.3. Bank może w każdym czasie dokonać bez uprzedzenia podwyższenia wysokości oprocentowania, o którym mowa w ust. 1, o czym Bank informuje niezwłocznie w wyciągu, o którym mowa w § 40, lub w odrębnej korespondencji. Informacja o zmianie wysokości oprocentowania zamieszczana jest także przez Bank w Komunikatach oraz na stronie internetowej pod adresem http://www.bgz.pl [...]</p> <p>4. Obniżenie wysokości oprocentowania może być dokonywane, jeżeli w okresie od dnia ustalenia wysokości oprocentowania do dnia podjęcia przez Bank decyzji o zaproponowaniu nowych stawek, nastąpiło obniżenie przynajmniej jednego z następujących czynników:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) obniżenie stopy referencyjnej NBP, stopy lombardowej NBP lub stopy depozytowej NBP o co najmniej 0,25 punktu procentowego; 2) podwyższenie stopy rezerwy obowiązkowej o co najmniej 0,25 punktu procentowego; 3) obniżenie którejkolwiek ze stawek WIBID (ON, TN, 1W, 2W, 1M, 3M, 6M, 9M, 1Y) o co najmniej 0,1 punktu procentowego; 4) obniżenie poziomu Wskaźników cen towarów i usług konsumpcyjnych o co najmniej 2 procent; 5) obniżenie rentowności bonów skarbowych emitowanych na okres od 1 tygodnia do 52 tygodni przez Skarb Państwa w Polsce o co najmniej 0,1 punktu procentowego; informacja o rentowności bonów skarbowych jest publikowana na stronie internetowej www.nbp.pl w informacjach o oprocentowaniu rządowych papierów dłużnych, a także jest dostępna w prasie finansowej i na stronach internetowych serwisów finansowych, z uwzględnieniem ust. 5. <p>5. Zażalenie przynajmniej jednej ze zmian, o których mowa w ust. 4, może być podstawą do jedнокrotnego obniżenia oprocentowania, które może nastąpić nie częściej niż raz na kwartał.</p> <p>6. Posiadacz nieakceptujący zmiany, o której mowa w ust. 1, może rozwiązać Umowę, zgodnie z zasadami określonymi w Rozdziale 9”.</p>

Oznaczenie wzorca	Treść klauzuli w dosłownym jej brzmieniu z wzorca ze wskazaniem jej istoty (czego dotyczy)
Umowa ramowa rachunku oszczędnościowego indywidualnego konta emerytalnego IKE (obowiązująca do 10 listopada 2016 r.)	<p>Klauzule dotyczące przesłanek jednostronnej zmiany umowy (nieodstatecznie sprecyzowana klauzula modyfikacyjna), terminu oraz sposobu ich zakomunikowania</p> <p>„§ 26.</p> <p>Zmiana postanowień Umowy może nastąpić na skutek wystąpienia przynajmniej jednej z poniższych okoliczności:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) wprowadzenie nowych lub zmiany obowiązujących przepisów prawa lub wydanie przez uprawnione organy państwowe rekomendacji lub interpretacji w sprawie sposobu stosowania tych przepisów – w zakresie, w jakim Bank ma obowiązek ich wprowadzenia lub stosowania w celu prawidłowego wykonania Umowy; 2) wprowadzenie nowych produktów lub usług oferowanych w ramach zawartej z Posiadaczem Umowy, z uwzględnieniem § 25; 3) dodanie nowych rozwiązań w zakresie usług lub produktów oferowanych w ramach zawartej z Posiadaczem Umowy, z uwzględnieniem § 25. <p>§ 27.1. Zawiadomienie o zakresie proponowanych zmian Umowy Bank przekazuje Posiadaczowi nie później niż 2 miesiące przed proponowaną datą ich wejścia w życie wraz z wyciągiem, o którym mowa w § 40, lub w odrębnej korespondencji, z zastrzeżeniem ust. 2.</p> <p>2. Posiadaczowi korzystającemu z eBGŻ zawiadomienie, o którym mowa w ust. 1, Bank przekazuje w postaci komunikatu elektronicznego, dostępnego dla Posiadacza po zalogowaniu się w serwisie eBGŻ lub przesyła na wskazany przez Posiadacza adres e-mail.</p> <p>3. Posiadacz nieakceptujący proponowanych zmian, o których mowa w ust. 1, może złożyć poprzez eBGŻ, osobiście w oddziale, bądź korespondencyjnie przed proponowaną przez Bank datą wejścia ich w życie sprzeciw wobec proponowanych zmian. Niezłożenie takiego oświadczenia jest równoznaczne z akceptacją proponowanych zmian.</p> <p>4. Złożenie przez Posiadacza oświadczenia, o którym mowa w ust. 3, ale niedokonanie wypowiedzenia Umowy zgodnie z ust. 6, skutkuje wygaśnięciem Umowy bez ponoszenia opłat z dniem poprzedzającym dzień wejścia w życie proponowanych zmian, co powoduje rozwiązanie Umowy w całości lub w części dotyczącej produktu lub usługi, do których odnoszą się proponowane zmiany.</p> <p>5. W przypadku złożenia przez Posiadacza oświadczenia, o którym mowa w ust. 3, do dnia rozwiązania Umowy Bank stosuje postanowienia Umowy w dotychczasowym brzmieniu.</p> <p>6. Posiadacz nieakceptujący proponowanych zmian może w każdym czasie przed dniem wejścia w życie proponowanych zmian wypowiedzieć Umowę ze skutkiem natychmiastowym bez ponoszenia opłat.</p> <p>§ 28. Bank zawiadamia Posiadacza o tych zmianach, które odnoszą się do produktów i usług świadczonych na rzecz Posiadacza w ramach zawartej Umowy”.</p>
Umowa rachunku oszczędnościowego indywidualnego konta emerytalnego IKE (obowiązująca od 11 listopada 2016 r.)	<p>Klauzule dotyczące przesłanek zmiany wysokości opłat i prowizji niedostatecznie sprecyzowanych (wadliwie skonstruowana klauzula modyfikacyjna)</p> <p>„§ 23. [...]”</p> <p>2. Bank jest uprawniony do podwyższenia opłat lub prowizji nie częściej niż raz na kwartał kalendarzowy i jedynie z ważnych przyczyn, a więc w przypadku:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) wzrostu Wskaźnika cen towarów i usług konsumpcyjnych, jeżeli w okresie od dnia ustalenia wysokości prowizji lub opłaty do dnia podjęcia przez Bank decyzji o zaproponowaniu Posiadaczowi nowej stawki w tym zakresie wzrost ten wynosi co najmniej 2 procent;

Oznaczenie wzorca	Treść klauzuli w dosłownym jej brzmieniu z wzorca ze wskazaniem jej istoty (czego dotyczy)
Umowa rachunku oszczędnościowego indywidualnego konta emerytalnego IKE (obowiązująca od 11 listopada 2016 r.)	<p>2) wzrostu kosztów ponoszonych przez Bank w związku z wykonywaniem Umowy, w tym spowodowanych zmianą ceny usług energetycznych, telekomunikacyjnych, pocztowych, informatycznych, rozliczeń międzybankowych, jeżeli wynosi on co najmniej 2 procent;</p> <p>3) przepisów prawa, o ile na ich podstawie Bank jest zobowiązany do dostosowania opłat i prowizji lub uprawniony do pobierania opłat i prowizji albo zmienił przepisy prawa mają bezpośredni wpływ na czynności związane z realizacją Umowy, z uwzględnieniem ust. 3.</p> <p>3. Zaisntnienie ważnej przyczyny, o której mowa w ust. 2, uprawnia Bank do podwyższenia prowizji lub opłat, na które dany czynnik ma wpływ.</p> <p>4. Bank jest uprawniony do wprowadzenia nowych opłat lub prowizji za czynności związane z realizacją Umowy w związku z wprowadzeniem nowych produktów lub usług albo dodaniem nowych rozwiązań w zakresie usług lub produktów oferowanych w ramach zawartej z Posiadaczem Umowy, zgodnie z Rozdziałem 8.</p> <p>5. O zmianie prowizji i opłat Bank informuje Posiadacza zgodnie z zasadami określonymi w Rozdziale 8”.</p> <p>Klauzule przewidujące różnego rodzaju opłaty (podstawy do ich pobierania) związane z prowadzeniem rachunków bankowych, w tym klauzule przewidujące tzw. opłatę likwidacyjną (manipulacyjną) dotyczącą jedynie IKE</p> <p>„Rozdział 6. Opłaty i prowizje³⁰⁰</p> <p>Prowizje i opłaty pobierane za czynności bankowe od klientów detalicznych na podstawie Umowy:</p> <p>Wnioski o Wypłatę transferową, Wypłatę i Zwrot [...]</p> <p>4. Zwrot częściowy, a także wypłata, wypłata w ratach, wypłata transferowa lub zwrot po upływie 12 miesięcy od daty zawarcia umowy rachunku 0,00 PLN</p> <p>5. Wypłata transferowa przed upływem 12 miesięcy od daty zawarcia Umowy na IKE prowadzone przez XXX 0,00 PLN</p> <p>6. Wypłata, wypłata w ratach, wypłata transferowa lub zwrot przed upływem 12 miesięcy od daty zawarcia Umowy 600,00 PLN</p> <p>7. Odwołanie złożonego wniosku o Wypłatę transferową, Wypłatę lub Zwrot (przed jego realizacją) 50,00 PLN</p> <p>8. Powtórna realizacja wypłaty lub zwrotu w formie przelewu, w przypadku gdy środki zostały zwrócone w związku z podaniem nieprawidłowego numeru rachunku 50,00 PLN</p> <p>9. Nicodebranie w uzgodnionym terminie przygotowanych do odbioru środków pieniężnych powyżej ustalonej kwoty (pobierana od całości środków przygotowanych do odbioru) 1,00%.</p> <p>Wypłaty [...]</p> <p>12. Udzielenie, zmiana lub odwołanie pełnomocnictwa do Rachunku IKE 20,00 PLN</p> <p>Wyciągi i potwierdzenia [...]</p> <p>16. Miesięczny wyciąg z Rachunku IKE w formie papierowej przesyłany na adres korespondencyjny dodatkowo obok wyciągu w formie elektronicznej 6,00 PLN</p> <p>17. Historia Rachunku lub duplikat wyciągu z Rachunku IKE (za każdą stronę) 5,00 PLN</p>

³⁰⁰ Jest elementem umowy w formie tabeli i nie stanowi odrębnego wzorca w postaci Tabeli opłat i prowizji (przypis własny).

Oznaczenie wzorca	Treść klauzuli w dosłownym jej brzmieniu z wzorca ze wskazaniem jej istoty (czego dotyczy)
Umowa rachunku oszczędnościowego indywidualnego konta emerytalnego IKE (obowiązująca od 11 listopada 2016 r.)	<p>Potwierdzenia wykonania dyspozycji</p> <p>18. Potwierdzenie zrealizowania dyspozycji pieniężnej w formie papierowej w oddziale Banku, w przypadku gdy Posiadacz ma dostęp do Systemu XXX 10,00 PLN</p> <p>Inne opłaty</p> <p>19. Przyjęcie i wykonanie dyspozycji lub zmiana dyspozycji dotyczących blokady środków na Rachunku IKE z tytułu zabezpieczenia umów zawieranych przez Posiadacza (nie dotyczy umów, których jedną ze stron jest XXX) 100,00 PLN</p> <p>20. Sporządzenie i przesłanie listem na adres korespondencyjny Posiadacza informacji o odmowie wykonania zlecenia (opłata jednorazowa, pobierana w przypadku podania przez Wnioskującego nieprawidłowych danych, niedostarczenia wszystkich dokumentów niezbędnych do realizacji zlecenia lub nieprzekazania danych niezbędnych do wykonania operacji, jeśli wniosek nie został złożony na formularzu Banku w ciągu 30 dni od daty otrzymania informacji od Banku o konieczności dokonania uzupełnień) 20,00 PLN</p> <p>21. Wyjaśnienie szczegółów płatności, potwierdzenie uznania rachunku odbiorcy oraz udzielenie innych wyjaśnień dotyczących płatności na wniosek Klienta (Prowizja nie jest pobierana, jeżeli stwierdzono błąd leżący po stronie XXX) 10,00 PLN</p> <p>22. Sporządzenie na wniosek Klienta zaświadczeń oraz innych pism związanych z obsługą Rachunku IKE 50,00 PLN</p> <p>23. Sporządzenie odpisów, potwierdzeń, dokumentów księgowych, kserokopii dokumentu, duplikatów dokumentu (od każdego dokumentu) 60,00 PLN”.</p> <p>Klauzule dotyczące przesłanek jednostronnej zmiany umowy (nieodstatecznie sprecyzowana klauzula modyfikacyjna)</p> <p>„§ 27. Zmiana postanowień Umowy, w tym w zakresie opłat i prowizji, może nastąpić na skutek wystąpienia przynajmniej jednej z poniższych okoliczności:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) wprowadzenie nowych lub zmiany obowiązujących przepisów prawa lub wydanie przez uprawnione organy państwowe rekomendacji lub interpretacji, a także określonej decyzji administracyjnej, w sprawie sposobu stosowania tych przepisów – w zakresie, w jakim Bank ma obowiązek ich wprowadzenia lub stosowania w celu prawidłowego wykonania Umowy; 2) wprowadzenie nowych produktów lub usług związanych z postępowaniem technologicznym i informatycznym, które to zmiany zwiększają bezpieczeństwo lub ułatwiają Posiadaczowi korzystanie z usług i produktów Banku, o ile zapewni to należyte wykonanie Umowy i powoduje konieczność dostosowania postanowień Umowy; 3) zmiany funkcjonalności usług lub produktów bankowych oferowanych przez Bank spowodowane zmianami infrastruktury informatycznej Banku, niepowodujące dodatkowych zobowiązań po stronie Posiadacza, w zakresie, w jakim powoduje to konieczność dostosowania postanowień Umowy”.

Oznaczenie wzorca	Treść klauzuli w dosłownym jej brzmieniu z wzorca ze wskazaniem jej istoty (czego dotyczy)
Umowa rachunku oszczędnościowego indywidualnego konta emerytalnego IKE XXX	<p>Klauzule dotyczące przesłanki zmiany wysokości opłat i prowizji niedostatecznie sprecyzowanych (wadliwie skonstruowana klauzula modyfikacyjna)</p> <p>„§ 23.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Bank może w każdym czasie dokonać obniżenia wysokości stawek prowizji lub opłat związanych z realizacją Umowy. 2. Bank jest uprawniony do podwyższenia opłat lub prowizji nie częściej niż raz na kwartał kalendarzowy i jedynie z ważnych przyczyn, a więc w przypadku: <ol style="list-style-type: none"> 1) wzrostu Wskaźnika cen towarów i usług konsumpcyjnych, jeżeli w okresie od dnia ustalenia wysokości prowizji lub opłaty do dnia podjęcia przez Bank decyzji o zaproponowaniu Posiadaczowi nowej stawki w tym zakresie wzrost ten wynosi co najmniej 2 procent; 2) wzrostu kosztów ponoszonych przez Bank w związku z wykonywaniem Umowy, w tym spowodowanych zmianą ceny usług energetycznych, telekomunikacyjnych, pocztowych, informatycznych, rozliczeń międzybankowych, jeżeli wynosi on co najmniej 2 procent; 3) przepisów prawa, o ile na ich podstawie Bank jest zobowiązany do dostosowania opłat i prowizji lub uprawniony do pobierania opłat i prowizji albo zmienione przepisy prawa mają bezpośredni wpływ na czynności związane z realizacją Umowy, z uwzględnieniem ust. 3. 3. Zażalenie ważnej przyczyny, o której mowa w ust. 2, uprawnia Bank do podwyższenia prowizji lub opłat, na które dany czynnik ma wpływ. 4. Bank jest uprawniony do wprowadzenia nowych opłat lub prowizji za czynności związane z realizacją Umowy w związku z wprowadzeniem nowych produktów lub usług, albo dodaniem nowych rozwiązań w zakresie usług lub produktów oferowanych w ramach zawartej z Posiadaczem Umowy, zgodnie z Rozdziałem 8. 5. O zmianie prowizji i opłat Bank informuje Posiadacza zgodnie z zasadami określonymi w Rozdziale 8”. <p>Klauzule przewidujące różnego rodzaju opłaty (podstawy do ich pobierania) związane prowadzeniem rachunków bankowych, w tym klauzule przewidujące tzw. opłatę likwidacyjną (manipulacyjną) dotyczącą jedynie IKE</p> <p>„Rozdział 6. Opłaty i prowizje</p> <p>Prowizje i opłaty pobierane za czynności bankowe od klientów detalicznych na podstawie Umowy:</p> <p>Wnoski o Wypłatę transferową, Wypłatę i Zwrot [...]</p> <ol style="list-style-type: none"> 6. Wyplata, wyplata w ratach, wyplata transferowa lub zwrot przed upływem 12 miesięcy od daty zawarcia Umowy 600,00 PLN 7. Odwołanie złożonego wniosku o Wypłatę transferową, Wypłatę lub Zwrot (przed jego realizacją) 50,00 PLN 8. Powtórna realizacja wypłaty lub zwrotu w formie przelewu, w przypadku gdy środki zostały zwrócone w związku z podaniem nieprawidłowego numeru rachunku 50,00 PLN 9. Nieodebranie w uzgodnionym terminie przygotowanych do odbioru środków pieniężnych powyżej ustalonej kwoty (pobierana od całości środków przygotowanych do odbioru) 1,00% <p>Dyspozycje dotyczące Osób Uprawnionych, spadkobierców i pełnomocników [...]</p> <ol style="list-style-type: none"> 12. Udzielenie, zmiana lub odwołanie pełnomocnictwa do Rachunku IKE 20,00 PLN

Oznaczenie wzorca	Treść klauzuli w dosłownym jej brzmieniu z wzorca ze wskazaniem jej istoty (czego dotyczy)
Umowa rachunku oszczędnościowego indywidualnego konta emerytalnego IKE XXXX	<p>Wyciągi i potwierdzenia [...]</p> <p>16. Miesięczny wyciąg z Rachunku IKE w formie papierowej przesyłany na adres korespondencyjny dodatkowo obok wyciągu w formie elektronicznej 6,00 PLN</p> <p>17. Historia Rachunku lub duplikat wyciągu z Rachunku IKE (za każdą stroną) 5,00 PLN</p> <p>Potwierdzenia wykonania dyspozycji</p> <p>18. Potwierdzenie zrealizowania dyspozycji pieniężnej w formie papierowej w oddziale Banku, w przypadku gdy Posiadacz ma dostęp do Systemu XXXX 10,00 PLN</p> <p>Inne opłaty</p> <p>19. Przyjęcie i wykonanie dyspozycji lub zmiana dyspozycji dotyczących blokady środków na Rachunku IKE z tytułu zabezpieczenia umów zawieranych przez Posiadacza (nie dotyczy umów, których jedną ze stron jest XXXX) 100,00 PLN</p> <p>20. Sporządzenie i przesłanie listem na adres korespondencyjny Posiadacza informacji o odmowie wykonania zlecenia (opłata jednorazowa, pobierana w przypadku podania przez Wnioskującego nieprawidłowych danych, niedostarczenia wszystkich dokumentów niezbędnych do realizacji zlecenia lub nieprzekazania danych niezbędnych do wykonania operacji, jeśli wniosek nie został złożony na formularzu Banku w ciągu 30 dni od daty otrzymania informacji od Banku o konieczności dokonania uzupełnień) 20,00 PLN</p> <p>21. Wyjaśnienie szczegółów płatności, potwierdzenie uznania rachunku odbiorcy oraz udzielenie innych wyjaśnień dotyczących płatności na wniosek Klienta (Prowizja nie jest pobierana, jeżeli stwierdzono błąd leżący po stronie XXXX) 10,00 PLN</p> <p>22. Sporządzenie na wniosek Klienta zaświadczeń oraz innych pism związanych z obsługą Rachunku IKE 50,00 PLN</p> <p>23. Sporządzenie odpisów, potwierdzeń, dokumentów księgowych kserokopii dokumentu, duplikatów dokumentu (od każdego dokumentu) 60,00 PLN**.</p> <p>Klauzule dotyczące przesłanek jednostronnej zmiany umowy (niedostatecznie sprecyzowana klauzula modyfikacyjna)</p> <p>**§ 27.</p> <p>Zmiana postanowień Umowy, w tym w zakresie opłat i prowizji, może nastąpić na skutek wystąpienia przynajmniej jednej z poniższych okoliczności:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) wprowadzenie nowych lub zmiany obowiązujących przepisów prawa lub wydanie przez uprawnione organy państwowe rekomendacji lub interpretacji, a także określonej decyzji administracyjnej, w sprawie sposobu stosowania tych przepisów – w zakresie, w jakim Bank ma obowiązek ich wprowadzenia lub stosowania w celu prawidłowego wykonania Umowy; 2) wprowadzenie nowych produktów lub usług związanych z postepem technologicznym i informatycznym, które to zmiany zwiększają bezpieczeństwo lub ułatwiają Posiadaczowi korzystanie z usług i produktów Banku, o ile zapewni to należyte wykonanie Umowy i powoduje konieczność dostosowania postanowień Umowy; 3) zmiany funkcjonalności usług lub produktów bankowych oferowanych przez Bank spowodowane zmianami infrastruktury informatycznej Banku, niepowodujące dodatkowych zobowiązań po stronie Posiadacza, w zakresie, w jakim powoduje to konieczność dostosowania postanowień Umowy*.

Oznaczenie wzorca	Treść klauzuli w dosłownym jej brzmieniu z wzorca ze wskazaniem jej istoty (czego dotyczy)
<p>Umowa ramowa rachunku oszczędnościowego indywidualnego konta emerytalnego IKE (dotyczy klientów obsługiwanych w oddziałach Banku, będących przed dniem połączenia oddziałami XXX)</p>	<p>Klauzule dotyczące przesłanek zmiany wysokości opłat i prowizji (nieostatecznie sprecyzowana klauzula modyfikacyjna), sposobu zakomunikowania ich i dalszych skutków</p> <p>„§ 21.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Bank może w każdym czasie dokonać obniżenia wysokości stawek prowizji lub opłat związanych z realizacją Umowy. 2. Bank jest uprawniony do podwyższenia opłat lub prowizji w przypadku: <ol style="list-style-type: none"> 1) wzrostu Wskaźnika cen towarów i usług konsumpcyjnych, jeżeli w okresie od dnia ustalenia wysokości prowizji lub opłaty do dnia podjęcia przez Bank decyzji o zaproponowaniu Posiadaczowi nowej stawki w tym zakresie wzrost ten wynosi co najmniej 2 procent, 2) wzrostu kosztów ponoszonych przez Bank na rzecz innych podmiotów w związku z wykonywaniem Umowy zawartej z Posiadaczem, jeżeli wynosi on co najmniej 2 procent, z uwzględnieniem ust. 3 i 4. 3. Zażalenie ważnej przyczyny, o której mowa w ust. 2, uprawnia Bank do podwyższenia prowizji lub opłat, na które dany czynnik ma wpływ. 4. Bank jest uprawniony do wprowadzenia nowych opłat lub prowizji za czynności związane z realizacją Umowy w związku z wprowadzeniem nowych produktów lub usług, albo dodaniem nowych rozwiązań w zakresie usług lub produktów oferowanych w ramach zawartej z Posiadaczem Umowy, zgodnie z Rozdziałem 8. 5. O zmianie prowizji i opłat Bank informuje Posiadacza zgodnie z zasadami określonymi w Rozdziale 8”. <p>Klauzule przewidujące różnego rodzaju opłaty (podstawy do ich pobierania) związane z prowadzeniem rachunków bankowych, w tym klauzule przewidujące tzw. opłatę likwidacyjną (manipulacyjną) dotyczącą jedynie IKE</p> <p>„Rozdział 6. Opłaty i prowizje</p> <p>Prowizje i opłaty pobierane za czynności bankowe od klientów detalicznych na podstawie Umowy: Rachunek IKE</p> <p>Obsługa rachunku [...]</p> <ol style="list-style-type: none"> 3. Wpłata, wypłata transferowa lub zwrot przed upływem 12 miesięcy od daty zawarcia umowy rachunku 200,00 PLN <p>Inne</p> <ol style="list-style-type: none"> 4. Przyjęcie lub zmiana dyspozycji w zakresie określenia osób uprawnionych do wypłaty środków pieniężnych zgromadzonych na IKE po śmierci posiadacza rachunku 20,00 PLN <p>Pozostałe czynności związane z obsługą kont i rachunków oszczędnościowych oraz lokat</p> <p>Wpłaty gotówkowe i przelewy</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Przygotowanie środków pieniężnych do odbioru przez Klienta powyżej ustalonej kwoty bez wcześniejszego pisemnego zgłoszenia w Banku – niepobierana, jeśli wypłata dokonywana jest z lokaty terminowej następnego dnia roboczego po upływie okresu lokacyjnego – pobierana od całości środków przygotowanych do odbioru 0,20%, max. 100,00 PLN 2. Nieodebranie w uzgodnionym terminie przygotowanych do odbioru środków pieniężnych powyżej ustalonej kwoty – pobierana od całości środków przygotowanych do odbioru 1,00%.

Oznaczenie wzorca	Treść klauzuli w dosłownym jej brzmieniu z wzorca ze wskazaniem jej istoty (czego dotyczy)
Umowa ramowa rachunku oszczędnościowego indywidualnego konta emerytalnego IKE (dotyczy klientów obsługiwanych w oddziałach Banku, będących przed dniem połączenia oddziałami XXX)	<p style="text-align: center;">Treść klauzuli w dosłownym jej brzmieniu z wzorca ze wskazaniem jej istoty (czego dotyczy)</p> <p>3. Dodatkowa opłata za przelew pilny (realizacja w dniu złożenia), złożony:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) w oddziale po godzinie 13:30 5,00 PLN 2) w systemie bankowości internetowej lub telefonicznej po godzinie 14:00 5,00 PLN <p>4. Zlecenie realizowane za pośrednictwem systemu SORBNET, bezpośrednio do NBP dla zleceń:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) w kwocie równej lub większej niż 1.000.000 PLN 15,00 PLN 2) w kwocie mniejszej niż 1.000.000 PLN 30,00 PLN <p>5. Odwołanie dyspozycji realizacji przelewu 10,00 PLN</p> <p>Wyciągi i potwierdzenia [...]</p> <p>7. Wyciąg miesięczny w formie papierowej dla:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) posiadaczy systemu bankowości internetowej 6,00 PLN 2) osób otrzymujących wyciągi na adres poczty elektronicznej 6,00 PLN <p>8. Wyciąg po każdej zmianie stanu rachunku (opłata jest pobierana jednorazowo na koniec danego cyklu prowizyjnego łącznie za wszystkie płatne wyciągi sporządzone w tym cyklu):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) pierwszy 0,00 PLN 2) każdy kolejny 6,00 PLN <p>9. Duplikat wyciągu, o którym mowa w pkt 6–8 15,00 PLN</p> <p>10. Historia operacji na rachunku:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) w roku bieżącym 30,00 PLN 2) w latach ubiegłych (opłata pobierana jest za dokument, jeśli dokument dotyczy kilku lat pobierana jest jedna opłata, jeśli Klient oczekuje odrębnych dokumentów na poszczególne lata liczba opłat jest zgodna z liczbą dokumentów) 50,00 PLN <p>11. Wydanie potwierdzenia wykonania przelewu złożonego za pośrednictwem systemu bankowości telefonicznej lub internetowej 5,00 PLN</p> <p>12. Wydanie, na wniosek klienta, zaświadczenia o posiadaniu rachunku bankowego, wysokości salda na rachunku itp. (opłata jednorazowa, niezależnie od liczby posiadanych przez klienta rachunków) 50,00 PLN</p> <p>13. Przygotowanie odpisu dokumentu księgowego:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) dokument z ostatnich 12 miesięcy 20,00 PLN 2) dokument sprzed 12 miesięcy 30,00 PLN <p>14. Opłata za odzyskanie środków pieniężnych (opłata jednorazowa, pobierana w przypadku podania przez Klienta nieprawidłowego unikatowego identyfikatora) 50,00 PLN</p> <p>15. Prześledzenie na życzenie Klienta prawidłowo wykonanej przez Bank transakcji (nie dotyczy sytuacji podania nieprawidłowego identyfikatora) 50,00 PLN.</p> <p>Inne</p> <p>16. Przyjęcie lub zmiana pełnomocnictwa (opłaty nie pobiera się: – jeśli pełnomocnicy ustanawiani są przy zawieraniu umowy – przy ustanawianiu pełnomocnictwa w XXX) (odwołanie pełnomocnika i wskazanie innego traktowane jest jako zmiana – pobierana jest tylko jedna opłata) 20,00 PLN</p>

Oznaczenie wzorca	Treść klauzuli w dosłownym jej brzmieniu z wzorca ze wskazaniem jej istoty (czego dotyczy)
Umowa ramowa rachunku oszczędnościowego indywidualnego konta emerytalnego IKE (dotyczy klientów obsługiwanych w oddziałach Banku, będących przed dniem połączenia oddziałami XXXX)	<p>17. Przyjęcie lub zmiana dyspozycji wkładem na wypadek śmierci (w przypadku złożenia dyspozycji jednocześnie na kilku rachunkach, pobierana jest tylko jedna opłata) 20,00 PLN</p> <p>18. Realizacja dyspozycji wkładem na wypadek śmierci 10,00 PLN</p> <p>19. Weryfikacja uprawnień spadkobiercy/spadkobierców do dysponowania rachunkiem bankowym 10,00 PLN</p> <p>20. Przekształcenie rachunku wspólnego na indywidualny lub indywidualny ze współposiadaczy rachunku) 20,00 PLN</p> <p>21. Blokada środków na rachunku, na wniosek klienta, z tytułu zabezpieczenia kredytu udzielonego przez inny bank lub z innych tytułów na rzecz banków i osób 40,00 PLN</p> <p>22. Wysłanie listem na adres do korespondencji informacji o odmowie wykonania zlecenia płatniczego 5,00 PLN”.</p> <p>Klauzule dotyczące przesłanek zmiany wysokości oprocentowania (niedostatecznie sprecyzowana klauzula modyfikacyjna), sposobu zakomunikowania i dalszych skutków</p> <p>„§ 24</p> <p>1. W czasie trwania Umowy może nastąpić podwyższenie lub obniżenie wysokości oprocentowania, jeżeli nastąpiła zmiana czynników, o których mowa w ust. 4, z zastrzeżeniem ust. 3 [...]</p> <p>3. Bank może w każdym czasie dokonać bez uprzedzenia podwyższenia wysokości oprocentowania, o którym mowa w ust. 1, o czym Bank informuje niezwłocznie w wyciągu, o którym mowa w § 40 lub w odrębnej korespondencji. Informacja o zmianie wysokości oprocentowania zamieszczana jest także przez Bank w Komunikatach oraz na stronie internetowej pod adresem XXX.</p> <p>4. Obniżenie wysokości oprocentowania może być dokonywane, jeżeli w okresie od dnia ustalenia wysokości oprocentowania do dnia podjęcia przez Bank decyzji o zaproponowaniu nowych stawek, nastąpiło obniżenie przynajmniej jednego z następujących czynników:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) obniżenie stopy referencyjnej NBP, stopy lombardowej NBP lub stopy depozytowej NBP o co najmniej 0,25 punktu procentowego, 2) podwyższenie stopy rezerwy obowiązkowej o co najmniej 0,25 punktu procentowego, 3) obniżenie którejkolwiek ze stawek WIBID (ON, TN, 1W, 2W, 1M, 3M, 6M, 9M, 1Y) o co najmniej 0,1 punktu procentowego, 4) obniżenie poziomu Wskaźników cen towarów i usług konsumpcyjnych o co najmniej 2 procent, 5) obniżenie rentowności bonów skarbowych emitowanych na okres od 1 tygodnia do 52 tygodni przez Skarb Państwa w Polsce o co najmniej 0,1 punktu procentowego; informacja o rentowności bonów skarbowych jest publikowana na stronie internetowej www.nbp.pl w informacjach o oprocentowaniu rządowych papierów dłużnych, a także jest dostępna w prasie finansowej i na stronach internetowych serwisów finansowych, z uwzględnieniem ust. 5. <p>5. Zaistnienie przynajmniej jednej ze zmian, o których mowa w ust. 4, może być podstawą do jednokrotnego obniżenia oprocentowania, które może nastąpić nie częściej niż raz na kwartał.</p> <p>6. Posiadacz nieakceptujący zmiany, o której mowa w ust. 1, może rozwiązać Umowę zgodnie z zasadami określonymi w Rozdziale 9”.</p>

Oznaczenie wzorca	Treść klauzuli w dosłownym jej brzmieniu z wzorca ze wskazaniem jej istoty (czego dotyczy)
<p>Umowa ramowa rachunku oszczędnościowego indywidualnego konta emerytalnego IKE (dotyczy klientów obsługiwanych w oddziałach Banku, będących przed dniem połączenia oddziałami XXX)</p>	<p>Klauzule dotyczące przesłanek jednostronnej zmiany umowy (nieodstatecznie sprecyzowana klauzula modyfikacyjna)</p> <p>„§ 26. Zmiana postanowień Umowy może nastąpić na skutek wystąpienia przynajmniej jednej z poniższych okoliczności:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) wprowadzenie nowych lub zmiany obowiązujących przepisów prawa lub wydanie przez uprawnione organy państwowe rekomendacji lub interpretacji w sprawie sposobu stosowania tych przepisów – w zakresie, w jakim Bank ma obowiązek ich wprowadzenia lub stosowania w celu prawidłowego wykonania Umowy, 2) wprowadzenie nowych produktów lub usług oferowanych w ramach zawartej z Posiadaczem Umowy, z uwzględnieniem § 25, 3) dodanie nowych rozwiązań w zakresie usług lub produktów oferowanych w ramach zawartej z Posiadaczem Umowy, z uwzględnieniem § 25”.
Bank 6	
<p>Regulamin rachunków specjalnego przeznaczenia w XXX (określa zasady obsługi Bankowych Papierów Wartościowych emitowanych przez XXX oraz warunki otwarcia i prowadzenia rachunku oszczędnościowego indywidualnego konta emerytalne XXX), (obowiązuje od dnia 1 stycznia 2017 r.)</p>	<p>Klauzule dotyczące przesłanek zmiany wysokości oprocentowania (nieodstatecznie sprecyzowana klauzula modyfikacyjna), sposobu zakomunikowania i dalszych skutków</p> <p>„III. INDYWIDUALNE KONTO EMERYTALNE</p> <p>§ 4. OPROCENTOWANIE [...]</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. Wysokość oprocentowania środków na Rachunku IKE równa jest wartości: <ol style="list-style-type: none"> a) stopy referencyjnej WIBOR 3M obliczanej na zasadach określonych w ust. 4 – w przypadku Rachunków IKE otwartych do 01.01.2014 r. włącznie, b) stopy referencyjnej NBP – w przypadku Rachunków IKE otwartych od 02.01.2014 r. 3. W przypadku Rachunków otwartych do 01.01.2014 r. włącznie zmiana oprocentowania następuje w okresach miesięcznych, odpowiadających miesiącom kalendarzowym. Zmiana oprocentowania ma miejsce wówczas, gdy stawka WIBOR 3M ustalona jako średnia arytmetyczna stawki WIBOR 3M z ostatnich dziesięciu dni roboczych miesiąca poprzedzającego miesiąc, dla którego jest ustalane oprocentowanie jest różna od: <ol style="list-style-type: none"> a) stawki określonej w Umowie IKE – w przypadku gdy zmiana oprocentowania nie miała jeszcze miejsca, b) stawki ostatnio stosowanej – w przypadku gdy zmiana oprocentowania miała już miejsce. 4. W przypadku Rachunków IKE otwartych od 02.01.2014 r. zmiana oprocentowania będzie następować o wielkość (odpowiednio wzrost lub spadek) zmiany stopy referencyjnej NBP z pierwszym dniem obowiązywania zmienionej stawki stopy referencyjnej NBP [...] 8. Zmiana wysokości oprocentowania nie wymaga wypowiedzenia warunków Umowy IKE. 9. Informacja o aktualnej wartości stopy WIBOR 3M dostępna jest także za pośrednictwem Tabeli oprocentowania dostępnej na Stronie internetowej Banku, w Placówkach Banku oraz za pośrednictwem Infolinii”.

Oznaczenie w zorcza	Treść klauzuli w dosłownym jej brzmieniu z wzorca ze wskazaniem jej istoty (czego dotyczy)
Regulamin rachunków specjalnego przeznaczenia w XXX (określa zasady obsługi Bankowych Papierów Wartościowych emitowanych przez XXX oraz warunki otwarcia i prowadzenia rachunku oszczędnościowego indywidualne konto emerytalne XXX), (obowiązuje od dnia 1 stycznia 2017 r.)	<p>Klauzule dotyczące przesłanek zmiany wysokości opłat i prowizji niedostatecznie sprecyzowanych (wadliwie skonstruowana klauzula modyfikacyjna), częstotliwości ich dokonywania i sposobu zakomunikowania</p> <p>„IV. POSTANOWIENIA KOŃCOWE</p> <p>§ 2. POZOSTAŁE POSTANOWIENIA [...]</p> <p>10. Zmiana wysokości opłat lub prowizji albo zasad ich stosowania i naliczania, wprowadzenie opłat lub prowizji za czynności dotychczas nie-ujęte w TOiP albo rezygnacja z opłat lub prowizji za czynności dotychczas ujęte w TOiP są możliwe z ważnych przyczyn, za które uznaje się:</p> <ol style="list-style-type: none"> wprowadzenie nowych lub zmianę obowiązujących przepisów, o ile istnieje związek przyczynowo-skutkowy między wprowadzeniem nowych lub zmianą przepisów a zmianą kosztów wykonywania czynności przez Bank; wydanie rekomendacji lub zaleceń przez organ nadzoru nad działalnością Banku, urzędowej lub sądowej interpretacji powszechnie obowiązujących przepisów albo wydanie wyroku sądowego lub decyzji administracyjnej przez uprawniony organ, o ile istnieje związek przyczynowo-skutkowy między wydaniem rekomendacji lub zaleceń organu nadzoru, urzędowej lub sądowej interpretacji przepisów albo wyroku lub decyzji administracyjnej a zmianą kosztów wykonywania czynności przez Bank; zmianę cen usług świadczonych na rzecz Banku przez podmioty trzecie na podstawie umów, których Bank jest stroną, a które to usługi są świadczone w celu wykonania przez Bank umowy zawartej z Klientem do której zastosowanie ma TOiP, powodujących wzrost ponoszonych przez Bank kosztów wykonywania tej umowy; zmiana opłat i prowizji z powyższej przyczyny nastąpi wyłącznie w przypadku gdy przeprowadzona analiza poziomu cen usług świadczonych na rzecz Banku wykazuje zmianę kosztu tych usług o co najmniej 10% w stosunku do cen tych usług w okresie 6 miesięcy wstecz od dnia analizy; zmianę stopy inflacji (miesięcznego wskaźnika cen towarów i usług konsumpcyjnych publikowanego przez GUS w ujęciu odnoszącym się do poprzedniego miesiąca) o minimum 0,1 punktu procentowego; udostępnienie Klientom nowych usług, o charakterze opcjonalnym, z zastrzeżeniem, że ta zmiana polegać będzie na ustanowieniu nowych opłat lub prowizji, dotyczących nowo udostępnianych usług. <p>11. Zmiany spowodowane wystąpieniem co najmniej jednego z czynników opisanych w ust. 10, będą polegać na podwyższeniu lub obniżeniu wysokości opłat lub prowizji zgodnie z kierunkiem zmian tego czynnika/tych czynników. Podwyższenie opłaty lub prowizji nie może przekroczyć odpowiednio trzykrotności dotychczasowej wysokości opłaty lub prowizji. W przypadku podwyższenia opłaty lub prowizji, których wysokość do tej pory wynosiła:</p> <ol style="list-style-type: none"> 0 zł – opłata w wyniku podwyższenia nie może przekroczyć 200 zł. 0% – prowizja w wyniku podwyższenia nie może wynosić więcej niż 5% kwoty stanowiącej podstawę jej obliczenia. W przypadku wprowadzenia nowej opłaty lub prowizji, jej wysokość nie może przekroczyć 200 zł lub 5% kwoty stanowiącej podstawę jej obliczenia. <p>12. Bank będzie dokonywał zmian opłat lub prowizji adekwatnie do rodzaju i rozmiaru zmiany czynników, które wystąpiły i stanowiły przyczynę wprowadzenia zmian wysokości opłat lub prowizji.</p> <p>13. Zmiany TOiP na podstawie przesłanek, o których mowa w ust. 10 lit c i d, będą dokonywane nie częściej niż raz na 4 miesiące od wejścia w życie poprzedniej zmiany opłat lub prowizji dokonanej przez Bank.</p> <p>14. Zmiany TOiP będą następowały nie później niż w terminie 6 miesięcy od wystąpienia czynników, o których mowa w ust. 10.</p>

Oznaczenie wzorca	Treść klauzuli w dosłownym jej brzmieniu z wzorca ze wskazaniem jej istoty (czego dotyczy)
Regulamin rachunków specjalnego przeznaczenia w XXX (określa zasady obsługi Bankowych Papierów Wartościowych emitowanych przez XXX oraz warunki otwarcia i prowadzenia rachunku oszczędnościowego indywidualnego emerytalne XXX), (obowiązuje od dnia 1 stycznia 2017 r.)	<p>15. Bank może obniżyć wysokość opłaty lub prowizji ze względu na zmianę konkurencyjności na rynku usług finansowych.</p> <p>16. Ponadto Bank jest uprawniony do ujednolicenia treści TOIP z treścią umów lub regulaminów znajdujących zastosowanie do tego samego stosunku prawnego. Ujednolicenie nastąpi w zakresie dotyczącym tytułów opłat i prowizji, i nie będzie wpływało na wprowadzenie nowych opłat i prowizji, wysokość dotychczasowych oraz warunki ich pobierania.</p> <p>17. Bank poinformuje Posiadacza IKE oraz Posiadacza BPW o zmianach TOIP lub Regulaminu w następującej formie:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) poprzez Bankowość Internetową – jeśli Posiadacz zawarł z Bankiem umowę o korzystanie z Bankowości Internetowej, b) w formie pisemnej na podany adres do korespondencji – jeśli Posiadacz nie zawarł z Bankiem umowy o korzystanie z Bankowości Internetowej, c) pocztą elektroniczną na adres e-mail zarejestrowany w Banku – na wniosek Posiadacza. W przypadku złożenia takiego wniosku informacja o zmianach będą przekazywane wyłącznie w formie określonej w tej literze. Informacje o zmianach Bank będzie doręczał nie później niż 2 miesiące przed proponowaną datą ich wejścia w życie, podając tę datę w informacji przekazywanej Posiadaczowi”. <p>Klauzule dotyczące przesłanek jednostronnej zmiany wzorca (Regulaminu) – (niedostatecznie sprecyzowana klauzula modyfikacyjna)</p> <p>„IV. POSTANOWIENIA KOŃCOWE</p> <p>§ 2. POZOSTAŁE POSTANOWIENIA [...]</p> <p>19. Bank zastrzega sobie prawo zmiany Regulaminu z ważnych przyczyn, za które uznaje się:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) zmianę powszechnie obowiązujących przepisów, jeżeli w wyniku tej zmiany Bank jest prawnie zobowiązany do zmiany Regulaminu; b) wyrok sądowy lub decyzję administracyjną, jeżeli Regulamin zawiera postanowienia analogiczne do poddanych ocenie sądu lub organu, które ze względu na treść wyroku lub decyzji wymagają zmiany Regulaminu; c) rekomendację wydaną przez organ nadzoru nad działalnością Banku albo urzędową lub sądową interpretację przepisów, jeżeli dotyczą materii objętej Regulaminem i w wyniku ich wydania zaistnieje potrzeba zmiany Regulaminu, której celem jest dostosowanie treści Regulaminu do wydanej rekomendacji albo urzędowej lub sądowej interpretacji przepisów; d) konieczność dokonania korekty oczywistych omyłek lub błędów pisarskich albo uzupełnienia luk lub nieścisłości w Regulaminie nie dających się usunąć w wyniku wykładni jego postanowień; e) zmiany oferty Banku polegającej na rozszerzeniu zakresu usług lub produktów, o ile zapewni to należyte wykonanie Umowy oraz nie będzie prowadziło do zwiększenia obciążeń finansowych Posiadacza z tytułu Umowy oraz nie będzie naruszało jego interesu”.

Oznaczenie wzorca	Treść klauzuli w dosłownym jej brzmieniu z wzorca ze wskazaniem jej istoty (czego dotyczy)
<p>Tabela Opłat i Provizji XXX dla Klientów Indywidualnych Rachunek Bankowych Papierów Wartościowych, indywidualne konto emerytalne (według stanu na dzień 1 stycznia 2017 r.)</p>	<p>Klauzule przewidujące rodzaj opłaty (podstawy do ich pobierania) związane prowadzeniem rachunków bankowych, w tym IKE</p> <p>„E. Pozostałe opłaty [...]</p> <p>4. Sporządzenie i wydanie opinii bankowej / zaświadczenia 20 zł [...]</p> <p>6. Opłata za wygenerowanie zbiorczej informacji o rachunkach bankowych prowadzonych oraz umowach rachunków rozwiązyanych albo wygasłych zgodnie z art. 59a ust. 1–3 Prawa bankowego w bankach lub spółdzielczych kasach oszczędnościowo rozliczeniowych na terenie Polski 20 zł”.</p>
Bank 7	
<p>Regulamin otwarcia i prowadzenia rachunku oszczędnościowego indywidualnego konta emerytalnego XXX w XXX (obowiązuje od dnia 11 października 2015 r.)</p>	<p>Klauzule dotyczące dopuszczalności zmiany wysokości oprocentowania wadliwie skonstruowana klauzula modyfikacyjna), częstotliwości ich dokonywania i sposobu zakomunikowania</p> <p>„§ 9 [...]</p> <p>6. Oprocentowanie środków zgromadzonych na Rachunku IKE będzie ulegać zmianie każdego 22. (dwudziestego drugiego) dnia miesiąca będącego początkiem nowego kwartału rozliczeniowego, pod warunkiem zmiany Stopy referencyjnej WIBOR 3M o przynajmniej 10 punktów bazowych (tj. 0,10%) w stosunku do stopy referencyjnej obowiązującej poprzednio.</p> <p>7. Kwartał rozliczeniowy, o którym mowa w ust. 5 powyżej, nie pokrywa się z kwartałem kalendarzowym i ma miejsce co trzy miesiące, każdego 22. dnia miesiąca: marca, czerwca, września i grudnia.</p> <p>8. Wysokość Stopy referencyjnej WIBOR 3M, stanowiąca podstawę oprocentowania środków zgromadzonych na Rachunku IKE, obliczana jest z dokładnością do dwóch miejsc po przecinku, jako średnia arytmetyczna ze stóp referencyjnych WIBOR 3M z pierwszych pięciu Dni roboczych miesiąca będącego początkiem nowego kwartału rozliczeniowego [...]</p> <p>10. O aktualnie obowiązującej wysokości oprocentowania środków zgromadzonych na Rachunku IKE Bank będzie informował poprzez system transakcyjny w ramach Bankowości Internetowej, o ile zapewni taką możliwość (funkcjonalność), bądź poprzez umieszczenie aktualnie obowiązującej Tabeli Oprocentowania na stronie internetowej Banku XXX [...]</p> <p>13. Zmiana wysokości oprocentowania, na zasadach określonych powyżej, nie stanowi zmiany Umowy rachunku oszczędnościowego”.</p>

Oznaczenie wzorca	Treść klauzuli w dosłownym jej brzmieniu z wzorca ze wskazaniem jej istoty (czego dotyczy)
Regulamin otwarcia i prowadzenia rachunku oszczędnościowego indywidualnego konta emerytalnego XXX w XXX (obowiązuje od dnia 11 października 2015 r.)	<p style="text-align: center;">Treść klauzuli w dosłownym jej brzmieniu z wzorca ze wskazaniem jej istoty (czego dotyczy)</p> <p>Klauzule dotyczące przesłanek zmiany wysokości opłat i prowizji niedostatecznie sprecyzowanych z (wadliwie skonstruowana klauzula modyfikacyjna), częstotliwości ich dokonywania i sposobu zakomunikowania</p> <p>„§ 11 [...]”</p> <p>2. Tabela Opłat i Prowizji może ulec zmianie w przypadkach określonych w niniejszym Regulaminie.</p> <p>3. Posiadacz rachunku nieodwołalnie upoważnia Bank do obciążenia Rachunku z tytułu należnych Bankowi prowizji i opłat w terminach ich wymagalności, bez konieczności uzyskania uprzedniej zgody Posiadacza rachunku.</p> <p>4. Zmiana wysokości opłat i prowizji oraz wprowadzenie opłat za czynności dotyczyczas nieuwjęte w tej umowie są możliwe z ważnych przyczyn, które będą miały wpływ na wysokość opłat i prowizji, za które uznaje się:</p> <ul style="list-style-type: none"> a. zmianę wymagań prawnych, a zwłaszcza przepisów Kodeksu cywilnego, Prawa bankowego, Ustawy o indywidualnych kontaktach emerytalnych oraz indywidualnych kontaktach zabezpieczenia emerytalnego, Ustawy o zastawie rejestrowym, Ustawy o opłacie skarbowej, Ustawy o podatku od czynności cywilnoprawnych, Ustawy o kosztach w sprawach cywilnych; b. wejście w życie aktów administracyjnych publicznych organów regulacyjnych, w tym w szczególności prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, Komisji Nadzoru Finansowego, Generalnego Inspektora Informacji Finansowej, a także organów administracji, które mogą je zastąpić w przyszłości; c. wydanie orzeczeń sądów powszechnych (włączając Sąd Najwyższy i Trybunał Konstytucyjny) oraz sądów administracyjnych, jak również orzeczeń aktów instytucji sądowych i administracyjnych Unii Europejskiej, podlegających bezpośredniej implementacji lub wykończeniu na terenie Rzeczypospolitej Polskiej, a ponadto rozstrzygnięcia arbitra bankowego; d. wprowadzenie do oferty Banku nowych produktów, a także istotną modyfikację oferty już istniejących produktów; e. wprowadzenie przez Bank nowych i modyfikację istniejących systemów komputerowych, a także innych systemów służących do przesyłania, przetwarzania i magazynowania danych, f. przekazanie i odebranie przedsiębiorcom zewnętrznym (włączając ich wymianę) części działalności Banku w zakresie i trybie określonych w wymaganiach prawnych; <p>5. W przypadku składania Dyspozycji Bank może obciążyć Posiadacza rachunku opłatą uwzględnioną w Tabeli Opłat i Prowizji”.</p> <p>Klauzula przewidująca tzw. opłatę likwidacyjną (manipulacyjną) związaną prowadzeniem IKE</p> <p>„§ 11 [...]”</p> <p>6. W przypadku dokonania przez Posiadacza rachunku Wpłaty, Wpłaty transferowej, Zwrotu bądź Częściowego zwrotu w terminie 12 miesięcy od dnia zawarcia Umowy rachunku oszczędnościowego Bank będzie uprawniony do pobrania od Posiadacza rachunku opłaty w wysokości określonej w Tabeli Opłat i Prowizji [...]”</p> <p>9. Jeżeli Posiadacz rachunku nie dokona wypowiedzenia Umowy, przyjmuje się, że Posiadacz rachunku wyraża zgodę na zmiany. Zmiana opłat i prowizji na zasadach określonych w niniejszym paragrafie nie stanowi zmiany Umowy oraz nie wymaga aneksu. Aktualnie obowiązujące w Banku Tabele Opłat i Prowizji będą umieszczone na stronie internetowej Banku XXX, jak również będą dostępne w placówkach Banku”.</p>

Oznaczenie wzorca	Treść klauzuli w dosłownym jej brzmieniu z wzorca ze wskazaniem jej istoty (czego dotyczy)
Regulamin otwierania i prowadzenia rachunku oszczędnościowego indywidualnego konta emerytalnego XXX w XXX (obowiązuje od dnia 11 października 2015 r.)	<p style="text-align: center;">Treść klauzuli w dosłownym jej brzmieniu z wzorca ze wskazaniem jej istoty (czego dotyczy)</p> <p>Klauzule dotyczące przesłanek jednostronnej zmiany wzorca umownego (Regulaminu) – niedostatecznie sprecyzowana klauzula modyfikacyjna</p> <p>„§ 12</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Bank zastrzega sobie prawo zmiany niniejszego Regulaminu z ważnych przyczyn. 2. Za ważne przyczyny uznaje się: <ol style="list-style-type: none"> a. zmianę stanu prawnego, jeżeli w wyniku tej zmiany Bank prawnie zobowiązany jest do zmiany Regulaminu, b. zmianę systemu informatycznego Banku wymuszającą zmianę postanowień umownych, c. zmiany w ofercie Banku: <ul style="list-style-type: none"> • wprowadzenie nowych produktów i usług, • rozszerzenie lub ulepszenie funkcjonalności istniejących usług lub produktów, • rezygnację z prowadzenia niektórych usług lub produktów oferowanych w ramach rachunku. 3. W przypadku zmiany zapisów niniejszego Regulaminu w trakcie obowiązywania Umowy rachunku oszczędnościowego Bank przekaże Posiadaczowi Rachunku zmieniony Regulamin lub wykaż zmian za pośrednictwem poczty bądź poprzez system transakcyjny w ramach Bankowości Internetowej lub, jeżeli Posiadacz rachunku wyraził zgodę, w formie elektronicznej na adres e-mailowy podany przez Posiadacza rachunku. [...] 5. Jeżeli Posiadacz rachunku nie dokona wypowiedzenia Umowy, przyjmuje się, że Posiadacz rachunku wyraża zgodę na zmiany. Zmiana niniejszego Regulaminu na zasadach określonych w niniejszym paragrafie nie stanowi zmiany Umowy rachunku oszczędnościowego oraz nie wymaga aneksu. Aktualnie obowiązujący w Banku Regulamin będzie umieszczany na stronie internetowej Banku XXX”. <p>Klauzula generalna dotycząca dopuszczalności zmiany wysokości oprocentowania, opłat i prowizji wadliwie skonstruowana klauzula modyfikacyjna), częstotliwości ich dokonywania i sposobu zakomunikowania</p> <p>„§ 4 [...] </p> <ol style="list-style-type: none"> 3. Tabela Opłat i Prowizji, Tabela Oprocentowania oraz Regulamin mogą ulec zmianie w wypadkach określonych w Regulaminie”.
Umowa rachunku oszczędnościowego indywidualnego konta emerytalnego XXX o numerze (oznaczenie IKE)	

Oznaczenie wzorca	Treść klauzuli w dosłownym jej brzmieniu z wzorca ze wskazaniem jej istoty (czego dotyczy)
Regulamin otwierania i prowadzenia Rachunku oszczędnościowego indywidualnego konta emerytalnego w XXX (obowiązuje od dnia 28 kwietnia 2016 r.)	<p>Klauzula generalna dotycząca dopuszczalności zmiany wysokości oprocentowania, opłat i prowizji (wadliwie skonstruowana klauzula modyfikacyjna), częstotliwości ich dokonywania i sposobu zakomunikowania</p> <p>„§ 9</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Środki pieniężne zgromadzone na Rachunku IKE oprocentowane są według zmiennej stopy procentowej w stosunku rocznym, w wysokości określonej w Tabeli Oprocentowania, która stanowi integralną część Umowy rachunku oszczędnościowego. 2. Jeżeli Rachunek IKE będzie w danym okresie oprocentowany zgodnie z Tabelą Oprocentowania według wartości Stopy referencyjnej WIBOR 3M to do zmiany tego oprocentowania stosuje się ust. 3–5 poniżej. 3. Stopy referencyjne WIBOR 3M ulegają zmianie w okresach 3-miesięcznych. Oprocentowanie środków zgromadzonych na Rachunku IKE będzie ulegać zmianie każdego 22. (dwudziestego drugiego) dnia miesiąca, będącego początkiem nowego kwartału rozliczeniowego, pod warunkiem zmiany Stopy referencyjnej WIBOR 3M o przynajmniej 10 punktów bazowych (tj. 0,10%) w stosunku do stopy referencyjnej obowiązującej poprzednio. 4. Kwartał rozliczeniowy, o którym mowa w ust. 3 powyżej, nie pokrywa się z kwartałem kalendarzowym i ma miejsce co trzy miesiące, każdego 22. dnia miesiąca: marca, czerwca, września i grudnia. 5. Wysokość Stopy referencyjnej WIBOR 3M, stanowiąca podstawę oprocentowania środków zgromadzonych na Rachunku IKE, obliczana jest z dokładnością do dwóch miejsc po przecinku, jako średnia arytmetyczna ze Stóp referencyjnych WIBOR 3M z pierwszych pięciu Dni roboczych miesiąca będącego początkiem nowego kwartału rozliczeniowego. 6. Jeżeli Rachunek IKE będzie w danym okresie oprocentowany zgodnie z Tabelą Oprocentowania według wartości liczbowej a nie według Stopy referencyjnej WIBOR 3M to Bank zastrzega sobie możliwość zmiany wysokości tego oprocentowania w trakcie obowiązywania Umowy o IKE, jeżeli wystąpi co najmniej jedna z następujących ważnych przyczyn: <ol style="list-style-type: none"> a. zmiana stawki WIBOR 3M, 6M lub 1Y o co najmniej 0,1 punktu procentowego – wówczas Bank uprawniony jest do zmiany oprocentowania Rachunku IKE zgodnie z kierunkiem zmian tej stawki i w przedziale zmiany tej stawki (tj. nie więcej niż wartość zmiany tej stawki); b. zmiana stopy rezerwy obowiązkowej od depozytów, ustalonej przez Radę Polityki Pieniężnej, o co najmniej 0,1 punktu procentowego – wówczas Bank uprawniony jest do zmiany oprocentowania Rachunku IKE zgodnie z kierunkiem zmian stopy rezerwy obowiązkowej depozytów w przedziale zmiany stopy tej rezerwy obowiązkowej (tj. nie więcej niż wartość zmiany tej stopy); c. zmiana którejkolwiek z podstawowych stóp procentowych Narodowego Banku Polskiego o co najmniej 0,1 punktu procentowego – wówczas Bank uprawniony jest do zmiany oprocentowania Rachunku IKE zgodnie z kierunkiem zmian tej stopy procentowej w przedziale zmiany tej stopy procentowej (tj. nie więcej niż wartość zmiany tej stopy); d. zmiana rocznego, półrocznego lub kwartalnego wskaźnika wzrostu cen towarów i usług konsumpcyjnych, ogłoszanego przez Główny Urząd Statystyczny (zwany dalej: GUS), o co najmniej 0,2 punktu procentowego w stosunku do poprzednio ogłoszanych wskaźników za analogiczny okres – wówczas Bank uprawniony jest do zmiany oprocentowania Rachunku IKE zgodnie z kierunkiem zmian tego wskaźnika i w przedziale zmian tego wskaźnika tj. nie więcej niż wartość zmiany tego wskaźnika); e. zmiana średniego oprocentowania trzech najwyższych oprocentowanych rachunków oszczędnościowych prowadzonych w formie indywidualnego konta emerytalnego przez banki (inne niż Bank) z siedzibą w Polsce, nie będące bankami spółdzielczymi – wówczas Bank uprawniony

Oznaczenie wzorca	Treść klauzuli w dosłownym jej brzmieniu z wzorca ze wskazaniem jej istoty (czego dotyczy)
<p>Regulamin otwierania i prowadzenia Rachunku oszczędnościowego indywidualnego konta emerytalnego w XXX (obowiązuje od dnia 28 kwietnia 2016 r.)</p>	<p>jest do zmiany oprocentowania Rachunku IKE do wysokości średniego oprocentowania tych trzech najwyższej oprocentowanych rachunków oszczędnościowych prowadzonych w formie indywidualnego konta emerytalnego.</p> <p>7. Bank może dokonać zmiany oprocentowania, o której mowa w ust. 6, w terminie do 2 miesięcy od zaistnienia co najmniej jednej z ważnych okoliczności, o których mowa w ust. 6.8. Zmiana wysokości stopy procentowej oprocentowania środków zgromadzonych na Rachunku IKE następuje w trybie zmiany Regulaminu określonym w § 12 ust. 2–4 poniżej”.</p> <p>Klauzule dotyczące przesłanek zmiany wysokości opłat i prowizji niedostatecznie sprecyzowanych (wadliwie skonstruowana klauzula modyfikacyjna), częstotliwości ich dokonywania i sposobu zakomunikowania</p> <p>„§ 11 [...]”</p> <p>3. Posiadacz rachunku nieodwołalnie upoważnia Bank do obciążenia Rachunku IKE z tytułu należnych Bankowi prowizji i opłat w terminach ich wymagalności, bez konieczności uzyskania uprzedniej zgody Posiadacza rachunku.</p> <p>4. Zmiana wysokości opłat i prowizji oraz wprowadzenie opłat za czynności dotychczas nieuwjęte w tej umowie są możliwe z ważnych przyczyn, które będą miały wpływ na wysokość opłat i prowizji, za które uznaje się:</p> <ol style="list-style-type: none"> zmianę wymagań prawnych, a zwłaszcza przepisów Kodeksu cywilnego, Prawa bankowego, Ustawy o indywidualnych kontaktach emerytalnych oraz indywidualnych kontaktach zabezpieczenia emerytalnego, Ustawy o zastawie rejestrowym, Ustawy o opłacie skarbowej, Ustawy o podatku od czynności cywilnoprawnych, Ustawy o kosztach w sprawach cywilnych; wejście w życie aktów administracyjnych publicznych organów regulacyjnych, w tym w szczególności prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, Komisji Nadzoru Finansowego, Generalnego Inspektora Informacji Finansowej, a także organów administracji, które mogą je zastąpić w przyszłości; wydanie orzeczeń sądów powszechnych (włączając Sąd Najwyższy i Trybunał Konstytucyjny) oraz sądów administracyjnych, jak również orzeczeń aktów instytucji sądowych i administracyjnych Unii Europejskiej, podlegających bezpośredniej implementacji lub wykonaniu na terenie Rzeczypospolitej Polskiej, a ponadto rozstrzygnięcia arbitra bankowego; wprowadzenie do oferty Banku nowych produktów, a także istotną modyfikację oferty już istniejących produktów; wprowadzenie przez Bank nowych i modyfikację istniejących systemów komputerowych, a także innych systemów służących do przesyłania, przetwarzania i magazynowania danych; przekazanie i odebranie przedsiębiorcom zewnętrznym (włączając ich wymianę) części działalności Banku w zakresie i trybie określonych w wymaganiach prawnych. <p>5. W przypadku składania Dyspozycji Bank może obciążyć Posiadacza rachunku opłatą uwzględnioną w Tabeli Opłat i Prowizji”.</p>

Oznaczenie wzorca	Treść klauzuli w dosłownym jej brzmieniu z wzorca ze wskazaniem jej istoty (czego dotyczy)
Regulamin otwierania i prowadzenia Rachunku oszczędnościowego indywidualnego konta emerytalnego w XXX (obowiązuje od dnia 28 kwietnia 2016 r.)	<p style="text-align: center;">Treść klauzuli w dosłownym jej brzmieniu z wzorca ze wskazaniem jej istoty (czego dotyczy)</p> <p>Klauzula przewidująca tzw. opłatę likwidacyjną (manipulacyjną) związaną prowadzeniem IKE</p> <p>„§ 11 [...]”</p> <p>6. W przypadku dokonania przez Posiadacza rachunku Wpłaty, Wpłaty transferowej, Zwrotu bądź Częściowego zwrotu w terminie 12 miesięcy od dnia zawarcia Umowy rachunku oszczędnościowego Bank będzie uprawniony do pobrania od Posiadacza rachunku opłaty w wysokości określonej w Tabeli Opłat i Prowizji.</p> <p>7. Zmiana Tabeli Opłat i Prowizji następuje w trybie zmiany Regulaminu określonym w § 12 ust. 2-4 poniżej”.</p> <p>Klauzule dotyczące przesłanek jednostronnej zmiany wzorca umownego (nieodstatecznie sprecyzowana klauzula modyfikacyjna), sposobu ich zakomunikowania i dalszych skutków</p> <p>„§ 12</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Bank jest uprawniony do zmiany Regulaminu, jeżeli wystąpi co najmniej jedna z następujących ważnych przyczyn: <ol style="list-style-type: none"> a. zmiana stanu prawnego skutkująca koniecznością wprowadzenia zmian w Regulaminie; b. wydanie orzeczenia sądu powszechnego lub wydanie decyzji, zalecenia, rekomendacji lub innego wiążącego Bank aktu przez organ administracji publicznej, skutkujący koniecznością wprowadzenia zmian w Regulaminie; c. wprowadzenie nowych produktów lub usług, przy czym zmiana Regulaminu może dotyczyć jedynie wprowadzenia postanowień lub zmiany postanowień związanych z tymi produktami lub usługami, korzystanie z nich nie będzie dla Posiadacza Rachunku obowiązkowe, a niekorzystanie nie będzie wiążące dla Posiadacza Rachunku z kosztami; d. poprawa przez Bank istniejących funkcji lub świadczonych usług w celu zwiększenia poziomu bezpieczeństwa, ochrony danych osobowych lub polepszenia użyteczności udostępnianych funkcji i usług świadczonych przez Bank, przy czym zmiana Regulaminu może dotyczyć jedynie wprowadzenia postanowień lub zmiany postanowień związanych z tymi funkcjami lub usługami; e. rezygnacja z niektórych funkcji lub usług lub zmiana istniejących funkcji lub usług świadczonych przez Bank ze względu na dalszą niemożność świadczenia danej usługi w dotychczasowej formie lub udostępniania funkcji w dotychczasowej formie, spowodowana wycofaniem usługi z oferty Banku albo ustaniem umowy Banku z podmiotem, z którego usług Bank korzystał, świadcząc daną usługę lub udostępniając daną funkcję, przy czym zmiana Regulaminu może dotyczyć jedynie wprowadzenia, usunięcia lub zmiany postanowień związanych z tymi funkcjami lub usługami; f. konieczność doprecyzowania postanowień Regulaminu lub wprowadzenia zmian redakcyjnych, które nie będą miały niekorzystnego wpływu na treść praw i obowiązków Posiadacza Rachunku. 2. Bank poinformuje Posiadacza Rachunku o zmianie Regulaminu i o dacie wejścia w życie zmienionego Regulaminu. Data wejścia w życie zmienionego Regulaminu nie może być wcześniejsza niż 30 dni od dnia poinformowania Posiadacza Rachunku o zmianie. Przed dniem wejścia w życie zmienionego Regulaminu Posiadacz Rachunku może wypowiedzieć Umowę rachunku oszczędnościowego ze skutkiem natychmiastowym. 3. W przypadku gdy Posiadacz Rachunku korzysta z Bankowości Elektronicznej, Bank informuje Posiadacza Rachunku o zmianach stopy procentowej za pośrednictwem Bankowości Internetowej. W pozostałych przypadkach Bank informuje Posiadacza Rachunku o zmianach Regulaminu.

Oznaczenie wzorca	Treść klauzuli w dosłownym jej brzmieniu z wzorca ze wskazaniem jej istoty (czego dotyczy)
Regulamin Promocji XXX obowiązuje od dnia 28 kwietnia 2016 r.	<p>1. pocztą na adres do korespondencji wskazany przez Posiadacza Rachunku, lub</p> <p>2. w przypadku złożenia przez Posiadacza Rachunku odpowiedniego wniosku, pocztą elektroniczną na adres wskazany przez Posiadacza Rachunku.</p> <p>4. Jeżeli Posiadacz rachunku nie dokona wypowiedzenia Umowy, przyjmuje się, że Posiadacz rachunku wyraża zgodę na zmiany.</p> <p>5. Aktualnie obowiązujący w Banku Regulamin będzie umieszczony na stronie internetowej Banku www.ideabank.pl.</p> <p>Klauzula generalna dotycząca dopuszczalności zmiany wysokości oprocentowania (wadliwie sformułowana klauzula modyfikacyjna), częstotliwości ich dokonywania i sposobu zakomunikowania</p> <p>„§ 4 [...]”</p> <p>2. Bank może zmienić wysokość podwyższonego oprocentowania na zasadach określonych w Regulaminie IKE”.</p>
Tabela Opłat i prowizji – rachunek oszczędnościowy indywidualnego konta emerytalnego XXXX (obowiązująca w Banku od dnia 17 listopada 2014 r.)	<p>Klauzule przewidujące różnego rodzaju opłaty (podstawy do ich pobierania) związane z prowadzeniem rachunków bankowych (w tym IKE)</p> <p>„Wyciągi</p> <p>Sporządzenie i wysłanie wyciągu w formie papierowej na podany przez posiadacza rachunku adres do korespondencji – wyciąg przesyłany po zakończeniu każdego miesiąca kalendarzowego (opłata pobierana każdego miesiąca) 5 PLN,</p> <p>sporządzenie, na życzenie klienta, historii operacji w formie papierowej – opłata za każdy miesiąc 5 PLN,</p> <p>wysłanie, na życzenie klienta, historii operacji w formie papierowej 5 PLN,</p> <p>sporządzenie i wysłanie, na życzenie klienta, odpisu dokumentów uznaniowych lub obciążeniowych do rachunku 5 PLN.</p> <p>Inne czynności</p> <p>Przygotowanie oraz wysłanie, na życzenie klienta, duplikatu umowy lub umowy z aktualnymi danymi 5 PLN”.</p>
Tabela Opłat i prowizji – rachunek oszczędnościowy indywidualnego konta emerytalnego XXXX (obowiązująca w Banku od dnia 28 kwietnia 2016 r.)	

Oznaczenie wzorca	Treść klauzuli w dosłownym jej brzmieniu z wzorca ze wskazaniem jej istoty (czego dotyczy)
Regulamin dla posiadaczy rachunków indywidualnych kont emerytalnych w XXX	<p style="text-align: center;">Bank 8</p> <p>Klauzula generalna dotycząca dopuszczalności zmiany wysokości oprocentowania (wadliwie skonstruowana klauzula modyfikacyjna) i sposobu zakomunikowania</p> <p>„§ 21 [...]”</p> <p>5. Wysokość oprocentowania środków pieniężnych zgromadzonych na Rachunku IKE może ulec obniżeniu, na podstawie uchwały Zarządu Banku, w przypadku zaistnienia przynajmniej jednej z niżej wymienionych okoliczności i nie więcej niż o wartość identyczną ze zmianą jednego z poniższych wskaźników:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) zmiany stóp procentowych ustalonych przez Radę Polityki Pieniężnej; 2) zmiany którejkolwiek wskaźnika cen towarów i usług konsumpcyjnych, ogłaszanego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego, w stosunku do poprzednio ogłaszanych wskaźników za analogiczny okres (roczny, kwartalny, miesięczny); 3) zmiany rentowności rocznych bonów skarbowych emitowanych przez Skarb Państwa; 4) zmiany cen pieniądza na rynku międzybankowym WIBOR, WIBID; 5) gdy Bank będzie zobowiązany do utworzenia rezerw, uiszczania składek, opłat, podatków lub innych, do zapłaty których nie był zobowiązany w dniu zawarcia Umowy [...]” <p>7. Bank może bez uprzedniego zawiadomienia Oszczędzającego podwyższyć oprocentowanie środków pieniężnych zgromadzonych na Rachunku IKE. W takim wypadku Bank niezwłocznie zawiadomia Oszczędzającego o zastosowanej zmianie stóp procentowych w formie pisemnej”.</p> <p>Klauzule dotyczące przesłanek zmiany wysokości opłat i prowizji niedostatecznie sprecyzowanych (wadliwie skonstruowana klauzula modyfikacyjna), częstotliwości ich dokonywania i sposobu zakomunikowania</p> <p>„§ 22 [...]”</p> <p>3. Bank jest uprawniony do dokonania zmiany w Taryfie polegającej na podwyższeniu dotychczasowych opłat lub wprowadzeniu nowych opłat w następujących przypadkach:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) zmiany regulacji prawnych dotyczących działalności Banku, obejmujących zmiany powszechnie obowiązujących przepisów prawa, wydanie nowych interpretacji przepisów przez organy stosujące prawo lub wydanie rekomendacji i zaleceń przez organy nadzoru nad sektorem bankowym – w zakresie, w jakim zmiany powyższe wymagają wprowadzenia zmian w Taryfie, lub 2) wzrostu faktycznych kosztów ponoszonych przez Bank przy realizacji Umowy – w wyniku zmian, o których mowa w pkt 1), lub w wyniku wzrostu kosztów ponoszonych przez Bank przy realizacji Umowy, takich jak wzrost opłat pocztowych, telekomunikacyjnych, wzrost opłat z tytułu rozliczeń międzybankowych, wzrost wysokości opłat obowiązkowych wnoszonych przez Bank na rzecz Bankowego Funduszu Gwarancyjnego, lub 3) wzrostu którejkolwiek wskaźnika cen towarów i usług konsumpcyjnych (tzw. inflacji), ogłaszanego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego, w stosunku do poprzednio ogłaszanego wskaźnika za analogiczny okres (roczny, kwartalny, miesięczny), z zastrzeżeniem, że Bank może dokonać zmiany nie więcej niż o wartość identyczną ze zmianą wskaźnika oraz najpóźniej w terminie do 6 miesięcy od publikacji komunikatu Prezesa GUS o zmianie wskaźnika.

Oznaczenie wzorca	Treść klauzuli w dosłownym jej brzmieniu z wzorca ze wskazaniem jej istoty (czego dotyczy)
Regulamin dla posiadaczy rachunków indywidualnych kont emerytalnych w XXX	<p data-bbox="219 300 272 1673">4. Zmiana Taryfy na podstawie przesłanek wskazanych w ust. 3 pkt 2) może nastąpić najpóźniej w terminie do 6 miesięcy od zaistnienia danej przesłanki.</p> <p data-bbox="272 300 299 1673">5. Zmiana Taryfy nastąpi w zakresie adekwatnym do wpływu tych zmian na podwyższenie lub wprowadzenie danej opłaty.</p> <p data-bbox="299 300 413 1673">6. O wprowadzanych do Taryfy zmianach Bank powiadamia Oszczędnego w formie pisemnej wraz z informacją o możliwości wycofania Umowy. Jeżeli w terminie 30 dni od dnia otrzymania zawiadomienia o zmianie Oszczędnego – w przypadku Rachunku IKE prowadzonego dla Małoletniego Przedstawiciela ustawowy – nie złoży oświadczenia o wypowiedzeniu Umowy, zmiany te wchodzi w życie po upływie powyższego terminu.</p> <p data-bbox="413 300 474 1673">7. Bank może niezależnie od przyczyn wskazanych w ust. 3 dokonać zmiany Taryfy polegającej na obniżeniu lub wycofaniu danej opłaty. W takim wypadku Bank niezwłocznie zawiadamia Oszczędnego o zastosowanej zmianie Taryfy w formie pisemnej”.</p> <p data-bbox="487 300 548 1673">Klauzule dotyczące przesłanek jednostronnej zmiany treści wzorca umownego (nieodstępowana klauzula modyfikacyjna), sposobu zakomunikowania i dalszych skutków</p> <p data-bbox="555 300 581 1673">„§ 26</p> <p data-bbox="581 300 635 1673">1. Bank zastrzega sobie prawo wprowadzania zmian treści Umowy nie uzgodnionych indywidualnie z Oszczędnym, przy zaistnieniu przynajmniej jednej z wymienionych poniżej przyczyn:</p> <p data-bbox="635 300 723 1673">1) zmiany regulacji prawnych dotyczących działalności Banku, obejmujących zmiany powszechnie obowiązujących przepisów prawa, wydanie nowych interpretacji przepisów przez organy stosujące prawo lub wydanie rekomendacji i zaleceń przez organy nadzoru nad sektorem bankowym – w zakresie, w jakim zmiany powyższe wymagają wprowadzenia zmian w Umowie;</p> <p data-bbox="723 300 783 1673">2) zmiany w systemie informatycznym, którym operuje Bank, gdy wpływają one na sposób świadczenia usługi przez Bank, o ile zostanie zapewnione dalsze wykonywanie Umowy oraz nie doprowadzi do zwiększenia obciążeń finansowych Oszczędnego;</p> <p data-bbox="783 300 837 1673">3) zmiany w zakresie oferty Banku, mającej wpływ na sposób świadczenia usługi przez Bank, o ile zostanie zapewnione dalsze wykonywanie Umowy oraz nie doprowadzi do zwiększenia obciążeń finansowych Oszczędnego.</p> <p data-bbox="837 300 951 1673">2. O treści wprowadzanych zmian w Umowie Bank zawiadamia Oszczędnego w formie pisemnej wraz z informacją o możliwości wycofania Umowy. Jeżeli w terminie 30 dni od dnia otrzymania powiadomienia Oszczędnego – w przypadku Rachunku IKE prowadzonego dla Małoletniego Przedstawiciela ustawowy – nie złoży oświadczenia o wypowiedzeniu Umowy, zmiany te wchodzi w życie po upływie powyższego terminu.</p> <p data-bbox="951 300 1005 1673">3. Zmiany Umowy mogą być dokonane także w formie pisemnego porozumienia Stron.</p> <p data-bbox="1005 300 1032 1673">§ 27</p> <p data-bbox="1032 300 1059 1673">1. Bank zastrzega sobie prawo wprowadzania zmian w Regulaminie przy zaistnieniu przynajmniej jednej z wymienionych poniżej przyczyn:</p> <p data-bbox="1059 300 1119 1673">1) zmiany regulacji prawnych dotyczących działalności Banku, obejmujących zmiany powszechnie obowiązujących przepisów prawa, wydanie nowych interpretacji przepisów przez organy stosujące prawo lub wydanie rekomendacji i zaleceń przez organy nadzoru nad sektorem bankowym – w zakresie, w jakim zmiany powyższe wymagają wprowadzenia zmian w Regulaminie;</p> <p data-bbox="1119 300 1180 1673">2) zmiany w systemie informatycznym, którym operuje Bank, gdy wpływają one na sposób świadczenia usługi przez Bank, o ile zostanie zapewnione dalsze wykonywanie Umowy oraz nie doprowadzi do zwiększenia obciążeń finansowych Oszczędnego;</p>

Oznaczenie wzorca	Treść klauzuli w dosłownym jej brzmieniu z wzorca ze wskazaniem jej istoty (czego dotyczy)
Regulamin dla posiadaczy rachunków indywidualnych kont emerytalnych w XXX	<p>3) zmiany w zakresie oferty Banku, mającej wpływ na sposób świadczenia usługi przez Bank, o ile zostanie zapewnione dalsze wykonywanie Umowy oraz nie doprowadzi do zwiększenia obciążeń finansowych Oszczędzającego.</p> <p>2. O wprowadzanych do Regulaminu zmianach Bank powiadamia Oszczędzającego w formie pisemnej, wraz z informacją o możliwości wypowiedzenia Umowy.</p> <p>3. Jeżeli w terminie 30 dni od dnia otrzymania zawiadomienia o zmianie Regulaminu Oszczędzający – w przypadku Rachunku IKE prowadzonego dla Małoletniego Przedstawiciel ustawowy – nie złoży oświadczenia o wypowiedzeniu Umowy, zmiany te wchodzi w życie po upływie powyższego terminu”.</p>
Umowa o prowadzenie rachunku indywidualnego konta emerytalnego	<p>Klauzule dotyczące przesłanek jednostronnej zmiany treści wzorca umownego (Regulaminu i Umowy) – niedostatecznie sprecyzowane na klauzula modyfikacyjna oraz sposobu zakomunikowania i dalszych skutków „§ 12 1. Bank zastrzega sobie prawo wprowadzenia zmian treści Umowy niezgodzonych indywidualnie z Oszczędzającym, przy zaistnieniu przynajmniej jednej z wymienionych poniżej przyczyn: 1) zmiany regulacji prawnych dotyczących działalności Banku, obejmujących zmiany powszechnie obowiązujących przepisów prawa, wydanie nowych interpretacji przepisów przez organy stosujące prawo lub wydanie rekomendacji i zaleceń przez organy nadzoru nad sektorem bankowym – w zakresie, w jakim zmiany powyższe wymagają wprowadzenia zmian w Umowie; 2) zmiany w systemie informatycznym, którym operuje Bank, gdy wpływają one na sposób świadczenia usługi przez Bank, o ile zostanie zapewnione dalsze wykonywanie Umowy oraz nie doprowadzi do zwiększenia obciążeń finansowych Oszczędzającego; 3) zmiany w zakresie oferty Banku, mającej wpływ na sposób świadczenia usługi przez Bank, o ile zostanie zapewnione dalsze wykonywanie Umowy oraz nie doprowadzi do zwiększenia obciążeń finansowych Oszczędzającego”.</p>
Taryfa prowizji i opłat XXX dla klientów indywidualnych (w ramach postanowień szczególnych)	<p>Klauzule przewidujące różnego rodzaju opłaty (podstawy do ich pobierania) związane prowadzeniem rachunków bankowych, w tym IKE „§ 2 Klienci indywidualni – rachunki bankowe w PLN Tabela 5. Rachunki indywidualnych kont emerytalnych [...] 3. Wydanie przez Bank: jednorazowo w dniu wydania: 3.1. zaświadczenia o treści wnioskowanej przez Klienta 15 zł 3.2. opinii bankowej na wniosek Klienta 20 zł 4. Sporządzenie odpisu na wniosek Klienta: jednorazowo w dniu sporządzenia 4.1. wyciągu z rachunku za bieżący rok 5 zł 4.2. wyciągu z rachunku za każdy poprzedni rok 7,50 zł 4.3. jednego dowodu do wyciągu za bieżący rok stanowiącego podstawę księgowania 3 zł 4.4. jednego dowodu do wyciągu za każdy poprzedni rok stanowiącego podstawę księgowania 5 zł 5. Realizacja przelewu: jednorazowo w dniu realizacji 5.1. w systemie Elixir na rachunek znajdujący się w innym banku (dotyczy również przelewu z tytułu realizacji przez Bank zajęcia wierzytelności z rachunku bankowego) – przelew zewnętrzny 2,30</p>

Oznaczenie wzorca	Treść klauzuli w dosłownym jej brzmieniu z wzorca ze wskazaniem jej istoty (czego dotyczy)
	<p>5.2. w systemie SORBNET2 na rachunek znajdujący się w innym banku – przelew zewnętrzny 25 zł</p> <p>5.3. w ramach rachunków prowadzonych w Banku 0 zł</p> <p>6. Rozwiązanie Umowy na wniosek Oszczędzającego na skutek dokonania wypłaty, wypłaty transferowej lub zwrotu przed upływem 12 miesięcy licząc od dnia zawarcia Umowy 150,00 zł jednorazowo w dniu likwidacji rachunku”.</p>
UMOWA o prowadzenie indywidualnego emerytalnego	<p>Bank 9</p> <p>Klauzule przewidujące różnego rodzaju opłaty (podstawy do ich pobierania) związane prowadzeniem rachunków bankowych, w tym IKE</p> <p>„§ 11</p> <p>Za dokonanie wypłaty jednorazowej lub wypłaty w ratach, której skutkiem jest likwidacja rachunku, wypłaty transferowej, zwrotu przed upływem 12 miesięcy od dnia zawarcia niniejszej umowy bank pobierze dodatkową opłatę w wysokości 5% zgromadzonych środków.</p> <p>Na podstawie niniejszej umowy posiadacz upoważnia bank do obciążania/składania dyspozycji przelewu środków pieniężnych / rachunku IKE kwotą wymagalnych zobowiązań wynikających z umowy, w tym kwotą opłaty, o której mowa w ust. 1; pełnomocnictwo to nie może być odwołane lub zmienione do dnia wygaśnięcia umowy IKE”.</p> <p>Klauzula generalna dotycząca dopuszczalności zmiany wysokości opłat i prowizji wadliwie skonstruowana klauzula modyfikacyjna i sposobu zakomunikowania</p> <p>„§ 21 [...]”</p> <p>3. Bank zastrzega sobie możliwość zmiany wysokości pobieranych opłat i prowizji w trakcie trwania umowy na warunkach i w trybie określonych w regulaminie [nie było regulaminu na stronie banku – przypis Autorek] [...]</p> <p>§ 28 [...]”</p> <p>2. Zmiana regulaminu oraz taryfy następuje na warunkach i w trybie określonym w regulaminie”.</p>
Taryfa prowizji i opłat za czynności i usługi bankowe świadczone w walucie krajowej – klienti XXXX obowiązujące od 10 marca 2017 r. ³⁰¹	<p>Klauzule przewidujące różnego rodzaju opłaty (podstawy do ich pobierania) związane prowadzeniem rachunków bankowych, w tym IKE</p> <p>„Dział II. Usługi dla klientów indywidualnych</p> <p>Rozdział 1. Obsługa rachunków oszczędnościowo-rozliczeniowych (ROR)</p> <p>Za zmianę, odwołanie dyspozycji (oświadczenia) posiadacza rachunku w sprawie przeznaczenia wkładu na wypadek śmierci (za każde odwołanie albo zmianę) – 20,00 zł [...]”</p> <p>10. Realizacja dyspozycji spadkobierców od każdego spadkobiercy 15,00 zł</p> <p>11. Za zmianę rachunku ze wspólnego na indywidualny i odwrotnie za każdą dyspozycję 20,00 zł”.</p>

Źródło: opracowanie własne.

³⁰¹ W dokumencie nie było wprost postanowień dotyczących umów IKE.

Bibliografia

Źródła

Akty prawa UE

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1238 z dnia 20 czerwca 2019 r. w sprawie ogólnoeuropejskiego indywidualnego produktu emerytalnego (OIPE), Dz. Urz. UE L 198 z 25.07.2019 r., s. 1.

Dyrektywa Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich, Dz. Urz. UE L 95 z 21.04.1993 r., s. 29–34.

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/1828 z dnia 25 listopada 2020 r. w sprawie powództw przedstawicielskich wytaczanych w celu ochrony zbiorowych interesów konsumentów i uchylająca dyrektywę 2009/22/WE, Dz. Urz. UE L 409 z 4.12.2020, s. 1–27.

Akty prawa krajowego

Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny, t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1610.

Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego, t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1550.

Ustawa z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń, t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 2119.

Ustawa z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych, t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 2647 ze zm.

Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe, t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 2324.

Ustawa z dnia 10 października 2002 r. o minimalnym wynagrodzeniu za pracę, t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 2207.

Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o indywidualnych kontach emerytalnych, Dz. U. z 2004 r. Nr 116, poz. 1205.

Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o indywidualnych kontach emerytalnych oraz indywidualnych kontach zabezpieczenia emerytalnego, t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 1792.

- Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o pracowniczych programach emerytalnych, t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 710.
- Ustawa z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów, t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1689.
- Ustawa z dnia 23 sierpnia 2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym, t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 845.
- Ustawa z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim, t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1028.
- Ustawa z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych, t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 2360.
- Ustawa z dnia 23 marca 2017 r. o kredycie hipotecznym oraz o nadzorze nad pośrednikami kredytu hipotecznego i agentami, t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 2245.
- Ustawa z dnia 30 maja 2014 r. o prawach konsumenta, t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 287 ze zm.
- Ustawa z dnia 5 sierpnia 2015 r. o rozpatrywaniu reklamacji przez podmioty rynku finansowego, o Rzeczniku Finansowym i o Funduszu Edukacji Finansowej, t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1809.
- Ustawa z dnia 4 października 2018 r. o pracowniczych planach kapitałowych, t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 46 ze zm.
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 19 lipca 2000 r. w sprawie wzoru rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, Dz. U. Nr 62, poz. 723.

Orzecznictwo sądowe

Orzecznictwo SN

- Uchwała składu 7 sędziów SN z dnia 22 maja 1991 r., III CZP 15/91, OSNCP 1992, nr 1, poz. 1.
- Uchwała SN z dnia 3 lipca 1991 r., III CZP 59/91, OSNC 1992, nr 3, poz. 41.
- Uchwała SN z dnia 26 listopada 1991 r., III CZP 121/91, OSNCP 1992, nr 6, poz. 99.
- Uchwała składu 7 sędziów SN z dnia 6 marca 1992 r., III CZP 141/91, OSNC 1992, nr 6, poz. 90.
- Orzeczenie SN z dnia 19 maja 1992 r., OSN 1993, poz. 119.
- Uchwała SN z dnia 18 sierpnia 1992 r., III CZP 99/92, OSNC 1993, nr 1–2, poz. 20.
- Uchwała SN z dnia 28 kwietnia 1995 r., III CZP 166/94.
- Uchwała SN składu 7 sędziów z dnia 20 listopada 2015 r., III CZP 17/15, Biul. SN 2015, nr 11, poz. 10.

- Wyrok SN z dnia 5 kwietnia 2002 r., II CKN 933/99, LEX nr 54492.
- Wyrok SN z dnia 8 czerwca 2004 r., I CK 635/03, LEX nr 846537.
- Wyrok SN z dnia 6 października 2004 r., I CK 162/04, LEX nr 141336.
- Wyrok SN z dnia 17 lutego 2005 r., I CK 509/04, „Monitor Prawniczy” 2005, nr 6.
- Wyrok SN z dnia 7 lipca 2005 r., V CKN 855/04, „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego” 2005, nr 10.
- Wyrok SN z dnia 13 lipca 2005 r., I CK 832/04, Biul. SN 2006, nr 2.
- Wyrok SN z dnia 17 grudnia 2008 r., I CSK 205/08, LEX nr 471143.
- Wyrok SN z dnia 8 grudnia 2010 r., V CSK 163/10, OSNC-ZD 2011/B, poz. 48.
- Wyrok SN z dnia 4 listopada 2011 r., I CSK 46/11.
- Postanowienie SN z dnia 21 grudnia 2011 r., I CSK 310/11.
- Wyrok SN z dnia 11 kwietnia 2013 r., II CSK 456/12, OSNC 2013/12, poz. 144.
- Wyrok SN z dnia 27 października 2016 r., V CSK 48/16, LEX nr 2165600.
- Wyrok SN z dnia 8 listopada 2017 r., III SK 53/16, OSNAPiUS 2018/10/144. opubl. Monitor Prawa Bankowego 2019/5/31, Legalis nr 1715464.

Orzecznictwo sądów apelacyjnych

- Wyrok SA w Warszawie z dnia 27 czerwca 2006 r., VI ACa 1505/05, Mon. Praw. 2011/18.
- Wyrok SA w Gdańsku – III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 16 września 2009 r., III AUa 234/09, opubl. OSNAPiUS 2018/10/144, „Monitor Prawa Bankowego” 2019, nr 5.
- Wyrok SA w Warszawie z dnia 6 sierpnia 2010 r., VI ACa 88/10.
- Wyrok SA w Warszawie z dnia 27 października 2010 r., VI ACa 775/10.
- Wyrok SA w Warszawie z dnia 21 października 2011 r., VI ACa 420/2011.
- Wyrok SA w Warszawie – V Wydział Cywilny z dnia 7 sierpnia 2013 r., VI ACa 46/13, Legalis nr 1049165.
- Wyrok SA w Szczecinie – I Wydział Cywilny z dnia 13 czerwca 2016 r., I ACa 23/15, Legalis nr 1509204.

Orzecznictwo sądów administracyjnych

- Wyrok WSA w Krakowie z dnia 16 grudnia 2020 r., I SA/Kr 1079/20, LEX nr 3119137.

Orzecznictwo SOKiK

Wyrok SOKiK z dnia 19 czerwca 2002 r., XVII AmC 34/01.

Wyrok SOKiK z dnia 8 czerwca 2009 r., Ama 101/08, Dz. Urz. UOKiK, 2009/4/31 wraz z glosą M. Sieradzkiej, LEX/el. 2010.

Wyrok SOKiK z dnia 17 września 2012 r., XVII AmC 5381/11.

Wyrok SOKiK z dnia 21 stycznia 2013 r., XVII AmC 1584/12.

Wyrok SOKiK z dnia 3 grudnia 2014 r., XVII Ama 89/13, LEX nr 1605639.

Wyrok SOKiK z dnia 27 listopada 2017 r., XVII AmC 1541/15, [https://orzeczenia.warszawa.so.gov.pl/content/\\$N/154505000005127_XVII_AmC_001541_2015_Uz_2017-12-15_001](https://orzeczenia.warszawa.so.gov.pl/content/$N/154505000005127_XVII_AmC_001541_2015_Uz_2017-12-15_001) [dostęp 10.03.2022].

Decyzje Prezesa UOKiK

Decyzja Prezesa UOKiK nr RWR 61-28/12/JM z dnia 5 czerwca 2013 r.

Decyzja Prezesa UOKiK nr RWA-61-40/12/ZT z dnia 6 grudnia 2013 r. dot. Bank BPH S.A. z siedzibą w Krakowie.

Decyzja Prezesa UOKiK nr RWA-61-41/12/AŻ z dnia 27 grudnia 2013 r. dot. Bank Handlowy w Warszawie S.A. z siedzibą w Warszawie.

Decyzja Prezesa UOKiK nr RKR-54/2013 z dnia 30 grudnia 2013 r. dot. Invest-Bank S.A. (pod koniec 2013 r. nazwa zmieniona na Plus Bank S.A.).

Decyzja Prezesa UOKiK nr DDK-61-6/12/MF z dnia 31 grudnia 2013 r. dot. Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski S.A. z siedzibą w Warszawie.

Decyzja Prezesa UOKiK nr DOZIK-4/2018 z dnia 2 października 2018 r. dot. mBank, https://decyzje.uokik.gov.pl/bp/dec_presz.nsf [dostęp 12.01.2023].

Decyzja Prezesa UOKiK nr DOZIK-9/2018 z dnia 31 grudnia 2018 r. dot. Deutsche Bank Polska Spółki Akcyjnej z siedzibą w Warszawie, https://decyzje.uokik.gov.pl/bp/dec_presz.nsf [dostęp 22.12.2022].

Decyzja Prezesa UOKiK nr RWR 9/2019 z dnia 30 października 2019 r.

Decyzja Prezesa UOKiK nr DOZIK-5/2019 z dnia 31 grudnia 2019 r. dot. Getin Noble Bank, https://decyzje.uokik.gov.pl/bp/dec_presz.nsf [dostęp 12.01.2023].

Decyzja Prezesa UOKiK nr RBG-1/2020 z dnia 3 lutego 2020 r.

Decyzja Prezesa UOKiK nr RŁO-5/2020 z dnia 10 lipca 2020 r.

Decyzja Prezesa UOKiK nr RLU-1/2020 z dnia 10 lipca 2020 r. dot. Idea Bank S.A. z siedzibą w Warszawie, https://decyzje.uokik.gov.pl/bp/dec_presz.nsf [dostęp 22.12.2022].

- Decyzja Prezesa UOKIK nr DOZIK-9/2020 z dnia 3 sierpnia 2020 r. dot. Deutsche Bank Polska Spółki Akcyjnej z siedzibą w Warszawie, https://decyzje.uokik.gov.pl/bp/dec_prez.nsf [dostęp 22.12.2022].
- Decyzja Prezesa UOKIK nr DOZIK-12/2020 z dnia 22 września 2020 r. dot. Santander Bank (Bank Zachodni WBK we Wrocławiu), https://decyzje.uokik.gov.pl/bp/dec_prez.nsf [dostęp 12.01.2023].
- Decyzja Prezesa UOKIK nr DOZIK-13/2020 z dnia 22 września 2020 r. dot. Bank Millennium w Warszawie, https://decyzje.uokik.gov.pl/bp/dec_prez.nsf [dostęp 12.01.2023].
- Decyzja Prezesa UOKIK nr DOZIK-14/2020 z dnia 22 września 2020 r. dot. BNP Paribas Bank Polska w Warszawie, https://decyzje.uokik.gov.pl/bp/dec_prez.nsf [dostęp 12.01.2023].
- Decyzja Prezesa UOKIK nr DOZIK-16/2020 z dnia 16 października 2020 r. dot. Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski w Warszawie, https://decyzje.uokik.gov.pl/bp/dec_prez.nsf [dostęp 12.01.2023].
- Decyzja Prezesa UOKIK nr DOZIK-17/2020 z dnia 16 października 2020 r. dot. Bank Polska Kasa Opieki w Warszawie, https://decyzje.uokik.gov.pl/bp/dec_prez.nsf [dostęp 12.01.2023].
- Decyzja Prezesa UOKIK nr RWR-9/2020 z dnia 23 października 2020 r.
- Decyzja Prezesa UOKIK nr RLU-2/2020 z dnia 23 października 2020 r. dot. Getin Noble Bank S.A. z siedzibą w Warszawie, https://decyzje.uokik.gov.pl/bp/dec_prez.nsf [dostęp 22.12.2022].
- Decyzja Prezesa UOKIK nr DOZIK-19/2020 z dnia 29 grudnia 2020 r. dot. Bank BPH w Gdańsku, https://decyzje.uokik.gov.pl/bp/dec_prez.nsf [dostęp 12.01.2023].
- Decyzja Prezesa UOKIK nr DOZIK-1/2021 z dnia 13 stycznia 2021 r.
- Decyzja Prezesa UOKIK nr DOZIK-12/2021 z dnia 16 grudnia 2021 r. dot. Raiffeisen Bank International AG w Wiedniu – Oddział w Polsce, https://decyzje.uokik.gov.pl/bp/dec_prez.nsf [dostęp 12.01.2023].
- Decyzja Prezesa UOKIK nr DOZIK-2/2022 z dnia 27 stycznia 2022 r. dot. ING Bank Śląski S.A. z siedzibą w Katowicach, https://decyzje.uokik.gov.pl/bp/dec_prez.nsf [dostęp 12.01.2023].
- Decyzja Prezesa UOKIK nr DOZIK-14/2022 z dnia 14 października 2022 r. dot. Alior Bank S.A. z siedzibą w Warszawie, https://decyzje.uokik.gov.pl/bp/dec_prez.nsf [dostęp 12.01.2023].

Literatura

- Andrzejewska-Czernek I., Morawski W., Zalasinski A., *Podatek dochodowy od osób fizycznych*, [w:] B. Brzeziński *et al.*, *Polskie prawo podatkowe a prawo unijne. Katalog rozbieżności*, Wolters Kluwer, Warszawa 2016.
- Araczevska K., Wroński Ł., *Wybrane zagadnienia „konsumenckiej” nowelizacji ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów*, [w:] E. Rutkowska-Tomaszewska (red.), *Ochrona klienta na rynku usług finansowych w świetle aktualnych problemów i regulacji prawnych*, C.H. Beck, Warszawa 2017.
- Banach M., *Tekst trudny, czyli... jaki? O czynnikach wpływających na trudność tekstu*, „Polonica” 2011, nr 31.
- Banasiński C., Bychowska M., *Między efektywnością administracji a pewnością sytuacji prawnej przedsiębiorców (uwagi do ustawy z dnia 5 sierpnia 2015 r. o zmianie ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów oraz ustawy – Kodeks postępowania cywilnego)*, „Internetowy Kwartalnik Antymonopolowy” 2015, nr 5.
- Bednarek M., *Wzorce umów w prawie polskim*, C.H. Beck, Warszawa 2005.
- Bednarek M., *Wzorce umów*, [w:] E. Łętowska (red.), *System Prawa Prywatnego. T. 5, Prawo zobowiązań – część ogólna*, C.H. Beck, Warszawa 2013.
- Bednarek M., Mikłaszewicz P., [w:] K. Osajda (red.), *System Prawa Prywatnego*, t. 5, C.H. Beck, Warszawa 2020.
- Berthon J. *et al.*, *Pension Savings. The Real Return. 2015 Edition*, Better Finance, Brussels 2015.
- Broda B. *et al.*, *Measuring Readability of Polish Texts: Baseline Experiments*, [w:] *Proceedings of the Ninth International Conference on Language Resources and Evaluation (LREC14)*, European Language Resources Association (ELRA), Reykjavik 2014.
- Buchholtz S., Chłoń-Domińczak A., Góra M., *The Polish NDC Scheme: Success in the Face of Adversity, Social Protection and Jobs*, Discussion Paper no. 1904, World Bank, Washington 2019.
- Carlin B.I., *Strategic Price Complexity in Retail Financial Markets*, „Journal of Financial Economics” 2009, nr 91.
- Cichorska J., *Misselling, czyli sprzedaż niepotrzebnych instrumentów finansowych i jej skutki. Stan prawny w Polsce i Wielkiej Brytanii*, „Rozprawy Ubezpieczeniowe. Konsument na rynku usług finansowych” 2017, nr 2.

- Czech T., *Konsekwencje wadliwości klauzuli dotyczącej zmiennej stopy oprocentowania w umowach bankowych*, „Monitor Prawa Bankowego” 2012, nr 12.
- Czechowska D., *Działania zapewniające ochronę konsumenta usług bankowych jako nowe wyzwanie dla teorii i praktyki finansów*, „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu” 2011, nr 171.
- Dobaczewska A., *Administracyjnoprawna kontrola postanowień wzorców umów konsumenckich*, „Studia Prawno-Ekonomiczne” 2016, t. C.
- Dopierała Ł., *Efficiency of Pension Products Offered by Life Insurance Companies: the Case of Individual Pension Accounts*, „Finanse i Prawo Finansowe” 2017, nr 2(14), doi: [10.18778/2391-6478.2.14.03](https://doi.org/10.18778/2391-6478.2.14.03).
- Dopierała Ł., *Indywidualne konta emerytalne prowadzone przez zakłady ubezpieczeń. Efektywność inwestycyjna i zasady funkcjonowania*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2018.
- Ganczar M., *Problemy interpretacyjne regulacji zakazu missellingu – wpływ na rozwój przedsiębiorstw finansowych w Polsce*, [w:] L. Bielecki, J. Mojak, A. Żywicka (red.), *Szanse i bariery rozwoju przedsiębiorczości w Polsce w ujęciu prawa publicznego oraz prawa prywatnego*, Wyższa Szkoła Ekonomii i Innowacji w Lublinie, Lublin 2017.
- Gawlik Z., *Komentarz do art. 384 k.c.*, [w:] A. Kidyba (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz, t. 3, Zobowiązania – część ogólna*, Wolters Kluwer, Warszawa 2010.
- Gnela B., *Pojęcie konsumenta w prawie wspólnotowym i prawie polskim*, [w:] B. Gnela (red.), *Ochrona konsumenta usług finansowych. Wybrane zagadnienia prawne*, Wolters Kluwer, Warszawa 2007.
- Góra M., Palmer E., *NDC: The Generic Old-Age Pension Scheme*, [w:] R. Holzmann et al., *Progress and Challenges of Nonfinancial Defined Contribution Pension Schemes. Volume 1: Addressing Marginalization, Polarization, and the Labor Market*, World Bank, Washington 2019, doi: [10.1596/978-1-4648-1453-2](https://doi.org/10.1596/978-1-4648-1453-2).
- Góra M., Rutecka J., *Elastyczny system emerytalny a obecne i przyszłe potrzeby jego uczestników*, „Ekonomista” 2013, nr 6.
- Gruszczyński W., Ogrodniczuk M. (red.), *Jasnopis czyli mierzenie zrozumiałości polskich tekstów użytkowych*, SWPS Uniwersytet Humanistycznospołeczny, Warszawa 2015.
- Gutowski M. (red.), *Kodeks cywilny. Tom II. Komentarz. Art. 353–626*, C.H. Beck, Warszawa 2019, wyd. 2.

- Hadryan M., Rutecka-Góra J., *Readability and Clarity of Individual Pension Product Contracts*, „International Journal for the Semiotics of Law” 2023, vol. 36(4), doi: [10.1007/s11196-023-09997-8](https://doi.org/10.1007/s11196-023-09997-8).
- Iwanicz-Drozdowska M., Nowak A., *Rola i znaczenie edukacji finansowej*, [w:] M. Iwanicz-Drozdowska (red.), *Edukacja i świadomość finansowa. Doświadczenia i perspektywy*, Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa 2011.
- Jerzykowski A., *Glosa do wyroku TS z dnia 28 stycznia 1992 r., C-300/90*, [w:] W. Nykiel, A. Zalański (red.), *Orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej w sprawach podatkowych. Komentarz*, Wolters Kluwer, Warszawa 2014, LEX/el. 2014.
- Jurczyk Z., Majewska-Jurczyk B., *Model ochrony konsumentów w Unii Europejskiej*, „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu” 2015, nr 380.
- Karaszewski G., *Art. 385(1)*, [w:] J. Ciszewski, P. Nazaruk (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz aktualizowany*, Wolters Kluwer, LEX/el. 2021.
- Kawulski A., *Prawo bankowe. Komentarz*, LexisNexis, Warszawa 2013.
- Kohutek K., *Rekompensata publiczna jako środek usunięcia skutków naruszenia zbiorowych interesów konsumentów: wrażliwości systemowo-kompetencyjne*, „Studia Prawnicze. Rozprawy i Materiały” 2019, nr 1.
- Kolek A., Sobolewski O., *OFE, PPK, IKE(+) – Zmiany w systemie emerytalnym 2019–2021. Analiza prawno-ekonomiczna*, „Monitor Prawniczy. Dodatek” 2020, nr 8.
- Kopeć A., Niziołek K., Paczkowski P., *Indywidualne konta emerytalne. Komentarz*, C.H. Beck, Warszawa 2004.
- Korzeniowska A., Rutecka-Góra J., Swacha-Lech M., Waliszewski K., *Wpływ pandemii COVID-19 na finanse osobiste*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2023, doi: [10.15611/2023.47.3](https://doi.org/10.15611/2023.47.3).
- Kubiak-Cyruł A., *Art. 22¹ Pojęcie konsumenta. Uwagi ogólne*, [w:] M. Załucki (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, wyd. 2, C.H. Beck, Warszawa 2020.
- Kukuryk P., *Ewolucja pojęcia „konsument” w polskim prawie cywilnym*, „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu” 2014, nr 362.
- Kurzępa B., *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, LexisNexis, Warszawa 2008.
- Kurzępa-Dedo K., *Ochrona prawna klientów instytucji pożyczkowych w obszarze zawieranych umów na przykładzie niedozwolonych postanowień umownych*, [w:] A. Gemzik-Salwach (red.), *Klienci instytucji pożyczkowych i ich ochrona*, CeDeWu, Warszawa 2017.
- Łętowska E., *Prawo umów konsumenckich*, C.H. Beck, Warszawa 2002.

- Łętowska E., *Ustawa o ochronie niektórych praw konsumentów. Komentarz*, C.H. Beck, Warszawa 2002.
- Łętowska E., *Wzorce umowne. Ogólne warunki, wzory, regulaminy*, Ossolineum, Wrocław 1975.
- Machnikowski P., *Swoboda umów według art. 353 § 1 kc: konstrukcja prawna*, C.H. Beck, Warszawa 2005.
- Mączyńska A. et al., *Long-Term and Pension Savings. The Real Return. 2020 Edition*, Better Finance, Brussels 2020, <https://betterfinance.eu/publication/pension-savings-the-real-return-2020-edition/> [dostęp 30.03.2022].
- Mączyńska A. et al., *Long-term and Pension Savings: The Real Return. 2021 Edition*, Better Finance, Brussels 2021, <https://betterfinance.eu/publication/real-return-of-long-term-and-pension-savings-report-2021-edition/> [dostęp 10.03.2022]
- Mączyńska A. et al., *Long-Term and Pension Savings. The Real Return. 2022 Edition*, Better Finance, Brussels 2022, <https://betterfinance.eu/publication/the-real-return-long-term-pension-savings-report-2022-edition/> [dostęp 30.11.2022].
- Mączyńska E., *Richard H. Thaler – Nobel z ekonomii – 2017 r.*, „*Ekonomista*” 2018, nr 2.
- Malewska-Mostowicz L., *Ochrona strony słabszej przed manipulacją i dezinformacją – zarysy podręcznego instrumentarium*, [w:] E. Rutkowska-Tomaszewska (red.), *Informacja na rynku usług finansowych*, PWE, Warszawa 2019.
- Marcinkiewicz E., *Dobrowolne fundusze emerytalne w Polsce – analiza działalności i wyników inwestycyjnych*, [w:] F. Chybalski, E. Marcinkiewicz (red.), *Współczesne problemy systemów emerytalnych. Wybrane zagadnienia*, Wydawnictwo Politechniki Łódzkiej, Łódź 2015.
- Maśniak D., *Indywidualne konta zabezpieczenia emerytalnego jako sposób wzmacniania bezpieczeństwa socjalnego*, „*Gdańskie Studia Prawnicze*” 2013, nr 2.
- Michalska-Warias A., *Komentarz do art. 138(c)*, [w:] T. Bojarski (red.), *Kodeks wykroczeń. Komentarz aktualizowany*, Wolters Kluwer, Warszawa 2021, LEX.
- Mruk H., *Marketing. Satysfakcja klienta i rozwój przedsiębiorstwa*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2012.
- Mucha J., *Nowy model ochrony zbiorowych interesów konsumentów w UE i możliwości jego wdrożenia do prawa polskiego*, „*Internetowy Kwartalnik Antymonopolowy i Regulacyjny*” 2019, nr 8.
- Namysłowska M., A. Piszcz, *Art. 23c*, [w:] M. Namysłowska, A. Piszcz (red.), *Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów. Komentarz*, C.H. Beck, Warszawa 2016.

- Nazaruk P., *Komentarz do art. 725 kodeksu cywilnego*, [w:] J. Ciszewski, P. Nazaruk (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, WKP, Warszawa 2019.
- Nieborak T., *Zakaz missellingu jako przykład zastosowania behawioralnej koncepcji prawa?*, „*Studia Prawa Publicznego*” 2017, nr 3, s. 41.
- Niezbecka E., *Umowa rachunku bankowego*, [w:] A. Kidyba (red.), *Kodeksowe umowy handlowe*, LEX, Warszawa 2014.
- Ofiarski Z., *Prawo bankowe. Komentarz*, LEX, Warszawa 2014.
- Olczyk M., *Zmiana treści umowy w czasie trwania stosunku umownego między bankiem a jego klientem na przykładzie zmiany stóp oprocentowania, cz. 1*, „*Prawo Bankowe*” 2001, nr 1.
- Olczyk M., *Zmiana treści umowy w czasie trwania stosunku umownego między bankiem a jego klientem na przykładzie zmiany stóp oprocentowania, cz. 2*, „*Prawo Bankowe*” 2001, nr 2.
- Olejniczak A., *Komentarz do art. 365(1) oraz art. 384(1) Kodeksu cywilnego*, [w:] A. Kidyba, *Kodeks cywilny. Komentarz, t. 3, Zobowiązania – część ogólna*, Wolters Kluwer, Warszawa 2010.
- Orlicka J., *Zakaz stosowania klauzul abuzywnych i missellingu w znowelizowanej ustawie o ochronie konkurencji i konsumentów*, „*Prawo Asekuracyjne*” 2015, nr 4.
- Pacula K., *Art. 23b*, [w:] K. Osajda (red.), *Komentarze Prawa Prywatnego, Tom VII Prawo Konsumenckie. Komentarz*, C.H. Beck, Warszawa 2020.
- Panasiuk A.M., *Opodatkowanie dochodów kapitałowych osób fizycznych*, Warszawa, Wolters Kluwer, 2012.
- Pieńkowska-Kamieniecka S., Rutecka-Góra J., Kowalczyk-Rólczyńska P., Hadryna M., *Readability, efficiency and costliness of individual retirement products in Poland*, „*Equilibrium. Quarterly Journal of Economics and Economic Policy*” 2021, vol. 16, no. 1, doi: [10.24136/eq.2021.002](https://doi.org/10.24136/eq.2021.002).
- Pisarek W., *Jak mierzyć zrozumiałość tekstu?*, „*Zeszyty Prasoznawcze*” 1969, nr 4.
- Pisarek W., *Recepty na zrozumiałość wypowiedzi*, „*Zeszyty Prasoznawcze*” 1966, nr 2/3.
- Południak-Gierz K., *Konsument czy klient? Zmiana sposobu wyznaczania podmiotów wymagających ochrony w kontekście wybranych rynków regulowanych*, „*Transformacje Prawa Prywatnego*” 2016, nr 2.
- Pyrzyńska A., *Zasada pierwszeństwa umowy wobec wzorca a wydanie wzorca w czasie trwania zobowiązania ciągłego*, „*Prawo Bankowe*” 2007, nr 10.
- Pyziół W., *Umowa rachunku bankowego*, [w:] J. Panowicz-Lipska (red.), *System Prawa Prywatnego*, t. 8, C.H. Beck, Warszawa 2011.

- Pyziół W., *Umowa rachunku bankowego*, Wydawnictwo Prawnicze PWN, Warszawa 1997.
- Radwański Z., *Uwagi o zobowiązaniach trwałych (ciągłych) na tle Kodeksu cywilnego*, „Studia Cywilistyczne”, t. 13–14, Kraków 1969.
- Rutecka J., *Realokacja czy nowe oszczędności? – O efektach zachęt podatkowych w dodatkowym oszczędzaniu na starość w Polsce*, „Rozprawy Ubezpieczeniowe” 2015, nr 18(1), <http://hdl.handle.net/20.500.12182/936> [dostęp 30.03.2022].
- Rutecka J. et al., *Dodatkowy system emerytalny w Polsce – diagnoza i rekomendacje zmian*, Towarzystwo Ekonomistów Polskich, Warszawa 2014.
- Rutecka-Góra J., *Deficiencies in the supplementary pension market in Poland from the perspective of regulatory policy*, „Acta Scientiarum Polonorum. Oeconomia” 2020, vol. 19, doi: [10.22630/ASPE.2020.19.2.17](https://doi.org/10.22630/ASPE.2020.19.2.17).
- Rutecka-Góra J., *Efekty zachęt podatkowych w dodatkowym systemie emerytalnym w Polsce*, [w:] I. Kwiecień, P. Kowalczyk-Rólczyńska (red.), *Ubezpieczenia. Wyzwania rynku*, C.H. Beck, Warszawa 2019, doi: [10.33119/978-83-8198-041-8_49-62](https://doi.org/10.33119/978-83-8198-041-8_49-62).
- Rutecka-Góra J., *Efficiency of a supplementary old-age pension system – the case of Polish voluntary pension funds*, „Financial Internet Quarterly e-Finance” 2019, nr 15(3), doi: [10.2478/fiqf-2019-0022](https://doi.org/10.2478/fiqf-2019-0022).
- Rutecka-Góra J., *Inadequacies of regulations on supplementary pension plans in Central and Eastern European countries*, „European Journal of Social Security” 2021, vol. 23, issue 3, doi: [10.1177/13882627211038964](https://doi.org/10.1177/13882627211038964).
- Rutecka-Góra J., *Individual Pension Products Offered by Banks in Poland – a Multidimensional Comparative Analysis*, „Financial Internet Quarterly” 2021, 17(4), doi: [10.2478/fiqf-2021-0029](https://doi.org/10.2478/fiqf-2021-0029).
- Rutecka-Góra J., *Rola edukacji finansowej w ograniczaniu nadużyć i oszustw na rynku finansowym*, [w:] A. Jurkowska-Zeidler et al., *Manipulacje i oszustwa na rynku finansowym – perspektywa konsumenta. Wykrywanie, przeciwdziałanie, zapobieganie*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2020, <http://hdl.handle.net/20.500.12182/943> [dostęp 30.03.2022].
- Rutecka-Góra J., Bielawska K., Hadryan M., Kowalczyk-Rólczyńska P., Pieńkowska-Kamieniecka S., *Zrozumiałość, przejrzystość i efektywność indywidualnych produktów emerytalnych w Polsce*, Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa 2020, doi: [10.33119/978-83-8030-378-2.2020.202](https://doi.org/10.33119/978-83-8030-378-2.2020.202).

- Rutecka-Góra J., Rutkowska-Tomaszewska E., *Bankowe produkty emerytalne a niedozwolone klauzule umowne i ryzyko braku zgodności*, „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego” 2021, nr 12, doi: [10.33226/0137-5490.2021.12.6](https://doi.org/10.33226/0137-5490.2021.12.6).
- Rutecka-Góra J., Rutkowska-Tomaszewska E., *Oprocentowanie i opłaty oraz zasady ich ustalania i zmian w bankowych wzorcach umów o indywidualne produkty emerytalne w kontekście stosowania w nich niedozwolonych klauzul umownych*, „Wiadomości Ubezpieczeniowe” 2021, nr 3, doi: [10.33995/wu2021.3.3](https://doi.org/10.33995/wu2021.3.3).
- Rutkowska E., *Bankowe wzorce umowne*, Branta, Bydgoszcz–Wrocław 2002.
- Rutkowska E., *Niedozwolone klauzule umowne w bankowym obrocie konsumenckim*, „Prawo Bankowe” 2002, nr 7/8.
- Rutkowska-Tomaszewska E., *Aktualne trendy i wyzwania w zakresie ochrony konsumenta na rynku finansowym: dokąd zmierza (powinna zmierzać) ochrona konsumenta?: kilka wybranych uwag*, [w:] Rutkowska-Tomaszewska E., Kwaśnicki W. (red.), *Ekonomia jako dyscyplina naukowa i kierunek kształcenia: aktualne trendy i pożądane zmiany*, Difin, Warszawa 2020.
- Rutkowska-Tomaszewska E., *Current trends in consumer protection regulations in the financial services market in Poland*, [w:] S. Smyczek (red.), *Consumer rights protection: threats and opportunities for enhancing consumer awareness*, Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach, Katowice 2020.
- Rutkowska-Tomaszewska E., *Idea ochrony konsumenta przez informację na rynku usług finansowych. Dokąd zmierza? (powinna zmierzać?)*, [w:] Rutkowska-Tomaszewska E. (red.), *Informacja na rynku usług finansowych*, PWE, Warszawa 2019.
- Rutkowska-Tomaszewska E., *Manipulowanie informacją w zakresie odpłatności za usługi bankowe i prawne mechanizmy przeciwdziałania tym nadużyciom*, [w:] Rogowski W. (red.), *Nowe koncepcje i regulacje nadzoru finansowego*, Oficyna Altherhanda, Kraków–Warszawa 2014.
- Rutkowska-Tomaszewska E., *Misselling i inne nadużycia wobec konsumentów na rynku usług finansowych*, [w:] A. Jurkowska-Zeidler et al., *Nadużycia wobec konsumentów na rynku finansowym: wykrywanie, przeciwdziałanie, zapobieganie*, PWN, Warszawa 2020.
- Rutkowska-Tomaszewska E., *Nadużycia na rynku usług finansowych wobec konsumentów: ujęcie ogólne i przeglądowe*, [w:] *Raport. Nieprawidłowości na rynku finansowym a ochrona konsumenta*, Doradczy Komitet Naukowy przy Rzeczniku Finansowym, Warszawa 2019, https://rf.gov.pl/wp-content/uploads/2020/05/DKN_Raport_nieprawidlowosci_wrzesien2019.pdf [dostęp 28.03.2021].

- Rutkowska-Tomaszewska E., *Naruszenie obowiązków informacyjnych banków w prawie umów konsumenckich*, Wolters Kluwer, Warszawa 2009.
- Rutkowska-Tomaszewska E., *O prawie ochrony konsumenta usług finansowych, jego istocie, specyfice i wyzwaniach w ujęciu przeglądowym słów kilka*, [w:] M. Namysłowska, E. Sługocka-Krupa, K. Podgórski (red.), *Wyzwania dla prawa konsumenckiego w wymiarze globalnym, regionalnym i lokalnym*, C.H. Beck, Warszawa 2022.
- Rutkowska-Tomaszewska E., *Ochrona prawna klienta na rynku usług bankowych*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2013.
- Rutkowska-Tomaszewska E., *Podsumowanie i wnioski*, [w:] *Diagnoza stanu badań nad ochroną klientów rynku finansowego w Polsce. Raport otwarcia*, Doradczy Komitet Naukowy przy Rzeczniku Finansowym, Warszawa 2018, https://rf.gov.pl/pdf/DKN_Raport_Otwarcia.pdf [dostęp 20.04.2022].
- Rutkowska-Tomaszewska E., *Prawo ochrony konsumenta usług finansowych w świetle założenia racjonalnego ustawodawcy: kilka wybranych uwag*, „Przeгляд Prawa i Administracji” 2020, t. 120/2, Acta Universitatis Wratislaviensis No. 3978, doi: [10.19195/0137-1134.120.85](https://doi.org/10.19195/0137-1134.120.85).
- Rutkowska-Tomaszewska E., *Usługi finansowe – dobrodziejstwo i (czy) zagrożenie dla konsumentów? Czy ochrona konsumenta usług finansowych jest obecnie efektywna i wystarczająca?*, [w:] M. Jagielska, E. Sługocka-Krupa, K. Podgórski (red.), *Ochrona konsumenta na rynku usług*, C.H. Beck, Warszawa 2016.
- Rutkowska-Tomaszewska E., [w:] *Raport. Nieprawidłowości na rynku finansowym a ochrona konsumenta*, Doradczy Komitet Naukowy przy Rzeczniku Finansowym, Warszawa 2019, https://rf.gov.pl/wp-content/uploads/2020/05/DKN_Raport_nieprawidlowosci_wrzesien2019.pdf [dostęp 28.03.2021].
- Rutkowska-Tomaszewska E., *Zaufanie do rynku finansowego i instytucji finansowych jako przedmiot ochrony prawnej (kilka uwag na tle nadużyć instytucji finansowych wobec klientów)*, „Przedsiębiorczość i Zarządzanie” 2018, nr 9, cz. 2.
- Rutkowska-Tomaszewska E., Zwaliński A., *Decyzje Prezesa UOKiK w sprawach stosowania niedozwolonych klauzuli we wzorach umownych dotyczących usług finansowych za lata 2020–2021*, „Internetowy Kwartalnik Antymonopolowy i Regulacyjny” 2022, nr 1(11), doi: [10.7172/2299-5749.IKAR.1.11.6](https://doi.org/10.7172/2299-5749.IKAR.1.11.6).
- Rutkowska-Tomaszewska E., Zwaliński A., *Przeгляд antykonsumenckich praktyk rynkowych dotyczących usług finansowych w świetle decyzji Prezesa UOKiK wydanych w 2022 roku*, „Internetowy Kwartalnik Antymonopolowy i Regulacyjny” 2022, nr 7, doi: [10.7172/2299-5749.IKAR.7.11.8](https://doi.org/10.7172/2299-5749.IKAR.7.11.8).

- Rzetecka-Gil A., *Komentarz do art. 353¹ kodeksu cywilnego*, [w:] A. Kidyba (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz. Zobowiązania – część ogólna*, Lex/el. 2011.
- Sadowski J., *Art. 22¹ Konsument. Osoba fizyczna*, [w:] J. Gudowski (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom I. Część ogólna, cz. 1*, Wolters Kluwer, Warszawa 2021, LEX.
- Shiller R.J., Akerlof G.A., *Złowić frajera. Ekonomia manipulacji i oszustwa*, Polskie Towarzystwo Ekonomiczne, Warszawa 2017.
- Shiller R.J., Akerlof G.A., *Zwierzęce instynkty*, StudioEMKA, Warszawa 2010.
- Sieradzka M., *Naruszenie obowiązku informacyjnego we wzorcu umowy o prowadzenie indywidualnego konta emerytalnego (IKE) przez bank, Glosa do wyroku Sądu Okręgowego z dnia 3 grudnia 2013 r., XVII AmA 89/13*, LEX/el. 2015.
- Skubisz-Kępa K., *Art. 385(3)*, [w:] M. Fras, M. Habdas (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom III. Zobowiązania. Część ogólna (art. 353–534)*, C.H. Beck, Warszawa 2018, Legalis.
- Sługocka-Krupa E., *Ryzyka w usługach finansowych i ich wpływ na bezpieczeństwo ekonomicznych interesów klientów – wybrane aspekty*, [w:] E. Rutkowska-Tomaszewska (red.), *Ochrona klienta na rynku usług finansowych w świetle aktualnych problemów i regulacji prawnych*, C.H. Beck, Warszawa 2017.
- Sowiński T., *Finanse ubezpieczeń emerytalnych*, Wolters Kluwer, Warszawa 2009.
- Sroczyński J., *Misselling: nowy rodzaj zakazanej praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów*, „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego” 2016, nr 4.
- Sychowicz M., *Komentarz do art. 725*, [w:] G. Bieniek (red.), *Komentarz do Kodeksu cywilnego. Księga trzecia. Zobowiązania. Tom II*, Wolters Kluwer, Warszawa 2011.
- Szakun M., *Misselling na rynku usług finansowych (pojęcie, geneza i prawne mechanizmy przeciwdziałania temu zjawisku w świetle doświadczeń krajowych i międzynarodowych)*, [w:] *Raport. Nieprawidłowości na rynku finansowym a ochrona konsumenta*, Doradczy Komitet Naukowy przy Rzeczniku Finansowym, https://rf.gov.pl/wp-content/uploads/2020/05/DKN_Raport_nieprawidlowosci_wrzesien2019.pdf [dostęp 24.11.2021].
- Szczepańska-Kulik I., *Nowy model abstrakcyjnej kontroli wzorców umów*, „Edukacja Prawnicza” 2017, nr 2.
- Szuskiewicz J., *Naruszenie bankowej umowy o prowadzenie rachunku IKE*, „Monitor Prawa Bankowego” 2018, nr 3.
- Šebo J. et al., *Pension Savings: The Real Return. 2019 Edition*, Better Finance, Brussels 2019, <https://betterfinance.eu/publication/pension-savings-the-real-return-2019-edition/> [dostęp 10.03.2021].

- Śmigiel M., *Wzorce umów jako czynniki kształtujące zobowiązaniowe stosunki prawne – ewolucja instytucji*, [w:] E. Gniewek (red.), *O źródłach i elementach stosunków cywilnoprawnych. Księga pamiątkowa ku czci prof. Alfreda Kleina*, Wolters Kluwer, Kraków 2000.
- Thaler R., Sunstein C.R., *Impuls. Jak podejmować właściwe decyzje dotyczące zdrowia, dobrobytu i szczęścia*, Zysk i S-ka, Poznań 2012.
- Tollik R., *Czy w świetle art. 385(3) pkt 20 kodeksu cywilnego w brzmieniu ustalonym przez ustawę z 2 marca 2000 r. (Dz. U. nr 22 poz. 271) zastrzeżenie zmiennej stopy oprocentowania kredytu jest niedozwoloną klauzulą umowną?*, „Prawo Bankowe” 2000, nr 7–8.
- Topolewski K., *Problem klauzuli modyfikacyjnej jako podstawy zmiany stosunku umownego o charakterze ciągłym przez wzorzec umowny*, „Przeгляд Sądowy” 2012, nr 4.
- Trzaskowski R., *Art. 385(1), art. 385(2), art. 385(3)*, [w:] J. Gudowski (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom III. Zobowiązania. Część ogólna*, wyd. 2, Wolters Kluwer, Warszawa 2018, LEX.
- Trzaskowski R., *Granice swobody kształtowania treści i celu umów obligacyjnych*, Zakamycze, Kraków 2005.
- Turner J.A., *Pension Investors: Complexity in Advisory Fee Disclosures*, [w:] M. Szczepański (red.), *Pension Reforms – Comparison and Evaluation*, Publishing House of Poznan University of Technology, Poznań 2013.
- Urbanek A., *Przeгляд decyzji Prezesa UOKiK dotyczących naruszeń zbiorowych interesów konsumentów w 2019 r. i I połowie 2020 r.*, „IKAR” 2020, nr 7.
- Waliszewski K., *Rola doradcy finansowego w zapewnieniu skutecznej ochrony konsumenta na rynku usług finansowych*; „Finanse i Prawo Finansowe” 2016, nr 1, http://www.finanseiprawofinansowe.uni.lodz.pl/Publikacje/9/Journal_F&FL_III_1_2016.pdf. [dostęp 11.03.2022].
- Wesołowska I., *Niedozwolone postanowienia umowne*, [w:] C. Banasiński, *Standardy wspólnotowe w polskim prawie ochrony konsumenta*, Wydawnictwo Prawo i Praktyka Gospodarcza, Warszawa 2004.
- Wieczorek E., *Art. 385(3)*, [w:] M. Glicz, M. Serwach (red.), *Prawo ubezpieczeń gospodarczych. Tom II. Komentarz*, Wolters Kluwer, Warszawa 2010, LEX.
- Wieczorek E., *Komentarz do niektórych przepisów ustawy – Kodeks cywilny*, [w:] M. Glicz, M. Serwach (red.), *Prawo ubezpieczeń gospodarczych. Tom 2. Komentarz*, Lex/el. 2010.

- Wieczorek E., *Wzorce umów*, [w:] A. Powałowski, *Leksykon prawa ochrony konsumentów*, C.H. Beck, Warszawa 2010.
- Władyka T., Smaga M., *Gospodarowanie*, [w:] M. Matuszewski *et al.*, *Instytucje gospodarki rynkowej*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2018.
- Załucki M., *Komentarz do art. 385 (1)*, [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Wyd. 2*, C.H. Beck, Warszawa 2019, Legalis.
- Zagrobelny K., *Komentarz do art. 384 k.c.*, [w:] E. Gniewek (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, C.H. Beck, Warszawa 2011.
- Zdrojewska M., [w:] T. Grzegorzczak (red.), *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, Wolters Kluwer, Warszawa 2013.
- Zelwianiński R., *Oplaty za prowadzenie rachunku bankowego*, „Przegląd Podatkowy” 2000, nr 6.
- Żuławska C., *Art. 385 (1)*, [w:] G. Bieniek (red.), *Komentarz do Kodeksu cywilnego. Księga trzecia. Zobowiązania. Tom I–II*, wyd. X, C.H. Beck, Warszawa 2011, Legalis.

Internet i inne

- EBC, *Euro area pension fund statistics: fourth quarter of 2021*, 17 June 2022, https://www.ecb.europa.eu/press/pr/stats/pension_fund_statistics/html/ecb.pfs2022q1~ff17bc4bf7.en.html [dostęp 13.03.2023].
- European Commission, *The 2018 Pension Adequacy Report: current and future income adequacy in old age in the EU. Volume I*, Brussels 2018, <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/f0e89c3f-7821-11e8-ac6a-01aa75ed71a1/language-en> [dostęp 13.03.2023].
- European Commission, *The 2021 Ageing Report: Economic and Budgetary Projections for the EU Member States (2019–2070)*, Brussels 2021, https://economy-finance.ec.europa.eu/publications/2021-ageing-report-economic-and-budgetary-projections-eu-member-states-2019-2070_en [dostęp 13.03.2023].
- Izdebski P., *Przeciętny konsument na rynku finansowym, czyli ustawodawca niepotrzebny od zaraz*, <https://pawelizdebski.com/przecietny-konsument-na-ryнку-finansowym-czyli-ustawodawca-niepotrzebny-od-zaraz/> [dostęp 14.03.2021].
- KNF, *Indywidualne konta emerytalne oraz indywidualne konta zabezpieczenia emerytalnego w 2017 roku*, Warszawa 2018, https://www.knf.gov.pl/knf/pl/komponenty/img/IKE_IKZE_12_2017_61392.pdf [dostęp 10.01.2021].

- KNF, *Informacja o stanie rynku emerytalnego w Polsce na koniec 2020 r.*, Warszawa 2021, Urząd Komisji Nadzoru Finansowego, https://www.knf.gov.pl/knf/pl/komponenty/img/Informacja_o_stanie_ryнку_emerytalnego_w_Polsce_na_koniec_2020_r.pdf [dostęp 10.12.2021].
- KNF, *Informacje o IKE według stanu na 31 grudnia 2020 roku*, Warszawa 2021, https://www.knf.gov.pl/knf/pl/komponenty/img/IKE_122020www_72709.xlsx [dostęp 10.03.2022].
- KNF, *Informacje o IKZE według stanu na 31 grudnia 2020 roku*, Warszawa 2021, https://www.knf.gov.pl/knf/pl/komponenty/img/IKZE_122020www_72711.xlsx [dostęp 30.03.2023].
- KNF, *Lista instytucji finansowych prowadzących IKE według stanu na dzień 31 grudnia 2019 roku*, Warszawa 2020, https://www.knf.gov.pl/knf/pl/komponenty/img/IKE_lista_podmioty_122019_69076.xls [dostęp 23.12.2020].
- KNF, *Lista instytucji finansowych prowadzących IKZE według stanu na dzień 31 grudnia 2019 roku*, Warszawa 2020, https://www.knf.gov.pl/knf/pl/komponenty/img/IKZE_lista_podmioty_122019_69080.xls [dostęp 23.12.2020].
- KNF, *Pracownicze programy emerytalne w 2012 roku*, Urząd Komisji Nadzoru Finansowego, Warszawa 2013, https://intranet.knf.gov.pl/knf/pl/komponenty/img/Pracownicze_Programy_Emerytalne_w_2012_34899_57912.pdf [dostęp 20.12.2020].
- OECD, *OECD Pension Outlook 2012*, OECD Publishing, Paris 2012, https://www.oecd-ilibrary.org/finance-and-investment/oecd-pensions-outlook-2012_9789264169401-en [dostęp 10.12.2021].
- Opinia 2023/C 75/08 Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Zwiększenie mobilności pracowników w celu wsparcia odbudowy gospodarczej”, Dz. U. UE C 75/50 z 28.02.2023 r.
- Pismo wydane przez: Narodowy Bank Polski z dnia 2 października 2004 r. *Indywidualne konta emerytalne (IKE) w formie rachunku oszczędnościowego oraz sposób ewidencjonowania środków z tytułu rozwiązanych umów rachunku bankowego*, „Prawo Bankowe” 2005, nr 1.
- Pismo z dnia 21 lutego 2022 r. Dyrektor Krajowej Informacji Skarbowej 0115-KDIT2.4011.770.2021.3.ŁS, Odliczenie od dochodu środków przekazanych na IKZE.
- Pismo z dnia 31 października 2006 r. wydane przez: Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej SPS-023-4984/06 dotyczące kwalifikowania wpłat na indywidualne konta emerytalne, www.sejm.gov.pl; NB-BPN-III-EL-526-724/04.

- Pismo z dnia 7 października 2020 r. wydane przez: Dyrektora Krajowej Informacji Skarbowej, 0114-KDIP3-1.4011.479.2020.1.MK1, Rozliczenia PIT w związku z dokonywaniem uczestnikom zwrotów z IKE, PPPE, IKZE oraz wypłat z IKZE, <http://sip.mf.gov.pl>.
- Projekt ustawy o ogólnoeuropejskim indywidualnym produkcie emerytalnym dokonującej niezbędnych zmian w krajowym porządku prawnym, nr projektu IX.3186 <https://www.gov.pl/web/premier/projekt-ustawy-o-ogolnoeuropejskich-indywidualnych-produktach-emerytalnych2> [dostęp 11.03.2023].
- Zawiadomienie Komisji, *Wytyczne dotyczące wykładni i stosowania dyrektywy Rady w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich*, Dz. U. UE C 323 z 27.09.2019 r., s. 4–9, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=celex%3A52019XC0927%2801%29> [dostęp 15.04.2023].
- ZBP, *Kodeks Etyki Bankowej (Zasady Dobrej Praktyki Bankowej)*, Warszawa 2013, <https://www.zbp.pl/getmedia/c2d2f502-0cfd-4ee3-9bab-6ab8a4db4ce3/Kodeks-Etyki-Bankowej-2023> [dostęp 30.03.2023].

Spis tabel

Tabela 1.1. Architektura systemu emerytalnego w Polsce na koniec 2022 r.	15
Tabela 1.2. Formy i warunki wypłaty świadczeń emerytalnych w dodatkowym systemie emerytalnym w Polsce	20
Tabela 1.3. Limity wpłat i zachęty podatkowe w indywidualnych planach emerytalnych w Polsce	23
Tabela 1.4. Wykaz badanych bankowych indywidualnych produktów emerytalnych	36
Tabela 3.1. Banki oferujące indywidualne produkty emerytalne na koniec 2021 r.	82
Tabela 3.2. Wykaz bankowych wzorców umownych dotyczących IKE i IKZE objętych badaniem	84
Tabela 3.3. Decyzje klauzulowe wydane przez Prezesa UOKiK w latach 2016–2022 wobec banków na tle innych podmiotów rynku finansowego i decyzji wydanych ogółem	94
Tabela 3.4. Wykaz decyzji wydanych wobec banków przez Prezesa UOKiK w latach 2016–2022 w sprawach stosowania niedozwolonych klauzul umownych	95
Tabela 3.5. Sposób ustalania oprocentowania rachunków oszczędnościowych oferowanych przez banki jako IKE/IKZE	106
Tabela 3.6. Opłaty likwidacyjne w IKE/IKZE oferowanych przez banki	110
Tabela 3.7. Inne opłaty pobierane przy rachunkach IKE/IKZE oferowanych przez banki	112
Tabela A.1. Niedozwolone klauzule umowne dotyczące wprost IKE lub IKZE wpisane do rejestru NKU	121
Tabela A.2. Niedozwolone klauzule umowne dotyczące oprocentowania wpisane do rejestru NKU	122

Tabela A.3. Niedozwolone klauzule umowne dotyczące opłat i prowizji (klauzule kosztowe) wpisane do rejestru NKU	123
Tabela A.4. Niedozwolone klauzule umowne dotyczące uprawnienia banku do dowolnej zmiany treści umowy lub wzorca umownego, w tym w zakresie zmiany opłat i prowizji (tzw. Klauzule modyfikacyjne) oraz sposobu informowania o dokonanych zmianach (fikcja doręczenia wzorca) wpisane do rejestru NKU	127
Tabela A.5. Niedozwolone klauzule umowne dotyczące uprawnienia banku do rozwiązania umowy (zwłaszcza wypowiedzenia) z przyczyn niedookreślonych lub niejednoznacznie określonych wpisane do rejestru NKU	137
Tabela A.6. Inne niż wskazane w tabelach (1–5) niedozwolone klauzule umowne (w tym wyłączające odpowiedzialność banku) wpisane do rejestru NKU	142
Tabela A.7. Niedozwolone klauzule umowne stwierdzone w decyzjach Prezesa UOKiK wydanych wobec banków w latach 2016–2022	153
Tabela A.8. Postanowienia w badanych bankowych wzorcach umownych IKE i IKZE podejrzane o abuzywność z uwagi na ich podobieństwo lub tożsamość do stwierdzonych niedozwolonych klauzul umownych na podstawie wpisów do rejestru NKU oraz decyzji Prezesa UOKiK ...	173

Spis rysunków

Rysunek 1.1. Aktywa zgromadzone w dodatkowych planach emerytalnych w Polsce w latach 2012–2021 (mld zł)	18
Rysunek 1.2. Liczba IKE w latach 2004–2021	24
Rysunek 1.3. Liczba IKZE w latach 2012–2021	26
Rysunek 1.4. Aktywa IKE w latach 2004–2021 (w mld zł)	27
Rysunek 1.5. IKZE w latach 2012–2021 (w mld zł)	27
Rysunek 1.6. Udział banków w rynku IKE w latach 2004–2021	28
Rysunek 1.7. Udział banków w rynku IKZE w latach 2012–2021	28
Rysunek 1.8. Średnia wpłata i wykorzystanie limitu wpłat na IKE w latach 2016–2021	29
Rysunek 1.9. Średnia wpłata i wykorzystanie limitu wpłat na IKZE w latach 2016–2021	29

W publikacji przedstawiono istotną dla społeczeństwa problematykę indywidualnych produktów emerytalnych, na przykładzie bankowych produktów emerytalnych, stanowiących uzupełnienie powszechnego systemu zabezpieczenia społecznego oraz stanowiących element systemu bankowego. Autorki skoncentrowały się na wybranym aspekcie tego zagadnienia, tzn. analizie klauzul abuzywnych z perspektywy konsumenta. [...] Analiza zawarta w publikacji ma charakter wszechstronny z uwzględnieniem zarówno prawa rynku finansowego, w szczególności bankowego, ale również aspektów prawa cywilnego. Istotnym elementem monografii jest przedstawienie praktycznych aspektów funkcjonowania bankowych produktów emerytalnych w kontekście niedozwolonych klauzul umownych w postaci obszernej analizy konkretnych postanowień stosowanych na rynku bankowym wzorców umownych.

dr hab. Magdalena Szczepańska,
Uniwersytet Warszawski

[...] monografia dotyczy ważnej i aktualnej problematyki detekcji (wykrywania) i analizy klauzul niedozwolonych (abuzywnych) stosowanych przez banki w umowach o prowadzenie indywidualnych produktów emerytalnych – IKE i IKZE w Polsce. W tym sensie dotyczy problematyki wzmacniania poziomu ochrony konsumenta na rynku usług finansowych – w tym przypadku prywatnych produktów emerytalnych. [...]

Recenzowana monografia stanowi wartościowe opracowanie dotyczące prywatnych produktów emerytalnych w Polsce oferowanych przez banki i na pewno znajdzie grono czytelników. Wypełnia ona istniejącą lukę na rynku wydawniczym w zakresie analizy klauzul niedozwolonych stosowanych na rynku indywidualnych produktów emerytalnych. [...]

dr hab. Krzysztof Waliszewski,
prof. Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu